

Ad hunc titulum libri qui est de tractatibus communibus.	
De appropacoe rerum.	19
De pscriptoe.	22
De contractibus in cōi.	32
De obligacoe et stipulacoe.	22
De renunciacoe bñficioz iur.	42
De pactis.	62
De transactoe.	12
De empcoe et vendicoe.	82
De pmutacoe.	92
De mutuo.	10
De usura.	112
De societatis tractu.	122
De pignozibus.	132
De locato et conducto.	182
De emphyteosi.	142
De emodato.	162
De deposito.	172
De feudis.	182
De solucōibus.	192
De donacōibus in viuis.	202
De donacōibus cā mortis.	212
De legatis.	222
De fideicommissis.	232
De hereditate.	282
De heredis institucōe.	242
De substitucōibus.	262
Qui testari possūt.	272
De testamentis.	282
De pudentis testiu.	292
De testibus testamētoz.	302
De testamēto in scriptis.	312
De testamēto cec.	322
De causis quibus testamētū inutile reddit vel rumpitur.	332
De codicillis.	382
De successioibus ab intestato.	342
Ad quid heres teneat.	362
De suffragijs defunctorum.	372
De oracōibus existentiā tam in patria qm in purgatorio.	382
De tractu pccatij qre in li. 6. tit. 34.	

In apte liber tercius. De appropacoe rerum. pmo
 Initis p dei gradā duabz
 partibz huius sume scz pri
 ma de pceptis et scda d v
 tutibz et vicis. Restat
 prosequi tercia pte eiusde
 de contractibz et volunta
 tibus vltimis. Et qz i q
 bus vltimis transferuntur rerum dñia que
 quidem transferri non possēt iuste si non essent
 distincta et appriata. iō pō considerandū est d re
 rū appropacoe. Et cca hac qritē pla. s. vtrū pos
 sessio rerum extioz sit hōi nālis. Rē q sic vt
 ostēdit phō pmo politicoz p h q i pfectioza sūt
 ppe pfectioza huiusdi ei extioza soli deo subiacent
 qritū ad suā nāfāz quia ei soli oīa ad nutū obe
 diūt s; qritū ad vsū hēt hō nāfale dñiū eoz qz per
 rōz et volūtate eis qsi ppe se fēis vt pē ad suāz
 vtilitatē vñ h dñiū onet hōi s; rōz i q di ima
 go sūstīte qd bñ ondiē gen. 20. faciam hōiez ad
 ima. et fili. no. et pfit piscibz maris zc. Vtrū
 rez dñia in statu innocēcie fuissent distincta
 Rē fm scotū sup. 2. sen. di. 14. q. nō imo erāt
 cōia. Et fm legē nāfē vt patet p illō qd dicit
 di. s. c. 1. Iure vō nāfē sūt oībz oīa cōia. 7. 12. q
 1. dīcāssimis Et fm legē dīmā. vñ d pe. di. s.
 q iure et est dictū aug. sup. 10. iure iqt dīmo dñi
 est tra et plenitudo ei. iure vero hūano dīctur
 h domus est mea zc. Rado aut huius ē duplex
 vsū rez em ita opetere d; hōibz fm rectam ra
 donē sic sgruit ad pacificā cōūfacōz et nēciāz su
 stētacōz. In statu aut innocēcie cōis vsus reruz
 sū dīstīctōne dñioz magis valūisset ad rezqz
 quia tē nulls occu pass; qd alēi nēcim fuisset s;
 qd qlibz pmo sibi nēcim ad vsū occupass; hoc
 ad vsū habuisset. h etiā modo tūc magis ad su
 stētacōz vsus rez cōis sūstēcasset q; si p appropa
 cōz vñi factā alijs vsū pclusus fuisset h sco.
 Rez pceptū illud scz de hūdo oīa cōmūia ad
 huc maneat ita q nulla rem aliquā ppiā possi
 dere liceat. Rē q nō sed est post lapsū reuoca
 tū quimo dīc aug. de hētibz q sūt aliq heretici
 q se vocāt aplīcos ex hoc q putāt nullam spēz
 hēre eos qui vtrū hīs rebz quibz ipī carēt. s.
 singibz et aliqbz possessiōibz qsi ppijs. Est aut
 post lapsū reuocatū rōnabiliter ppter duo sup.
 dicta. pmo quia esset d pacificā cōūfacōz vt per
 se patet. 2o quia esset d nēciāz sustētacōnem
 qz hōies non ita solīcite cōia pcurarent et etiā
 foriores nēciā debilibz auferrent. Scdū tñ
 fm tho. q circa huius nēciā duo cōueniūt hōi
 scz pēas pcurandi et dispensandi. et quo ad hoc
 hōi aliq tanq; ppiā possidere est licitū et est hu
 mane vite nēcim vt pōictum est. Aliud ē vsus
 rei ipius et quo ad h nō debet hō habere res ex
 teriores quasi ppias sed quasi cōes vt scz facile
 cōicet eas alijs i nēciatibz. i. thm. ul. dīctibus
 huius seclī pape. sequit facile distribuere et cōi
 care. Et sic dīc ambrosi. et hēf di. 22. sic hī. ne
 mo inqt dicat ppiū qd est cōe zc. S; dato q
 sit reuocatū 1o pceptū querit p quā lege; fctā

fit appropaco rez. **R**ndet scot? ubi s. q. non e
fcta p lege dñā vt patz di. s. q. iure. nec p legē
nafe quia nō apparet q. lex nafe dñm ad op
posita ipa aūt dñm iauit q. omnia essent cōia
Vnde vī dō q. fcta sit p legem psciam. **A**d
hoc aūt q. illa pma distictō fuerit iuste fcta dō
q. illa lex esset iusta. **A**d h. vero vt illa lex esset
iusta nēim fuit q. ei? latoz hfer duo solicz pū
dentiā in se vel in suis piliariis per quā discer
neret fm rectam rōz qd faciendū erat p cōitate
Et 2° auctē sine q. eius sūa nō ligaret. **E**st aē
auctas siue pncipatus duplex. vna est pma et
h. e. iusta ex lege nafe qua oēs filij tenēt p fribz
obedire nec est p legē aliqz scz moysi vel ewan
gelij reuocata s. magis pfirmata. **A**lia auctas
ē politica q. est sup extēneos. et h. potest eē iusta
ex cōi sēsu et electōe ipius cōitatis. vt talem
auctem hñs condere possz legem per quā dñia
rez distinguerent. **E**t hoc modo probabile est
factū fuisse. **N**am vl' noe post diluuiū distm
xit tras filijs suis vl' ipi diuifese ite se. **E**t lex
aliqua promulgata ē vl' a pfe vel ab aliqz ab eis
electo in pncipē vl' a cōitate cui scz electo cōi
tas ipa cōmisit istā auctem tras distinguen
di l' occupandi q. lex fuit a potuit esse ista. s. q.
res tūc nō occupata illi? esset q. pū eam occu
paret. **E**t tūc disperferit se super faciem terre et
vnus occupauit regionē vnā ali? et aliā h. sco.

Obt aūt qz dñe ab yfio. g. ethi. h. q. cōis
oim possessio est nālis. **R**ndet hoc p tanto dñ quia
fm ius nāle non est facta distō possessionū. s. q.
fm codicem hñantū q. pertinet ad ius pscim.
vnde ppietas possessionū non est s. ius nāle s. q.
et superaddit per adiuuendone rōnis hñane.
Scōm aūt alex? in 3° sūme sue nōndū q. arca
punitatē et ppietatē rez lex nālis aliqd dic
tat qz dñtū. aliqd qz bonū aliqd qz equū. **Q**uia
debitū dñtat q. in nēitate sē oia cōia et h. mō
rez cōiacō est sub pcepto qz vō bonū dñtat
in statu nafe bñ mstitute oia esse pmutia. in
statu uo nafe corrupte dñtat q. bonū est aliq
eē ppiā. qz equū dñtat aliq eē inapproabi
lia vt aerē mare litora. **E**t q. aliq q. sit appropabi
lia si i nulli? sint bonis occupati pcedat qd em
sub nulli? ē dñtio pcedit occupati. **E**t dñat yf.
q. nālis est acqfio eoz q. terra manqz caput
vt capio auit et pisciū.

P De pscipcoe ti. 2°
Ostea pscipadū est quō rez dñia iu
ste tñsferat. h. aūt tñsferat fieri pē
dup? vno? aūtē publica. s. pncipis
vl' legis. **A**lio? aūtē pñata ipi? dñi i media
te possidentis. pma sit in pscibēdo secunda in
contrahēdo l' donādo. **P**rimo aūt cōsiderandū
est de pmo scz de pscipcoe et primo qd est pscip
cio. 2° q. et que exigūt ad pscipcionem
3° quot sē species pscipcois 4° q. res pscibi
possunt et que non. 5° quibus mōis mērupit
pscipco. 6° q. sit eius effcūs. **C**irca pmo sc
edū q. pscipco l' vscapio est acqfio nāl dñi l'
directi p pferuacōz pscipcois tñs legis diffini
ti. i. per spaciū tñs a lege diffinitum. **E**st aūt

dñiū directū i^o qd habz ver? et pncipal' dñs rei
vile dñiū est i^o qd habz ille qui nō est dñs fm
veritatē s. habet rei vilitatem ac si esset dñs ei?
vt vasallus feudatari? et hui?i. **E**st aūt vscu
pio ppiē pscipco in imobilibus ac edam i re
bus icorpalibus vt sūt fuitures actōnes et hui?
et de cā poss. et ppi. cū ecclia.

Circa 2° vidēdū q. i pscipcoe canoica qtu
or requit. pmo ē bona fides scz q. is q. pos
sitet rē quā possidet credat esse suā vel credat ē
dñtē esse dñm vel hñe ius distendi licz i facto
erret. ff. d. v. sig. bone fidei. **E**t hñ bona fides s.
psumit n. mala pbetur cū psumat ignorāda
n. pbeē scia. ff. de pba. ver? dñtē bona fides li
cz erret i iure. ex. de iure pat. cura. licz scz sic
de vscapioibz ff. e. nūqz. fm gof. hosti. vero et
bñ. itelligit. cura. qñ pscibēs errat in facto
vt qñ epus dñtē sū pscip capli. et credidit q. ha
buerit pscip capli licz em recipiēs erret i fcto
itelligit tñ bonā fidem hñe. **S**ed et fm ipm hosti.
dñtē bona fides licz erret in iure si vir dñtē rem
alienā vxori putat donacōz valere ex qua do
nacōe nō sit factus paupior tūc em vxor vscu
piet p donato. ff. si vir vxori. nisi forte ante v
scapio nē completā diuōdū fiat. ff. e. l. i.
Si dicatur q. error iuris in vscapioibus nō
pdest vt dñtē est. **R**ndet hosti. q. spale est in h
cā q. error iuris pscit cū alter bonā fidem habet
ret. credit em q. vir sit dñs et sic errat in facto
et q. possit dare et sic errat in iure idco cū sit er
ror mixtus non nocet error iuris. ff. e. l. i. nūquā
Dicē etiam quis hñe fidem bonā. licz hñt scia
tiam dubiam. ff. e. quid si. bone. **P**scip
aūt mala fides si dñtē emptori q. non emat
C. de rei ven. si fundum. vel si quis s. leges mō
cet. C. de ag. et cen. q. dñmodū. vel si emat a p
curatore meo p collusioz. vl' si quis emat a lu
xurioso l' pigo cui alienatio bonoz intōicta ē
cum sciat cū pecūiam scoto daruz. ff. e. si quis
Qñz tñ habet quis psciam rei aliene et tñ vfu
capit eam. vt si iudicis decretū intēniat ex. e.
c. i. **S**cīendū aūt q. non obest accipienti ma
la fides tñtis ar. ex. e. de qta. qd est ver? i p
scipcoe. xxx. vl. xl. Anoz dñmō nōit possit
for vti accesside temporis illi? scz tñtis et hñe
si recipiens ignorabat i^o malā fidem hñisse. ff.
de acq. poss. pōmponit. s. cū quis. vnde non ob
stat. C. de pscip. x. vl. 20. Anoz. hñt aūt mēl
ligit d. pscip. x. vl. 20. Anoz. i q. ex utqz pte rñt
bona fides. pbat hñc oia ex. e. si diligēt. i glo.
Ad hoc nō q. exigūt bona fides emētis noie suo
si vero quis emat noie alteri? vt pcurator l' ser
uus noie dñi. distigue fm hosti. de suo scz q.
aut emit noie peculiari et tē siue cum mātato
dñi sū sui scia sū ignorāda. ignorāda sui nō
dñi ispiat n. forte dñō pñte et non dñcentē
merit. tūc em scia dñi i pñdiciū mspiciat. si
tñ pñs cōfēdicē nō possit ei non obesset. **A**ut
emit noie tātū dñi et ei? mandato. **E**t tūc aūt
mandatū recipit de mēto et tūc idm ē q. s. et si
sū mandato emat dñō suū videtū aūt manda
uit de cōto et tūc ispiat scia dñi nō fuit. **E**t idē

dicendum est de usufructibus. Et sicut est dictum
de suo. ita etiam distinguendum est de usufructu
as fm azonē. Qñ aut quis emit vt pucator l'
nūc scia vl' ignorāda dñi ē spectanda. Item
nōt hosti. qñ in usufructibus requirit tps edicōis
nō tps tract' vt in empcone bona fides. puta
credo me tibi debere. x. lib. ex stipulacōe do tibi
equū alienū quē possideo i solucōz p his. x. li b.
vtiqz usufructus hunc equum. ff. e. l. i. Et sic in
stus error dat titl'm usufructus secus est de em
pcone si enī ex cā empcone putē me tibi teneri ad
traditionem equi et i deo trado n̄ habet locū usu
fructu pempto qñ empcone nō pcessit neqz p solu
tū ex cā empcone credat. diuersitatis hui' rō ē
qñ in cetis cāis tps solucōis inspiciat n̄ enī r̄fert
cū stipulor vtz i qñ stipulor scia alie' esse l' nō s;
sufficit qñ putē esse tuū cū solueris in empcone
autē inspiciat tps tract' et solucōis. ff. p emp. l.
2. **S**ed qñ requirit i pscriptōe ē iust' titl's ex.
e. si diligēt et dict' h̄ titulus cā possidēdi. vt
donacō empcone et hui'oi. exigēt autē cā vera non
leima fm gof. quia si legitima foret locū presc
pcone h̄ret. quia eadē res ex duabz caus' acqui
ri non pset. ex. de fido instru. in dilectos. vbi
grā in donacōe que fit ab epō sine consensu capli
ver' titl's n̄ tñ leim' n̄ sufficiēs pstat cāz pos
sidedi et pscriptendi. Et fm h̄ intelligi pē illd. ex.
e. de q̄ta. sic et titl' errone' pstat cāz pscripten
di. ff. p suo. l. fi. fm gof. vñ nō requirit qñ sit
iustus titl's tal' qui tribuat dñiū. ex. e. veniēs
s; titl's aliqñs dat cāz pscriptēdi. vt ex. e. si dili
gēt. i glo. vbi dñ' qñ titl's p tanto dicit iust' qñ
dat cāz pscriptēdi licz i veritate n̄ sit iustus quia
tūc nō esset pscriptō necia vñ m̄m' iust' titl's
dat cāz pscriptēdi si assit bō fids scz vt credat ti
tulū sufficē. **S**ed nūquid necē est titlū allega
re et pbare. **R**ecē h̄ fuisse plures opi. s; tene
qñ notauerūt bñ. et moderni i c. si diligenti
quoz opi. approbat h. e. e. p m vbi dñ' qñ i psc
pcone sufficit bona fides vbi ius cōe vel p̄sūpcō
nō est p̄scribentē. alias opz. i. necesse est titlū
allegare et pbare. nisi sit tāti tps pscriptō cui'
dñi memoria n̄ existat vt ibidē. **E**t aduerte
fm 10. an. ibidē qñ aliud ē esse p̄ ius cōe et ali
ud p̄ ius p̄uatiū. nō enī est p̄ ius cōe qñ aliqñs in
fundo meo fuit acq̄rat s; potius ē p̄ ius cōe
est autē p̄ ius meū. iputet ergo m̄ si negligens
fui. ex. e. vigilāti. vbi g' petitor fundat inten
cōz suā sup ius cōe p̄scribens habet titulum pbare
aliē nō n̄ p̄sūpcō habeat s; enī. **S**ed quō pbabit
p̄scriptō tāti tps **R**ecē fm hosti. ex. de v. sig. qñ
p nouale. pbatur p testes qñ dicēt se h̄re talez
p̄sciam qñ semp viderēt et audierūt ita esse nec
vñqz dñi et qñ cōis ē et semp fuit opio qñ sic fu
erit. **S**i aut aduersari' s; h̄ pbare velit. testes
eius dicē debēt se talē h̄re p̄sciam qñ tali tpe cōf
rū a talibz viderunt vl' audierūt. **Q**uid g' si
ps n̄qz probat. **R**ecē pferant testes magis p̄do
nei et qui dicūt aptiora ex. d. testi. in n̄ra. vbi
dñ' et sic dñtes se vidisse dñi p̄ferri deberēt cū
facti satagāt negatiaz. 6. q. fi. actor. **Q**uid
si aduersari' veller pbare p̄scribentē n̄llo titlo pos

sedisse s; pot' p violētiaz et sic mala fide ab ini
cō. nūquid debz audiri. **R**ecē bñ. ex. e. quoniā
qñ sic. quia iste postea p̄scribere nō potuit. ex. e.
si vigilāti. et in c. **T**ercū qñ requirit est conti
nuacō possessionis. s. qñ res sit possessa cōtinue
vsqz ad finē p̄scriptōis sine intrupcōe. ex. e. illd
g' si possessio intrupat p̄ma tpa statuari non
pnt cū sequitibz. imo requirit spaciū 30. ānoz si
p̄scriptor postea nāscat possessionē l. xl. ātis
postea p̄scribit. **I**te n̄ i illo cāz qñ possessor re
cupat sit bone fidei. tē enī forte statuto tpe p̄scri
beret. c. d. p̄scp. 30. ānoz. l. fi. **Q**uqz tñ et si pos
sessio n̄ sit annua p̄ficiat p̄scriptō. inchoata enī a
defuncto p̄ficiat vacante hereditate et tamē posses
sio nō est in hereditate. ff. de usufructu. nūqz. **E**t
intellige qñ p̄scribēs nō teneat pbare cōtinuacōez
possessionis qñ h̄ esset impossibile s; sufficit qñ
probz se possedisse in tps p̄ncipio medio et fi.
c. de statu defūc. si mater. ad fi. **Q**uartū ē qñ
res n̄ sit viduola. res autē dicit viduola si sit fur
tina vel vi possessa quā nō tñ fur vel raptor
sed nec aliquis alius licet ab eis emerit vel aliē
bona fide habuerit p̄scribere vel usufructuere potest
insti. e. f. furtive. **I**tem p̄ p̄dicta fm hosti.
requirit in usufructu rei tradido vel quasi. pu
ta p̄sumit tradita ppter paciāz et scia et hui'oi.
quia nec sine possessione que nō acq̄rit sine edicō
ne l' qñ. usufructu p̄cedit. ff. e. sine possessione.
Requirit etia qñ distrabēs et tradens habeat bo
nā fidem si enī male fidei possessor a lienauerit
rem alienā dñō ignorante spectat p̄scriptō. 30.
ānoz si aut eo sciente imputet et si infra sua tē
pora litē nō fuerit testatus. **Artic. iij.**

Sequitur vidē de 3. scz de speciebz p̄scrip
tionis lx aut sūt due quantum ad materi
am presentem vna est lōgi tps vt. x. ānoz. in
ter p̄ntes qñ sūt in eadē prouida vel. 20. in
absentes scz qui sūt in diuersis p̄uicis. altera
est longissima vt. 30. vl. 20. ānoz et vtraqz scz
p̄ma et scda p̄scriptō h̄t locū cōt la ycos et p̄so
nas p̄uatas. vt. 16. q. 3. §. potest. hodie enī vt
dictū ē sup male fidei possessore alienāte rē ig
norāte rei dñō spectat p̄scriptō. 30. ānoz. **I**po au
tem dñō sciente si nō fuit litem testat' suffia
unt. x. āni itē p̄ntes et xx. in absentes vt i auē.
vt spon. largi. §. rur. coll. 9. nec h̄ cred' host.
correctū esse p̄ conditiū. ex. e. qñ. **S**ed qñ si p̄sc
psi rē tuā te p̄nte p. 4. ānos. et deide te absēte p
qñqz nūquid p̄scriptō est opleta. **R**ecē qñ nō s; sic
duplicat decēniū vbi nullo tpe fuisti p̄ns. sic d
ōcēnio quidqz te absente trāsit duplicari dñz.
vt in dicta auct. §. de p̄scriptōe. **C**ōt at oēs ecclē
sias necia ē p̄scriptō. xl. ānoz sū p̄sona p̄uata o
tra ecclia p̄scribat sū vna ecclia cōtra aliā. ex. e.
i d. s; tñ ep̄m negligētē dūtere plebē suā ad fidē
post sex m̄ses oputādo a tpe monitōis sibi fac
te a vicinis ep̄is p̄scribit p̄ tres ānos et sex mē
ses computādo a tpe moicōis sibi facite. vacat
ei qui ouertit eā scz vt h̄at ipaz. ex. e. c. i. i tex
et in glo. **I**te s; eccliam romanā ē necia p̄scriptō
centū ānoz. ex. e. cū a nobis. **U**structio vō cō
plē triēnio ex. e. c. i. etia in rebus ecclesiasticis

mobiliis fm host. 7. 16. q. 3. §. q. ac Quidā
tū dixerūt q. n. implecti i. huius r. b. triēnio s. q.
oriēnio sic in r. b. f. s. d. vt insti. e. §. res f. s. d. h. c.
aut triēniū p. f. i. c. t. u. r. cū ad aliquā horā diei vltie
p. n. e. i. f. f. e. in v. f. u. c. a. p. Insup nota q. p. u. a. t. u. s.
i. p. o. i. u. r. e. v. e. l. p. s. e. n. t. e. n. t. i. a. h. o. i. s. q. u. e. t. e. n. e. t. a. r. o. m. a.
n. a. e. c. c. i. a. v. e. l. a. l. i. a. n. o. p. s. c. r. i. b. i. t. i. l. l. a. m. i. o. r. i. s. p. a. c. i. o.
c. e. n. t. ū. ā. n. o. r. ū. s. r. o. m. a. n. ā. e. c. c. l. e. s. i. a. v. l. . x. l. . s. a. l. i. a. s. .
Catholici vero q. bona fide possiderūt. xl. annis
bona hereticorū post mortem ipsorū qui quidem
catholici putabāt sup ill bonis ab ecclia roma:
na vel alia non possunt molestari li. 6. e. si q.

Sequitur vidē de 2. scz q. res p. s. c. r. i. b. i. p. o. s. s. u. n. t.
et q. non. arca quod sciendū q. generalit.
omnes res p. s. c. r. i. b. i. p. o. s. s. u. n. t. omne ius. omnis ac
cō. c. e. x. e. ad aures. Exapiūtur tamē quedā que
nullo tpe possūt p. s. c. r. i. b. i. v. t. i. m. c. i. m. i. b. u. s. q. nullo
tpe p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. s. e. d. p. o. t. e. s. t. ex t. p. i. s. d. i. u. i. n. i. t. a. t. e. a. u. g. e.
t. u. r. e. x. d. e. s. y. m. o. cū i. n. e. c. c. i. e. I. t. e. n. o. p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. cōt.
o. b. e. d. i. e. n. c. i. a. v. i. s. i. t. a. c. i. o. n. e. et p. e. u. r. a. c. i. o. n. e. q. d. e. t. u. r. r. a.
c. i. o. n. e. v. i. s. i. t. a. c. i. o. n. e. e. x. e. c. c. i. e. cū nō liceat. 7. c. cū ex of
f. i. c. i. j. §. 3. d. e. x. e. a. u. d. i. t. u. s. et de capel. m. o. c. 7. 7. d. e.
p. u. l. cū olim p. p. t. e. r. et de excep. cū venerabil. i. m.
o. i. b. u. s. i. l. l. i. s. i. n. u. i. t. q. d. s. u. b. i. e. c. t. o. r. et obiam p. s. c. r. i. b. i.
t. u. r. . R. n. d. e. t. a. d. h. o. c. g. o. f. q. s. u. b. i. e. c. t. u. s. p. e. r. s. e. t. ā.
t. u. m. n. o. n. p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. s. c. z. l. i. b. e. a. t. e. m. s. s. u. b. i. e. c. t. o. r. s. e. d.
e. t. s. i. p. u. i. l. e. g. i. t. i. l. i. b. e. a. t. i. s. p. e. c. d. a. t. i. m. i. p. o. c. a. u. e. r. i. p. e. q.
h. u. i. d. i. p. u. i. l. e. g. i. t. i. u. r. o. c. e. t. u. r. e. x. d. e. d. i. c. d. i. l. e. c. t. i. h. t. i. n.
i. u. s. i. m. p. l. o. r. a. d. i. p. e. a. s. u. b. d. i. t. o. p. s. c. r. i. b. i. . a. d. q. d. a. c. c. e.
d. i. t. . C. d. e. f. u. n. d. . p. a. t. . l. . f. i. . l. i. . x. j. . v. e. l. s. u. b. d. i. t. u. s. c. o. n.
t. r. a. o. b. i. a. m. p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. n. o. i. e. s. u. o. s. i. e. r. cū s. e. o. b. i. a. z.
t. a. n. t. o. t. p. e. p. s. t. i. t. u. s. a. l. l. e. g. a. t. v. t. p. s. c. r. i. p. t. o. s. i. t. i. d. u. c.
t. a. s. i. c. v. i. d. e. t. u. r. l. o. q. u. i. . c. cū o. l. i. m. . p. e. e. t. ā. s. u. b. d. i. t. u. s.
p. s. e. p. s. c. r. i. b. e. r. e. a. l. i. q. q. t. e. n. e. t. a. d. p. l. a. t. ū. s. u. ū. v. t. e. x.
e. d. e. q. r. t. a. . e. t. d. e. i. u. r. e. p. a. t. . c. u. r. a. . I. t. e. e. c. c. i. e. 7. e. e.
l. o. c. a. r. e. l. i. g. i. o. s. a. n. e. c. n. o. n. d. e. c. a. m. e. p. m. i. d. e. et o. b. l. a. c.
o. n. e. s. nō p. ū. t. a. l. a. y. d. i. s. p. s. c. r. i. b. i. q. z. n. e. c. p. o. s. s. i. d. e. r. i. e. x.
e. s. i. d. i. l. i. g. e. n. t. i. . I. t. e. m. nō p. e. p. s. c. r. i. b. i. l. i. m. e. s. v. e. l. q. d.
a. d. h. e. r. e. t. l. i. m. i. t. i. e. p. a. t. u. ū. p. u. i. d. a. z. v. e. l. p. r. o. c. h. i. a. z. 16.
q. 3. l. i. c. e. t. i. n. t. . e. t. e. x. d. p. r. o. c. h. . s. u. p. e. o. . R. a. c. o. ē. n. e. ē.
m. i. n. i. p. u. i. d. a. z. e. p. a. t. u. ū. l. p. r. o. c. h. i. a. z. c. o. n. f. u. n. d. a. n. t.
I. t. e. m. n. e. c. l. i. b. e. r. h. o. p. r. o. s. u. o. p. o. s. s. e. s. s. i. p. e. t. e. s. t. p. r. e. s. c. r. i.
b. i. . 16. q. 3. §. p. o. t. e. s. t. . N. e. c. p. u. b. l. i. c. e. f. u. n. c. t. i. o. n. e. s. a.
g. r. o. z. . i. p. e. n. s. i. o. n. e. s. a. c. o. l. o. n. o. p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. v. t. i. b. i. d. e.
N. e. c. c. o. l. o. n. u. s. p. s. c. r. i. b. i. t. u. r. f. i. d. ū. q. u. e. m. c. o. l. i. t. . C. d. e. p.
s. c. r. i. p. . 30. v. e. l. . 20. ā. n. o. r. ū. . m. a. l. e. a. g. i. t. . N. e. c. v. i. a. p. u.
b. l. i. c. a. a. m. i. t. t. i. t. nō v. e. n. d. o. . f. f. d. e. v. i. a. p. u. b. . v. i. a. m. .
N. e. c. a. q. u. e. d. u. c. t. u. s. . C. d. e. a. q. d. u. c. t. u. d. i. l. i. g. e. n. t. . l. i.
x. j. . N. e. c. q. u. e. d. ā. i. n. s. i. g. n. i. a. e. c. c. i. e. r. o. m. a. n. e. d. i. . 93. i. l.
l. u. d. d. e. h. i. s. v. e. r. o. e. x. e. c. c. i. e. cū nō liceat. **Ar. v.**

Sequitur vidē de 4. scz quib. mōis i. t. r. ū. p. i.
ē p. s. c. r. i. p. t. o. . e. c. a. q. d. s. a. c. i. d. ū. q. i. n. t. r. ū. p. i. t. d. u. p.
s. c. z. n. ā. l. i. t. e. r. e. t. c. i. u. i. l. i. t. . n. ā. l. i. t. e. r. i. n. t. r. ū. p. i. t. p. a. q. i. u. m.
d. a. c. i. o. z. p. v. i. o. l. e. t. ā. a. q. u. o. c. ū. q. z. f. a. c. t. ā. d. i. e. c. t. o. z. 7. s. i.
r. e. s. s. i. t. f. u. r. c. o. s. u. b. l. a. t. a. . f. f. e. n. ā. l. i. t. . I. t. e. m. s. i. h. a. b. i. t. ā.
d. i. m. i. s. e. r. i. t. p. o. s. s. e. s. s. i. o. n. e. v. l. a. l. i. q. a. l. i. o. mō. a. m. i. s. e. r. i. t. .
f. f. d. e. f. u. i. . v. z. . p. . s. i. e. d. e. s. . C. i. u. i. l. i. t. i. n. t. r. ū. p. i. t. i. n. i. d. i.
c. i. o. e. t. e. x. t. r. a. i. u. d. i. c. i. ū. . I. n. i. u. d. i. c. i. o. p. l. i. b. e. l. l. ū. p. ū. a. p. i.
o. b. l. a. t. ū. q. ū. i. m. o. p. s. o. l. a. m. p. e. ū. o. b. l. a. c. i. o. z. e. t. a. d. e. a. s.
r. e. s. c. i. p. c. i. o. n. e. z. . e. t. h. o. c. v. a. l. e. t. i. ā. n. a. l. i. b. u. s. e. t. p. r. o. z. i. s.
a. c. t. o. i. b. u. s. q. p. h. p. p. e. r. u. a. n. t. s. c. z. q. u. o. a. d. i. t. r. ū. p. e. d. a. m.
q. ū. i. p. s. c. i. p. c. i. o. z. . C. q. ū. i. l. i. b. e. l. . p. ū. . c. b. . n. . c. o. n. . f. a. . l. . i. . e. t.

2. Item p. querelam iudici factā et rei cōuēdēz
secutam. et h. valet in oibus actōibus. C. de p. re
s. c. p. . 30. annorū sic in rem. Item p. l. i. t. i. s. p. r. e. s. t. a. c. i. o. z.
et h. etiam in oibus valet vt ibidem. l. f. i. . I. t. e. p.
q. ū. i. l. i. t. i. s. p. r. e. s. t. a. c. i. o. z. . v. t. p. d. e. n. ū. c. i. a. c. i. o. z. f. i. t. a. m. c. o. l. o. n. o.
i. n. i. u. d. i. c. i. ū. v. o. c. a. t. o. e. x. . v. t. l. i. t. e. p. r. e. . q. ū. i. . a. d. f. i. . E. x.
t. r. a. i. u. d. i. c. i. ū. e. t. i. ā. m. l. i. p. l. i. r. s. c. z. p. s. o. l. u. c. i. o. z. v. s. u. r. a. z. 7.
p. c. a. u. d. i. o. n. e. m. s. c. d. a. m. a. d. e. b. i. t. o. r. e. f. a. c. t. a. m. . C. d. e. p. r. e.
s. c. p. . 30. a. n. . cū n. o. t. i. s. s. i. m. i. . I. t. e. m. p. p. r. e. s. t. a. c. i. o. z. f. a. c. t. ā.
c. o. r. a. m. i. u. d. i. c. e. o. r. d. i. a. r. i. o. v. e. l. c. o. r. a. m. p. u. b. l. i. c. i. s. e. t. h. o.
n. e. s. t. i. s. p. s. o. i. s. cū s. c. z. i. m. p. e. d. i. t. u. s. c. ā. a. l. i. q. p. r. e. t. e. nō
p. e. e. x. d. e. a. p. p. e. l. . s. i. i. u. s. t. u. s. . I. t. e. m. p. d. ū. i. c. i. a. c. i. o. z. f. i. t. a. z.
c. o. l. o. n. o. e. x. . v. t. l. i. . n. . p. r. e. . q. ū. i. . v. t. q. ū. i. c. i. t. u. r. c. o. r. a. z.
i. u. d. i. c. e. p. r. e. q. ū. i. p. o. s. s. i. d. e. t. nō i. e. a. l. i. e. n. o. . I. t. e. m. p. p.
c. l. a. m. a. c. i. o. z. s. y. n. o. d. a. l. e. . i. n. s. y. n. o. d. o. f. a. c. t. a. m. c. u. m. a.
l. i. q. u. i. s. p. s. b. i. t. e. r. c. l. a. m. a. t. q. a. l. i. p. s. b. i. t. e. r. t. e. n. e. t. r. e. m.
e. c. c. i. e. s. u. e. . E. t. i. d. e. m. e. s. t. s. i. i. c. o. a. l. i. o. p. u. i. d. a. l. i. l. g. n. a. l. i.
e. x. . e. s. a. n. c. t. o. r. ū. . E. t. d. e. h. i. s. f. e. r. e. o. i. b. u. s. n. o. t. a. t. u. r. e. x.
e. i. l. l. u. d. . S. c. i. e. n. d. ū. a. ū. t. q. s. i. t. q. d. a. m. t. p. a. i. q. ū. i. b. u. l.
p. s. c. i. p. c. i. o. n. o. n. i. n. t. r. ū. p. i. t. s. i. d. e. s. i. t. s. u. e. d. o. r. m. i. t. . p. r. i.
m. o. t. p. e. p. l. a. t. i. m. a. l. e. a. l. i. e. n. ā. t. i. s. s. c. z. q. u. o. a. d. r. e. m. a.
l. i. e. n. ā. t. ā. m. a. l. e. . s. . q. ū. i. n. t. i. u. v. i. u. i. t. e. t. t. e. n. e. t. e. c. c. i. a. z. 16.
q. 3. s. i. s. a. c. t. o. s. . s. c. d. o. t. p. e. v. a. c. a. c. i. o. i. s. e. c. c. i. e. . 3. q. ū. i. n. t. i. u.
p. s. b. i. t. e. c. c. i. e. e. s. t. h. e. r. e. t. i. c. . e. x. . e. c. . 1. 2. t. p. e. s. a. s. m. a. t. u. s.
e. x. . e. c. . cū a. n. o. b. i. . 4. t. p. e. e. x. c. o. i. c. a. c. i. o. i. s. . e. x. c. o. m. m. u. n. i. c. a.
t. u. s. e. n. i. m. nō p. e. a. g. e. a. d. i. n. t. r. ū. p. e. n. d. ā. p. s. c. i. p. c. i. o. z. q.
t. r. e. b. a. t. o. r. a. cū i. n. t. p. e. g. o. e. x. c. o. i. c. a. c. i. o. i. s. nō t. r. i. t. p. r. e.
s. c. p. c. o. q. d. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. r. a. y. . s. i. e. x. c. o. i. c. a. t. u. s. nō s. i. t. n. e.
g. l. i. g. e. s. p. e. t. e. a. b. s. o. l. u. c. i. o. z. . E. t. i. d. e. m. e. s. t. d. e. s. u. s. p. e. s. o. . 6.
t. p. e. p. u. p. i. l. l. a. r. i. s. e. t. a. t. i. s. . C. i. n. q. u. i. b. u. s. c. a. u. s. ū. ē. n. e.
c. e. s. s. a. r. i. a. i. n. i. t. e. r. e. l. . f. i. . A. t. t. p. e. q. u. o. q. u. i. s. i. n. s. t. a. c. ā.
i. p. e. d. i. t. u. s. a. g. e. nō p. e. . e. t. i. s. t. e. c. a. s. . e. s. t. g. n. a. l. i. s. . e. x. d.
a. p. p. e. l. . e. x. r. o. e. / s. t. p. e. p. a. t. r. i. e. p. e. a. t. i. s. . h. e. i. m. i. m. p. e. d.
n. e. f. i. l. i. o. f. a. i. l. i. a. s. p. s. c. i. p. c. i. o. t. r. a. t. . C. d. e. b. o. n. i. s. q. u. e. l. i. b.
q. u. e. c. ū. i. q. z. . e. t. h. o. c. e. s. t. v. e. r. ū. d. e. a. d. u. e. n. t. i. a. i. s. h. e. c. r. a. y. .
9. nō t. r. i. t. p. s. c. i. p. c. i. o. i. n. d. o. t. e. m. l. i. e. r. i. s. nō s. o. l. u. t. o.
m. i. s. i. o. n. i. o. v. e. l. v. g. e. n. t. e. v. i. r. o. a. d. i. n. o. p. i. ā. . C. d. e. i. u. r. e.
d. o. t. . i. n. r. e. b. u. s. / x. nō t. r. i. t. p. s. c. i. p. c. i. o. d. e. b. i. t. o. r. i. n. i. s. i.
a. d. u. e. n. i. e. n. t. e. d. i. e. v. e. l. e. x. i. s. t. e. n. t. e. d. e. b. i. t. i. s. o. i. d. e. v. i. d. e.
s. i. p. m. i. s. i. c. r. e. d. i. t. o. r. i. c. e. n. t. ū. l. i. b. . s. i. n. a. u. i. s. m. e. a. v. e. n. e.
r. i. t. nō t. r. i. t. p. s. c. i. p. c. i. o. s. e. ū. q. u. o. u. i. s. q. z. v. e. n. i. e. n. t. n. a. u. i. s.
s. i. l. r. s. i. c. r. e. d. i. d. i. s. t. i. m. i. c. h. i. c. e. n. t. ū. l. i. b. . v. s. q. z. a. d. . x. . a. n.
n. o. s. nō i. n. a. p. i. t. t. r. e. r. e. s. t. e. p. r. e. s. c. i. p. c. i. o. n. i. s. i. c. o. m. p. l. e.
t. i. s. i. l. l. i. s. . x. . a. n. n. i. s. . C. d. e. p. s. c. p. . 30. a. n. . c. u. m. n. o. t. i. s. s. i.
m. i. / x. j. . t. p. e. a. b. s. e. n. t. i. e. v. t. s. i. i. s. cōt. q. ū. e. p. r. e. s. c. r. i. b. i.
s. i. t. p. r. o. f. e. c. t. u. s. i. n. t. r. e. s. c. t. e. s. u. b. s. i. d. i. u. m. v. e. l. e. c. c. i. e. s. b.
d. u. c. i. t. d. e. t. p. e. p. s. c. i. p. c. i. o. i. s. t. i. n. t. p. e. q. ū. i. n. t. ū. f. u. i. t. i. n. a. d. a. b.
s. e. n. t. i. a. l. a. p. s. ū. v. t. . f. f. q. ū. i. b. u. s. c. a. . l. . v. i. d. e. l. i. c. z. . A. l. i. q. v. o.
d. i. c. i. t. t. e. s. o. l. ū. d. e. b. e. d. o. u. d. t. p. e. a. b. s. e. n. t. i. e. c. u. m. i. a. d. a. b.
s. e. n. t. i. a. v. l. p. a. y. p. o. s. t. e. i. r. e. d. i. t. ū. p. r. e. s. c. i. p. c. i. o. e. s. t. o. p. l. e. t. a.
e. t. h. e. c. a. c. c. u. r. . f. f. e. x. q. ū. i. b. u. s. c. a. . m. . a. b. h. o. s. t. i. b. . p. m. a.
s. e. n. t. i. a. v. l. m. a. g. i. s. p. l. a. c. e. g. o. f. . s. i. p. m. a. ē. e. q. o. z. s. e.
cū d. a. s. e. c. u. r. i. o. z. s. i. m. l. e. g. e. s. d. e. c. a. s. i. b. . p. o. i. c. i. s. nō ē. l. i.
6. e. cū nō liceat. i. g. l. o. f. i. . Q. u. i. d. d. e. d. e. b. i. t. i. s. a. n.
n. u. i. s. v. l. i. n. s. t. r. u. m. e. n. t. i. s. v. l. c. u. i. l. i. b. e. t. a. l. t. e. r. i. t. p. i. s. s. i. m.
g. u. l. a. r. i. s. . E. t. q. d. f. m. l. e. g. e. s. p. s. c. i. p. c. i. o. t. r. i. t. ū. a. b. e. x. o. z.
d. i. o. o. b. l. i. g. a. c. i. o. n. i. s. s. e. d. a. p. ū. a. p. i. o. c. u. i. l. i. b. e. t. ā. n. i. v. e. l.
m. e. n. s. i. s. v. l. a. l. t. e. r. i. t. p. i. s. v. t. i. n. . l. . cū n. o. t. i. s. s. i. m. i. . Q. ū.
i. t. e. l. l. r. f. m. m. a. r. . p. l. a. c. . s. . q. o. p. o. r. t. e. t. e. s. s. e. t. o. t. p. s. c. p.
cō. s. e. s. q. ū. i. d. i. c. i. t. u. r. e. s. s. e. s. o. l. o. n. e. s. q. u. i. b. . d. i. c. t. a. l. e. x. f. a.
u. ē. v. l. . B. u. l. g. a. r. . v. o. i. t. e. l. l. i. g. i. t. q. i. b. i. d. z. e. t. t. i. n. v. n. a.
p. s. c. i. p. c. i. o. . s. . 30. ā. n. o. r. ū. s. p. u. t. a. n. d. o. a. p. ū. a. p. i. o. c. u. i. l. i. b.

typis q' sol'o fieri debebat si cessatū est i' solucōne
C. de vsucap. eos. Quidā vero distinguūt q' si
nomiēnt ānī vt bini ānī vel trini tot erunt
stipulacōes q' annī et tē habet locum snā pri-
ma. Si vero dicat g'naliter puta singlis ānis
erit vna stipulacō et tē locū habet snā scōa. jo
vero et azo distinguūt inter legata et pmissa.
in legatis ei q' tot sūt actōes quot debita. tot
eadem rōne opōt' ērere p'scriptiones ideo tale le-
gatum non vtendo non p' amitti. et in his est
vera sententia p'ma. In stipulacōib' autē ē vera
sententia scōa. Scōm vero hosti. p'ma est eqoz et
maior quo ad ius canōicū.

Mr. vi.

Sequit' videre de s'c' de effectu p'scriptōis i'
scā q' sciendum q' fm g'of. ex p'scriptōe
tā lōgi typis qm lōgissimi acq'rit' excepco d' dñm
rei vel creditorem cui res fuit obligata. C. de
p'sc. jo. annoz si quis. i. pñ. Et cū excepco sit
actōis exclusio. ff. de excep. l. 2. patz q' directū
dñū imānet apd veterē dñm. vñ et rem ven-
dicare potest a q'libet possessore p'ter q' a p'scriptore
vel ab illo qui possidet ab eo. p'scriptoz autem
habet vñ dñū. C. de bonis p'nis. l. 2. vñ habz
vñ re vendicacō; etiā d' dñz veterē. cū fm le-
ges p'scōe dñū mutet. ff. de vsucap. eum qui
edes. Nec mireris si p' vsucapioz acq'rit' dñū
directū rez mobilū. et p' p'scōne vñ im-
mobilū quia mobilia facili' trāsūt et mutan-
tur vt patz de ipō nōie et patz. ff. de acq. poss.
si rē mobilē. Si q'rat q're p' p'scōz tollat actō
ypothecaria vt in. l. si quis. et nō p' vsucapioz
tēnū. ff. de pigno. l. 1. q' cū p'diū. R' q' p' p'scō
acq'ritur excepco q' excludit oēz actōes. ex.
e. ad aures si p' vsucapioz tēnū acq'rit' solum
dñū intēcio autē pignoris ab intēcione dñi se-
patur vt i' s' cū p'diū. fm. jo. et azo. S' fm hosti.
et p' vsucapioz acq'rit' excepco quia cui dat' ac-
do m'ito foroz excepco. C. de pba. siue possidetis
dabit' er' rōne vsucapioz et p'scōnis legi-
time actio si non possideat. et exceptio si posside-
at sicut ait mar. et pbat in. l. quam pro se ad-
ducunt. C. de p'sc. jo. an. si quis emp. Quare
ergo aliud est in vsucap. et aliud in p'scriptioni-
bus. R' p'li. i' typis h' facit. h' cho. Ex p'dictis
patz q' in p'scōne nēcia est p'mua bona fides
ita q' in nulla p'te typis p'scōnis p'scōes con-
suetudine habet. et rei aliene. ex. e. c. fi. et ita abro-
gate sūt omēs leges que admittūt p'scōne
cū mala fide et p'mua scz quo ad pñ. mediū
et finē tot' typis p'scōis. In lōgim q' tam
p'scōe re'rit' et fm leges bona fides i' pñ.
licz nō in medio vl' i' finē. 16. q. 3. p'scōnū
nec m'itū quia ecclia et iura et alia secularia ille
re potest indirecte ad forū suū radione p'tatis
cui' iudiciū fm corp' et aīaz p'net ad ipaz. ex.
de iudi. nouit. lex etiam dicit q' sacre leges nō
dignānt' sacros canōes imitari de h' nō. ex. e.
c. fi. in glo. 1. S' q' si typis p'scōis h'uit o
scōiā lesam et p'ea inapiat h'fe nō lesam. Nū
quid p'ter h' est p'scō i'rupta. R' fm bñ.
ex. e. c. fi. i' glo. 2. et immo. si idē. c. non videtur
quia erronia fuit vñ eā deponere debet. sed fm

host. ei p'dict' exp'sse ex. e. c. fi. vbi i' nulla typis
p'te. tē. c. p'te. ad fi. ibi si vero nōdum tē vt
em ibi p'batur et in p'cedentibus si quis p'scrip-
serit non obest postea mala fides si p'tari' act'
si vero est in p'scribendo. supueniente mala fide
p'scribere nō potest. Nec dicit p' fuisse erronea
q' aut petens p'bavit se dñm et sic non errabat
in hoc q' putabat rem alienam aut non proba-
bat et sic non est nēcia probacō p'scōis. C.
d' rei ven. l. fi. Et sic videt' q' h' i'ruptio sit natu-
ralis quia omnibus prodest vt etiam plene in-
nuetur. 32. q. 2. si vgo. S' quid si dubitet an res
sit sua et habet iustam causam dubitationis.
R'ndet bñ et host. in dicta glo. q' adhuc dicit
bone fidei possessor et vñ fructibus et p'scōit i'
h' cau licz habeat p'scōz dubiam quia nescit ad
huc an sit aliena. Inq're tamē debet de re illa
ab alijs vt sic pueniat ad veritatem ar. 33. q. 1.
occidit. Quid si p'elatus consuetudine habeat
rei aliene et ecclia habeat bonam fidem. R'ndet
bñ. i' glo. p'dicta q' dño rei significabit vt petat
et sic p'scōz purgabit qui si veniat et petat i' in-
dico tenet' p'elatus defendere ecclesiam si nō obe-
rit ecclie p'scōis eius nō de facto suo agēt. host.
vero dicit q' caute faciat si p'liū habeat capli
sui et alioz proboz et qui melius nouerit veri-
tatē. Et si iucnerit q' res sit aliena nō sua resti-
tuat eam. si vero p'latus habeat consuetudine lesā
capitulū aē bonam. dicat p'latus defendatis
vos quāto meli' potestis. 16. q. 4. filijs. Ad h'
nō fm q' tradit host. sicut mala fide non p'scō-
buntur res ita nec actiones reales si em dñs i'
maneo nō obstat' p'scōe cum mala fide. g'o
et ipam rem potero vēdicare. ff. de rei ven. i' rē
secus ē de p'sonalibus actōibus vñ quo ad eas
non derogat' legibus antiquis. Nā et ius cano-
nicū. ex. e. vigilanti. c. qm et. 32. q. 2. si virgo
tātū in realibus locum h'eat h' ex eoz lectione
patz. In his em considerat ius canonicū malaz
fidem possidentis rē conē cōsuetudine et nō negl'az
nō petentis quā leges p'siderant non curantes de
peccato vt inuēt. ex. e. vigilanti. Et ideo p'pter
anime p'clm nō p'scōit aliquis cū mala fide in
realibus. in p'sonalibus vero p'siderari non p't
mala fides circa rem possessam cum nulla pos-
sideatur si p'ca' est p'sideranda negl'ia nō agentis
nec em mōl'r peccōi tibi non soluo dñmodo
nō teneam te multo. maxime si ignoro. Nam
nullus regulariter alicui obligatur nisi con-
suetudine. vñ de si vendis michi rem. x. lib. l' mu-
tuas michi. x. libras de voluntate tua habeo
eas. et facili possum obliuisci q' eas debeā tibi. et
etiam si recordor presumere possum q' si non
petis ius donare vel gradiam temporis facere
ergo nec pecco nec malam fidem habeo. Et si pe-
ras et ego solue nolim licz p'pter metum nō me
voces in iudiciū i'petuū nō p'scōit et sic equ'
est in oī cau p'siderare bonam fidem. C. de acc. et
obli. bonam fidem. h' host. Donec q' p'scōit
sit canōice et postea p'scriptoz i'apiat h'fe p'scōz
rei aliene nūquid tenet' r' est i'ue. videtur q' sic
quia non remittit' peccatū nō restituat' ablatūz

12. q. 6 si res .et nullo iure se defendit. 32. q. 1. si
vgo. **S**z omni videt quia pscriptio completa
tutus est pscriptor fm ius vtriusq. ex. e. de qz
ta et. c. ad aures. 7. 16. q. 2. c. 2. 7. 3. g. possidet
iure. 7. si iure. iuste. 7. si iuste bn. g. iam non
possidet alienu sed suu. g. retinendo illud non
peccat. 12. q. 2. quid dicaz. q. em peccat legis au
toritate non peccat. 23. q. 2. qui peccat. iure ei
humano hoc est meū et hoc est tuū di. 8. q. iure.
Conditor legis et canonis potest dare rem a
uenam. et si donat tutus su. ff. de euicti. lucius
Dotuit g. statue q. qui p. 20. annos re aliena
possideret eius fieret. **R**e circa b. diuersi diuer
simode sen ferūt. multa em thxologi dicūt. q. ta
lis restituere tenetur ppter rōnes pmas et simi
les. doc. vero iuris fere omnes dicūt q. nō tene
t hoc idē sentit 30. scotus in 2. suo. **I**sti fulcūt
opioz suā iuribus. 1. 2. allegatis et similibus
fulciebat etiā idē 30. rōnibus et vna sumit
ex pte pacifice pūfacōis. latoz em legis iuste sta
tue potest illud qd est necim ad pacificam cōi
facōz s. dominiū rei neglecte sicut negligitur i
pūpōe et vīcapicōe tñferri i occupatē e huius
mōi qz alias lites essēt immortales et dominia
reuz essēt incerta et cōfusa ex b. sequi possent mul
ta mala g. 7. et b. rō tangit. 16. q. 2. 5. pene et
ex. e. vigilanti. **S**cda rō sumit ex pte iuste pūi
cōis potest em latoz legis iuste punire tñsgrē
sionem que vgit in perturbacōz pacis subdito
rum. si talis tñsgrēssio est negligē tāto tpe rez
suam g. 7. c. **T**ercia rō est aggrauatis scz bona fi
des possessoris. si g. papa et impator quibus dō
regnū mūdī omisit di. 10. qm. b. statuerūt pro
vtilitate reipu. quis audeat dōicere. ppter b. et
filia dicit q. talis restituere nō tenet. **E**t iura p
mo inducta intelligūt ante pscriptōz opletam
Nam post pscriptōnez legitime opletam res iā
non est aliena si est sua. vt in. c. qd dicā. et. c.
quo iure. **A**lan. vero distiguit quia possessor ā
habu. rem ex cā lucratia et tunc tenetur ar. ff.
de his que in fraudem cred. q. aut. aut ex cā nō
luctua. et et nō tenet ar. 32. q. 1. qd debetur. si b.
opi. fm host. r. pba. c. de pscript. lon. tē. in l.
plē. et ex. de de n. aplice. **R**e. 1. ad fi. **K**ay. vō
distig. quia talis possessor aut habet cōscēdā
remordentem scz q. non possit rem pscriptam
sine pto mortali retinere aut non. si sic rēsticu
at eam qz qui facit qd pscēdā etiam erroneā edī
ficat ad gehēnā. 11. q. 3. cui est illata. si nō hē
scēntiam cōsulit q. restituat eam saltem ppter
ambiguū duplicatatis scz ne cupiditas excecā
uerit eū qd si nolit restituere non diffinit pāse
eū in statu salutis vl. dānacōis esse ppetue.
Cof. vero dicit q. facē fm pām opioz est cēdā
liū 7. arbitariū nō necessariū 7. facē fm fam
nō est malū de hac questione. ex. e. vigilanti. in
glo. **Q**uid cōsulendum est ei qui ante pscriptōz
opletā pōpīt cum a q. em dīm nō fuisse. nec
ius vendendi habuisse nūquid et rē et pōi pōz
Kndet **K**ay. q. vel dñs dicit dño vt petat rē ab
eo i iudicio vel psonā aliquā si pponat q. nō
dñi petat et ita res ab eo p sentēciā euicā. ff. d.

nego. ges. ac q. vero. **P**o tñ quā scēnda legat
denūdet v. enditori q. res euicā ab eo. ff. d. euic.
si rē. et postea si ipe q. em nō fuerit absens tē
pore sentēcie pmlgate nec cōtē ius scēda la
ta fuerit pōi a vēditore rēpēte poterit alit nūq.
pōi. ff. de euic. si rem. 5. 1. et. ex. de emp. 7. ven.
si vēditore. **N**ec obstat q. dicit. ff. d. neg. g. ac q.
5. 5. cū male absente. scz q. ei petenti p dño debz
exceptōz obicē pcuratoriā scz dicendo q. nō est
pcurator vel aliam silem. qz bene potest obicē
exceptōez dilatoriā iudiciā q. is est hēc licz non
dilatoriā solucōis. ff. man. si fiduciū. **S**ed
q. modo iurabit iste de calumia cum ipe sciat se
possidere mala fide. **K**ndet ray. q. sub hac for.
ma iuro q. veni ad litigandum cā iuris mē
suandi. ff. de bonis lib. si quis liberator. vel pōt
simpliciter pferri q. res non est sua nē q. vēdi
onē pūdicabit sibi. quia tenet pte suo pudori
qd nō facit si scies verū negaret. ff. man. q. nē.

De stractibus i cōi. ti. 2.

Deinde considerā dū est de pōtū. Et p. i
cōi. 2. in spāli. qz vero i stractibus con
trahūt obligacōes. 7. he aliq. nō te
nent n. apponant pōtū. et itez in stractibus i
ternenit pactones id ad pleniorē istructōnez
pmo dicendū est de ipis pōtibus i cōi. 2. de obli
gacōibus. 3. de renūciacōibus. 4. de pactis de
quibus oibus ppendiose dicentur plurima sū
iuriū allegacōibz tñsēdo causa breuitatis. **C**ir
ca pūm videndū est pmo qd sit pōt. 2. d. diui
sione stractū. 3. de pōtibus i vtilibz rōe pso
naz. 4. de stractibus i vtilibus rōe rez. 7. b. q.
tuoz ad expedicōz faciliorem et breuiorez pōnen
t fm q. i summa rolandina stinēt et ea q. d. his
dicent fere oia pbari possent p insti. de multa
bus stipla. **Q**uātū ad pūm igit dicendū q.
stractus est pte vñ vl. d. c. 7. hinc inde oīz
obligacō. pte dicit ibi ad dñam stract. im
prie vel etiā magis iprie dicit. in stractu ei
iprie dicto ps vqz mutuo obligat vt in emp
acne et vendicōne in locacōe et pductōe 7. ar
ray dacōe vt infra patebit de singlis boy. **I**m
iprie d. stract. qm vna ps obligat n. exil. vt
i mutuo **M**agis iprie dicitur stractus qm ex
nulla pte obligacō oritur. si magis obligacō
fēta dissoluit vt i transactōe. **S**cōz at rō. ti.
de nego. selaribz. stractus est vlto c. 7. ob
ligacō ex volūtate et pacto surgens pōi. vt em
pōo vendicō et locacō. quasi stractus ē obliga
cō q. q. obligat alij ex aliq. officio licito 7. hone
stolice n. inueniat expssa volūtās vñqz pīs
vt tutela 7. cura tutor ei pupillo 7. curator mi
nozi vel furioso obligat ex sua administracōe
quasi cōtraxissent cū eis. **C**ōstat aut stract. ex
tribus scz psonis rebus 7. obligacōibus 7. hoc
in pluribus vtz expōicis.

De. y.

Sequit vidē de 2. scz d. diuisione stractuum
Circa quod scēndum q. contractuum ali
sūt noiati ali. innoiati et ali. mag. inomiati.
Nomiati sūt vt vēdicō empco. locacō 7. pductō
pmodatū depositum. mandatū societās et pig
nus. **Q**ui ideo dicuntur nomiati. quia nomen

cuilibet eorum ita ppe sibi couenit ut nulli alij
sectui accommodari possit. Innomiati stract⁹ sūt
in qoruplid dfa. Vna est do ut des ut do tibi do
mum meam ut des michi vineam tuam. Secū
da est facō ut facias. ut scribo tibi libru ut edifi
ces michi domu. tertia est do ut facias. ut do ti
bi equu ut scribas michi libru. quarta ē facō ut
des ut doceo te gramaticam ut des mē eritid mēsu
ram vnam. Dicitur autē isti stractus inonomiati
qz eorum nōia ita vaga sūt qz alijs stractibus
nō iatis accommodari possūt. unde do ut des po
test accommodari empōi et vendicōi. venditor el
dat rem ut emptor det pāu. do at ut facias pē
accommodari locacōi et pductōi qz pductoz dat
pensioez ut locatoz sibi faciat. pset pteatez ut ē
di. Contractus magis inonomiati dicuntur pac
ta p eo qz nomen pacti est adeo generale qz omi
bus stractibus nōiatis et inōiatis accommodari
potest. Et pmet oia que sūt cā obligacōis cō
trahende vel tollende.

Ar. III

Sequitur vidē de 3. s. de stractibus inutili
bus rōe psonaz. Circa qd sciendum qz in
vniuerso colligi possūt. 13. dñe psonaz qz con
tractus reglarie est inutilis. reglariter dixi qz
alique ex eis in aliquibus casibus se pnt obli
gare ut infra patebit. Videt autē stractus ex
ipsis psonis qdam rōne etatis. qdā rōe pductōis
qdā rōe morbi. qdā rōe elicti. de qbz oibz pordi
nē est videndū. Rōne etatis reddid stract⁹ in
elis in qtuor psonis que sūt infans. maior im
fate. pxi⁹ puberati et pubes. Ad qz euidēciaz
sciendū qd oēs psonae aut sūt etatis lōme. ā nō
Etas luma est a. 24. ānis et 5. et huiōi etatis
hoies sūt maiores. Etas at illegitima est infra
24. ānos et huiōi etatis homines dicūt mīozes
Et hōz. s. mīoz alij dicūtur pubes alij jmpn
bes. pubes sē a. 12. āno et 5. masculi. 7. 12. āno
sūt fēie. et hī etiam dicūt adulei et adolefcētes.
mpubēs vero sūt masculi mīozes. 12. ānis et
isti etiā vocāt pueri et puellae mīozes. 12. ānis
et si patrem non habent dicuntur pupilli. Im
puberum autē alij sūt infantes. s. masculi et fe
mine a die natiuitatis vsqz ad. 12. ānū. Alij sē
pximi infanti ut qui sūt. vij. ānoz et sup vs
qz ad. 11. ānū et dimidiū masculi. fēie vsqz ad
10. et dimidiū. deinde vero vsqz ad. 12. masculi
et vsqz ad. 12. femine dicunt pxi⁹ pubertati.
His visis sciendū qz infans nō nālīe nō auliter
pē obligari alij nō aliū obligat si bī. Ille atē qui
maior est ifate sū qz pxi⁹ est ifati aut dñe aliū
obligatō sibi et hī bī pē qz pē suā volitatē face
re et sine tutoris aucte ut. ff. rē pup. sal. fo. l.
securi. Aut strahit se obligando alij. et tunc
distingue. qz aut habz tutorē aut non. si nō ha
bet strahere nō pē. n. in duobz casibus scilicet in
sponsalibus de futuro et qñ sit locupl. caoz. si atē
hī curatoz aut dñe cū eo aut cū alio si cū eo nō
tenet contractus nec obligatur naturaliter nō
auliē. Si tñ strahat auctate alteri⁹ tutoris si
habz aliū tutorē tūc licet si dñe pē esset rēsticōz
petere posset obligat nālīter et aulīe. Si cum
alio aut strahit cū aucte tutoris et tūc obliga

tur nālīter et aulīter līz si dñe pē fuerit rēstitui
possit. Aut dñe sine aucte tutoris. et tunc ob
ligatur nālīter tñ. sola tamen obligacō nālīis
est inefficax ad agendū tñ. et sic stract⁹ stat
ex vno latere tātū quia qz emit obligat⁹ ē pu
pillo nō autē pupillus sibi nō sit factus didoz
ff. de acc. emp. iulianus. s. plē. Et qd dicitur ē d. p
ximo infanti. dicendū est et de pxi⁹ pubertati i strac
tu pmitte dōlū tenet i solidū ut insti. d. iuri.
sti. s. pupill⁹ et. s. s. qz dixi⁹ i tex. et glo. Pubes
mīoz. 24. ānoz siue sit pffamilias sū filiū fili
as tenet de stractu facto a pdecessore suo et hoc
si ipse pdecessor tenebat alias nō. de stractu autē
facto a tutore suo quondā tenet pubes talis si
tutor straxit sup rebus qz suando suari nō pnt
nec restitui nō in duobz casibus scz si padatur
dammū vlē dimidiū iusti pā et si tutor dolum
pmitte etiam i modica quātitate. si vero tutor
straxit sup rebus qz seruari possūt aut interue
nerūt ea que inuenire debent. s. dñe iudicis
et cā legitima ut si mīoz gūabat dñito fenera
tico et tūc tenet. de damno tñ et modico restitu
itur. Aut nō iueniret si aliqd eoz defuit et tūc
non tenet. Circa vō ea qz ipse pubes gessit dñ
stiguo qz aut hī curatoz aut nō hī. si hī nō ob
ligat sū tutoris aucte. si hī obligat nālīe et
auliē. si tñ est deceptus i modico dāno etiā mī
nozi dimidiū iusti pā et tūc nō sit ita pñū
qz pñuicet maiori rei vel sūme. potest restitucō
nē in integrū petere toto tpe mīozis etatis. et
ea finita post qdā nū gūuū. hāc aut restitucō
cōz poterit petere de hīs qz amittit. dñe et dñe
qz nō acqsiuit. ut si delatā sibi hereditatē repu
diavit. et de hī qz alicui onē se implicuit. si p
alio fiduciū sit. Et ad hī qz restituat debet se mīo
rem esse pbare et se dñe pxi⁹ fuisse. Sūt tñ qñ
qz cā in quibus mīoz de stractu mīto ab eo nō
restituēt etiam si pbet se dñe pxi⁹ ē si statū
mutauit se vendendo alicui vl alienando ad pre
dum vl lucrū pxi⁹ pandū quia i hoc nō restitui
ē. 2. ē si maiori rei l sūme pñuiciū genere. si
petat restitui p mīma pte in qua dñe se dñe
pxi⁹ quia melius est qz tolleret dñū illi⁹ mīni
me pxi⁹ qm totus stract⁹ infringat. 3. ē si mī
nozi sit vsus iure cōi ut qz hereditatē locupletez
adit vel seruū necessariū emit et postea res na
te pxi⁹ vel seruū interit nō em videt decept⁹
si iure cōi sit vsus. 4. est si dōlū in stractu pmi
sit. Quinē est si iurauit in quo distingue quia
aut iurauit se nō venturū strahere stractū aut iura
uit se maiore si iurauit pñū verbo tātū iuramē
tū illud nichil opat si si spōte iurauit corpaliter
facit valere stractū qui alias non valeret et p
uat ipz mīozē rēsticōe. si vero iurauit se ma
iore et corpaliter nullo mō poterit petere rēsticu
tionē. si aut iurauit tñ vbo pē petere restitucō
tionē si pbet se mīozē fuisse p instrumētū fēm
de die natiuitatis sue aliē nō audiet et si vellz hī
pbare p testes. Sed qd si tñ verbo dicit se ma
iore. 1. aut hī dixi⁹ iduct⁹ adisarij calliditate
et tē pte pē restitucōem aut sua simplia voce

et tē si dixit h scēs se miorē esse restōz n pē pe
tere qz vī dōlū omittē. Si vō hoc dixit cōēs se
maiorē eē tē pē restōz petere s; si dubitat non
pē petē. s. de modico damno qz vī dōlū omittē
tere tē d enozmi potest iuramēto nō obstatē
Personae autē q viciatē stractū rōne dōicōis sūt
in duplici dōa scz filiūssa. et seruus pro eo q n
sunt sui iuris sed alieni. filiūssa. igitur qui ē sū
iectus pēati pīs nī aui vī pauī. si strabat eūz
patre suo vī aui vī pauo non obligat alicui
quia inēptacōe iuris est eadē psona filij et pīs
n de peculio castreū vel qī castrense de quo potē q
hēre cū pē qz i ipō tanqūm pīfa. habē. S; si q
trabat cum qūq; alio natālē et quilitē ob
ligatur nō tū pmittitur ei rem patris obliga
re sine consensu eius. In mutuo vero licet na
turalit et quilitē obliget defendit tū per excep
cōz macedoniani senatus cōsulū qē facta i odi
um feneratorū. iō n pē ei filiūssa. renūciare vū
si pecuniā vere et nō fictē rēcepit mutuo n tene
tur ad eā reddendam nec pī ei. Ideo autē dictū
ē vere et nō fictē quia si mutuū fictē fiat vt si fi
liūssa. emat vñū equū et non soluat pecuniā
pmitteat tū solue t notari instrumentum fe
cerit de mutuo. filiūssa. n potest opponē excep
cōem macedoniani imo tene. Sūt tū aliq casus
in quibz ipē filiūssa. vī pī ei de mutuo cōcto
a filio tene. p m est si filius se pīem familiā
mēdācter dicat. 2. ē rōne publice ignozācie
vt quia pīfa. plensq; vidēbat et sic agebat.
sic stralibat sic muneribz fūgebat. 3. est si pu
illus sine auctē tūozis vel adultus sine cura
toris auctē filiūssa. mutuauit. quare si mutu
um filij sit versū in rē pīs. vt quia inde forozē
dota vel pīs familiā aluit vel pīs debitum
soluit quia tūc pī tene. reddē pecuniā illam.
4. si mutuū accepit vsq; ad qītatē illam qm
pater nō deberet recusare dare sibi quando ali
bi debebat pro aliqua causa competēt vt pro
studio vel fili. 6. si pater cōsensit vel pīs nō q
dicit qū filiū mutuū accepit l si filiū lfas pa
tri destina. q mutuū accepit. et pī hoc nō
improbauit t h intellige de patre i cui potesta
te est filiūssa. consentiendo filio suo qui est i po
testate aui sui q cesset excepō macedoniani. 7.
si mutuū accepit vt se liberaret ab aliquo cre
ditore quem nō poterat remouere. Licet atē no
mie pecunie cōiter supē et tinea. quidquid est i
numero pondere et mensura. ff. de lega. talis. h
tamē licet sumit p pecuniā illa que est i nume
ro scz qū dictū est sup. q filiūssa. non tenetur
de pecuniā mutuata. Ecce ē si accepit aliquid qd
consistat in pondere et mensura quia tunc tene
bitur. nisi fraus adhibita sit a creditore vt qz
dedit filiū familiā frumētū vel vīnū vt eo di
stratto pecuniā vteretur. Ad hoc nota q exce
pō macedoniani n dā tātū filiūssa. sed etiam
hēredi ei et successorī ei. vnde eadē excepōe
defendit fideiūssor. Insup nota q filiūssa. qū
habet peculū castrense vī quasi castrense cessat
macedoniani vsq; ad illius pecunie qmratem
Itē si minor mutuauerit pecuniā filiūssam.

maiori eā repetere pē. si aut filiūssa. minori rpe
tere non potest si sit cōsumpta vel pōita. ff. de
mi. si miorē. Seru de stractu cū suo dño d
uilit n obligat. s; pē pacis cū extraneo acqre
to dño. habet em ex psona dñi ius stipulandi
non obligat aut efficaciter alij cum pro mor
tuo reputet. Conuenitur aut dñs ex contractu
serui de peculio eius vel de eo qd verum est in
vilitatem ipius dñi vel de contractu facto ab
eo iussu dñi. Sūt aut tres casus i quibus dñs
de peculio serui nō tene. scz cū seru donat l vo
uet vel fideiūssor ext curam pecuniā. S; nec
dñs paciscēs cū suo suo obligat ex huiū pacto
n de libertate paciscēs. c. de transac. iter postea
in tex. et in glo. Personae que viciant cōtra
tum rōne morbi sūt tres scz furiosus mutus
et furus. furiosus enim vel mente captus tem
pore furoris contrahere nō potest. si tū strabat
recepta mēte vī qū habet lucidū inēnallū cōtē
ctus tē inē ab eo valet. Item mutus et furus
naturalit cū sūt tales strahere non possunt p
stipulacōz quia stipulacō habet fieri per interro
gacōz et respōdōz vīusq; cōtrahētis qm vterq;
debet audire qd pōicti non pnt facē. pnt tamē
facē stractus q pīficiē solo cōsensu. **P**ersonae
vero que viciant stractū rōe delicti sūt quatuor
scz pōigus hēretic. apostota. et omittens imē
lese maiestatis. Prodig. em cui h ius est inter
dictū non obligat. reliquis tribus est idēdictū
a lege cōictū stralendi. Licet autē mlier n sit
de pōictis. 13. psonis et se suo nōie possit obli
gare tū in fideiūsside reglarit unat bñ. velle
iani senatus cōsulū. vnde si mlier fideiūssor p
alio vel si det fideiūssorem pro alio vel se stratu
at debitorē p alio vel suam rem p alio obli
get pignori nichil actū est etiam si hoc pro vi
ro vel filio fecerit. Sūt aut aliqui casus i quibz
mlier fideiūssor tene. et h bñficio non unat.
vñus est si fideiūssor pro pecuniā data pro pre
cō manumissōis serui dño ei. 2. si intercessit
p dote mlieris alteri. 3. est si certificet de bñfi
cō supdicto et nichilomin renūciat ei. 4. est si
accepit p inēssione pāū vel aliquid loco pāū
5. si voluerit deape cōitorē scēs se esse tūā
p bñficiū supdictū cum cōitor illud ignoret
quia eius fragilitati non calliditati subuenit
Sextus si inēssit vel pignus vel fideiūssorem
pro alio dedit et p biennium a pma candone
computando iterum se ad idē obligauit vel
fideiūssorem vel pignus dedit. Septimus est si
res sit pīa eius. Octau. si succedat ei qui sol
uere debet. vnde versus. Casibus m senis mul
er spondendo tenetur. Pro libertate pro dote re
nūciat et si. Deapīat. pīum capiat. caue
at; secundo. Casus adde duos quarto si pīa
res sit vel si succedat ei qui soluere debet. Ad
hoc nota q mulier fideiūssor vel se obligare n
pē p viro eē qualitercūq; renūciat bñficio velle
iani. qz tūc videt dare viro qd est pībitū sibi
n pīer nupcias vel causa mortis. **Itē iij.**
Seq vidē d. 2. s. de scibz i iulibz rōne rez
arca qd scēdū est q se qā res sī qbz qbi n

potest ppter iuris phibicōz. Et qdā sūt sup qbz
pbi nō p̄t ppter ipay p̄dicōz. De p̄mis p̄ v̄idē
dum est circa qd nota q ius phibet alienari pze
oia et h̄ siue sint vrbana siue rustica. oēs qz res
alias mioris et impubers q p̄nādo suari possūt
vt auz argentū et vestes p̄ciosas et huiōi. Et
h̄ n̄ in tali alienacōe interueniāt hec tria scilicet
auctoritas tutoris. decretum iudicis. et debetū i
minens. qd sibi creditor solui vzget. vel qd ipz
miorē vsura grauat. Cōtingit tñ q p̄dium
mioris aliqñ sine decreto p̄t alienari. s. qñ dñc
tus ex cui⁹ bonis p̄dū i⁹ ad miorē deuenit hoc
in vltima voluntate iussit v̄l etiam si minor h̄
a p̄ncipe imp̄tuit. Res vero alie minoris que
seruando nō p̄t seruari p̄t a tutoribz sine de
creto vendi. Prohibet etiā ius filiosfam. aliena
re aliqd de rebus p̄mis sine iussu patris.
Prohibet etiā p̄fami. alienare res q obuenere
filio ex peculio aduentico quod et a filio non po
test alienari sine consensu p̄ris cū p̄prietas pe
culij illi⁹ sit filij vsus vero p̄ris qñ tamē filio i
mimet debetū vzgens l. gūas p̄ p̄ aduētiū
filij alienare p̄ mobilia et postea immobiliā.
De peculio vero p̄fectio non potest fili⁹ fami.
seruare cū nichil ad eū s. totum ad p̄rem p̄ti
neat pleno iure. De peculio vero castrensi l. qñ
ca. potest fili⁹ fam. cū patre et quolibet alio pad
sā quia in eo vt p̄fam. h̄etur et totū. s. p̄prie
tas et vsus spectat ad filiū et nichil ad patrē.
Prohibet etiā ius alienari fundum dotalē. s. i
estimati datum in dorem. si eñ esset estimati⁹ n̄
dicere dotalis s. emptius. vñ ad h̄ vt sit fun
d⁹ dotal⁹ requirit q sit legitimū m̄ionū. et q i
dote dē et q inestimatus tradatur. Idem etiam
est de fundo quasi dotali. et dicitur fundus quasi
dotalis ille qui legatus est seruo inestimati⁹ da
to in dorem. licet autē fundus dotalis alienari
sp̄te nō possit p̄mittitur eū i n̄citate i caibz
qui bus dā de quibus videndū est infra h. s. d. d.
dotalibus. Prohibet etiā ius alienari illam rē
quā testator in sua vltima voluntate prohibu
it alienari apponendo etiam personam i qm res
p̄ruenire debet si heres eā alienari veller l. ap
ponendo etiam penā soluēdā alicui certe p̄sone
l. ecclie vt insti. de le. ad fi. Prohibet etiā ius
alienari rem litigiosā et dicitur hic res litigiosa d
cui⁹ dñs cā mouetur inter p̄torem et posses
sorē. et sit res litigiosa incōnenti oblato libello
et qdcm iste qui recipit eam titulo emp̄dis vel
donacōis v̄l cui⁹ libet alteri⁹ ōccus scienter co
gitur rem reddere et etiā p̄uat p̄dō qd etiam il
le qui alienauit et ille qui recepit cogitur dare
fisco et tñ dē de suo. Si autē ignorat d̄ct rē oio
reddere et p̄u sibi restitui a venditore q etiam
v̄ditōr tñ dē dabit de suo emptori. et fisco. s. i
dām p̄tem emptori et reliqs duas p̄tes fisco.
Et hec pena ē locū h̄ i donatore rei litigiose vt
sc̄ facta ei⁹ vera estimacōe v̄l qz p̄uatur in p̄
co mō sup̄dicto. p̄mittit tamē lex alienari rez
litigiosam ex cā dotis vel donacōis p̄pter nup̄
as vel trāfactōis v̄l dionis. Inutilis ē ē cō
tractus si quis rem suā pure stipulēt l. emat

Sed quid erit de precio. Res aut emptor sciebat
rē eē suā. et tūc p̄dit p̄u qz v̄l donasse. Aut ig
norat quia fuit institut⁹ heres. et tunc p̄aum
petere pot. tñ dem est si res sit cōis n̄ tibi qm
tñ habeo ad p̄tē meam. C. de dñen. emp. cū res.
Si aut sub p̄dicōe emat valebit emp̄cō in euen
tu cōdicōis vt si emat si res sua desinat. valet e
tiam emp̄cō rei p̄prie rōne possessionis quam
emptor nō habebat. l. rōne alteri⁹ qd ei i re sua
defidebat. De ep̄cōne aut rei aliene dicitur infra ti.
de emp. et ven. Sūt eē quedā res sup qbz s̄
hi non p̄t ppter eay qualitatem siue condicōz
vt sit ille q nō sūt in rez natā nec fuerūt nec
esse p̄nt vt chimera vel ea q impossibilis est da
ri vt mons aure⁹ vel ea q licz fuerit tñ mō non
sūt vt equus mortu⁹ si tñ moza p̄cesserit mor
tem vt cum quis equ⁹ dare p̄misit et die cōsti
tuta n̄ dē s. in moza fuit et postea equ⁹ obijt
teneē i estimacōe eius quia fuit in moza. Con
tractus aut sup rebus que fuisse sperāt tenet.
vt si quis emat futuros p̄tus vel fruct⁹. v̄l si
emat i actū reus quia iest p̄dicō qz siquid capi
atur i⁹ debeat. Prohibet etiā alienacō mand
pi xp̄iani in iudē qz non licet iudeo possidere
manapiū xp̄ianū. Item seruus dum est i fuga
vendi non p̄t. p̄ra tor tñ ad hoc potest p̄stitui
vt ipm q̄rat et inuentū v̄dat. ff. de emp. et v̄.
qd sepe. fm h̄ intellige i⁹. 12. q. 2. c. fugitiui.
Prohibetur etiam alienacō rez illay q sūt exēp
te a p̄ncipio hoim. vt sūt res sacre. religiose. sc̄te
publice et liber homo. Res sacre sunt que per
ep̄os sūt rite dedicate. Religiose sūt sepulcra i
qbus hoies mortui m̄ferūt. sancte sūt porte et
muri ciuitatū et m̄cipioy quia pena capitis
imponitur violatoribz eay vt siquis ingredi
atur ciuitatē v̄l m̄cipiū aliūde qm p̄ portas.
Publice sūt porte et flumina que dedicata sunt
vsui ppli et forū et stadium. Est igit iutalis o
tractus initus sup p̄dictis rebus. si ep̄tor et v̄
ditōr scuerit res esse tales. imo emptor qui rē
huiōi accepit p̄dit p̄u et rem. si autem igno
rans a venditore sciente cōpauerit tenetur sibi
vendi tor ad id qd sua interest se nō esse deceptū
ff. de dñen. emp. l. 2. Fallit tñ hoc i libero homi
ne maiorē. 20. annis qui ad p̄cipandum p̄ced
um vel aliud lucrū patitur se venundari v̄l ali
enari non ignarus sue p̄dicōis. sc̄t est si accep
tor eius condicōz ignoret et venditus i verita
te p̄u p̄cipet. hec. 10. 29. q. 2. relatū.

De obligacōe et stipulacōe. n. 2.
Ostea considerādū est de obligacōni
bus. Et p̄mo quid est obligatio et q
eius diuisio. 2. qualis strahit. 3. q
possūt obligari. 4. subnectunt quedā de stipu
lacōe. Est g. sciendū q obligacō ē instū v̄
culum quo n̄cōio astringit ad aliquid dandū
l. faciendū p̄ iura ciuitatis romane. Obliga
cōnū alia n̄cālis tantū alia ciuilis tantū alia
n̄cālis et ciuilis simul. N̄cālis obligacō est
que i se naturalem p̄met equitatem. hec natu
rālis obligacō p̄tra h̄t per n̄ale v̄nculū. i. p
sensū et p̄t fieri inter om̄s hoies et tollitur p

actū gēnū nālem. s. per actū ppetuū de non pe-
tēdo. Et hac obligacōe sola obligat pūpillus
pūpū pubertat sine aucte tutozis non face^o lo-
cupletior nec doliū omitterens. Item seru^o cuius
libet psona. Item p^r p filio in eius pte existē-
te. Item filius patri. s. nō tenetur quia huiū ob-
ligacō est inefficax ad agendum. Civilis obli-
gacō est cum quis solennitate iuris est astric-^o
s. nālis equitas eū teneri non suadet ut cū quis
fuit ofess^o p sēpturā se ex cā mutui pecuniā re-
cepisse sibi spe fuisse numeracōis quā tū nō recepit
vnde talis infra byēnium pē opponere excep-
tō nem nō numeracōis pecūie q^o si non fecerit i
putet sibi vnde h obligacō p se est inefficax ad
agendū. Nālis et civilis oblig^o simul est cū p-
sona q^o pē efficacit obligari se cum solennitate
iuris obligat scz cum nālis eqtas vult eū tene-
ri et iuris solēnitās intuenit et h oblig^o est effi-
cax ad agendū. Obligacōnum aut nālium et
civilium ut hē mli. de obliga. alia est ex contra-
ctu. alia ex q^o stractu. alia ex maleficio. alia ex
quasi maleficio. Obliga^o ex stractu est que pac-
to obitur et q^o ex ipso pacto et stractu descēdit.
ut empco et vendicō locacō et conduccō dona-
tio et huiū. Et ex q^o stractu. cum quis gerit
negociū alie^o sine mandato eius ut tutor et cu-
rator et huiū. Isti em nō straxerūt cū eo cui^o ne-
gociū gerūt. vnde q^o nō tenent ex contractu.
restat ut teneant ex q^o stractu. Obligacō ex
maleficio ē. cū quis furtū vl rapinam vl iniuri-
am alie^o facit. Ex q^o maleficio est cū quis nō di-
recte deliquit s. quasi. ut cū ex eius domo ē ali-
quid effusū q^o alteri nocuit.

Sequē vide de 2°. s. q^o obligacō obit. Cir-
ca q^o sciendū q^o obligacō strahitur qua-
drup^o. vno^o re ut i mutuo debito cōmēdato de
posito pignore. Alio mō verbis ut stipulacō.
Est aut stipulacō vboz ocepco qbus is q^o mēro-
gatur datū vel factū i^o de quo interrogat spō-
det et dicit stipula^o a stipulor. stipulū aut idē est
q^o firmū descēdens a stipite. vnde stipulacō pos-
tur p interrogacōe. debz ei stipulacō fieri per i-
terrogacōnem pcedentē et respōsiōz icontinen-
ti sibi q^ontē. et debet fieri responsio p se sine su-
spēsiōe vobis vū n^o mutus n^o fur^o n^o ifis n^o
ē absens p stipulacōz. q^ontē pnt quia exaudire
se inuicē debent. ff. de v. obli. gnu^o. et insti. de
mutu. stip. mutuū. Tercio mō lris ut quādo
quis in lris oficet se mutuo habuisse. io. lib. s. b.
spe futuri numeracōis. talis ei nisi infra byē-
niū opponat excepcoz nō numerate pecūie astric-
tus erit nāli ter et civiliter pecuniam illā solue.
Quarto solo cōsensu ut in societate mandato
empcōne. vendicōne. locacōe. In his em non re-
quirit scriptura neqz pūda s. sufficit eos qui o-
trahūt consentire p se vel p nūciū vel p oplam
et hē oia p bā p insti. qui. mo. retrah. ob. et
pluribus alijs titulis se.

Sequē vide de 3°. s. que res obligari pos-
sūt. Circa q^o sciendū q^o obligari pnt q^ontē
qz non phibentur obligari. fauore religiōis q^o
pā sūt q^o nō possūt alienari. ut monumētū. C. q.

res. pig. obli. pnt l. 1. Et ecclie in autem. de nō
ali. emph. q^ontē. et vasa sacra vel vestimenta l^o or-
namenta ecclie astica. C. de sacro san. ecclie. sand.
m^o nemini. nō instissima nēitate vigēte. ex. de
pig. c. 1. de hoc etiam habitum est supra ti. pce-
denti ar. 2.

Sequē vide de 2°. s. de stipulacōe. Circa
q^ontē sciendū q^o stipul^o q^o sit vbi sine o-
sensu nlla est. ff. de pact. l. 1. Item ois stipu-
lacio ad heredes et p heredes transmittit. C. de
strahenda et omit. stip. veteris. hoc verū ē q^ontē
do est tale factū q^o potest opleri p aliū fm glo-
ibidē. Item nullus alie^o p stipulari vel pac-
si nō sit ei^o seru^o vel procurator vel fili^o qui es-
timatur eadem psona cum dno vel cū patre. in-
sti. de inabilis stip. s. si quis ali^o. Item p iudi-
ces officiales. executores et tabelliones alie^o pot-
acq^ori. ff. de in ius voc. eū. p q^o. Nota tū fm jo. i.
q^o A. quodēs. q^o si pmitto tibi me datūz tido.
io. lib. teneor iure canonico maxie si iuro. Item
nemo factum alienū pmittens obligatur ad
illud nisi ad dandam oiam quā potest q^o ille
faciat q^o ipse pmitte. ff. de v. ob. stipula^o ista.
Item nō valet legatū vel stipula^o fundi in ge-
nere facta nullo fūdo demonstrato. ff. de in. do. cū
post diuorciū. s. gener a loco. vnde si quis stipu-
lat^o insulam fieri. et non adiciat locū vbi fieri
debeat stipulacio nō valet. ff. de eo q^o dco loco l.
3. s. si quis insulam. tū fm gvil. si dicitur m^o esset
tu facias domū m^o vbi voluero bñ valeret.
Nota et fm gvil. q^o aut pmitte^o iēre re. sed
ēcū genere. aut ēcū re et genere. aut iēre re et
genere. si pmo^o ut cū dicit l. nfaciam h promio
fūdo tūc peti non ptest a. pcuratore. C. man.
saluiamū. sec^o est de aduocato q^o pro modo faci-
die et negotij qualitate pete salariū iēre pollid-
tacōis. ff. de varijs. exo. di. c. 1. s. i hono-
rarijs. Si 2° ut cū pmitto eq^o pot^o pete et agē
p sēptis vobis et taxabit^o arbitrio boni viri. C. de
man. l. 1. Si 3° mō ut cū pmitto talem equū
tūc peti pē. Item si promissū rem dare et vacu-
am possessionem tradi veniunt fructus in sti-
pulacōz. Si aut promissū tantū m^o are rem
non veniūt fructus in stipulacōz. ff. de v. ob. si
stipulatus. Item q^ontē quis pmitte^o ifra certol
dies sistere iudi^o tūc dies in qua caucio promit-
tit et dies in qua sistē debet nō opuat^o mtr il-
los dies. ff. si quis cau. l. 1. Itē si quis ad k^olas
januari stipulat^o fuit de illis k^olis intelligi debz
quibus est actū inter pres sed si non appareat
de quibus est actū tūc de p^omis k^olis ianuari in-
telligi debz. si aut in ipso die k^olay tūc de k^olis se-
quentibus. ff. de v. ob. eū q^o k^olis. Item accus
stipulatis et o^opmittētis debet esse gnu^o ut nul-
lū fere momētū interuenire possit. si vō p^o mē-
rogacōz se diuerit ad alia nichil p^oerit licet e-
odem die pmississet ut ibidem. l. gnu^o. Itē
in oibus obligacōibus in quibus dies nō pōt
p^onti die debet. ff. de re. in. m oibus. Itē si p-
missū fuerit sic. s. faciam h cum cōmodū erit h
est cum potero sine meo incommodo. ff. de v.
fig. nepos. Itē ois stipula^o aut sit pure ut cū

quis spōdet libras. v. et tē i^o statim pē peti. aut in diem et tunc statim dēbē s; peti nō pē anteq; dies veniat nec etiam ipa die i q̄ stipul^o facta fuit peti pē quia tota dies illa arbitrio solutis tribui debet aut sub pōdicōe t tūc ille qui stipula eius fuit licet ante pōdicōe decesserit postea existēte condicōe heres eius agere potest. Et idē ē ex pre pmittentis insti. de v. obli. §. ois stipulacōe et §. cum quis. h ad pns de obligacōe et stipulacōe sufficiant ut iuris pīcis alia de hac matia relinquatur.

De renūciacōe bñficiōz iuris. ti. 4.
Eim de pñderandū est de renūciatione bñficiōz iuris Et p^o quid est renūciacōe. 2° de bñficijs quibz renūciari non potest. 3° de bñficijs quibus renūciari potest. 4° de bñficijs qbz renūciari potest fm qd t fm qd n pē. Et h q̄uoz nōbūē gñā breuitatis fm qd i sūma rolandina pñnent. 4° notatur in genera hui iuri tñ et cui nō pē renūciari. Circa p mū sciendū q̄ inūciatio pñrie est rei et iuris spontanea refutacō. s; ad pns est cātū intentio de renūciacōe iuris sine q̄ qñq; obligacō non tenet. Sciendū g^o q̄ defensiones exceptiōes et bñficia a legibz iuenta quedā sūt in fauorē qdā in odium iroducta Et iste pñone pro quibz sē iroducta p illa mutatur ne de illis obligacō onibus q̄s fecerit obligent. Quāuis aut regl^a riter liceat renūciare his q̄ pro se sūt iroduc: ta aliqua tñ sūt quibus renūciare non impedit q̄ mī^o ipa bñficia et exceptiōes possint oppo ni. Aliq̄ autē sūt quibus renūciatio facta tenz et inuari p ea impediret. Aliq̄ autē sūt quibus renūciari pē quo ad quid et quo ad quid nō. de singulis hōz est videndū.

Sequitur vidē de 2°. s. de beneficijs qbus i nūciari n pē ita q̄ renūciatio facta i pēdi at ne possint opponi. Sciendū igit q̄ qdā ē bñficia. s. bñficiū macedoniani senat^o pñlū t p pet filiofa. q̄ pecūiam accepit mutuo sine pa tis volūate et ppet ei nō tñ dū est i pñate pñs s; etiam pñq; faciens est sui iuris. et eē cōpe tit heredi filijfa. et c^o fideiussori. et hui bñf^o i nūciari non pē qz est in fñatorz odium irodu ctū. Et aliud bñficiū. s. bñficiū restōis qd ppet mīozibus toto tpe mīozis etatis et eo eē fñito infra qdriēniū pñnuū si in mīozī etate decepti fuerint eoz faclitate vl aduersarij calliditate hui eē bñficio renūciari nō pē qz coipso mīoz dō pē si renūciaret. Est aut t aliud bñfi ciū. s. ut quis pñmneē inqñtū facere pē t non vltra t habita rōe ne egeat. t h bñficiū ppet viro et ei^o pñi qñ pñeē ab vxore ppet eē vxo ri et ei^o patri qñ pñenitur a viro ppet etiam pñono qñ pñenit a libto et soco qñ pñenit a so cio. et pñi qñ pñenitur a filio vel filia t hui bñficio renūciari n pē. Est a^o bñficiū ne lib hō ad on^o alienum obliget. i. pñnozeē. et hui benefi cio non pē renūciari qz h renūciacō eē conē: na libertati. Est aliud bñficiū siue pñuilegiū s; fori qd ppet forēsi. s. q̄ reus pñeniri d; sub iudice suo et hoc est vñz aū litem pñestata. Na

lite pñestata nō pē re^o opponē pñuilegiū fori qz vidē in illū iudicē consensisse sub quo pñesta: tus est litem. et hui pñuilegio. s. fori solo pacto nō renūciat. Sed ad hoc q̄ re^o pñeniri posset ali bi quam in foro suo sufficiat si pñmittit soluci onem facere vbiq; fuerit petiti ab eo. Est a^o bñficiū siue pñuilegiū fori qd ppet clerici. s. q̄ nō tenent respondere coram iudice secu lari et hui pñuilegio iuris aliquo^o renūciari nō pē qz est iroductū in fauorē tot^o cleri. Excep: cō non nu. pec. siue nō tradite vl reddite rei. aliqñ ppet infra duos an. aliqñ infra 30 dies aliqñ infra an. aliqñ infra tres menses. Debi: torz em qui pñet se pecūiam mutuo recepisse quā non recepit opponē pē exceptiōz n numera cōis pecūie infra duos ānos a die pñfiliōis. Cre ditor vero q̄ pñessus ē s; spe fūse nūciōis pecu niā traditam se recepisse a obitoze h; exceptiōez n solute pecūie infra 30 dies. Vir aut qui pñes: sus est sub spe fūse nūciōis se dotem recepisse h; exceptiōez nō nūate dotis que debet opponi vel infra ānū p^o mñmoniū solutū. si mñio^o du raut mñ^o byēnio vel infra tres menses si mñi moniū duraut pl^o byēnio l mñ^o dēnio s; vlē 10. an. nō extenditur nūciatio pecunie nō nu merate. Predictis aut exceptiōibus renūciari n potest quo mī^o infra pñicta tpa opponi possit. pñest tamen renūciatio quo ad aliquid. s. qz si i nūciacō n esset facta debebat aduersari^o pñiten tis pñbare se pecūiam soluisse. S; postqz est fēta renūciacō i cumbit pñtenti et renūciant pñba re pecūiaz nō esse solutam. Lex vero illa rubri et nigri tituli codicis. s. ne fideiussorē vl man datoze docū dē. phibet fideiussorē dari p do te restituēda si eueiat q̄ iñtūi debeat. hui legi si renūdet renūciacō nō valet quia talem fide iussorē lex phibet dari. et qd fit p legem pro nō facto debet haberi.

Sequitur vidē de 3°. s. de beneficijs illis quibz renūciari potest. ita q̄ renūciacō i pēdit ne possit opponi. h aut sūt plā. vñum ē noua pñtucō de plibus reis dēbendi que dicit si sint pñes rei dēbendi. i. pñes debitoze qui omēs sūt ydonei et soluendo hñt bñficiū diuisionis qd dicē pñ q̄libet q̄ tñ pro sua pñe teneē. Ad h vñ q̄ q̄libet teneat in solidū se obligent t dēo bñfi cio renūciant. Atqz est eplā diui adriani q̄ est q dā lex dicens q̄ si sint pñes fideiussorē qui sūt ydonei soluendo dēt q̄libet pñeniri p rata ad h vero q̄ q̄libet teneat in solidū d; q̄ renūdet eplē pñictē. Tercū est noua cōstitucō d fideiuf soribus dicens. q̄ si pñapal et fideiussor ambo sint ydonei t soluendo pñapal pñeniri d; p^o qz fideiussor. ad hoc vero ut fideiussor cōueniri pos sit qñq; cōitor voluerit pñictē pñtucōni re nūciabit. Et nō qñ pñes pñapales se pñapaliē obligant et in solidū locū hñt ibi omēs tres pñ dicte renūciacōes. Et debent poni h mō renūciā tes nouay pñtūni de duobus reis dēbendi. et fi deiussoribz. t eplis diui adri. beneficio. vñus e nim pro altero incedit qñ se obligat vltra pñ tem que se pñngit. Quartū est pñictō indebiti q

dicat si quis indebite soluit ut quia non tenebatur
soluere per petere id. huic adicōi bñ renūciat.
Quoniam est adicō sine cā que dicitur si quis est obli-
gatus ab inicio sine cā vel ex iniusta cā non teneat
et hoc est verum in stipulacōis sit obligatus quia tunc
bñ teneat et huic bñfī renūciari per nisi hoc fieri
propter doli. 6° est exceptio doli mali. si quis alius di-
cat se dolo et calliditate alicuius inducitur esse. et
huic exceptio renūciari per. 7° Septimū est bñficiū
fori quod operit scolari bñ. scolari ei quod moratur
bononie per bñfī non per pueniri sub indice cōi-
tatis boni. si velit potest pueniri coram suo docto-
re et huic bñfī renūciari per. 8° Octauū est bñficiū
adicōis inctum quod huius loci quoniam aliquis heres insti-
tutus ē rogat hereditatem vel etiam eius per rē
tue vel quoniam alius ē institutus heres et si ipse decessit si
ne liberis est et substituitur alius heres. quia substitui-
t^o huius ius in ipsa hereditate eo quod adueniente adicō-
one debet in eū hereditas puenire. Et hoc tale fidei
omissū dicit inctū adicōis. quia inctum est an heres
institutus debeat sine liberis et huic adicōi sub-
stitutus ille renūciare per. Nonū ē bñficiū iuris
ypotecarū quod operit vxorē in bonis mariti quia
oīa bona viri sunt ei tacite obligata per dote sua
et huic bñficiū per vxor renūciare et viro et cō-
tentibus cū eo et si si certificet de bñficio pōicto
et ei expresse dicatur id quod dicitur in ipso. Cōpetit et
dictū bñfī cōditiōi si bona sui cōditiōis sint et
tacite vel expresse obligata et huic bñfī per credi-
tor renūciare. 10° Decimū est bñficiū velleiani sena-
tus cōsulti. si quis si mīr p alio fideiubeat. obligat
se regulariter non teneat et huic bñficio mīr renū-
ciare potest si certificet de eo. Ad hoc nota quod quoniam mul-
lier recipit tutelā filij vel auia tuicōis eius nepo-
tis debet renūciare scōis nupcijs. **Ar. iii.**
Sequit^o videt^o de 2°. si de bñficijs illis quibus
quo ad quod renūciari per et quo ad quod non. et
hoc est sūt pīa. primum est bñficiū redibitorie.
et operit ei qui ignorans emit rem morbosam
vel viciōsam ex hoc bñficio potest emptor age-
re cōtra vēditiōem ut reddat sibi pīum et red-
piat rē. et hoc redibitoria operit infra sex mīses.
1° Scōis est bñficiū quod dicitur quanto mīoris quod dicitur
si quis emit animal vel rem viciōsam ignorans
per agere dō vēditiōem petendo per illam pīa si
bi reddi quā non dedit si viciū ei pīauit et hoc
bñfī operit infra annū. pōictay autem actio-
num bñficio potest emptor renūciare. Et renū-
ciacō prodest vēditiōi si viciū ignorabat. si autē
id sciebat nec emptorē certificat non potest renūci-
acō propter doli ab eo omissū. 3° est bñficiū ne quis
voce i ius diebus feriatis aliquoniam contingit quod
renūciari per ferijs et diebus feriatis et aliquoniam non
si ei sint feriati rōe messitū vel vindemiay per ip-
sis ferijs renūciari voluntate litigacōis. si tū sint
feriati ob honore dei non per. **Ar. v.**
Arcu 4° non quod renūciari per iuri puato. ex dō
pīul. si de tra. et ff. de pac. pacisc. et hoc nisi
pactum sit factum in omni odio ut si quis vendat
ancillam tali pacto quod non prostituatur. pactum
huiusmodi postea remittere non potest quia factum
est in odium criminis ar. c. si mancipiū ita ve-

nerit ne prostituatur. l. i. Renunciari autē non
per iuri publico si sit introductū. non tātū in fauo-
rem aliquorū sed etiā in odiū aliquorū sic ē id. si.
quod clid non teneat rēdere coram iudice seculari
ex. de fo. 9pe. si diligēt et id. si. quod clericus non pos-
sit se subicere vberibus alicuius laici. ex dō sen. ex.
contingit. Hec enim duo sunt introducta in fauorem
clericorū et odiū laycorū quod nimis clerici sunt infe-
sti. 2. q. 1. laycos. Si vero ius publicū sit intro-
ductū tū in fauore. et renunciari per. vñ renun-
dari per velleiano quia introductum ē tātū in fauo-
rē scilicet mulier. ff. ad vell. l. vlt. si non macedo-
niano quia introductū est non tātū in fauore. si
liozsa. si ē in odiū cōditiōis. Vnde ē post sūam
ex eo exceptio dā. ff. ad macedoni. eū quod vel etiā
non per alius renunciare iuri suo cum ex ei renū-
ciacōe pīudicat iuri alteri. vnde clericus non per
renunciare foro suo quia ex hoc pīudicaret epō suo
11. q. 1. clericū. hoc gōf. ti. de renū. et hoc extra de
fo. 9pe.

De pactis. ti. 6.

Pacta considerantur est de pactis. Et pri-
mo in gñali. 2° in speciali. si de traslac-
tiōibus que sunt quedā pacta. Circa
pīū videt^o est pīmo quod sit pactū et vñ dicit^o.
2° de ditionibus pactorū. 3° ad quos porrigū-
vires pactorū. 4° sup quibus rebus per quis pa-
cis. 5° de pactorū effectu. 6° de adicōibus appo-
sitis in stractib^o. Circa pīū sciendū quod pactū
est consensu duorū vel pluriū in idem alteri ab al-
tero paciscēdū dādū vel faciendū. si enim paciscar
tecū iūto tādō quod ipse det petro aliquid pactum
nullum erit. Si vero paciscar tecū quod des tādō pa-
ctū erit quoniam tū vtile quoniam inutile ad agendū. ff.
de v. obli. si stipulacō ista. lex tū talem quoniam
pactū vocat. C. de debitor. et. ex. e. c. vlt. Dī-
at pactū a pactiōe. pactio vero dī a pace et acti-
one quod pādō actio. Nam quod paciscit ex diuersis
et gñis modis aīorū post mīta et varia cer-
tamīa in vnā gñonam sūa deducit. Est autē
nomē pacti gñale ad oīa quod iter pres agunt cā
strahende vel tollēde obligacōis. Potest autē
hic notari ad maiore euidentā dīa mē pactū
pollitacōis quoniam stipulacōis et pmissionem
quia pactū est duorū vel pluriū consensus ad a-
liquid dādū vel faciendū verbis expresse. ita quod
verba pmittat a pmittente et subsequē a red-
piente ut dabo tibi decem ut tu vendas michi li-
brū et tu respondes placet. si si recipiantis ver-
ba pmittat tūc esset stipulacō ut insti. d. v. ob.
in pīo. Pollitacō vero est solū offerēis pmissio
operz aut quod ibi sit psona pīs cui fiat polli-
tacio. ff. de pac. l. i. Nomē autē quoniam dōis ē gñā-
lissimū. nā et scolares i scol et clericus in caplo
et pīs in foro quoniam dīre dīcūt ut ibidem. c. conue-
niens. pmissio vero rēferri per vel ad pollitacō-
nē vel ad nudū pactū et stipulacōis. ff. de edil.
edi. sciendū.

Ar. ii.

Sequit^o videt^o de 2°. si de ditione pactorū. ar-
ca quod sciendū quod pactorū quodam sunt in re
quodam in psonā. In re est pactū quod dōis paciscor
ne petam. In psonā vero est quod dōis ne petaz

a psona . ff . e . idem . § . pactum . Item pactorum
aliud est quentū vt id qd est ex cōs verbis expf
sum et sub cōa forma redactū . aliud est cadituz
vt id qd non est factum s; habetur ex aliqua le
ge spāli ac si esset factū . vt res conductoris do
mus illate in illam cadit sunt obligate pig
nozi domino domo . Item pactorum qdam sūt
vilia qdā iutilia vilia sūt pacta que sūt vesti
ta rōe psonarū et rez et que sūt iuris ordine . h
ē qd psona qd pascit se obligare pnt vt res su
per quibus sit pactū nō phibeant alienari a iu
re et ordo iuris sūt in obligacōe vt sup dictū
est de psonis rebus et obligacionib; . Inutilia
sunt que deficiūt i aliq istoz pōictoz et h l apte
vt cū pōitū mioris alienat sine decreto et filia . vl
fraudent . Et aut ibi fraus mltap^r . p^rimo
de psona ad psonā vt cum tutor emit de bonis
pupilli p inepositam psonam suo tamē noie
Secō de re ad rem vt cū quis filiofamilias non
mutuat pecuniā qz phibeet . s; aliā rē vt ipe il
la vendita vtat pecuniā . 3° de stractu ad cōtra
ctū vt cū vir et vxor stante matrimonio non
donant inuicē quia phibentur sed cā donacōis
vndunt . 4° de noie ad nomen vt cum ille qui
prohibetur esse pēas alic^o terre se facit eligi in d
fensorē vl pcuratorem qd idem ē . mutato tū
noie . 4° de facto ad factū . vt cū quis vendit ti
bi illam suam eo pacto ne pstituas eā i lupa
nari tu vō posuisti eā i caupona vt ibi mltz
qd est idē qz^o ad ad effectū . Item pactū rei tur
pis l pactū turpe l pactū impossibil^r rei de iu
re de facto nullam obligacōz idndē vt . ex . e .
c . vlt . pactū aē rei epīf ē si dicā pmitto tibi q
interficiā talem . pactū ēpe ē pactū epīter siue
turpi adicōe de re licita factum . vt pmitto tibi
decem solidi si interfeceris talem . pactum im
possibile de iure et de facto est si quis promittat
solum penetrare . impossibile de iure s; possibile
de facto est si quis pmittat rem sacrā . possibile
s; sub cōdicōe impossibile est si quis promittat
michi . x . solidi si dero sibi solem . Si vero sit
pactū possibile d iure et d facto valz . ex . e . c . 2 .
si aut sit possibile de iure et impossibile de facto
si impossibilitas sit ppetua nō valet si sit tpalis
valet s; expectat donec possibilitas adueniat n
sit contra bonos mores . Item pactū mē shētes
vt dolus pstatetur non tenet . h enī est iudi^o bo
ne fidei strariū . ff . de re . iur . stractus . Item pa
ctoꝝ alia sūt nuda alia vestita . Nuda sūt il
la que non continent cāz . nullū enī efficacie est a
lic^o rei dōicō sine cā . et eē dicūt nuda pacta illa
q n vestiuntur aliq sex infra scēptoz et hec pacta
nuda non sūt efficacia ad agendū vel obligan
dū licz possint ad defendendū . Pacta vō vesti
ta dicūt sex mōis . s . re . vbi s lris . cōfēsu . colze
renūa stractus . et intēntu rei d pms qtuoz
sūt exēpla supposita ti . de obligacōibus ar . 3 .
de colze . ita stractus est exēplum tale vō d d d d
mū et i ipa vōdicōe intēntu pactū qe^o debeat
morari in ipa domo vsqz ad annū . Hec pactū si
p se nudū esset . nō valeret . sed quia vestitū est
coherētia stractus vl vendicōis valet . de intēntu

tu rei tale pē exemplū pōi pmissi aliquid dare ē
vt dares vel faceres aliud michi . vñ statim cū
dederō tibi qd pmissi vesti tū erit pactū ex parte
mea . et id interuētū ei^o qd dedit tibi es obligat
tus nō ad dandū id qd pmissisti nō vñ huiōi pa
cta vestita sūt efficacia ad obligandum et ad a
gendū pbat h insti . de . v . obli . Item pactoz ali
a sūt clara . et hē si sūt solemniter facta sūt oīo
suada . Alia sūt obscura vt illa q possūt habere
duplicem itellectū et h sūt intēptāda oīa pferē
tem quia in eis fuit pēate ea apd^o pferre . ff .
e . veteribus .

S Equit vide de 3° . s . ad quos porriguntur
vires pactoz . Circa qd scēdū q porrigūt
ad psonas illas inē quas sūt facta regularitē
porrigūt etiam ad psonas alias i casibus ali
quib; vñ qd dicit q pacta iē alios acta alijs ob
esse nō debent . c . de transac . veniens . h verū ē
qū sē oīo ali . obest enī et pdest pactū procura
toris dñō . debitoris fideiussori . mgti societatis
societati . pdest etiam pactū tutoris pupillo . ser
ui dñō . filij patri et de his oībus . ff . de pac . de p
mo . l . vna . et notef . d . 2° . l . vlt . et de 3° . l . ma
gistri . de 2° . l . tutores . de 4° et 6° . l . si tibi et . l .
se . Item pactū pdecessoris obligat successorem
sic pīs filiū si fuerit pactum vale ecclesie . ex .
de so . c . 1 . alias secus ē . ex . de pca . c . 2 . **Q**uar
tū . s . sup quibus non possum^o et sup quibus
possum^o pacisci p ex supdictis m ti . de stractib; i
utilib; rōe rez . Nō enī h q mltā possū facere
ad q n possū me astrigē pacto . Item pactū d fusa
successione non tenet n de psonis eius c^o ē hedi
tas . C . e . l . inde . Item nullus pacisci potest de re
bus alteri^o n d voluntate eius vt ibidem . **De v .**

S Equit videre de 4° . s . de effectu pactozum
Circa qd scēdū q pactoz effectu s est vt il
lud quod in pactū deducit obseruet . ex . e . c . 1 . et
3 . Et licz fm leges ex nudo pacto non oriatur
actio vt eē dictū est sup . et habetur . ff . e . iure .
gen . § . si cum nulla . n in quib; dā casibus fm
tū ius canonicū ex nudo pacto et simplicid vbo
aliquis efficaciter obligatur et contra eum ac
do dat . ex . e . qualiter . Et est rō quia cū quis
venit oīa simplex verbū mortalitē peccat . 22 .
q . 1 . pōicandū In sūma igit nota q suadū est
oīe pactum si sit tale qd suari possit sine detrī
mēto salutis etne vel salutis corpal et si sit lic
tū et possibile . sec^o ē si sit illicitū et impossibili
et ihonestū . ex . e . c . vlt . Inde est q ex pacto n h
locum successio in ecclia dei . ex . e . accepimus n^o
pē augeri cēsus . ex . e . clerici . pactū tū autorita
te pape factū est suandū . ex . e . c . 2 . alias si sit i
possibile de iure vel de facto nō tenet vt dictuz
est . ff . d . re . iur . impossibiliū . etiam si intēueiat
iuramēt^o . Nota eē q frāgēt fide nō est fides suan
da eē si sit iur^o firmata . ex . e . de symo . dilect^o
et . C . e . cum pponas . Item pactum qd sit dolo i
itum nō valet . ex . de rez pnu . cum vniuerso
rum . Item si sit alteri capciosū . ff . de rei ven . si il
lud q in fi . Ad hec eē nō q pactum poster^o p
iudicat pōri . C . e . pacta nouissima . ar . ex . d . cen
cū olim . Item stractus ex quentūe siue pactiōe

legē et formā accipiūt. ff. de re. iur. l. stract⁹.
Item si in pactioe stract⁹ appositā sit pena. so-
luta pena stract⁹ non tenet n̄ sit dictū q̄ pena
soluta stractus maneat firm⁹. ff. de transac. q̄
fidem. Item qñ stractus n̄ tenz. pena appositā
n̄ tenz. ex. de foro. spe. si diligēt. qñ vero stract⁹
tenet pena tenet ar. ex. de arbi. dilecti. r. d. p̄ca.
de p̄arijs i glo. Itē volūtates s̄benāū magis q̄
exceptō v̄boz sūt ispidende. ff. q̄ res pig. obli.
pos. si quis. Item qñ dubitat de intencōe s̄ben.
cū tunc forme stract⁹ ē standū. ex. de pigno.
illo. s̄ si ostaret de stractu sc̄ptura esset inspidē
ēda. C. plus va. qd agit. l. i. r. 3. et in c. illo. i
glo. Item pacto puatorū iuri publico non dero.
gat nec renūciari p̄. ex. de fo. spe. si diligēt.
Vbi dicit q̄ cleric⁹ non possit renūciare iuri illi
s̄ q̄ cleric⁹ nō teneant respōdere coram iudice se-
culari q̄ h̄ est introductū in fauorem tot⁹ cleri.
Distingt. aē gof. ti. de pui. q̄ si ius sit publicū
aucte. s̄. institutis r. utilitate. s̄. cōitatis. pac-
tis pua toz tolli nō p̄t ut si pascar ne furti cō-
mittendi noie agā. hoc em̄ ius sc̄z ut maleficia
pūant est ius publicū aucte et utilitate et id
p̄ pactum tolli nō potest. ff. de pac. si vn⁹. q̄ pa-
cta. et idem est de silibz. Si vero ius sit publi-
cū aucte et puatum utilitate ut tutela r. cure.
circa hanc actiōz. s̄. iuxta tutelā et curā tollen-
dā habz pactū et r̄nūciā locū ut. C. r. ff. d. pac.
in plibz legibz. et idem est de silibz. **I**us ergo
publicū p̄angens utilitatē nō cōez sed p̄uataz
p̄ pactum tolli p̄t. **I**tem ea que p̄mittuntur
ob nimiam reuerēciā alic⁹ non obligant.
vñ si libeus ob nimiam patroni reuerēciā cō-
stringit se penali obligacōe si patronū offēdet
n̄ obligat. ff. q̄. rez. ac. n̄ da. l. i. Itē oīa que
contra bonos mores in pacto vel stipulacōe de-
ducuntur nulli⁹ sūt momētū. C. de iuri. sti. ex eo
Item fm can. si p̄missi nō accāre debeo denuncia-
re. Si vero p̄missi nō denūciare pactū est illicitū.
ex. e. c. vlt. in glo. **I**tem pacta suēta
que neqz dolo malo neqz cōtra leges neqz in q̄-
bus fraus alicui sit facta sūt suāda. aīc p̄etoz
ff. de iur. gen. Item pactū pena vallatum si sit
cōtra leges siue cōtra canones nec pactū tenet
nec iuramētū sup hoc p̄stitū ut ibidē. q̄. vlt. Si
vero sit p̄ leges nō tenet pactū sed pena tenet
p̄ legem eo q̄ fiat stipula. alteri. vñ de si talis
stipulacō fuerit vallata pena. pena tenet s̄ nō
pactū. ff. de v. obli. stipulacō ista. q̄. alteri. si aē
sit fm leges tūc tenet r. pactū r. pena. ita tamē
q̄ alterz qd voluerit petet. ff. e. rescriptū. q̄. si pac-
to. lxx. pmo. **I**tem si quis p̄mittat gñalit ali-
cui dicens quidquid p̄deris dabo tibi in tali p̄-
missiōe intelligit̄ ē excepta oīa illicita. et ea que
sp̄aliter non p̄mississet. hec bñ. ex. de homi. cūz
iuramēto ar. ex. de iur. iur. veniens. **I**n sup nō
q̄ pacta imita p̄ fratres mīozes l̄ p̄dicatores
vel alios mendicantes cum r̄ozibus parochi
aliū eccl̄iaz sup iuribus p̄ochialibus. puta ex-
hibitiōe sacroz oblaciōibz iure funeradi et fili-
bus vel sup alijs quibuscūqz si facta sint p̄
ozes vel gardianos de suoz cōuētū siue locoz

osensu. licet auctas sedis aplice non iteruene-
rit vel licenda sui gñalis prelati vel capli sūt
suāda dūmodo sint alias licita r. honesta li. 6. e.
quāuis.

Ar. vii.

Sequit̄ videre de 6. s̄. de p̄dicōibus apposi-
tis in contractibus. et quidem de p̄dicōi-
bus apposis in contractibus sponsaliū et ma-
rimonij determinatur infra libro octauo. vbi
agitur de sponsalibus et matrimonio vñ de hic
agendū est tñ de condicōibus apposis in con-
tractibus alijs. **C**irca quod nota q̄ in con-
tractibus alijs apponi potest condicō cōtractū
constituens. verbigra. dono tibi hoc si feceris
aut dederis michi illud te emini donante vl̄ fa-
ciente illud donacō constituit. ff. de con. et de.
q̄ hedi. qñqz addi p̄t p̄dicō stractū p̄mēs seu
adimens. vbigra dono vel lego talē fūdū si n̄
manumiseris talem suū statimē donacō vel
lega⁹ tenet vl̄ valet s̄ si manumiseris adimitur
vtrūqz ut ibidē. l. cū sub hac p̄dicōe

De transactiōibz. ti. A.

Deinde considerandū est d̄ in factiōibz. Et
p̄ qd est in factiō et vñ d̄. 2. s̄ qd
transigi p̄t. qd est transactiōis effect⁹.
Circa p̄ sc̄ndū q̄ transactiō est de re dubia r. li-
te ita n̄ dū finita n̄ gñuita pactō. ff. e. l. i. qd
aē d̄ r. lite ita p̄t ensicte. q. d. et re ita lite.
p̄t lite qz qñdū lis p̄d̄z facit rem dubiā r. in
ctā litē aē itelligo p̄ntem et fūam qz etiam
aī litē p̄testatā transactō fieri p̄t. ff. de p̄di. r. d.
elegant. q̄. si quis p̄. litē etā itelligo instam
vel iniustam. C. e. l. 2. si tñ agens ēdat se iustā
causā fouē alioqñ s̄. ff. de p̄di. ide. i. sūma ita tñ
q̄ distinguat̄ inē insistentē et resistentem ut si
actoz p̄ calumniā insistet nulla sit transactiō.
Si vero reus per calumniam r̄sistet tunc actō
quo ad eum valet. C. e. sub p̄tēxtu. licet per a-
liam viam hoc est per actionem de dolo vel re-
plicationem doli consulatur actoz ut ibidē
dictur quando reus dolo inducit actorem ad
transigendum. **N**on gratuita ideo dicitur q̄
transactiō vllō dato vel promisso vel retento n̄
procedit. ex. eo. super eo. et. C. eo. transactiō.
Non finita ideo dicitur quia si indicatum esset
nec appellari nec retractari sententia posset. n̄
si dubitaretur de ea transactiō non teneret. ff.
eo. et post rem. potest enim esse q̄ reus dicit cō-
demnatus sum tibi ad decem solidos. et verum
est q̄ debeo si tamen ius esse contentus de qñm
qz statim dabo et tunc transactiō nulla esset. s̄
et si indicatum negaret probacō tamen ita a-
pta esset ut negare non posset adhuc idem esset
C. de post. qui sententiam. **D**icitur autem tras-
actiō quasi actionis transactiō eo q̄ qui transigit
ab actione transit et discedit et ita dicitur pro-
prie transigere actoz. improprie vero reus. C.
e. l. 2.

Ar. ii.

Sequitur videre de secundo sc̄licet qui tran-
sigere possunt. **C**irca quod sc̄ndū
q̄ transigere possunt dominus compos mentis

hñs liberā admistracōz. maior. 24. an. minores
ei hic sūt alibi vñ pferuatur illesi l' rñtūē i in
regz si fuerint adulti tutores nō hñtes. **Item**
tutores r curatores eoz r pñdes pñdaz r pla
ti eccliaz et pcuratores hñtes mādātū spāle vñ
etiam gñale cū libera admistracōe. **Item** dāt in
rem suaz. ff. de pecu. mandato. **Item** caplm
trāfigē non pē vacante sede ar. ex. ne. se. va. c.
2. et 3. **Item** platus trāfigē nō pē in cā ecclie si
ne pñsensu capli. ex. e. dñgñt. sic nec pē aliena
re. 10. q. 2. hoc ius. si vero habeat l'as de rato a
caplo suo. s. pñentes simpliat q quidquid sup
cali nego. fecit ratū hēbit trāfigē pē in. c.
3. in tex. et in glo. **Et** q dñdē ibi q si trāfactō
fuerit suata aliqñ anis caplm eam reuocare nō
poterit ac si in eam nō cōsenserit. hoc iō dñ quia
si trāfactō fiat fm formā iuris potest rescindi
infra qñtēniū si ecclia se lesam pbauerit. ex. d.
refti. in lre. requirit. alias non pē venire pē
trāfactōz. ec statim ex quo pñsensu. C. e. quāuis
Et fm hoc supple maxie quia idem esset si sua
ta non fuisset. sic exponit glo. bñ. pñ etā ibi
alia exposito quam omitto. **Nota** etiam q si
trāfactio et opōicō facta inter psonas aliqñ p
supiorem. s. ordinarīū sfirmē. s. a pñ. est re
alis et ppetua alias ē psonalis. vñ nō durat nō
qñdū vñit ille qui tñsegit. **Item** tamē qñsegit
eā reuocare nō pē. ex. e. veniens. in tex. r i glo.
Cōfirma tñ pape tñfactōz q quātū ad psonas
erat psonalis factē realē si papa h faciat ex cā
scēda q ecclia facere pē q illa que nulla est sic
aliqua. 16. q. 1. c. si. q est mai. h bñ. **Eps** vero
et alij inferiores nō pñt immutare nāz rei r
ideo si trāfactio est psonalis psonalē sfirmat. si
realis realem ita vidē quibusdam. **Item** quā
do trāfactio vñ pactū ab iō nō valuit p pape
sfirmacōz vigore sumit. ex. e. c. 1. i tex. r glo.
Sequit vidē dñ. s. sup quibz tñfigi pē. **Cir**
ca quod scēdū q trāfigi pē i oibz quibz
C. e. cñs. **In** cñibus autē mēuenire pē tñfactio i
his que penā irogāt sangnis. C. e. trāfigē. et
2. q. 3. notādū. vñ in oibz. actor tñ tē iōdñt
in tñpñanū. ff. ad tñpñ. ab actore. sed h nichil
ad reum cui ignoscitur si tali modo redimat
sangñē suū. ff. de bo. eoz qui añ sñam. c. 1. i.
Hoc tamē fallit in adulterio. vt in. l. trāfigere
qñ tñ vñ hodie correctū in auct. vt nulli iudi.
s. adulterū. vel forte obtinet in marito l' ve
nō trāfigit ibi non de re dubia vel lre iēta s;
recōaliat sñicea. **In** cñibus vero qñ nō irogant
penā sangnis non pē fieri trāfactio sed sit gratu
ita pac. vel remissio. ff. de iur. fisci. l. in fisci.
Et idem dñ adulterio pē dñ. si autē re. data pecu
nia trāfigat cū a ctore tñfactō nulla est r reus
hēe pñfello. ff. de pñaricato. i oibz r i dicto
s. nōdñ. vñ i oibz. h at fallit i cñie fli. C. e.
trāfigē. **Sed** tñ candēs cū nullū cñie iroget pe
nā sangnis. 23. q. 9. his a qbus et ex. ne de. vel
mo. sñaz. in nullo ergo cñie trāfigit. **Item** i alim
tis nō trāfigit nō cū dēto pñoris qñ nec alē mā
dare pē. mōrit tñ pñor de cā de mō r de pñonis
si tñ alimēta sint fūta et debita ex voluntate

ultima. vel donacōe mortis cā. vel si aliqñ hōz
defuerit trāfactio nō tenebit. **In** cāu tñ nō rñtē
pñor. s. cū alimētari. cōdicōz suam meliorat. C.
e. de alimētis. **Item** in controuersijs pñascētibz
ex testamēto nō pē trāfigi nisi inspectis vñbis
testamēti. ff. e. l. si. **Item** trāfigitur super ser
uili et asēpñia pñicōne. ff. e. l. si. **Item** nō tñsi
gitur in actōnibus famosis descendētibz ex
maleficio vt i actōe furā. r bonoz raptorum. i
iuriā. sec. est in actōibz descendētibz ex pñ
ctu vt in actōe mandati. tutele et depñti. ff. de
his q no. infā. l. furti. et. l. in actōnibus. **In**
spñualibz autē non pē trāfigi. s. vt dē aliqñ
tpale p spñali qñ hoc symoniācū esset. ex. e. con
sticue. imo si aliqui litigēt sup bñficio non pñt
trāfigē ita. s. q vñ expensas i lite factas sol
uat et alē lite cedat. ex. de pac. cñ pñem. pē tam
i eis amīcabilis opō fieri. ex. e. sup eo. **Sed** tam
gof. i sui. e. t. r ex. e. c. 2. et host. si tpale dē pro
spñali auctē iudicis siue supioris p bono pacis
expiatur vñdū symōie. ex. de pñai. nichil. tñ
bñ. videtur ibidem sētre sñū dñcēs. q si papa
nō tolerasset opōz ibi factam auctas iudicis
nō sufficiebat qñ h de iure non poterant vñde dñ
et ibi papa nos eam h adhibito moderamēte
toleram. et ad tñpus tñ vt sequitur ibidē. **Do**
test tñ fieri trāfactio in spñalibus vt dē spñā
le p spñali sic dicim. in pmutacōe. ex. d. re. p.
ad questiones i tex. et glo. et imo. ex. e. statui.
Distinguit tamē quidam q dare spñuale p
spñali eiusdem generis ē licitū. vñ pē fieri trā
factio tal. s. q vñ accipiat decimas in vna pro
chia et alter in alia. vñ vñ bñficiū vñū et ali.
ad cū pñsu epī sic sit i pmutacōe. dare vero spñā
le p spñali alteri. gñens ē illicitū vt bñficiū p
iure patronatus. **Et** dicūt qñ hoc bñ. inuit
c. sup eo i suis exēplis. **Item** trāfigi nō pē sup i
iuria illata sine iudicis auctē. ff. q no. infā. l.
furti. **Item** nec in iure pñnat. cū sit spñale. ex.
e. pñerea. **Item** nec i iure subiectōis spñalis. ex.
e. pñerea. gñis tñ remittit pē. ex. de pñul. cñ olī.
Eps vero pē in remissione restitue censu sibi i
recognicōz dñij soluend. ex. de cens. ois aīa. l.
ad pcepte libeatis iudiciū. ex. de pñi. recepimus
venit autē in gñalem remissionē remissio oīm
tpaliū. non autem visitacō nec pcuracō. ex.
de dona. pastoralis. nec cathedracū vt ibidē.
Item nec iurisdō. 16. q. 2. vñs i fi. nec reuerēcia
C. de bo. li. l. vñ. **Sed** r fm gñil. ex. e. pñerea et
host. nō tenet facta trāfactio ē in subiectōe tpali
q est intē dñm et suū nō sit dubiū verū sit seru.
ille d quo querit. C. e. in pñstas. hortand. tñ ē
pñs suare pactum. C. de libali cā. affines. i tex.
et glo. **Quid** si sup ecclia agat nūquid trāsi
gi poterit. **Item** q nō. ex. e. pñsticue. qñ intelligit
qñ agit de ecclia tanqz de ti. siue bñficio ecclia
co. ex. e. sup eo si tñ duo epī vel duo moñsteria
agāt de ecclia pñedētes de pñrietate et l' de pñeta
te alie. pñi vt. 16. q. 3. mē memoratos. tñ tñ
actio locū habet sic et pmutacō dñ tñ non dē
tpale pro spñali. ex. de re. pñu. ad qñones. pu
ta q vñ habeat vñā eccliam et alē aliam l' vñ

hēat aliqua spūalia in vna ecclia. et alē i alia hē
gof. et bñ. in c. sup eo. et idem jnno. ex. e. c. sta
tut. **N**ota insup q̄ quedā sūt in quibus nō cō
posicō nec dispensacō nec trāsactō locū hz vt q̄
vir dimittat vxorem et aliā subducatur. q̄ mo
nach⁹ existens monachus. p̄p̄iū habeat q̄ sbie
ctus supiori in liatis et honestis nō obediāt. et
in filiis. ex. e. c. fi.

Sequit̄ vidē de 2°. s. de trāsactionis effectu
Circa quod sciendum q̄ trāsactōis effec
tus est vt om̄e instrumētū p̄nēs ad cām sup q̄
est trāsactū. et quidquid aliud est q̄ op̄e p̄bus
ferre p̄ sit oīo cassū. et sola trāsactio robur ob
tineat p̄petuū. ex. e. c. i. hē vñ fm glo. nō dolo
tal' trāsactō sit extorta. q̄ tūc nō valeret. C. e.
sb̄ textu **N**le tñ q̄ doli adhibuit eā r̄uocare nō p̄
vnde licet postea instrumēta reperiant. nō tñ lis
restaurabit. C. d. trāsac. l. 2. et ex. de sē. et re. iū.
inē monasteriū. et. c. se. hēc bñ. **I**tem transa
ctio pena vallata manet in firmitate sua etiam
soluta pena. ff. de transac. qui fidē **I**tem transa
ctio tenet eē si transigens deap̄at vlt̄ dimidiū
iusti p̄c̄q̄. q̄ magnū cōmodū est a lite recedē
ff. ad treb. l. u. q̄. s. fi. et. ex. de emp. et ven. cū cā
vbi pla de h in glo. si tamē trāsactō iusta fue
rit ex f̄lo instrumēto. licet m̄tuerit iuramētū
retractari debet. q̄z ad id q̄ fuerit op̄positū ex in
strō falso alijs manētibz firmis. C. e. l. penā.

Item ex eo dat̄ exceptio i oī eo d̄ quo fuerit actū
et trāsactū. **V**n si fuerit gñalis p̄c̄cō et gene
ral' trāsactō in oībus obstat exceptio. C. e. n̄
est. n̄ reus occultauerit dolo sp̄z de qua decept⁹
ē actor. ff. d̄ pac. tres. **S**i vero sit gñal' p̄c̄cō et
d̄ sp̄e facta trāsactio i illa tātū specie nocet excep
tio. **E**t idē ē si sit sp̄ialis p̄c̄cō et gñal' quantū
ad vba trāsactio. C. e. cū aqliana et. l. q̄ cū turo
ribz. s. fi. **E**t idē est m̄lto fort⁹ si v̄qz sp̄ialis
fuerit. ff. de pac. si vn⁹. s. pacta. **S**i v̄o p̄c̄cō sit
idēfinita sic q̄cūqz trāsactio seq̄tur nō obstat nisi i
speciebz i iudicā deductis. C. e. si ex falsis **E**t
h̄ est effect⁹ trāsactōis ex pte rei **E**x pte v̄o acto
ris nō dat̄ actō de trāsactōe vt id̄ dicitur vel fiat
quod ouenit dari vel fieri vt recedatur a lite q̄z
redire potest ad veterē actōnē. **E**t si opponat̄ ex
ceptio ex transacione replicabit actor q̄ fides
non debet ei seruari q̄ vult p̄tra pacta versari.
C. e. si ap̄ acta. et. ex. de iurēi. puenit. **S**i aē
actori nō sup̄est actio vetus. dat̄ ei p̄dicō ob cāz
p̄tra reū vt se reponat ad p̄mam obligacōnez
ff. de p̄di. cā. data siquis. **V**el dat̄ actori actio
p̄sc̄ptis verbis ad intellē. q̄z dō vt des. vt hoc re
mittere sit dare. ff. de p̄sc̄p. v̄. ob cā. de dolo aē
nō agit actor quia ad trāsfigendū doli nō fuit liz
ex post facto re⁹ dolo quidem fidem non seruauit.
ff. de do. l. i. s. siquis. **S**i aut̄ actor ad trās
figendū dolo iuductus fuisset de dolo ager. C. e. l.
actione.

De emp̄cōe et vendicōe ti. 2°.

Postea gliderandū est de p̄tractibz i spe
ciali. **E**t p̄^o de emp̄cōe et vendicōe.
Circa qd̄ vidēdum p̄mo de arris que
solent dari vt in p̄libz añ vendicōz. 2° qd̄ est

vēdicō et emp̄cō. 3° de vendicōis diuisione. 4° de
q̄ q̄libet vendicō p̄ficiat̄. 5° ad q̄z spectet p̄c̄m
rei vendite. 6° ad qd̄ tenet venditor emp̄tori et
de actione vni⁹ cōtra aliū vt faciat qd̄ debet. 7°
de impedimēto p̄stito p̄tractui p̄ errozē doli l' d̄
cepcōem. 8° qd̄ de ponderibus vel mensuris flis
9° de caibz i quibus cogit quis vendere rez suaz
10 de negociacōibz sine mercacōibz q̄ p̄stāt
in vendendo vel emēdo. 11° de quibusdā casibus
dubitabilibus ecclia materiā istam. 12° d̄ mono
polys. **C**irca p̄mū vidēdū est quid sit da
cio arraz et quid op̄et et q̄ sit pena arrarum.
Circa p̄mū sciendū q̄ donatio arrarum ē argumē
tum emp̄cōis et vendicōis cōtracte. **N**ñ bñ p̄
emp̄cō et vendicō p̄trahi sine arra sed p̄eam sit
euidēciā inter emētē et vēdentē de p̄cō p̄mis
so. ff. d̄ p̄lx. emp. qd̄ sepe. in p̄n^o. **S**i etiam mē
uenerit arra nichilōi⁹ p̄ v̄qz recedere ab emp̄
cione vel vendicōe. licet penitēs penā arraz tē
rat. n̄ illud qd̄ est datū loco p̄c̄j vel p̄tis p̄c̄j in
tueiat. vt quia dicat emp̄tor dō hoc nōie arre et
p̄ p̄te solucōis p̄c̄m tūc em̄ altero eozum iusto
non recedat a p̄tractu vendicōis. quia cum p̄
um vel ps p̄c̄j sit soluta res definit esse inteḡ
qd̄ non fieret si nōie tātum arre datum esset. h̄
p̄bāē. C. q̄n li. ab emp. rece. l. 2. arre em̄ nō p̄da
s; pignora dicitur. **O**p̄at aut̄ dacio arraz vt
p̄tes p̄tractū p̄ficiant metu p̄ne arre. **A**rre au
tē pena est vt. s. ea intēuētiē si p̄emp̄tozē ip̄z
dantē steterit q̄ m̄i⁹ impleat̄ p̄dit qd̄ dedit. **S**i
vero steterit p̄ venditorē arrā recipiētē r̄stituere
cogit̄ duplū. et id̄ qd̄ recepit et tantū de suo sine
vēdicō sit cōbzata in s̄c̄ptis sine sine s̄c̄ptis vt i
sti. de emp. et ven. s. in his aut̄. et nichilōm⁹
fm bulg. et jo. ageť ad intellē. s. fm mar. et
accur. satis est q̄ amittant̄ arre. **S**c̄dm vero ho
sti. si arra dē p̄ arra et p̄ solucōe. vā ē s̄mā p̄ia
si aē tñ p̄ arra. vera ē sc̄da. **S**ed nūquid idē
est de pignozibus datis. s. q̄ is p̄ quem steterit
p̄dat pign⁹. **R**e q̄ sic q̄z arre vt dictum ē pigno
ra sūt. et filr p̄ dacōz pignozis res non definit
esse integra. **E**t hoc intelligo si id̄ qd̄ est datū sit
pign⁹ simpliciter et iestimātū. **S**i vero estima
tū sit et adiēctū q̄ cedat p̄ arra et solucōe tunc
res definit eē integra sicut dictum ē s̄ de arra ar.
C. de rescm. ven. p̄c̄j.

Sequit̄ vidē de 2°. s. quid est vendicō et ep̄
cio. **C**irca quod sciendum q̄ vendicō est
alicui⁹ rei p̄c̄to p̄cō dacō. **E**t emp̄cō ē alie⁹ rei
p̄c̄to p̄cō accep̄cō. **E**t sic colligit̄ q̄ in h̄ cōtractu
debent esse duo. s. res et p̄c̄ū. res q̄am ex p̄
te vendantis. **E**t p̄p̄ctis h̄ nomē rei tam corpa
lia que de sui nafa p̄nt tangi vt fundus vestif
et filia. q̄m incorpalia vt iura et actōes. tñ p̄sē
cia vt que iam sūt i rez nafa q̄m fusa vt q̄ nō
sūt s; fusa sperant̄ vt fusi fruct⁹ analle et iust
ti p̄tus. tam dēmonstratiā ad oculum vt que sb̄
iacent sui visus et tactus q̄m dēmonstrati
ua ad intellectū vt q̄ p̄p̄iūt̄ solo intellectu
vt est dimidia vl' ecclia ps sumendo p̄ m̄diso.
Et sic res om̄es vendi p̄nt dūmō sint tales q̄
sup his sb̄i possit sunt em̄ alique res sup quibz

contrahi nō pē ut habitū est sup̄ d' stractibus i
utilibz rōe rez. Ex pte vō emēis debet iterueni
re pōū vey et cū et s̄stiens i pectūa mīata. ve
rum dico. i. vero a iō debet solui. nō silatū. qz si
pōū apponā ymagināte vl' p silacōz nulla est
vendicō. debet eē pōū esse quāitate. s. etiam
pēmens quāitate vt decē vel duodecī solidi. vt i
sti. e. s. pōū aut. Et debet esse quātitas illa pe
ctūe mīabilis qz pectū in sola pectūa s̄stiat al
ter non esset vendicō s̄ pmutacō vel ali' s̄ctē
innocentius vt insti. e. s. pōū. Ad h' nota qz pōū
nō debet nē pē s̄ferri i arbitriū ali' s̄trabē
cum vt dicat vendō tibi qzti voluero vl' qzti vo
lueris quia nulla esset vendi' vt. C. d' s̄bē. emp.
inerratis. tñ si pōū vel eē rei qz emē vel augmē
tum vel diminucō in alteri' p̄sone eē arbitri
um s̄ferat. tē si ille p̄ noīatus fuerit et pōū ar
bitrē tenz vendi'. Si tñ ille iniqz arbitrē ad ar
bitriū boi viri. i. iudicē reāat. ff. de v. ob. conti
nu'. s. cū ita. et h' hoc locum i s̄ctibz bone fi
dei i stractibz stracti iur' vt. ff. de op. s. l. si lib.
e'. Si vō nichil arbitrē nō tenz vendi' n' ad al
teri' arbitriū s̄ferit vt. C. de s̄bē. emp. l. vlē.

Sequit' vidē de s. s. de ditione vendicōnis
Circa qd' sciendū qz vendicō' quedā dīcū
tur fieri in s̄ptis quedā sine s̄ptis. Dīcūtur autē
vendicō' i quilibz aliis stract' fieri i s̄ptis qñ
i stractu vl' an p̄sueuunt vt inde s̄ptura
fiat. Sine s̄ptis vero dīcūtur qñ non agitur in
partes vt inde fiat s̄criptura et si etiam postea
fiat ad cautelam tamē ex quo non fuit actum
ab initio dīc' fieri sine s̄cripto et m' tomag' p'
ea si fiat nulla s̄ptura sicut in vendicōibz rerū
existentiū in nūo pōdere et mensura. In vendi
cōne enim talū non solent fieri istrumēta.

Sequit' vidē de s. s. qñ qlibet vendicō per
fidatur. Circa qd' sciendū qz vendi' illa qz
fit sū s̄ptis solo s̄fēsu pōū de pōo et d' re p̄fidat
ex h' em cogitur et venditor rē tradere l' itesse p'
stare vt d' ac. emp. l. i. et p̄tor pōū solue vt ibi
dē. l. iulian'. s. offerri. vendicō vō qz fit i s̄ptis
rēgit et s̄fēsu et finale ipi' s̄pture s̄plemētū
qd' tūc esse s̄cm intelligo qñ solēnis stipula' ē
sup̄ illo s̄ctu celebrata. et testi' adhibitis fa
ctū ē mandatu a notario qz vīqz pte p̄nte scri
bāt vt. C. de fi. instr. stract'. Et antequā ista
sine facta qlibet p̄s rēdē pē a cōtractu i neuē
agē pē vt ibidem. Si tamē venditor anteqz pōi
cta sint s̄pleta rem tōat bñ trāsfert dñum s̄
agē pē ad rem recuperandā nisi pōū soluat. C.
de rez. p̄mu. rebus.

Art. v.

Sequit' vidē de s. s. ad quē spectet p̄cu
lū rei vendite. Circa qd' sciendū qz si vendi
tio fiat pure sine s̄ptis de rē eē spectat que de
gustacōz n' exigit omē p̄clm rei empte spectat
ad emptorē. eē si res non sit emptori tradita i
sti. e. s. cū aut p̄ter casū publicacōnis nisi pac
tum culpa vel mora interueniat. pure ideo dī
xi quia si vendicō esset s̄dicōnalis ante s̄dicōis
euentū p̄clm immeret ad venditorē s̄ detiora
ad emptorē vt. ff. de p̄cu. et com. rei ven. l.
illud. ideo aut dīxi sine s̄ptis quia si fiat i scrip

tis p̄clm spectat ad venditorē anteqz s̄ptura
p̄fidat vt. C. de fi. instr. stractus. Ideo vero eē
dīc' qz si sub alēnacōne fiat empco diuersarū
rez p̄clm p̄mi p̄net ad venditorē vt si tibi vē
dam stichū vel tūcum p̄clm p̄mi p̄nz ad vē
ditorem p̄clm s̄cōi ad emptorē. vnde si stich' obijt
dabitur tūc' vt. ff. e. si in ep̄cōe. s. si ep̄cō
Ideo aut dīxi sp̄i quia si fiat vendicō i gñe p̄i
culū nō p̄net ad emptorē. vt cum vendō hoīez
et nō dico quē quia qd' debet i gñe nō pē p̄re.
C. si cer. pe. incendiū. Quid si vendam icertū
de cīs vt vñū de seruīs meis vel. v. corles ex h'
dolio et omīs p̄eant. Rñdet hosti. qz emptor r̄pe
tet p̄clm si dedit. quia sine cā est apud me et si n'
dedit habz excepcoz et sic non p̄nz ad eū pericu
lum. Id aut dīxi qz degustacōz nō exigit quia si
sit res qz degustacōz desideret vt vinum zinziber
et hui' i vēdat in sp̄e. post degustacōz nō ante
perit et detiorat ēptori. Si vero vendat in gñe
tunc sūt duo nēcia vt p̄eat et detiorat emptori
scz degustacōz s̄mēsurado siue p̄detacō et h' fm
jo. bulg. et plac. s. qz dīxit qz de vīno ē sp̄eale
vt statim facta vendicōe i sp̄e etiam ante degu
stacōz p̄eat et detiorat emptori. ff. e. qz sepe. s. in
his. Item periculum publicum p̄net ad vē
ditorem vt. ff. loca. et s̄duc. si fundus. Item si
sit iētum pactum qz p̄iculum respiciat vendito
rē nō p̄ret ēptori siue de cāu fortuito dñm essz
sp̄aliē fm bulg. siue gñaliē fm mar. Idem ē si
venditor fuerit in culpa vl' dolo qz res p̄eat vl'
detiorat. Idem etiam est si venditor fuerit i mo
ra quia p̄clm spectat ad morosūz eē si res erat
p̄itura penes aliū fm jo. et azo. s. mar. dīc' o
trariū. vltima vero mora semp nocet illi qz fa
cit eam. ff. de pericu. et com. rei ven. illud. hēc
insti. e. s. si at i glo. Et hosti. addit qz si callidi
tas inueniat ex pte venditoris. s. quia bonita
tem duratāz affirmat vel eē s̄cūit nō dura
tāz et tacuit ip̄tāt ei. ff. de p̄cu. i cō. rei vē.
si quis iura. Item sicut p̄iculū p̄net ad ēpro
rē ita et cōmod'. ff. de re. iur'. fm natām. i id
qd' p̄ alluionē accretat et fructus et p̄ rei uē
ditē spectat ad ēptorē. C. de ac. emp. et ven. l. si
fructibz. Quid si res vēdita apd venditorē
sit furto sublata. Rñ aut inē eos s̄ueit de custo
dia. et tūc damnu erit ipi' venditoris. aut nō
s̄uenit et tūc sufficē debet qz venditor talem cu
stodiam adhibuerit q̄lē bon' p̄familias rebo
suis adhibz. qd' si fecerit in nullo tēf. ff. e. qz sepe.
s. si res.

Art. vi.

Sequit' vidē de s. s. ad quid tenet venditor
ēptori et econ uerso. Circa qd' sciendū qz vē
ditōr tenet rem tradē ita qz emptor habeat va
cūā possessionē h' est ita qz emptor sit pōdor in
possessione ita qz ab ea nō possit aduocari. Nā
si quis eam aduocauerit p̄inde est ac si tradita
non fuisset vt. ff. de ac. emp. et ven. l. i. s. i. b'
autem tradicō facit emptorem dñm si venditor
erat domim'. Si vero nō erat dñs obligat nōie
euietōis dñmō pōū sit solutū vl' eod' nōie satis
factum vt ibidē. l. emp. Si vero venditor nō
lit rem tradere tenet ad interesse vt ibidē. l. i.

Sed nūquid māu militari ab iūto vedito
re res vendita poterit extorq̄ri. **R**es h̄ visū est
dñō mar. q̄ sic p̄ legē. ff. de rei ven. l. q̄ restituē
Sed fm̄ gof. ar. q̄ p̄ legē. C. de ac. emp. et ven.
empco. **R**es. i. Debet em̄ p̄us p̄au offerre q̄m
venditor rem tradē q̄m̄o in vendicōe n̄ trās-
fertur dñū etā re tradita nisi p̄au sit solutuz
vel alias satisfactū sec⁹ est de pmutacōe t̄ alijs
sc̄tibus. h̄ dico nisi venditor fuerit secur⁹ fidej
emprois. insti. de rez dñi. p̄ tradicōe. q̄ ven-
dite. **S**i vero neuter fidē habeat de altero p̄au
et res d̄ponat ap̄ seq̄strū. ff. de solu. l. si solu-
turus. h̄c bñ. ex. de symo. int̄atū. **V**nde ēptoz a
gere nō p̄t ex empto. anteq̄ soluat vel offerat
p̄au venditori vt in. q̄ vendite. **M**otandū autē
q̄ si quis mandāt ēbus de re sua vendēda t̄ vn⁹
eoz emat vendi nō valet et reuocari p̄t. quia
videt̄ mandātū vt alij vedant. ff. e. licz. h̄ bñ. i
questionibus. **I**tē si vendo tibi alenatū rē illā l
illā habeo opcoz n̄ tu n̄ sit alit̄ dictū ff. e. si ita
distrabit̄ h̄ acē. **I**tē si videro tibi biblioteccā
r̄ armariū libroz hac opcoē. s. si poteris h̄re lo-
cū in quo eam ponas t̄ p̄t steterit q̄ mī locū
h̄as. agē possū p̄tra te ex vedito quasi op̄leta
opcoē cū p̄t stet q̄ mī op̄leat. ff. e. l. ab eo.
Itē q̄n p̄tractus sit sic. s. vt liceat emptori a
p̄tractu discedē si empco displiceat tunc vsq̄ ad
xl. dies et non vlē emptor discedere potest nisi
decens sit q̄ q̄ncūq̄ velit discedere possit. ff. de
edi. edic. q̄ si nolit. et ex. d̄ pigno. illo in glo.
Itē si quis p̄diū emerit cui aqueductus debetur
ius aque sic ad emptorē p̄met etiam si nō sit
dictū sic et ip̄e fistule p̄ q̄s aqua ip̄a ducē licet
sint ex edes. et h̄ est rōne accessiōis ff. e. si aq̄du-
ctus **I**tē si quis p̄dia vendiderit hac opcoē. s.
vt emptor satisfaciāt rei publice si emptor nō
satisfecerit nō ideo p̄tractus cassat̄. s. venditor
agē p̄t ad int̄esse vt fiat qd̄ ouenit. C. de resc̄.
ven. ea opcoē. **I**tem si vinū qd̄ est in dolio sit
venditū hoc vl̄ actū. s. vt exp̄diat̄ dolum cō-
petenti tpe p̄pter nouā vindemiā vñ venditor il-
lius non ante habebit dolum exp̄ditum q̄m
ēptoz euacuet ipsum nisi vindemia sup̄ueniat
vel n̄ venditor sit vini m̄cator q̄ s̄uenerit emē et
reuēdere vinū. ff. de p̄cu. et omo. rei v̄. l. i. q̄.
vlē. h̄ gof. **V**n̄ si emptor nolit ac̄ipe p̄t vedito
toz mensurare et effūdere corā testibus si vasa
sint n̄cessaria sibi fm̄ hosti. **I**tē si res sit vedito
ta duobus p̄dior est 2⁹ si p̄o sibi tradatur. et
idem est de donacōe. C. de rei ven. q̄d̄ens nisi p̄-
m⁹ emptor emisset nōie ec̄cie hoc em̄ est specia-
le q̄ dñū ac̄q̄rit sine tradicōe ar. ex. de consu.
ex l̄ris et exp̄sse. C. d̄ sac⁹ san. et. vt iter domi-
niū **E**te t̄iam si sc̄ds emerit nōie ec̄cie p̄fertur
p̄mo. ff. de p̄cu. in cāe. s. venditor tenē emē stel-
lionat⁹ et ec̄. l. cornel. de flis et. ff. de em̄ie stel.
l. 3. **I**tem licet res sit ēpta mea pecūia non iō
sit mea n̄ emat nōie meo. C. de rei ven. si ex ea
Fallit autē h̄ in re empta de pecunia ec̄cie ar.
ex. de pecu. cle. c. 2. et. c. pl̄t. vel de pecunia mī-
litis vel pupilli vel m̄ioris l̄ data giugi. C. de
rei v̄. sine. C. de arbi. in. l. 3. et de. ff. de dona. l̄c

vi. et vxo. vl̄ d̄ pecunia vsuraria ex. d̄ vsur. cū
tu. in. q̄. si. fm̄ quosdā. de q̄ dic vt infra. u. de
vsura ar. de penis vsurarioz. **I**nsup nota q̄
de re vendita euicta agit emptor de euictione h̄
tamē fallit in mltis cāibz sc̄z si ēptoz super re
vendita ip̄etitus nō nūdat veditozi vl̄ fideius
sozi si venditor sit absens. vel si ēptoz cōeum. a-
cter abfuit tpe sine vel si p̄pter iniuriā suā cōe-
eū lata fuit sententia. ex. e. c. vl̄t. **V**el si nō tē
pestine denūciat s. iā p̄e s̄maz vt. ff. d̄ euic. si rē
quā. q̄. vl̄t. n̄ sit i p̄tractu remissa n̄citas nū-
ciādi vt. ff. de euic. l. pl̄t. **S**ūt et alij casus
i q̄bus ēptoz nō agit de euicōe. s. si op̄misit et
sententiā p̄trariā reporta vt. ff. de euic. si dictū.
q̄. si p̄misero. **I**tem si sua culpa possessionem
amisit vt in. l. rem quā. q̄. si culpe. **I**tem si ha-
buerit rem p̄ derelicta vt ibidem. l. si secutū ē.
Itē si aq̄llam ēptam p̄stienat vt ibidez. l. si man-
cipiū. **I**tem si ēptoz vsucepit rem ēptam vt
ibidem rem alienam. **I**tem si venditor absē-
te ēptoz condemnatus n̄ appellat vt ibidez. l. h̄c
rēm. **I**tē si rē alienam sc̄nter emit n̄ de euic-
tiōe specialit̄ sibi p̄spexerit. C. de euic. si fūdū l̄ n̄
aliq̄d casuale p̄rigat. C. cōia del. l. si. et ex. d̄ re-
ec̄le. nō alie. ad audiēciā. **I**tē si venditor vo-
lūate ēptozis in loco vendito sepultus fuerit.
ff. de euic. si p̄ imprudentiam. **I**tem si emptor
vsucape potuit et non vsucepit vt in. l. si dōm-
q̄. si cū potest. t̄ ex. e. c. si. in glo. vbi plura ha-
bēt de hac materia. **I**tem venditor tenetur ēp-
tozi re vendita euicta in simpli tantū. et ad
tēsse. et in rebz p̄ciosis em̄oi sūt idūmēta oz
namēta p̄ciosiora. l̄ ē hoc relinquēdū arbitrio
dñi. s. que sint res p̄ciosae et tūc cogit̄ i duplū
promittere aliter condemnabit̄ in duplū sic in-
telligit̄. ff. e. l. 2. et. l. emptori et intelligitur du-
plū p̄ca ouenti. ff. e. l. cū fundus. stipulacō tū
p̄t fieri ex ouencōe in quā tūcūq̄ volūt p̄tes. C.
e. si cui liberam.

Altri viij.

Sequit̄ vidē de 1⁹. s. de impedimento p̄sti-
to sc̄nti p̄ errorem doli vel deceptōe. **I**tem
ca qd̄ sciendū q̄ vendicō nō tenet si erret. p̄o in
p̄cio vt si putē vēdere tibi p̄ x. sol. et tu putes
emē p̄ q̄nq̄ secus est si cōfiso. ff. loca. si locē
Sc̄do in p̄tractu vt si putem vendē t̄ tu putes
donari. ff. de re. cre. si eius. **T**ercio i corpe vt
si putem vendere vinū fūdum. et tu putes emē
non illū sed aliū. ff. e. in vendicōibus. s. si vē-
dā tibi petrū cocū cū nō sit. et is qui est vocat̄
hugo. si noia suoz sint nota. tūc is debet qui
est noiat⁹. **S**i vero sint ignota. tūc is videt̄ vē-
ditus cui artificū est adiectū. ff. de rebz dubijs
q̄ hēbat. 2⁹ in materia vt si vendat auriculā
p̄ auro. ff. e. in vendicōibus. **D**ign⁹ n̄ tenet si
q̄s obliget es p̄ auro. ff. de pigno. ac. l. i. **Q**uā-
to i substāciali q̄litate vt si vendat acetū p̄ vino
qd̄ ab iīdo fuit acetū. **S**ec⁹ est si ab iīdo fuit vi-
num et postea coacuit vt ibidem **S**i ēē i p̄e er-
ret i q̄litate substāciali nō tenet p̄ p̄e in qua
errat̄. ff. e. quidam. **T**amē erroz aut q̄litas acē-
dentalis n̄ videt̄ p̄tractū. vt si quis emit agrū
sterilem q̄z cōit esse vberē. 29. q̄. i. q̄. is ita. **H**oc ē

verū fm jo. an. n. i. tibi cātib. vnus est si dece-
ptus est vlē dimidiū iusti pāi. 2° est si ager pe-
stiferas herbas hñet. C. de edi. edic. l. 2. 3° si dol^o
cāz stractui dōisset. ff. de dol. o. l. elegāter. 4°
in sexu vt cū puto vendere puellā et en putes
emē puez. si si putes emē vgnē et est corrupta
empeō tenet. ff. e. alioqñ. §. q. si ego. sed vendi-
tor scēns esse corruptā tenē accōe ex ēpto ad re-
soluendū stractum. ff. de ac. emp. et ven. ex em-
pto. §. si quis vgnē. 5° de essendā vt si quis
vendat domū que est obusta et vterqz ignorat
h. si enī res vendita ēdā extare cū n̄ extet nul-
la ē ēpō. ff. e. domū. Sed si vendat domus pro
maiori pte obusta. tūc aut vqz. §. emp̄tor et
vēditōr ignorat domū esse obustā et sic nō tenz
et tenet emp̄tor venditōri ad intēsse. Aut sol^o
emp̄tor scit et tūc venditōr tenet et tenetur sol-
uere pāi totū. Aut vqz scit eā esse cōbustā
aut totam aut pro maiori pte et tūc nichil ē
actum et dolus dolo op̄ensatur. ff. e. domū. Et
qđ dī nichil actū esse intelligit qñtū ad prem-
obustā h. acē. et hosti. 6° Octauo in psona. vñd
si quis est pactus se venditū agz petro et post
ea venit tūc dicens se esse petrū et emat agruz
ab eo ille nō dicit vendidisse agz tūc si pet^o
2. q. 1. §. his ita. 7° stractū quidā sūt cōtra-
cti stricti iuris vt mutuū et trāfactō. qđam bō
ne fidei. In p̄mis si dol^o det cāz contractui vel i
adat in contractū tenet cōtract^o si actio ex eo e-
lidit p̄ exceptōz. ff. de v. sig. si quis. §. aliter. In
contractibz autē scōis scz bone fidei aut dolus in-
teruenit aut non. si sic aut ergo dat cāz cōtēc-
tū aut in dōit in contractum. si p̄mo aut do-
lus ē adhibitus p̄ ob̄tentes aut p̄ mediatozē si
p̄ ob̄tentes sic non tenet stract^o vt si dolo re in-
dūxi ad vendēdū rē quā aliē nō vendidisses. v̄
bigra tu volens emē decretales meas. queris a
me si volo vēdere eas et rīdeo qđ non. et tu di-
ces si scies illud qđ scō scz aliā op̄ilationē esse
venturā libentē vēderes et iō vēdo tibi non tenz
stractus Si vero dolus sit adhibit^o p̄ mediato-
rē sic tenet stractus si datur actō de dolo s̄ me-
diatozē. In subsidū tamē ē emp̄tor tenet fm
hosti. ff. de dolo elegāter. §. 1. petiē autē salarium
quod ei debet dari iure licito ff. d. profene. l. 1.
Si autē dol^o incidit in stractū puta vēditurū
eram si ppter doli tūc vendidī p̄ mīori tenz cō-
tractus si agitur ad residuū op̄lemētū. ff. d. ac-
ti. emp. iulian. §. si venditor. Si autē non itue-
rit dolus aut ergo strabēs est deceptus i re ip̄a
sine alteri^o dolo aut non. si non tenz p̄tē. si sic
nō tenet. vt si vendat aurū p̄ auricalco. Aut i
quātitate rei sic agit ad supplēntū etia si dece-
ptus sit cā dimidiū rei. nisi fuisset depositus
emē mensurandi rez illam. et ille qui accepit
set de quātitate non renūciasset. vt si vendidī
tibi q̄tuor modios vinee et dixi qđ infra x. dies
mēsurares et in de quātitate renūciāres. si n̄ n̄
renūciāueris. et mī^o habueris dānū erit tuū. ff.
e. si fūdū. Et si mēsure denūciā^o fraudulēt fuit
dilata tenet accōe de dolo h. bñ. ex. e. cum dilā
Aut i p̄cio et tūc fm hosti. si i p̄cio sit deceptus

non ex pposito strabentis siquidem ultra dimi-
diū iusti pāi. agit deceptus vt contractus re-
solvatur vl iusti pāi suppleatur data op̄cōne
de p̄iēdi. C. de resan. vñ. l. 1. §. ad hoc. tñ bñ.
dicit qđ electio est ēptōis qñ mī^o dimidiū iusti
pāi emitur. ex. e. cū dilecti. et c. cū cām. §. a
trario si vlē dimidiū iusti pāi. vt sit emp̄tor de-
ceptus sic dabit electō venditōri sic intelligit a
30 Emē at fm azo. res mī^o dimidiū iusti p̄ci
si res valet. x. solidi. et venditur pro. v. mīn^o
vno de nario. et sic de p̄iē venditōr. si autē uā-
let. x. et emat. p. xv. et vno denario deceptō est
ulē dimidiū iusti pāi et sic deapitur emp̄tor.
Alij dicūt qđ tūc est deceptō ultra dimidiū iusti
pāi qñ res valens. x. emit. p. xxi. §. p̄ma s̄ma
uētor ē fm hosti. et bñ. Si vero deceptō n̄ exce-
dat ultra dimidiū iusti pāi. et vqz strabentū
est maior et p̄uat^o. tolerat fm leges. quia licz
strabent bñ se iūcē deape nālīter. a. bona fide
scz qđ venditor credat vendere iusto p̄cio. aliē ē
si alē sciat dūmō nichil dicat qđ alē moueat
ad emēdum fm accur. ar. optamū. ff. de dolo qđ
uenditor p̄mo vō et ecia r̄stituēt si q̄uiter
ledet et filr res publica. h. hosti. Quādeqz tñ
contractus non tenet et tñ ex eo agitur vt si qđ
colludente meo p̄curatore emerit ab eo passum
age ex emp̄to vel ut emp̄cio maneat in totum
ul ut restituatur in totum. Et filr si qđ mīorēz
24. annis cōuenerit mīori dā actō ex emp̄to vt
ēpō in totū remaneat ul in totum destruat. ff.
de ac. ep̄. iulian. §. si quis. h. bñ. ex. e. cū dilā.
Nota tñ fm gwil. qđ si quis sciat emerit rē vlē
dimidiū iusti pāi n̄ succērit ei h. 6. d. re. iur.
scēnti nō inferē dolo ar. §. quia uis non distin-
guīt si scit l. ignora. Nota ec qđ in cōtractu
debet attendi t̄pus uēdicōis. vñ si filua qđ ē vē-
dita p̄ 20. libris valeret tñ. x. tpe vēdicōis et
postea tpe lēis p̄estate cōmunit ualeret. 30. uē-
dicō renouaret. ex. e. cū dilecti in glo. Sz qđ si a
liquis iurauerit s̄ venditōz non uenire. Nun-
quid audiet si decept^o ultra dimidiū iusti pāi
uelit agē. Rñd bñ. ex. e. cū cām. qđ talis si sit
maior nō audiet si vero mīor audiet. qz p̄ iura-
mētū nō excludit n̄ bñficiū qđ habet ex etate
et non ius cōe. vñ iure cōi p̄t agē uel ad supplē-
dum pāi uel ad resandendū stractū. sed r̄stōz
in integrū petere nō p̄t ppter iuramētū. si at iur-
rasset nō rep̄ere rē ex eo qđ ēt decept^o vlē didi-
um iusti pāi tūc nulla vīa audiet h. bñ. jo. at
10. q. 2. §. h. ius videt sentire qđ nō licz p̄tētibz
se deape licz h. lex p̄cedē videt. Done qđ res ep̄-
ta mī^o dimidiū iusti pāi p̄eat apud emp̄tozē.
Nūqđ uēditōr agē potest ad supplēntū iusti
pāi. Rñd bñ. i q̄oibz qđ potest quia emp̄toz
tenebatur uel rez restituē uel iustum p̄cium sup-
plere. vñ cū nō possit facē vñū tenet ad altez.
Sed quo iure agit ad supplēdū iustū pāi l
resandendū stractū. dicūt qđ qđ officio iudic.
C. de resan. uen. l. 2. et fm h. tantū agē usqz ad
q̄tuor an. et usqz ad illud t̄pus cōpetit restō i
integrū. C. de res. in integrū re. l. ulē. Alij dicē
qđ p̄dicōe ex. l. 2. C. de resan. uen. et fm h. agē

usque ad 30. annos quia cum omnes conditiones sint
personales sunt perpetue. immo. vobis creditur quod agitur ex
contractu. s. ex vendito. h. e. e. e. c. cum in glo.

Sequitur vide de 9. s. de mensuris et ponderibus
puta publica auctoritate vel consuetudine institu-
tis. Et qui eas cum lucro mutauerit peniteat. 30.
diebus in pane et aqua. c. e. c. 2. et excommunicari pre-
si si penitus agere nolit. 32. q. 3. si quis romiperas.
Ad pleniorē autem noticiā huius materie distinguit
host. q. si flis mensur et ponderibus mensurat et si
fuit dictum quibus mensur et ponderibus staretur et
emptor sciens vel ignorans plus iusto recipit
et dominium est translatum venditor repetit quod
plus iusto dedit per conditionem indebiti. ff. de dolo
ar. Si vero dominium non sit translatum est locus rei
vindicandi et actioni furti et conditioni furtive. ff.
de furtis si quis uxori. et hoc ubi emptor sciens
plus iusto recipit. Si vero ignorans plus recipit
non facit furtum cum dolo careat unde tunc est conditione
indebiti gratia possessionis et rei vendite et forte
actione ex contractu. exemplum huius est quod venditor
dicit. ego trado tibi et tunc apparet quod plus iusto est
didicisse dominium transferre. si autem quantum debuit indi-
stincte tunc venditor actione ex empto. ff. de do-
lo ar. Et sic patet quod unde agit contra alium quod
non est dictum quod sit ponderibus illis. Si est hoc di-
ctum sit et uterque illa sciebat esse falsam neuter agit. Si
vero uterque ignorabat. dicitur quidam quod deceptor agere
potest et male. ff. de heredi. vel acc. ven. q. si in vendi-
tione. Si vero deceptor sciebat et alius ignorabat
non agit quod a se deceptor. ff. de rei ven. l. is qui se. si
si deceptor ignorabat et alter sciebat tunc agere
potest quia sciens predicere debuit quod erat falsa.
ff. de heredi. vel acc. ven. hoc autem. Et sic in hoc casu potest
intelligi quod debet agere penitus. 30. diebus ut dictum
est. Si autem qui falsas mensuras tenent voca-
tur in legibus dardanarij a quodam dicto dardano.
qui maximam dabat opam. ut anonam carior fieri
ret emendo omnem quam invenire poterat ut postea
solus venderet si vellet et tales sunt legem penis va-
rijs puniunt. aliqui enim eis negociacione interdicunt. a-
liqui relegant et habiliores ad opus publicum dan-
tur. si et dominus adrianus tenentes eas lege cornelia
de falsis dixit teneri si fuerant eis usi si vero non
fuit inveniunt eas habere. puniunt relegari vel aliter ex ordina-
re puniri. ff. de penis dardanarios. quod autem te-
neant commodantes falsa pondera dicitur infra de
comodato.

Aliter 14.

Sequitur vide de 9. s. de casibus in quibus
quis cogitur vendere rem suam. Circa quod
sciendū quod nemo regulariter ab initio inuitus dis-
cere vel emere cogitur. C. e. inuitus. et l. dudum. Si
quod tamen re exponat venalem et postea quod vult ve-
dere sit iniustus cogitur per iudicem ut tunc per l. ex c.
c. 1. et ff. de offi. p. f. ur. s. cum causis. Nota tamen
quod quis cogitur vendere rem suam in pluribus casibus.
primo quod quis habet suum eodem cum alijs tunc enim
potest manumittere suum alijs socijs iniustis. ita tunc
quod det sui postea et ita cogitur et vendere preterquam hinc
in suo. C. de cōi suo m. u. l. 1. 2. quod quis habet se-
pulcrum et non habet iter ad ipsum tunc enim pretor co-
git vicinū sibi reddere iter in loco oportuno ubi

non patet de iure. ff. de reli. si quis sepulcrum.
3. quod quis habet postea eodem cum fratre si frater vendiderit
alteri preterquam suam ille potest agere contra iure diu-
do contra emptorem ita quod estimabitur totus
fundus et dabit ille postea emptori per suam preterquam et preter-
quam suam vendet et hoc si postea non possit omnem diui-
di alijs uterque optinebit suam preterquam. C. cōi. di. l. 1.
2. quod quis domum habet rumosam quam quod pauper
reficere non potest et ideo ut a domino vicinorum cane-
at ea vendat alii qui eam reficiat cogitur autem de pu-
blico et solue. ff. ad felleianū. leges. 4. quod quis
habet suum strabentem cum ancilla alteri dominus quod
est in alia puella tunc cogitur unde dominus alteri ven-
dere finem. jo. 1. q. 1. eos. 6. quando quis habet res
eodem cum alio vendere potest eam restituendo preterquam postea
illi cum quo habet eam eodem per vita. C. cōi. diui-
ad officium. 1. quod quis habet plus iuris in re. C.
de dona. sanem. s. ne alias. ubi dicitur quod qui
habet maiorem summam in re donata preterquam postea of-
ferre alijs et rem donatam possidere. Ar. p.

Sequitur vide de 9. s. de negociacionibus et
interdiccionibus que consistunt in emendo et venden-
do. Circa quod plura querunt. s. ut sit licitum negocia-
ri vel mercari. Res ad maiorem huius questionis eni-
dandam distinguendū est secundum alex. an. quod aliquod illud
tunc licitum vel non. 1. quod est de se malum ex ipsa mor-
timacoe accipitur ut est usura et fornicacio et sic non est
licita negociacio. prout sumpta. Et secundum hoc dicit
autem l. quoniam noui et veteris testamenti fornicari
hominibus semper non licet. negociari vero aliqui licet
aliquando non. Alio dicitur illud quod est ex aliqua
circumstantia malum puta ex circumstantia. c. e. p. lo-
ne. mōi. t. p. l. c. d. g. m. et oibus his modis
negociacio potest fieri licite et illicite. Ex circumstantia
enim persone est illicita negociacio. cum clerico negociacio
autem unde autem. m. e. l. an. quod ecclesiasticus quis sit licet
ei negociari. facto autem iam non licet. s. si reti-
nere velit privilegium clericale sit autem quis ecclesiasti-
cus id est persona ecclesiastica per primam consuetudinem. Ex
circumstantia cause est illicita negociacio et layco cum
per cupiditatem l. alii malum finem negociat et hoc
casu dicitur super illud ps. non cog-
nomi l. faturā ubi alia l. faturā dicit negociacionem quod ne-
gociatores illi eximiantur quod per modum in eam am-
bicōis pecunia polluantur. Ex circumstantia modi est il-
licita negociacio quod exercet cum mendacijs et per-
iurijs. et secundum hoc dicit c. n. s. ff. de 21. c. q. mer-
cator p. i. a. de ecclesia. loquitur enim de illo qui cum
mendacijs et iniurijs negociat. Unde statim sub-
dit mercator sine mendacijs et iniurijs esse non potest
id est vix potest. Ex circumstantia temporis est illicita nego-
ciacio cum sit diebus festiuis ofoni et vacacioni
dime deputatis. Ex circumstantia loci est illicita cum
sit in loco dīmo cultui deputato. unde dominus
q. 21. dicit enim. et ven. de templo. quod exponit
diligenter. 16. q. 1. Ex circumstantia gmercij est illi-
cita cum res cari venditur transseantibus quam ma-
nentibus. unde dicitur d. alii alba. p. l. b. i. p. l. e. b. su-
as moneant ut hospitales sint et non cari ven-
dant transseantibus quam in mercatu vendi possunt
ex. d. ep. et ven. placuit. Licita autem negociacio est
cum exercet a persona congrua ut layca. Et causa notia

vel pia vt. f. possit falie sue in neccijs puidé l' opa misericordie exercé Et mó debito. f. sine p unio et mendaco. Et tpe opetenti. vt in die nō festo. Et in loco ocesso et eli exeraco apto. Et in sta estimacoe rei et omeraj pnt cōir vendiē in illo loco i q negociari ptingit Et fm h diē canō ex epla clementis. q negociā mūdāna et opa secularia sibi iuicē exhibeant vacātes la yci. Sic ergo dicendū est q negociacō siue mercacō si sit pmissis cūstācijs vestita ē licita et eē a iure naturalis approbata. cū enī sit vn^o pnceps oīm vt sacra scriptura et sancti testant qd eē non latu it gentiles vt diē phs. 12. mecha. vnus ergo est pnceps. oīst q oīes hoīes fm rectū dicamē nāte debent sibi iuicē in suis neccitatibz subuenire inqreū viuūt sub vno pncipe. ille autē pnceps est deus. Nunc autē ita est q aliq ptes mū di abūdat. i. aliqbz vtilitabz ad vsū hūā^o i qbz aliqre ēre deficiūt et ideo rectū iudiciū rōis naturalis dicat q ēra illa que abūdat i vna re hūāno vsui apta subueniat de illa aliq ēre que deficiūt in ipa. f. quia fm phm. 4. ethi. difficile erat portare rem p re qdēscūqz hoīes indigēt maxie ppter lōga spacia ēraz et picla viay iō iūeta est cōis mensura venaliū et h est nūmif. ma Vt^o mercacōes possint sil' esse iuste et lu cratue R^o vt dictū est s. rectū iudiciū rōis naturalis dicat q ēra illa que abūdat re hūāno vsui apta de illa subueniat aliq ēre que deficiūt i ipa. Constat autē q i ēra q abūdat i blado mī^o reputari debet bladu quaz in ēra que deficiūt in blado. et sil' dico d vīo et alijs rebz vite neces sarijs cum ergo ēra que deficiūt in blado et abun dat in vino recipit sextariū bladi et ministrat colū vini i illa ēra et illi terre q deficiūt in vino et abūdat in blado. sit mercacō fm rectum raz cōis iudi^o. et tūc dat vn^o qz^o recipit alius et sic est mercacō iusta et tūc est eē lucratiā. dimi di^o cū modi^o bladi valet h. v. lib. et i illa ēra vbi deficiūt bladu valet. s. lib. et colūm vini va let i illa ēra. v. lib. et h. s. lib. si ergo e^o acapio v. lib qd ē h pāū dimidiij modiij bladi et do aliē de ēra illa p colio vini et facō illud huc deferri et vendo p. s. lib. qz^o h valet. rem mebiūt forte michi de lucro adductis expensis vecture. 30 so ladi. et sic vendo colūm vini quantū valet in il la ēra et vendo etiam h ipm quantum h valz. sed mercaturā iustā. et nichilomi^o lucratiūā. S; forte dicet aliquis q tūc nō possit esse iusta mercacō qua hō mercaē cū suo vicino in ear dem villa. R^o q vn^o indigz blado. et supabun dat in vino et ali^o equiso et tūc si vendat men surā vini et de pecūia inde recepta emat mēsu ram bladi lucrāē. quia p re supabundante et non neccia ipse acqrit rem necciam sibi. et h ē lucrū licet ille res ex pte sua sint equivalentes. Et sil' dicendū est de illo qui deficiūt in vino et su pabundat i blado q pōiceo mō faciendo lucra tur et sic vnus vicin^o cū alio iuste lucrāē mer cando S; forte ille qui vnu emat defert i^o ad ē rā q i blado deficiūt et lucēbz vīqz ille de blado qd emat magis qm fuisset lucratus de vino quod

vendidit. quia forte cōmodi^o ire pē ad terram deficientem in blado qm ad terram deficientem in vino et forte meli^o scit vendere bladium qm vinum. ali^o autem ecōuerso. et sic vīqz est luc tus ppter stractū latum cū vicio suo Possēt eē poni aliqui aliij mōi mēcacō^o lucraay suata eqtate mī^o nālis de quibz dī i fra ti. de vsura ar^o 6. hec rich. i quadam questione de quolibet. bre uiter autē fm scotū arca omutacōnem negociā tuam sūt duo attendenda ad hoc q sit iusta. vnū est q talis omutacō sit valis republice. puta quia vtile est republice habere aliqz cō suatores rez venaliū vbi pmpre possint ineniri ab indigentibus eas emē volentibz Vale eē e republice hēre aliqz deferētes ad patam aliqū illa neccia quibus non abūdat illa patā. et ex hoc hētur q ille q talia oīnat et ad patriā aliqz i talibz deficiētibz apporrat actu valē republice seruit Secundum est q qlibet seruans republi ce de honesto et vili ope. precium suolabori so licitudinī industrie et piclis correspōdēs digne et iuste potest acapere Et ex his patz quō sē viciu pabiles mercatores illi q res venales nec trāf. ferūt nec oīseruant n^o sua idustria meliorāt n^o cūficat aliquis ali^o simplex de valore rei emēde f. mō emūt vt statim vendant sine oībz con dicōibus istis tales a re publica essēt extermi nandi vel exulandi quia faciunt quodlibet ve nale vel vsuale carius emēti et vilins vēdenti quā esse deberet h^o scotus S; quis autē forte ve lit inculpare negotatores ppter mendacia et p iuria que dicūt Rūdz au^o sup i^o ps. qm nō co gnoui l'ratu. 22 loquens i psona negotatoris ego mēdoz. nō negociū. possem enī dicere sū mendacō. tanto emi tanto vendā si placet emē. onies artifices mēdant sutores agricole et aliij. si ergo ppter mendacia sutorum vel agricolay non est in culpa ars sutoria vel agricultura. er go negociacō culpari nō debet propter negocia toz mendacia S; quis eē culpare velit negocia tores ppter cupiditatem acqrendi quia negocia tores optant tpus carū vt ānonam quā suauē rūt cari^o vendere possint Rūdet au^o. ibidem h non faciunt boni negotatores sicut nec boni a grole. h enī sunt pēta hoīm n rez n^o negocia^o facit me malū f. iniquitas mea et mēdacū meū. Vt^o aliqz possit vendere licite rē pl^o qm va let vl' mīn^o emere qm valet. R^o q nō si faciat hoc fraudē adhibendo. si vō nō adhibeat fraudē tūc distinguo. qz de empcōe et vēdicōe cōtingit loqui dup^o. vno mō fm se. et fm hoc empcō et vendicō videntē introducta esse p cōi vtilitate veriusqz dū. f. vn^o indiget re alteri^o et ecōuer so vt patet p phm. 1. poli. qd autē p cōi vtilita te est inductū nō debet magis esse in grauam vni^o qm alteri^o et iō debet fm eqtate iusti de s tract^o iē eos inuenire. quāntitas autem rez q veniūt in hoīs vsū mensuratur fm pāum da tū ad qd inuētū est nūmifma fm phm 4. ethi. et iō si pāū quāntitatē valoris rei vel econūso res excedat pāū tollet eqūlitas iusticie et iō ca rius vendere aut vili^o emē rem qm valet est fm

se iustum et illicitum. Alio possum loqui de emp-
dione et venditione sicut per accidens cedat in utilita-
tem unius et detrimetur alteri. ut cum aliquis mul-
tū indiget re aliqua et alius ledit si careat illa
et tunc iustum pretium erit si attendat non tantum
ad rem que venditur sed etiam ad damnum quod ve-
ditore inde patitur. et sic licet aliquid vendere plus quam
valeat sicut se licet non vendat plus quam valere habe-
at. Si vero aliquis iuvet multum ex re alteri quam
emittit. ille vero qui vendit non damnum facit care-
do. non debet enim supponere. quia utilitas que ac-
rescat non est ex vendente sed ex emittente venditione. Nul-
lus autem vendere debet quod non est suum. licet enim ven-
dere possit damnum quod inde patitur. ille tamen qui ex
re alteri accepta multum iuvat sponte potest vendere
tamen aliquo interrogare quod ad eum pertinet honestatem
habet et scire super. sicut in 14. q. 2. Nota
etiam quod 10. q. 2. hoc ius dicitur glo. quod si in venditione
offerat plus quam res valeat etiam reape non debet
non iustum pretium quia iustus tractatus non debet facere
dolum ex de dona. per tuas. Verum liceat alii ne-
gociando carum aliquid vendere quam emittit. Res nego-
ciari est permutationibus rebus insistere. permutationis vero
rū est duplex ut dicitur plus. 1. poli. una est que per-
tinet ad yconomicos vel politicos homines curam de
rebus necessariis ad vitam domui l. civitati l. et publice
et hoc est laudabilis quia defuit naturali necessitati. Alia
est que fit propter lucrum querendum et hoc est vituperabilis
quod quantum est de se fuit cupiditati lucrum. lucrum
tamen quod est talis negociationis finis. ordinari potest
ad aliquem finem necessarium vel esse honestum. et sic ne-
gociatio licita videtur ut cum quis lucrum modera-
tum quod negociando querit ordinat ad sue domus
sustentationem vel etiam pauperum subventionem vel esse
cum quis intendit negociationi propter publicam
utilitatem ne. s. necesse ad vitam patere desint. et
lucrum consistit non in fine sed in laboris stipendio.
Si quis est aliquid pro se emat. et postea propter
aliquam causam illud vendat licite potest illud carum ven-
dere l. quod 1. meliora aut quia pretium rei est mu-
tatum scilicet diversitatem loci vel temporis vel propter
reclm cui se exponit et laborem quem habet ut in
enfferendo re de loco ad locum. **S**ed obicitur quod crisostomus
super Mat. 21. c. dicit quod re operatur ut integrum et in-
mutatum vendendo lucratur ille est mercator qui
de templo dei edificat. **R**espondeo alex. an. quod faci-
enda est vis in hoc quod dicit rem integram et immu-
tatum et in hoc quod dicit ut lucretur. Loquitur enim de
illo negociatore qui in negociando intendit lu-
crum tanquam finem ultimum et cupit sine labore
et sollicitudine ex avaricia divitias aggregare. unde
prodictum verbum non habet locum in eo qui negociatur
propter propriam necessitatem vel republice utilita-
tem vel proxime pietatem. Nec est in eo qui vendit
rem immutatam quantum ad substantiam. mutatam tamen quantum ad
locum quia talis ratio laboris et periculi licite potest habere
mercedem. Nec est in eo qui emendo considerat epote-
rei periculum in suando. quod potest deteriorari vel cremari
vel furto perire. talis enim potest mercedem habere ratione incertitudinis
eventus futuri et susceptionis periculi. unde in
emendo non est certus ut integram et immutatam
vendendo lucratur. **O**biicitur iterum quia super

1. p. quoniam non agnoui litteram. et dicit cassiodorus
quod negociatio est operare vilis et distrahere carum
quod christus reprobat dicitur habere facientes de templo edificat
sima eius est ibi. **R**espondeo ad alex. an. quod intelligit
de his divitibus cupidis qui sibi totum forum
rerum venalium accipiunt ut postea ad libitum suum
carum alijs vendant quam in foro venderent. et hoc
faciunt de frumento et alijs rebus humane vite ne-
cessariis. tales enim sunt deo abominabiles. et ex
christi essent ab ecclesia eiciendi. prodictis omnibus consilio
nat. et hoc in sui. **A**d hoc nota sicut ray. quod illa que
potest messium bladum vel tempore vindemie vinum
emittit vilis ut vendant carum. emittit peccatum
et esse lucrum. et hoc intelligitur ut ipse postea dicit
de illis qui faciunt hoc nulla pensata necessitate
vel utilitate vel ex sola cupiditate. **G**ui autem pec-
cant hoc faciunt claudum quia layca ar. 12. q. 2. quibus
tempore et bene sonat superdictis inno. et host. ex-
ne. cler. vel mo. c. 1. **E**t addit ray. neutros. s.
nec clericos nec laycos dico tamen ad restitutionem
certe persone sed debet tale lucrum in usus pauperum
erogari. et idem sentit gof. ti. de usur. hoc autem in-
telligit ro. de consilio non de necessitate. **Ar. n.**

Sequitur videre de 11. s. de quibusdam casibus
dubitalibus circa emptionem et venditionem
scilicet. ut liceat alicui emere ad vitam suam vel heredi-
tarie pro se et heredibus suis etiam quantum ad pec-
catis annuatim sibi reddendam. **R**espondeo quod dicitur quod
talis tractatus est illicitus quod pecunia est ad hoc inven-
ta ut sit medium et pretium et mensura in emptione et
venditione. non autem ad hoc ut emat et vendatur et ideo
in tali emptione est usus pecunie ad illud ad quod
non est instituta. **S**ed si quis vitetur aliqua re ad
id ad quod non est instituta abutitur ea. ergo
in tali emptione est abusus. et sic ex sua forma
est tractatus illicitus siue fiat hereditarie siue ad vi-
tam papue cum talis tractatus non videatur posse
duci nisi ad tractatum mutui recipiendi nomine
emptions. **I**n tractatu autem mutui accipere vel for-
tem est usura. unde in euangelio mutuum dare ni-
hil ideo sperantes. luc. 2. que est augetur reat. ex.
de usur. consilium. **A**lij vero dicunt quod non est
ibi tractatus mutui sed emptions et venditionis ne-
que est ibi tractatus illicitus ex sua forma quod ibi
non emittit pecunia sed ius papiendi talem quan-
titatem pecunie annuatim super bonis ipsius vendentis
tale autem ius non est pecunia sed cum iure isto quod ve-
dit potest transire pecunia que non potest emi neque vendi si-
cut videtur quod ius pronatus directe non potest emi ne-
vendi et tamen insit in fundo prout vel ville que
emittit. licet alia de causa non potest vendi ius pro-
natus quia scilicet est annexum spirituali et alia de causa pecu-
nia vel ex prodictis. unde hoc potest licite per certum lib-
emere unum prout et ipsum dare posset alicui heredi-
tarie vel ad vitam suam sub tali pacto. s. quod
ipse et heredes sui obligarentur perpetuum vel ad vitam ad
ad reddendum ei vel heredibus eius certam pecunie
summa annuatim mediante emptione et venditione
prout ipsius. ergo cum in conspectu dei non differat
hoc facere mediate vel immediate videtur quod licite
possit quis emere ius papiendi quilibet anno sine
hereditarie siue ad vitam pro certa quantitate pecunie

contractus g^o tal' nō est illicitus ex sua forma .
 nō ē cōtractus tal' ita honestus et ita decēs
 sic est contractus pōialis eo q' non clare vī qd
 est qd emī i h' contractu sic in gtrattu pōiali .
 q' ē in fructib' pōioz impedimēta multa pos
 sit accēdere et oportet multam soluatū dñē et
 laborem apponere id in cōtractu pōiali pē eqli
 tas dñi apparere qm in gtrattu in q' emī ius
 papiendi qlibet āno sine hēditarie siue ad vitā
 certam pēciē sūmā . **P**otest ē ille gtractus
 male fieri ex parte emētis vel ex parte vendētis
 puta qn' n' seruāt equalitas iuris naturalis in
 ter ementem et vendentem . de quo vide infra ti.
 de vsu ar. 4. q. 6. et 4. **S**i dicat q' mēcō re
 apienti vltra sortem facit vsuram . ē . d' vsu .
 soluit . s' in gtrattib' pōicis emens intēdit
 recipere vlt sortem g^o ibi est vsura . **R**e q'
 pma ppositio est vera i gtrattibus mutui . i sup
 dictis autē gtrattib' non est mutui s' empō et vē
 dicti h' rich . **S**ed dubitat sup pōicis dictum
 emī ibi q' qn' in epōe ē nōbil' excessus pēci
 sup rem ēptam vel rei ēpte sup pōū ita q' daz
 ē ibi emētē t nō vendentē nōbil' lēdi p gpa
 cōz ad rē emptam gtractus est illicitus . s' qn'
 emī hēditarie vel pōū vlt ius papiendi cēam
 qntitatē pēciē qlibet anno est nōbil' excess' rei
 ēpte sup pōū q' valor fructuū q's pōit emēs t
 eius successores icōpabilr excedit pōū ab ipō
 emētē datū g^o tal' gtractus est illicitus **R**e ius
 nāle dicat q' hō id qd emī magis diligit sibi
 qm filio t magis filio qm nepoti t mag' nepo
 ti q' pnepoti . vñ nullū ius nāle n' ē pōitū
 dicat q' emēs istā rem hēditarie tñ p ea tene
 atur dare quantū pabile ē q' ipse et ei' succes
 sores dēbāt idē pape . q' s' id qd emī hēditarie n'
 posset bñ cadere sub estimacōe . sed cōsiderādo q'
 tñ ipse emēs diligit dēbēt rem quā ipse emī p
 se et hēditib' suis vsqz ad aliqz g'oum dēmiatū
 et simul ē pensando qntū pōū qd emēs dat ēē
 pēstē vtile vendenti et hēditib' suis vsqz ad aliqz
 g'oum dēmiatū . dēbēt emēs pporcionare pēciū
 rei empte et sic gtractus est licitus q' res emī
 quātū valet . vel saltem non apparet ibi aliq's
 nōbil' excessus . h'c rich . **S**ed pone q' mlt' . 24
 ānoz redditus ad vitā emat p pao tali q' i
 fra octo an . recipiat sortē . nūquid tal' gtratus est
 licitus . **R**e q' nō . talis emī mlt' licz mori possz
 infra octo an . tñ daz est et pabili' q' viuere
 dēbāt in duplo quia h' frequēcus accidit . q' ac
 mulier . 24 . an . sana infra octo an . moriat' ra
 ro accidit . et sic est claz i tali cōtractu q' emēs
 pabili' habet nōbil' pte meliorem . Et id sal
 uo meliori iudicio credo q' talis gtractus est il
 licit' n' mlt' illa estz i firmittatib' g'uatā l' cor pī
 culis exposita q' nō clare videt' qd hōz estz p
 babilis . s' an ipaz viuē p tātum tps q' vēdēt
 notabiliter ledet' fm exigentiā rei vēdite . aut
 eā mori infra octo ānos . vlt n' aliqō pabile pi
 culū esset de impedimēto solucōis rei ēpte . tñ
 emī pculū posset esse de impedimēto sup vendi
 cōe rei ēpte q' dubitacō possidendi rem emptam
 pacifice . gtrattū ad equalitatem possz reducere

h' rich . **A**ut possint emī reddite' papiendi
 vel ius papiendi reddite' . puta molendini vlt
 pedagiū pro miori pōio quia statim . s' soluit qz
 daret si solucō singlis ānis expectaret' **R**e q'
 sic . dñmō dē pōū iustū . s' . vt tātum dē quātū
 res valet tempore gtractus in iusta emī estima
 cōe n' attendit' tempus sequēs s' tps pūs . s' q'
 sit gtractus . vñ res que vēditur nō dēbz estiari
 qntū est valitura toto tpe gtractus . et id emens
 licite pl' recipit tpe sequenti qm dederit q' totū
 id qd pōit est de sorte exq' vendit et iuste emī
Si g' se h'et emptor ad vēditōrē ita ecō
 uerso venditor ad emptorem . s' venditor si pl'
 accipiat rōe dilacōis solois est vsurari' . g^o si
 mulier emptor si mlt' dē ppter anticipacōz solu
 cōis erit vsurari' . s' sic est hic quia mlt' dat
 eo q' pōū anticipat **A**d h' dicendū q' idē ant a
 pacōe tps habz locū qn' res q' vēdit' statū n' tra
 ditur s' pōū statim dat et res expectat sed in
 pposito res que vendit' . s' ius papiendi statū tra
 ditur licet vsus siue fructus vlt reddite' expecte
 tur vel successiue papiatur **N**ō dēbz pōū iu
 dicari mlt' qd est iustū et pporcionatū rei ven
 dite respectu tps q' res vendit' licz sit forte mlt'
 respectu tps futū . **L**icet autē pōici duo casus q'
 rum vñ est ex pte emētis et alter ex pte vēden
 tis videant' differre pnes anticipacōz et dilacōz
 tempis . possunt tñ ambo reduci ad dilacōnem
 quia in vtroqz est aliqō expectandum licz i vno
 cāu res et in altero pōū . h'c alex **Q**uid si cōi
 tas aliq's redditus suos vēdiderit alicui vsqz ad
 certū tēpus p pōio certo et miori qm si cōitas
 solucōz faciendam cās tēmis expectasset . **R**e
 idē est dicendū qd in pñti cāu . talis emī gtratus
 nō peccat nec ex pte rei vendite quia est vendi
 bil' . nec ex pte pōi . quia supponitur q' sit iustū
 n' ex hoc q' aliquid papiat vltra pōū q' totū
 id qd inde pōit emens est de sorte ei' . s' emēt s
 h'c alex . lombardus **S**ed esto q' pōicta cōitas infra
 aliud tps recupare voluerit et recuperauerit in
 nito emptore reddite' illos ita tamen q' emptor
 ille habeat annuat' p redditis illis cās pecunie
 quātitatez . s' . octo lib . et nichil d' ipsa cōitas
 qn' vellet illū emptorē ad pñtū statū . s' . papi
 endi redditus illos reducere posset . et ipse ēptor
 tandem in h'c oīa g'sensert' **R**e ille contractus
 videt' esse licitus q' vlt ibi esse pmutacō iusta
 dñmō fuit ibi equitas iuris nālis pmutat' ei
 ius papiendi reddite' illos in ius papiendi red
 dite' . s' . s . lib . annuat' . hui' sēcōe fuit alex
 lombardus . **E**sto q' aliquis habeat centum li
 bras in banco alicui' recipiendas vsqz ad qua
 tuor menses . nūquid liceret alicui emere illas
 cētū p . 80 . ita q' licite posset recipere cētū p . 80 .
Ad h' dicūt mlti q' sic quia nō emī pēciā sed
 ius . ius aut cētū libraz mlt' valet qm cētū lib
 tutus est emī pignori incumbē qm in personā
 agere . t filr rem habere qm ius pro re . mlti . de
 obliga . que ex delic . na . s' . furti . et ideo miori
 pōio pōemī . **A**lij dicūt quibz assēdebat alex
 lombardus . ppositū casū esse dubiū . t h' id q' emīs
 plus et mlt' dat fm q' plus et min' solucōem

expectat ita qd lucrū ibi puenire videt ppe di-
lacōz temporis et mioritas pōj ppter anticipad-
onē solois. lucrū autē qd puenit rōetpis n̄ est
licitū. ex. de vsur. in ciuitate. et c. nauigati. ca-
uend⁹ est ergo ptract⁹ ille ex eo maxime quia
videtur fieri in fraudem vsuraz et videt esse in
directū mutuū vt quasi qd mutuet in presēti
s. f. p. 20 postea recipiendis vltra forte. Ad ra-
cōz de iure dicend⁹ qd si pecunia vel res alia red-
cipienda in piclo esset in manu alicui⁹ a q sine
sumptu et labore recuperari nō posset tūc mī⁹
dare et recipere plus liceret quia res qd ē p d'o
ceteris paribus mī⁹ valet qm qd ē ex piclo. Sec⁹
est autē in pposito quia pecunia in banco nō est p-
babiliter in piclo alias hoies merces vendentes
nō essent pteci expectare ibi fiēdas sibi solones
Qui vellet tenē opioz pma dicet qd i⁹ qd d' de
vsur. c. in ciuitate. et c. nauigati. nō obstat qz
ibi non ius sed res ipsa venditur que statim
tradit et pāu differē. hic autē pāu statim tradit
et ius recipiendū ipam rem et non res. dā. et
stat pecunia ipsa piclo emptoris iur. **¶** Est autē ali-
quis salem detulit ianuam et vendidit p cō-
pōo recipiendo. s. tunc qm alij vendiderūt eē sa-
lem eadem cōitaci modo ille nolens tādū expec-
tare solu cōz vult vendē ius qd hz sup cōitatem
nūquid licebit emēti ius i⁹ mī⁹ pro illo dare. vt
20. lib. et in postez pl⁹ recipe. 24. **¶** Casus iste
n̄ vī differre a pcedenti et iō idem vī hic et ibi
¶ Vtrū vendicō reddat iniusta et illicita ppe
defectū rei vendite. **¶** Rē qd sic si venditor defec-
tum rei vendite cognoscat omittat fraudem in
vendicōe. vñ peccat et vlti⁹ tenet restituere.
Et si dico siue defectus sit fm rei spēm vt cuz
aliquid alteri⁹ rei est admixtū vt aqua vino. l.
fm quātitatē qd fm in cūsurā agnoscat vel fm
qualitatē vt si aīal aliqd infirmū vendat quasi
sanū. si vero ignorat nō peccat tenet tū cū ad
noticiam eius puenit dammū ēptōzi recōpen-
sare. Et idem intelligendū est de ēptōze. contin-
git em qm qz qd venditor credit rem suaz eē mī⁹
pāosā quo ad spēm vt si vendat aurum loco
auricula emptor si sciens iniuste emit et ad resti-
tucōnem tenet. et similis est de defectu quātita-
tis et qualitatis l. cho. **¶** Vtrū venditor teneat
emptori dicē viciū rei vendite. **¶** Rē qd sic si ē oc-
cultum aliē erit illicita et dolosa vendicō qz dat
emptori dammum et piclū occasidēz. vñ tenet
ad dammū recōpensandū. si vero sit manifestum
vt si equ⁹ est monocls. vel si vs⁹ est reliz n̄ ope-
tat venditori pē tū aliqd puenire. ā si ppe hui⁹
viciū subtrahat pte qz d' de pōo nō tenet ma-
nifestare viciū rei. qz forte ppe hui⁹ viciū ēptō
vellet plus subibi de pōo qm subibendū esset.
¶ Vnde venditor licet pē indemnitati sue cōsulere
rei viciū reticēdo l. cho. **¶** Quid si res vendaz
alicui fuituā gūamī vel odicōi subiecta nūqd
hoc venditor emptori dicē tenet. **¶** Rē si hoc scie-
bat et dolose celauerit emptori tenebit actione
ex empto ad intesse. Si atē ipse ignorabat nichil-
loī⁹ tenebit emptori non ad intesse. s. tantum
quāto mioris. et ad restitucōez illi⁹ pāis pāj qm

non dedisset si h̄ sciuisset. C. de ac. emp. l. 1. **¶**
Quid si venditor dicat qd nullam fuituā debe-
bat et si aliqua appareret teneri nolebat. **¶** Rē si
sciebat fuituā deberi pactū nō pderit ei qm
teneat ad intesse. si vero ignorabat pderit ei pa-
ctū. ff. de acc. emp. l. 1. §. 1. **¶** Quid si equum
vendens in spatula padente in qua tū nō appa-
rebat pati n̄ post fatigacōz iterrogat⁹ ab ēptōze
an esset morbos⁹. rñdet insidiose vido tibi equū
recalcitrātē siue habentem spatule viciū. **¶** Rē si
ille expsserit viciū. quia tū nō expssit h̄ vere-
emptor credidit ipm nō h̄re spatule viciū si qd
insidiose dixerit talia. emptor pē agē actiōe redi-
bitoria. ff. e. ea que. §. si. h̄ gwil. dur. **¶** Rē vendi-
tor cui⁹libz aīal pstare d' aīal sanū potens ome-
dere et bibē vt oportet siue vendat pziū siue ali-
enū. C. de ac. emp. emptor. **¶** Rē si quis vendat
vas viciōsū sciēter tenet ad intesse intē rē et extē-
rem. ff. loca. si. adeo. §. 1. **¶** Nota tū qd aut vendi-
tor nullo mō tradit rem venditam et tē tenet
ad intesse intra rem. **¶** Aut tradit eā sed vici-
sam puta vendidit pecus morbo si. et si sciēter
tenet ad interesse intra rē et extra rem. si vō ig-
noratē tūc tenet emptori quāto mioris erat
emptur⁹. ff. de ac. emp. iulian⁹. **¶** Quid si vendi-
tor sciāt rem quam vendit in proximo esse fu-
turam mioris valoris qm pro ea recipiat. p
eo qd ipse scit negotiatores in pximo supuentu-
ros qd illa re abūde deferēt secū qd tū ab ēptōzi
bus ignoratur. **¶** Rñdet cho. qd venditor qd vendit
rē fm qd pāum inuenit nō videt facē d' iusticiā
si qd futurū ē n̄ exponat. si tū exponeret vī de
pōo subtraheret abundandioris vntis esset. l. 3.
ad h̄ ex debito iusticie teneri minime videt. **¶**
Quid si quis vendat aurum l' argētū alchimice
factū p vō auro vī argento. **¶** Rē pōo cho.
qd si non h̄eat veram spēm auri vel argēti ē ven-
dicō fraudulēta et iniusta. pferim cū sint ali-
q vtilitates auri et argenti veri fm opacōz nā-
lem eoz que nō pueniūt alchimico auro. sic qd
habet ppietatem letificandi et sanat quasdam
ifirmitates. sepi⁹ etiā pē poni in opacōe et diu-
cus manet in sua puritate. si autē fieret alchi-
mice verū auz non esset illicitū i⁹ p vero ven-
dere quia nichil phibet artem aliqbz cāis nāli-
bus vti ad pōuēdō nāles effect⁹ et veros vt dī-
at au. 3. de tmi. loquēs de his qd fuit de moīs ar-
te. **¶** Quid faciet ofessor de mercatoribz et pelli-
parijs et hui⁹ qd nec emere scūt nec videri sine
mendaōis et qm qz pūrijs. **¶** Rñd ray. et host.
qd quodēs quis sciēt et cā deapiendi pxiū p-
iurat vī mentis peccat mōzliter et tenet ad re-
stitucōez inquātū deapit pxiū eidē decepto l'
hedi et facendam si pē si autē n̄ pē procedat vt
dicē infra de vsurarijs. si autē ignoranter dicat
fl'm credens dicere verū vel etiā sciēt si itēdat
p i⁹ mendaciū sibi pdesse vt se sic fuit idemē
et proximo nō obeet qd nō decepit eū vñ rem
pro alia vendendo nec in rei valore. qd nō videri
ei vltra dōbitū valorē. Tale mendaciū fm ray.
pē dīa forte veniale. sic pē intelligi. 22. q. 7. p.
fm hosti. atē ex qd assidue et cōsuetudinarie mīat

mortalis videtur sic eberas si sit assidua est mortalis di. 24. §. alias. si vero purat peccat mortali l' venialiter fm distictio; poitam de perurio s. De bet e iste talis pter restitucioez idud ad largas elias faciendas p aiabus illoz quoz d' rebo ig nozant aliqua habuerit. **Ad** h nota q i ven dicomibz i qd p mendozoi ca d' p non dicto ha: be. ff. p dolo. q vendi. **Aut** em p mendozoi sistit in gne dicens ille est bon' fu' vel h'c e bona do mus t tuc no obligat n scient p mender re vid ofam quia tunc de dolo tenet vt ibidem dicit. aut descendit ad specialia et tunc tenet ex eo q p mendozoi plus vendidit vt si dicat fuu esse bo: num artificie vel literatu h p stare debet vt qd p menda in euidentia sit vt si dicat ancillam esse speciosam et domu bñ edificatam. ff. e. ca q ha be. 19. q. 2. c. 2. **Quid** de illis qui faciunt l' ve dit gladios quarellos t huius quibus hoies oc aduntur. **Quid** de illis etiam q faciunt et vendunt venenu vel toxicum **Quid** e de illis qui faciunt vel vendunt soculares pictos et auri frigiū et si milia q n deferuntur ad necessitate vel ad vsu s; ad vanā gloriā et abusu. **R**ndet ray. q in talibus est intencō reqrenda. si em aliquis faciat huius l' vendat l' tribuat alicui quem cre dat talibus abusu. talis inquam intencō est peccatū mortale gñissimū. t q sic facit est coopa tor oim scelerū inde puenientū. et id est p oibz puniendus. 2. q. 1. notū in sūma. **Si** vero cre: debat illū talibus ad aliqd licitū vsu l' nichil sup h cogitabat vel ignorabat q talia facit l' vē de esset illicitū tuc distingo. quia talia aut ad aliqd vsu licitū esse pnt valia vt arma in bellis iustis. auri frigiū in ornāmentis eccl'asticis et ve: nena quedā in quibusdā medicinis et tē n pec cat. aut talia ad nichil valent n ad peccandū vt quedā venena mortifera et supflue t suptru ole camishe quas papne faciunt hispani. et tē peccat q talia facit tenet vendit vel alienat ar: de libello famoso qz n debet aliquis ostēde sed de struere alias gñiter peccat. 4. q. 1. p totū. et e op tia lex ad h. ff. de contra. emp. q sepe. §. veneni mali. vbi ponit p dicta distictio de veneno. **Et** de tali id p telligi q q occasione dāni dat dam nū dedisse videt ex de iniur. si culpa. **Quid** d factoribus taxilloz scaoz et aleaz. **R**spōd; ro. q non videt esse tūc de huius artificijs vi uere. qz eoz vsus est vt frequenq ad malum licet aliqui sit ad recreacōz t remedium tristitie et cogitacōnū noxiarū. de talibus ergo fm intē cōez est iudicandū. **Quid** de illis q faciunt sorta de floribus maxie in festis. **R**nd; ro. q nō dicit eos esse excusabiles ppter piciū qd ex hoc potest defacili ptingere. qz sūt icatua luxurie et signa lasciuie licet talia qñqz valeant ad cō: foracōz nase. **Violat** e obfuaā dia festi. d hoc sup li. p. ti. 22.

Equē videre de. 12. f. de monopolis. arca qd nō q h se phibita Est aut monopolū corpus siue societas monopolay l' e eo op' vel pactū mē se vel e cū ciuitate monopolarum. Est at hic monopola vel monopol' plus is q

impetrat q soli sibi liceat in ciuitate aliq specia lia vendē vel emere vl' facere **Et** monopolē di cūne q impetrant q ipsis solis liceat huius fa: cere vel etiam in vendendis rebus cōis certum pū statuere ptra qd nemī liceat vendere. **Et** q: dem si scribatur p duplex. l. dicit a monos qd ē vn' et polla qd est vendicō eo q vni vel illis q sunt de vna societate tū liceat illa vēde **Vel** si scribat p vnu. l. dicit a polis qd ē ciuitas eo q in ciuitate sit tū vnus. vl' societas vna ex pa cto hoc faciens. pacta aut talia siue commercia sunt prohibita. **Nec** valet pragmatia sanctio sup h' impetrata. si quis aut hoc exercuerit per: petuo exilio dam nat bonis ppris spoliat. pri: mates vero p fessionū vna libra auri pēa affid untur. princeps aut terze si dissilauerit pena 3 go. libray patit. c. de monopol. l. vnica.

De pmutacōne ti. 9.

De pmutacōne est de pmutacōe q est viciā siue filis epōi ut. c. e. pmutacōe. **Circa** quod videndū est p' qd est pmutacō. 2. q. 1. qualē strahit t de nafa ei' t pueniēda et differēda cū vendicōe. 3. q. 2. que res pmutari possit et que p quibz. 4. q. 1. cū quibus psonis p ecclia pmutare. 4. q. 1. de arte cāpsoria. **Circa** pmutacōne q pmutacō est vni' rei p altera vicaria pstatō. c. e. l. i. inf. t est pmutacō cōtract' innoiat' quia multū est incert' eo q large cōprehendit oim contractū ex q' aliquid datur vl' accipit. **Tam** vendicō et loca cō possit dici pmutacō **Contractus** etiā inno miatus puta do vt des dia pē pmutacō. t sic adaptari pē stractibz noiat' t innoiat' et id habet nomē gñale n spale ppe qd merito cōtra ct' innoiat' censet.

De 4.

Circa 2. q. 1. scēd q pmutacō cōtribit ur tūc qn pueniē mē aliqz vt species certa de tur p specie certa vt iste equus p isto boue. **Si** vō deur res incerta p icerta vt bos in gne pro boue in gne non erit ppe pmutacō s; ali' stractus innoiat' puta do vt des. ff. d. pzelcp. nafa lis. §. i. et. 2. **Est** g' nafa pmutacōnis vt rez inueniē strahit nō solo pacto. quia ex sola p uēcōne pmutacōnis nulla re hinc inde secuta neutri competit a liqua actio vt. c. e. ex placito. **Sūt** vō filies pmutacō et vendicō quia ex utraqz pstat cā vsucapiendi et empco et redibi cō **Item** sic actio descendens ex vendicōne est bo ne fidei. vt insti. de act. §. actio nē autem bone fidei. ita et actio descendens a pmutacōe. **E** aut dissimiles quia vendicō siue scriptis perfiz citur solo p sensu. pmutacō vō nō pficiē nisi re ab alēa pte secuta. **Vnde** ei qui rem suā tra didit dat actō. f. ex pacto contra eū qui tē suā non tradidit. vt in dicta. l. ex placito. **Ite** in uendicōne vn' est emptor alter venditor. in p mutatione aut vqz est pmutator. **Item** pmutatio habet locū in spūalibz non aut emptio. rō hui' ē fm bñ. ex. e. ad qōes. quia nulla est emp: tio sine pcedo quod in quāitate et pecunia cō sistit quod nō est in pmutacōe. s; vterqz ē qua si emptor et veditor. **Item** in vendicōe emptor

cogitur facere p[ro]p[ri]u[m] acapien[ti]s et venditor n[on] tenet
facere rem ementis q[uia] sufficit q[uod] venditor de eueni
one se obliget. s[ed] in p[er]mutac[i]o[n]e v[er]o cogitur rez
a se datam facere acapien[ti]s ar. ff. e. l. i. s[ed] sup[er]
h[oc] distinguit[ur] quia si quis rem n[on] sua[m] s[ed] aliena[m]
permutauit permutac[i]o[n]e tenet donec euincatur.
Et i[tem] p[ro]p[ri]u[m] agi co[n]dic[i]o[n]e ob ca[us]am dator[um] ad repeten
dum quod datu[m] e[st] quasi nichil ab altera p[ar]te sit
datu[m] vt. ff. e. l. i. in fi.

Sequit[ur] de 3°. s. que res p[er]mutari p[oss]unt et q[ua]n
pro quibus. Circa q[uo]d sciend[um] q[uod] p[er]muta
tio specialiter sup[er]ta p[ro]ut est vni[us] rei p[er] alia vi
caria p[er]stac[i]o[n]e p[er]mutari p[oss]unt temporalia cum
temporalibus n[on] a[ut]e sp[irit]ualia cu[m] temporalibus. v[er]u[m] n[on]
decima cum pecunia ex. e. c. v[er]o. p[er] quod patet q[uod]
laycus n[on] p[otes]t eximere se a p[er]stac[i]o[n]e decime licet det
p[er]tem fundi. Sp[irit]ualia a[ut]e cu[m] sp[irit]ualibus eiusdem
generis p[er]mutari p[oss]unt. et sic eccl[esi]a cu[m] eccl[esi]a dig
tas cu[m] dignitate. cano[n]ia cu[m] cano[n]ia. b[en]eficiu[m]
cu[m] b[en]eficio. et decime cu[m] decimis. non a[ut]e b[en]efi
ciu[m] iure patronatus q[uo]d est sp[irit]uale alteri[us] generis
p[er]mutari p[otes]t. Et r[ati]o possessio[n]is vni[us] eccl[esi]e si s[on]on
deret possessio[n]ibus alteri[us] eccl[esi]e pecunia p[otes]t s[on]on di
dum o[mn]i tractus ad inuicem minime misceatur
ita q[uod] separatim fiat tractus eccl[esi]ar[um] a contractu
possessio[n]is. v[er]o s[on]on i[tem] vult dicere q[uod] ca
ueant p[er]mutatores ne occasione sp[irit]ualiu[m] iniuri
de quibus pl[ur]i habet vna eccl[esi]a q[uam] alia pecunia
tribuat ex. e. ad q[uest]iones. 16. q. 1. fi. nemi. n[on] ob sta
te q[uod] aliquis expectet p[ro]p[ri]o vacatur[us] li. 6. e. licet
h[oc] intellige q[uod] sit auct[or]e sup[er]ioris vt ibidem. ex
de censu. p[ro]hibem[us] alias n[on] licet. ex. e. q[uest]i[on]e et
de p[re]ben. maioribus. Et si qui h[ab]eant p[er]mutac[i]o[n]em
auct[or]e p[ro]p[ri]a fecerit sit eis p[ro]u[er]bi ex. e. cu[m] olim
nisi simplicitati venia det ex. e. cum vniuerso
ru[m]. Vnde si obidatur q[uod] p[er]mutac[i]o[n]e n[on] est co
tractus g[ra]tuitus. ff. e. l. i. g[ra]t[is] n[on] potest inueni
re in sp[irit]ualibus q[uod] sit g[ra]t[is] s[on]onenda. 1. q. 1. g[ra]t[is]. et
filia. dicend[um] q[uod] h[oc] totu[m] soluit auct[or]e sup[er]ioris
ex cui[us] arbitrio o[mn]ia pendet vt. 16. q. 1. fi. nemi. et
ex. de censu. p[ro]hibem[us]. **N**otat a[ut]e rod. q[uod] hui[us]
m[od]i p[er]mutac[i]o[n]e eccl[esi]ar[um] p[er] eccl[esi]is n[on] habet locum i
ter p[er]sonas q[uod] n[on] h[ab]ent n[on] usufructu eccl[esi]ar[um]. et
hoc tantu[m] ad vitam sua[m]. sed inter p[er]sonas eccl[esi]
asticas quibus p[ro]p[ri]etas taliu[m] eccl[esi]ar[um] impetu
um est p[ro]cessa vt. c. ad q[uest]iones. 16. **N**on d[icitu]r q[uod]
b[en]eficiu[m] p[otes]t intelligi p[er]mutari dupl[ic]i. s. aut tanq[ua]m
p[ro]p[ri]etas sic p[er]mutari p[otes]t cum b[en]eficio vt cum duo
epi litigant sup[er] aliq[uo] eccl[esi]a qua[m] vni[us] dicit esse de
re sibi subiectam et alter negat q[uod] possit eam
p[er]mutac[i]o[n]e fieri p[otes]t q[uod] vni[us] habeat vna[m] eccl[esi]a[m] et alie
alia. Aut tanq[ua]m b[en]eficiu[m] vt cu[m] quis ad plac[itu]m re
cipit vel ad aliq[uo]d b[en]eficiu[m] intulit sic n[on] p[otes]t b[en]
ficiu[m] cu[m] b[en]eficio p[er]mutari sine auct[or]e sup[er]ioris vt
dictu[m] est sup[er]. **S**ed nu[m]quid sufficit auct[or]e sup[er]io
ris vbi n[on] ad eam sed ad capl[itu]m p[er]tinet collac[i]o[n]e et
institutio p[re]benda. **R**od. q[uod] n[on] ar. ex. d. offi. arch.
ad h[oc]. s. fi. et de offi. dele. sup[er] eo ad fi. **N**u[m]quid suf
ficit in eod[em] cau[sa] capl[itu]li auct[or]e et videt[ur] q[uod] n[on] q[uia]
n[on] credit[ur] et q[uod] dispensare possit d[icitu]r s[on]on s[ed] t[ame]n
epo ex. de p[re]ben. vacante s[on]on hosti. **V**bi v[er]o colla
cio p[er]tinet ad ep[iscopu]m et capl[itu]m. fiet libera resignac[i]o

in maib[us] v[er]isq[ue] et si sint in diu[er]sis dyocesi[bus]
illa b[en]eficia q[ui]bet resignab[unt] in ma[nu] sui ep[iscop]i vel
alicui alteri o[mn]i t[er]re q[uo]d meli[us] videt[ur] ad h[oc]. ex. de
sen. ex. cu[m] illoz. **S**i vero ad canonicos p[er]tineat
electio et ad ep[iscopu]m s[on]onmac[i]o[n]e necesse erit q[uod] intueniat
s[on]ensus illoz q[uod] habent eligere ar. ex. de offi. ar.
chi. ad h[oc]. in fi. s[on]on 10. an. **S**i vero ep[iscopu]s p[er]mutet cu[m]
capitulo. facit debet h[oc] auct[or]e archiep[iscop]i. ex. de re.
eccl[esi]e. n[on] ali. c. 1. **S**i vero p[er]mutet cu[m] alijs suffi
cit s[on]ensus capl[itu]li s[on]on hosti. **M**anapia autem
eccl[esi]ar[um] cum manapijs p[ro]u[er]bi p[er]mutari n[on]
p[oss]unt n[on] ad libertatem. et ad h[oc] vt liberi fiant. ex.
e. manapia q[uo]d est v[er]u[m] s[on]on hosti. n[on] vbi expedit
eccl[esi]e cu[m] donari p[oss]int vt. 12. q. 2. eccl[esi]a. multo
forti[us] p[er]mutari. h[oc] ei s[on]on laur[us]. p[ro]hibitu[m] fuit q[uod]
ad laycoz suggestio[n]em sepe intulit manapia p[er]
mutabantur p[er] v[er]alibus. et cessante ca[us]a cessab[at]
constitutio di. 61. de his et. ex. e. manapia. in
glo. Vnde s[on]on i[tem] i[tem] fugitiui p[er]mutari p[oss]unt et
distrahi ex. e. iustit[ia]. quod est v[er]u[m] ex quo redi
erunt p[er]fecto vido emptori s[on]on b[en]i. secus e[st]
si sint in fuga. C. ad l. flau. de pla. i. fuga. Et
q[uo]d dicit s[on]on eccl[esi]e p[otes]se p[er]mutari ad libertatem
intelligas si duo alij dent sibi alias n[on]. 12. q.
2. eps qui manapia.

Sequit[ur] de 2°. s. cu[m] quibus p[er]sonis potest ec
clesia p[er]mutare. Circa quod sciend[um] q[uod] p[er]
mutare potest vna eccl[esi]a cu[m] alia indemnitate s[on]on
uata v[er]isq[ue]. 10. q. 2. hoc ius. Et ec[ce] cum p[ro]p[ri]o
dum o[mn]i reapiat rem equalentem interueniente
pragmatica sanc[i]o[n]e. h[oc] s[on]on hosti. verum est si
p[ri]nceps egeat tali p[er]mutac[i]o[n]e licet alter intelli
gatur ab illis ex. e. c. 1. Nam si tantum eccl[esi]e
vtilitas attendat[ur] vt videt[ur] velle b[en]i. nullu[m] erit
p[ri]ncipis p[ri]uilegiu[m] s[on]on hosti. **E**st a[ut]e pragma
tica sanc[i]o[n]e 1° quod p[ri]nceps de s[on]ilio p[er]eum sta
tuit et sancit. C. de diu. rest. p. l. v[er]o. **S**i cu[m] p[ro]u
tis eccl[esi]a p[er]mutat ita demu[m] si ip[s]i eccl[esi]e expediat
vt ex. de re. eccl[esi]e. n[on] alie. vt sup[er]. in fi. Et si p[er]
mutac[i]o[n]e inc[on]sulte facta sit successor potest reuo
care. ex. e. c. 2.

Sequit[ur] de 1°. s. de arte campsozia in qua
p[er]mutat[ur] pecunia p[er] pecunia et q[ua]nt[um] verum
sit licita. Respondetur s[on]on alex. lombard. q[uod] sic
signu[m] est q[uod] eccl[esi]a damnat et persequitur vsura
rios n[on] a[ut]e campsozes. s[ed] p[otes]t eis fauere v[er]u[m] in
eccl[esi]a romana. **A**d cui[us] euendendam sciend[um] q[uod]
oportuit esse campsozes. tu[m] p[ro]pter diuersitatem
nu[m]ismatu[m] in diuersis regio[n]ibus sic in eadem
diuersifican[te] tu[m] p[ro]pter utilitate legator[um] diuersas
r[ati]o[n]es arcu[us] eu[er]u. tu[m] p[ro]pter p[er]mutac[i]o[n]e rez nec[ess]ari
a v[er]o homi. rez ei p[er]mutac[i]o[n]e est necessaria q[uod] n[on]
potest fieri co[m]mode sine nu[m]ismate. quia res o[mn]i
mode ferri n[on] possent ad loca remota p[ro] con
mutac[i]o[n]e facienda et i[tem] nec[ess]ari fuit nu[m]isma.
Necessaria igitur fuit ars capsozia. **N**on a[ut]e
habet locu[m] in tali p[er]mutac[i]o[n]e raco mutui q[uod] non
sperat ibi lucru[m] p[ro]pter temporis dilac[i]o[n]e. **N**ec
iteru[m] reddet s[on]on campsozi ead[em] sp[ec]ie v[er]o numero
q[uod] dat moneta[m] vni[us] generis. et reapiet moneta[m]
alteri[us] generis. **N**on est ec[ce] ibi p[ro]p[ri]e emp[er]io vel
venditio. sed potest simplici[ter] dicit p[er]mutac[i]o

Uterque est attendendum quod valor nūmismatis sui monete potest pensari dupli. Vno quod secundum naturam rei vel ponderis siue materie. Alio quod secundum taxacionem legis positam. Et ex hoc accidit quod aliquod genus monete in aliquo loco non tamen valz quicquid valz in alio loco secundum legem positam. Et ideo quoniam capsoz aliquod genus monete accipit ad secundum estimacionem legis positam si ponderis vel materie. et aliud genus monete dat secundum estimacionem legis positam sic ibi recipiunt sacro et equalitas in eis datu acceptu opaco illud quod valz moneta data secundum legem positam ad id quod valz moneta recepta secundum pondus suu et materiam. Et suat ibi iusticia filis illi que est in impedimento et videtur dicere quod sic ibi recipiunt sacro secundum ampliorē valitatem datu apud recipientem a campsoze quoniam recipiunt ab eo. Et id non potest dici quod sit filis de ista per mutacionem et mutuo quod non requiritur quod contractus talis sit genitricis sit mutuu. propter quod si sperari potest lucrum et non ibi. Et potest lucrum transire in donum per mutacionem et non in donum mutuantis h. alex. l. o. bardus.

De mutuo ti. 10.

Postea considerandum est de stractu mutui et circa hoc videndum est primo vnde dicitur in quibus rebus consistit sui exhibitur. quod licet strabitur circa pondus quod mutuu dicitur quasi de meo factu tuu. et dicitur aliquid quod est non sponit ex corrupto et integro. quia quod fuit meum mutando factu tuu. ff. si cer. pe. l. 2. §. ap. plata. Alio vnde dicitur quod non est nomen sponit; si simplex deriuatu a mutuo mutas quod ab vno mutatur in aliu et quod dicitur mutuu quasi de meo factu tuum est et humoligia non sponit. Et a mutuo dicitur mutuo mutuas mutuari quod est dponens et significat duo quod mutuari est mutuum dare mutuari vero est mutuu accipere vnde si sus. mutuo tradendo. si mutuo est accipiendo ita dicitur papias.

Ar. 11.

Sequitur videtur de 2. §. in quibus consistit mutuu. circa quod sciendum quod strabitur tamen in his et d. his rebus que consistunt tamen in nullo pondere et in misura et in his rebus que dantur ad numerum ut quod ibi bet moneta que proprie dicitur pecunia mutata. et que datur ad pondus ut es aurum et huiusmodi. et que ad mensuram ut granum vinum oleum. isti. quibus modis recedat obligatio. circa pondus. Sed nunc quid est mutuum si. x. brachia de panno scanfori vel alio dante ut totidem in termino certo reddantur videtur enim quod sic quod talia videntur consistere in mensura.

Rursum quod est verum ibi dicitur permutacionis quod mutui. et nomen misure restringit h. ad modios et lagenas et alia vasa quibus mensurari solent §. na et liquida potest tamen huiusmodi stracti in fraude fieri usuraz. Quid si dem librum ad pondus vel oues ad numera receptur librum tantu ponderis vel oues tantu nuli. R. non erit mutuu quia in mutuo debet attendi natura vel apertudo et consuetudo reze ut dicitur ad pondus vel numera. ff. de contrahen. emp. et ven. l. 1. ut frumeti naturalis apertudo et consuetudo est ut ad mensuram de tur. et eris ut ad pondus et monete ut ad numerum Libroz vero equoz omniu et filiu non est naturalis apertudo et consuetudo ut dicitur tali modo. si secundum estimacionem valoris eoz. quia cum res mutuata non eadem sed similis debeat reddi non posset in huiusmodi rebus similitudo oīda recipiri ita quod super omnis oīo filis redderet. h. azo.

Ar. 11.

Sequitur de 3. circa quod sciendum quod exhibit mutuum tali modo. §. ut dans mutuu dare intelli gatur intentione recipiendi in termino non eandem rem sed similem et tantundem in eodem genere. et eadem valitatis. et p. et eodem modo. ut si dedit pecuniam non eandem sed similem. si granum non idem si simile. si enim idem nullo recipi debet non mutuu si comodatu vel depoitū esset. ff. de solen. emp. l. 2. res est eiusdem generis d. reddi quia si redderet alteri generis ut per vino granum non esset mutuu; si stracti in d. i. a. §. do ut des. ff. si cer. pe. l. 1. sic debitor liberaret si fieret conditio iui to ut ibi d. l. 2. in cibus que recipere infra ti. de soloi b. ar. 4. circa pondus. Sed quid si argentu ad pondus recipiat et pecunia ad numera reddat secundum azo. videtur quod liceat ut ff. de au. et ar. lega. l. 1. §. vlt. et si sit pecunia argentea non estimata ere. t. e. i. de z. gen. reddi et tantundem. Non accipit enim genus h. si accipit porphiri. sed ponitur specialiter per quibusdam rebus que sunt in nullo pondere et in misura non per alios h. azo. Item in mutuo debet considerari non tamen natura sed actus. si enim pecunia dedit non in quantitate sed in sacculo ut michi tantu pecunie sacculum reddas non erit mutuu. quia licet quod est datu habeat naturam mutui non tamen sic est datu ut mutuu. debuit enim in quantitate dari. d. §. inspicit natura et actus cum his que data sunt quorum si quod defuerit mutuum non erit. vnde si queratur an sic fiat mutuu cum do tibi panem vel vinu ut michi reddas equum bonu aliu. dicendum est quod non. sed stracti in nullo tus ut do ut des. h. azo. Item exhibit mutuum dupli. vno solo rei mutuate traditio. d. sol. 3. conditio rei debitori tradit eam sibi mutuant vel ponderans vel mensurans. vnde t. d. obli gaco contrahi. insti. quibus modis. rec. ob. l. 1. §. p. Et videtur tale mutuu naturale. quoniam si res dedit in secuta stipulacione que est in iure civili ut ff. si cer. pe. certi d. d. §. nūmularij. in fi. Et id non datur certi d. d. de mutuo nisi in tantum quantum est datu non ultra. si enim tibi d. ut in reddas non consistit ipso iure obligaco ut in. l. ff. de pac. si tibi decem. Ad eam obligaco restrahi potest nisi iquantu datu est. sic §. debitor reddere teneat tantum illud quod recipit ex mutuo. Nec libera i t. e. d. C. si cer. pe. cum n. alio casu fortuito insti. quibus modis. recedat obligatio. obli. §. Item. Secus est si data sit pecunia in sacculo consignato. ut ff. si cer. pe. quod ab inicio. Alio strabitur obligatio mutui non tantu rei traditio sed etiam stipulacione ut si parū ante vel parū post pecunie numeracionem creditor stipulet illā pecuniam sibi reddi. al. stipulacio non valeret. ff. de obli. l. 1. Et t. mutuu d. naturale propter naturam in qua operatur natura. et propter stipulacionem que est in iure civili insti. de acc. §. de pecunia autem. Et si stipulet sibi plus reddi quam tradidit condem naturam

mutui facit et contra equeitatem iuris nalis ut
ex iam dictis et patebit plenius ex his que di-
cent in ti. se. de usuris. Ex predictis patet natu-
ra contractus mutui. ad quod est valent ea que dicuntur
ti. se. ar. 3. i. si soluciois quomodo pme de dria in
mutui et comodatu et ea que dicuntur in. x. ar.
cau. 10. de differentia inter mutui et locatum.
Cui autem actio ex mutuo datur et contra que et q
lis actio est ad pns iurisperitis relinquendu gra
breuitatis papne cu tal consideraco sit forma iu-
dicialis no pualis.

De usura. 11.

Deinde considerand est de usura que com-
mittitur in tractu mutui. et pmo qd
sit usura et vñ dicat. 2. q. 7. que sint
species et modi eius. 3. vñ usura a cope corpale
sit peccatu. 4. vñ liceat in aliquo cau recipere ali-
qd ultra sortem. 4. q. de quibusda caib dubitabili-
bus vñ ibi sit usura. 6. de penis usurarioz. qd
fm ius potitui puniunt et ad restituendz compellun-
tur. 1. de restituendz usuraz. 8. de forma instru-
menti obligationis usurarij vel etia raptoris
ad restituendz male ablata. Circa pnu sci-
endz qd diuersi diuersimode describunt usuram
s. hosti. in suma sua videt describere ipam comple-
dicens qd usura est qdcuqz soloni rei mutuate
accedit ipsi rei vs. gra. pacte interposita vel
hac intencione habita in tractu vl exactione
habita post tractu. Qd cuqz id dicit quia quid-
qd sit i. et qd cuqz nom ei imponat siue id existat
in dando siue faciendo usura e ex quo ultra sor-
tem exigit ut. 12. q. 3. usura. et. c. pleriqz. Re-
mutuate id dicit qd usura habet locu i contra-
ctu mutui s. gof. et ray. et qd omnes. Et adde
s. hosti. reglarit. qd i quibusda caib et in contra-
ctibus bone fidei vel legatis et fidei commissis ex
mora vel quasi mora aucte legis usure dantur
licet ibi nullu mutuū sit contractu. Verbigra-
tia vt referam vñ ex multis. siquis legauit
michi rez aliquā vt ea vedita vterer pecunia et
heres in tradendo m eam adhibuit moram m
teneat ad usura s. si legauit eam vt vterer ip-
sa no capiam usura sine verecundia vt. ff. e. m
fidei comi s. vñ. hec tñ s. ius canonicu et di-
uinu no pcedit vt etia dicit gof. et hosti. nisi
usura pro interesse peccatur. Quod ergo scribit
ray. usuram no committi n tñ in his rebz m q
bz consistit mutuū. Intelligit hosti. qd ad tractu
quia in alio tractu no dicit reglarit usura co-
mitti vt dictu est. s. aliud e qntu ad vs. nam
si qd tibi mutuez et tu p hoc mutuo m pmit-
tas vestre l. equu l. pñu l. aliqd aliud qd n existat
i pñe nullo l. mura vt. 12. q. 3. pleriqz. et. c. usu-
ra. Ipsi rei vs. gra dicit id. qd si no gra vsus
i. consuepdis s. loco pene apponere sine fraude
secus esset vt patet ex. de arbi. dilecti. et. 12. q. 2.
frañitas. Est aut dria inter usura et pena. qd
usura dat rone certi spacj tempis vt mensis
aut ani vt. C. e. i. au. et li. Et e. dat vt fors n
soluat s. poa. sortis soluc. differat. ex. e. consu-
luit. Pena vo dat non fm spaciu alicui tepis
s. fm qd ptes inter se oueniunt. ex. de penis. con-
stitut. Dat etia qd no fit qd ouenit vl qd non

soluit qd debet ex. de arbi. dilecti. Pacte iteposi-
ta. id addit quia si nullo pacto ab inicio inter-
ueniente. nec habita ex post facto exactio. de
bitoz aliquid gntis offerret sine aliquo pto re-
opi possz. dñmō ab inicio intēde mala caruissz
nullā ei maculā obla. suscipiēti igent q non
exigētis pacte pcessit. 1. q. 2. sicut epm. Vñ
autem is qui sola spe pmitte usuram teneatur
ad restituendū ea que vltra sortem accepit di-
cetur in fra de restituendz usurarum. q. quid d eo
qui sola tē. Vñ autem usura ab usu rei qd dat
ob vsu rei. i. pecunie. vñ d. usura qd vs. rei l. qd
vs. rei. Vel usura. i. vs. eris. i. pecunie vel quasi
ex eris vs. pcedēs. et h. exposico i idē redit cu p-
ori. Noie aut pecunie stant quidquid hoies hnt
in bonis. 1. q. 3. totū.

Aut. 11.

Sequit d. 2. s. quot et que sint species sine
modi usure. circa qd sciendū q sit due. vna
est spūalis. et equa. de qua d. 24. nōne opor-
tebat te pñiam dare nūmulatiz. et ego veni-
ens cum usuris exegissem eā. et finit hic usu-
ra metheforice p. si pexerit cōca bonoz spūaliū
quā exigit deus a nob volens q pñiam semp
in bonis ab eo acceptis qd est utilitas nostra no
sua. Vñ de hac debem. exercere. d. 1. 26. s. si n suo
Et au. m. hō cur feniatis hōi feniare deo et cē
tuplum acopies et vitā etiam possidebis. et
sap. s. fenerat deo qui misere paupi. Alia usu-
ra est corpalis et iniqua de qua agit hic et d. d.
impbū fen. qui hanc scōam exercet ipō iure e
infamis etiam fm leges. 3. q. 1. s. tria. secundū
vero canōes i vñqz peccatu mortale pmitte et
infamia irrogatur. 6. q. 1. infames. Itē usu-
raz alia est usura directe alia indirecte. Direc-
te dupliciter sine pacto et cum pacto. sine pacto
dup. vno cū insinuacōe vt cū dicit usura. n
facio pactu s. michi dabis ad libitū tuū q nisi
lucru inde speraret pecūiam no mutuarz. Alio
mō qñ simpliat mutuat nichil dicēdo pñia-
lit tñ mutuat vt aliqd lucru idē popiat. usura
em pmitte sola volūtate fm 1. mutuū dare
nichil inde sperātes. et tē usura est piculioz
qz in foro cāz repeti no potest. Item cū pacto
pmitte trip. primo qñ capitale et lucrum
ponit i certitudine vt cum dicit mutuo tibi. 20
sol. p. 24. 2. qñ capitale ponit i certitudine et lu-
crum in fortuna. vt cum d. mutuo tibi. x. si
lucratus fueris michi tñ de lucro vel ad volun-
tatē dabis. si vero nichil lucratur fueris nichil
dabis. sed quidquid de lucro fuerit. m reddes pe-
nie capitale. 3. qñ lucru pñitur in certitudine.
et capitale in fortuna vt faciunt q mutuat ad
fortunam maris vt si nauis pñitē sibi reddē
non teneat etiam capitale. de quo ex. e. nauigā-
ti. Indirecte aut sit usura quando fit in fraude
pcepti mutando tractu. vt si dicatur no mu-
tuo tibi pecūiam sed vendo mutuat em contrac-
tum mutui in contractum fictē vendicōis et
intēdit hinc inde lucrari. Idem est si is q vñ
dēdo oī die mces suas ppter dilacōz solucōis ei
ri vendat eas n verisimil dubitet virū plus vl
mi sint in solois tñmo valitūre vt dicit ifra

Sunt et alie species usure fm leges quas omitto
gracia breuitatis omnes em sunt phibite . et le
ges pmitteutes eas sunt abrogate vt dicetur in
ar^o se . et id eas h ponere esset modicu uile .

Sequit vide de 3° . f . vtr u accipere usuram
corpalem sit peccatu . Ad cui⁹ euendenz
siderand q actus huani ex electoe pcedentes q
dam sit de se boni possut en male fieri . vt dare
elemosinam est de se actus virtutis potest tamē
male fieri vt si fiat ppter vanam glam . qdam
aut sit de se et fm se boni . et ideo nō possut ma
le fieri vt deū vel pximu diligere ex caritate . q
dam sit de se mali qui tamen cū debitis circūstā
tis pnt bñ fieri vt homicidiu licet de se sit ma
lū pñat tamē seculari zelo iusticie ē licitū et bo
nū . qdam sit de se et fm se mali . et ideo nō pos
sūt bñ fieri vt odire deū pximo inuidere q nullo
modo ex nulla circūstāda possut bñ fieri . quidā
sūt indifferētes qui nec boni nec mali sūt de se
nec secundum se vt ambulare vel loqui . **D**icē
bñ igit ad qdam ppositam q usura est qdquid
accedit i mutuo fori pacto vel itencōe pñapa
li et sic est de se et fm se peccm et nullo mō nullo
cāu potest bñ fieri . Et h ostendit primo rōe . 2°
autē . Ostendit aut ad pñs duplici rōe q usū
ra de se sit mala et fm se pmo q est contracc^o
cupiditatis nō nccitatis vt autem vult au^o . li .
de hōe ad petru venenū caritatis est cupiditas
Et si dicat q necesse est esse aliquos sic pñates
dico q nccitas et vultas nō est attendenda in
republica qñ est cū damno et inequalitate . in
usura aut vt patebit est damnosa vultas et p
niosa inequalitas . Secundo quia est contra
rationē et ordinē caritatis fm qz debet hō pxio
indigēti subuenire . et quāto magis indiget tā
to magis tenetur . et sic magis peccat si vult
ei viderē qd tenet ei dare . et sic nccitas pxī quā
quidam adiutantes licet inaduertent in fenoris
excusacōez fenu agguat et cōdemnat fm veri
tatem . **I**n beatus jo . in cāu . sua dicit qui vide
nt fratres suū nccitatem hñe et clausent visce
ra sua ab eo qñ caritas dei manet i illo . q . d .
nullo mō . **Q**uod aut usura non tantū de se
sed etiam fm se sit peccatū ostendit triplici rōe .
pmo p h qd est ptra rōez nālis pñietatis pecu
nie . **A**d qd sequit vltari⁹ q ibi vendit illud q
non est . **A**d cui⁹ euendanz sciendū q quedam
res sūt quaz vsus est ipaz rez pñumpcio . sic vi
num pñumi⁹ vtendo eo ad potū et cōuercēdo ad
obū . vñ in huiōi non debet pñutari vsus rei se
osum a re ipa . s . cuiusqz vsus rei pceditur eo
ipso res ipsa pcedit . et ideo in talibus p mutu
uū trāssert dñū . siquis ergo vellz seorsū vendē
vinū et seorsū vsūm vini venderet eandem rez
bis et venderet illud qd non est . vnde manifeste
peccat per iniusticiā . **S**ili rōe pñittit iniusti
ciā q mutuat triticiū vel vinū pñēs sibi fieri
duas pñsacōes . vñā quidā restitucōez equal
ra . alterā vero pñū vsus qd dñ vsura . **Q**uedaz
vero res sūt qz vsus non est ipaz rez consūp
do sicut vsus dom⁹ est inhabitacō . non autem
dissipacō et ideo in talibus p pcedi vtrūqz seoz

sit vt cū quis tradat alteri dñū dom⁹ i fūato si
bi vsu ei⁹ ad aliqd tempus vel econuerso pced^o
vsū dom⁹ retēto sibi dñio ipi⁹ et id licite pñ hō
reape pñū p vsu dom⁹ et pñ petere donū mode
ratum vt patet in cōductōe et locacōe dom⁹
Pecūia aut fm plm . 4 . ethi . et . 1 . poli . pñā
paliter est inuēta ad pmutacōes faciēdas . et
ita pñi⁹ et pñcipalis vsus pecūie est ei⁹ consūp
cio siue distractō fm qd in cōmutacōnibus ex
pendit et id fm se ē illicitū p vsu pecunie mu
tuare pñū accipe qd dñ vsura . quia h est vendē
idem bis vel vendere illud qd non est . per qd in
cōlital manifeste pñittit q iusticie pñariat vñ
plis . 1 . poli . dicit q vsura dicit a cathos q est
part⁹ qz contra natam rei . f . pecūie vult vsu
rari⁹ q pecūia pariat . dicit enī i vsura cathos
seipm facit vnde et nomē i⁹ accepit . filia ei p
ta gñantibz ipa sūt . cathos aut sit nūmifima
ex nūmifimate qre . et maxie pñter natam ista pe
cūia acqñcō est h plis . **E**t hanc rōem post tho .
in suma secunde sue . Secundo ostendit q vsu
ra est peccatū fm se . qz ē ptra racōz . mutue so
ciatatis . quia cū labore et pñcio pxī stat certum
lucrū vsurarij . h aut est inequalitas . aut enī pe
cūia mutuo accepta transit in dominū debito
ris ita q sit sua . aut nō transit sed est sp ipsi⁹
creditoris . si p^o mō h est ineqlital magna saliz
q aliquis in re sui pxī et que proximo suo stat
et cadit necessario lucrū reqzat cū nullū dam
nū inde quidquid de re pñgat incurrat . **S**i 2°
mō adhuc est inequalitas maior . f . q res dñio
suo nō possit pñre cum ipemet possit ofice h em
non patit nata nec condicō portat hūana . **I**n
nullū fructū hz pecūia ex sua nata . sed tātū ex
vtentis industria quā nō accepit ab illo a quo
accepit pecūiam ergo ille querit iniuste fructū
ex ea . **E**t hanc racōz tāgit scot⁹ . fr . 2 . sen . di . 14 .
q . 2 . patz igit ineqlital et iniusticia q maxime
est i vsuris . **T**ercio quia ē pñtractacō rei aliene
manētis aliene et hoc inuito dñio et pñatur vo
lūtas absoluta nō cōpātua . debitor enī simpli
citer nollet dare aliquid vltra sortē . magis tñ
vult aliquid vltra sortem dare qm pecūia carē
sic enī scēnt pñgnosce vxozē alienam manētē a
lienā est malū in se et fm se sic ex mutuo reape
rē alienā manētē alienā . et eam pñtractare vt suā
est ptra ius nāle . **E**t h tercia racō est alex . d . an .
et rich . q volūt q illō qd accipit vlt sortē ex vi
mutui nō trāsit in dñū creditoris reapiētis q
racō nichil valet fm illos qui dicūt q transit
Predicte etiā opi . fuerit bonū . et scot⁹ in 2° sen .
di . 14 . et hu . et ray . in ti . de decimis . **C**ontrarie
vo opionis fuerūt gof . ti . de decimis et bñ . ex .
de dec . ex transmissa . licet h nō dicat expñse . et
glo . 12 . q . 2 . siquis . **Q**uod etiam usurā accipe
sit fm se malū ostendit mltiplia . autē sacre scēp
ture dñ em eze . 18 . si genuerit qñ filiū latronez
effūdentē sanguinē et vxozē pxī polluetē pig
n⁹ nō reddentem . ad ydola leuātem oculos su
os . ad vsuras dantem et amplius accipientem
nūquid viuū q vnuerfa dñestēda h fecerit . **V**bi
siderand q oia ibi posita cū vsura sunt de se et

fm se mala et pēta mortalia g^o filr et vsura .
Item ps. do . quis habita . in tab . t . rē . postea sū
 dīc qui pētiām nō dedit ad vsuraz . q . d . si dēde
 rit ad vsuram nō habitabit in tab . dñi s; nll^o
 excludit a tab . dñi n p peccato mōali g^o rē .
Item ps . nō defeat de plateis ei^o vsura et dolus
 Et itez ex vsuris r iniquitate redimet aīas eo
 rū dolus aut et inīqtas sē mala fm se g^o r vsu
 ra q cū eis ponit . **I**tem cum vsurari^o aliena ap
 petat et strēctet facit oīra duo pcepta . s . qd i^o
 non furtū facies et oīra illud non occupas
 rem pxi tui . p que oīa patet q vsura est fm se
 mala et pēta mōale . **V**lteri^o cimen vsure ē
 phibitū oī iure . s . dīmo et nāfali . canonico r
 civilī De iure dīmo patet ex supdictis et exo . 22 .
 si pētiāz cōmodaueris ppo meo paupī q habi
 tat tecū nō vgebis eū qī exactor . nec vsur op
 pimes eū . et etiam in multis alijs locis vctis
 testi . Et luc . 6 . mutuū date nichil inde speran
 tes . **V**bi nō tñ actus s; ēē spes accipiendi a p
 ximo vltra sortem phibetur . Et breuē qdēs i
 sacra sēptura dilectio pxi papiē phibet . Et sic
 etiā eam vctūq; testamēti pagina detestā . ex .
 e . sup eo . Est ēē phibita iure canonico dī . 2 . A .
 qm̄ multi . vñ et ipm ius canonicū vsuras rīstī
 tui cogit vt in fra patebit quimo ēē fm ipm si
 quis pmaāter asserat vsuras exercere non esse
 pēta ē vt heretic^o puniend^o et pcedi debet cōtra
 diffamatos vel suspectos de huiōi errore sic cōē
 diffamatos de heresi vel suspectos li . A^o de vsur
 ex gram Est etiā phibita iure civilī qd oīdīē
 dup^o in glo . 12 . q . 2 . quid dicam **P**rimo q un
 pator iustitiam^o dīct se amplecti qtuor sōlia
 gñalia adeo vt p ea suis legib; deroget . s . nyce
 nū . constantinopolitanū . ephesinū et calcedonū in
 auē . de eccl . ti . coll . 9 . arca pīcipiū . In sōlo aē
 nycono phibet vsure dī . A . qm̄ multi . Et hī pī
 ma ratio tāgīē ēē ex . de vsuris . quia i oībus . i
 glo . 1 . Scōo p hī q dīct ipator q sacre leges nō
 dedīgnātur sacros canones imitari spēdālīter
 in mātmonijs et vsuris in auē . vt clerici apud
 pīrios ēpos . que . et dī . 3 . hīnc colligīē .
 et de no . ope . nū . qm̄ itellexim^o **S**i ergo vsure
 phibentur fm sacros canones ergo etiā fm
 leges . **N**ec obstat q ille canō scz qm̄ multi . lo
 quitur tantū de clericis . quia auētas ibi pōita
 que est q pētiā suā n dedit ad vsuram . clericis
 et layas est cōis **N**ō obstat ēē fm leges . C . et .
 ff . e . pnt peti vsure . quia lex sup allata que est in
 auē . est posterior illis vñ oīs leges vsuras p
 mīttentes sūt abrogatē **S**cīdum tñ q iustini
 anus pīus pmitte vsuras leuissimas non qī
 estimans eas esse līctas . s; ad mai^o malū vitā
 dum . **N**am hōies impīi sui vidit esse pnos ad
 dandam vsuram . et iō opatia pmissiōne pmi
 sit mī^o malū vt nō fieret pī^o . **I**lle tamen leges
 q pmittūt vsuras exigi rōe interesse vel rācōe
 more sūt bone et approbande si intelligāē sane
 fm ray . **C**onstat igitur ex pōictis crimē vsure
 esse detestabile fm oīem rācōnem et legem .
Agguant autē multa crīmen vsurarum que
 tamen ptermitto gñā bīuitatis de quibus in sū

ma de vicijs sufficienter poteris inuenire **S**ic
 g^o stat q vsura n tñ est peccatū quia a deo p
 hibitum sicut fuit laborare in sabato apud iu
 deos vl in dñica apud xpīanos imo vsura est
 phibita quia est peccatū et fm se est malū r s
 dīctamē iuris nālis ita q nullo^o et nullo casu
 pē bñ fieri . et i ea nō pē dispēsari . vñ ēē n debz
 fieri p redimendis captiuis . ex . e . sup eo **N**ō ēē
 debet impietas pteu pietatis cōmitti . i . q . 1 .
 non est putanda . **A**d hoc autem vt scāē me
 lius nāfā mutui in cui^o stractu tantum sgu
 lariter vsura omittit vt dictum est s . notanda
 est oīra mutui smodati et locati . **S**cīdum
 ē q sic hēē ex glo . 12 . q . 3 . i pī^o mutuū vt ēē
 dīctū est s in pcedenti cā . sīstut in his rebus q
 danē ad pondus numez et mēsurā . et ille res
 que danē sic q in dñū accipiendū tñfferit
 et non eedem sed alie eiusdem qualicatis r gñis
 reddūtur **V**ñ dī mutuū quia de meo fit tuū .
Cōmodatū vō est qd alicui traditur non vt sit
 suū s; vt vtatur eo et ab eo idem restituat^o . com
 modare enī est ad vsū tradere . In h autem que
 nūt q vtque d nāfā sua volūt esse gratuita
Vnde quidquid i mutuo plus exigitur est vsu
 ra r i h solo casu omittitur vsura . s . regularit
 vt dīctū est . In cōmodato vero siquid exigitur
 statim cōmodatum esse desinit . r in aliam spē
 em stractus transit . quia aut aliquid exigit p
 re ipā cōmodata aut p vsu q^o si p ipā re aut
 pecunia et tūc ē vctō et empō . aut res alia
 r tunc ē pmutacō . **S**ilr si p vsu rei aut pētiā
 et sic est locacō et pductō . aut res alia . et sic est
 contractus inuoiatus . quia do vt des vl facias
Oīs isti contractus sūt līcti ipsīs layas . De
 oīa vero mutui et locacōis vide infra . ti . se . ca
 su . 10 **S**cōo p hī obīctū pla . dīct ei ambro
 sius vt habet . 12 . q . 2 . ab illo exige vsuras cui
 merito nocē desideras . cui iure inferunt arma
 sibi legitime inferunt vsure . **E**x his videt q
 vsure possint exigi ab aliquibus . Et idem videt
 p i^o deut^o . 23 . nō feneraberis pīo tuo s; alieno
Fenerari pmittit p lege fuata i pīu deut^o
 28 . fenerabis gentibus multis et ipē a nullo fe
 nus accipies g^o nō est peccatū **P**termittere
 consilia non obligat ad peccatū s; luc . 6 . dīct
 mutuū date nichil inde spātes . ponitur inē ali
 a silia alias si esset pceptū quilibet peccaret q
 nō mutuarēt qd non credīē ergo qui cōē facit
 nō peccat et sic vsura videtur esse līcta . **P** . ar
 gētū i vas formatū r argētū monetatū n dīf
 ferūt spē s; līz acipe aliquid vlē sortem p vase
 argenteo g^o et p moneta . **P** . q accipit mutuū
 pē scit et vult vsurario dare rem suam dīc enī
 do tibi pter sortem pētiām istam ponat ergo
 q det pētiāz sibi pētiā illa sit et est ipī^o vsu
 rarij g^o vsurari^o non facit rem alienā manēt
 alienam inuito dño tanquā suā . et est oīra illō
 quod supō s in vltima rōne posita in solone
 qoms . **P** . pētiām reape p eo qd nō tenet qd
 facē nō videt esse peccatū fm se s; nō in oī casu
 tenet hō habens pētiām . pētiām mutuari g^o
 rē . **P** . cui libet licz i stractibus seruare se tēnē

sicut vendens p̄ vendere p̄pter vitā cōdēz damni
p̄do maiori maxie q̄n induc̄t ab emēte g° sili
tū si ille q̄ mutuat induc̄t ab eo cui mutuat
licet sibi se suare indemne. **¶** Si vsurari⁹ est
fur et raptor q̄z index secularis vsurarios vi
uere sustinet cū alios fures et latrones ad morte
p̄demnet. **¶** Ad p̄ hoc dicens q̄ de illo vbo
amb. sūt dūse opi. et varie expōitōes q̄z due
sufficiāt ad p̄ns gratia breuitatē q̄ vident eē ra
tionabiliores et cōmuniores. **¶** Una est q̄ debet in
telligi et exponi de paganis et hostibus repub
lice siē lra sonat plane talibus em̄ ea q̄ male d
mēt mōis oibz quibus possum⁹ apte et i fidi
ose tanq̄m ab indignis debem⁹ auferre. sec⁹ ē d
indeis q̄ sūt nri sui et huire nob̄ pati. 33. q. 8. dī
spar. 1. q. 1. c. 1. et 2. **¶** Alia opi. que ē cōior fin
ray. est q̄ a nullo homie xp̄iano pagano vel a
lio licet vsuram exigē. Et secundū h̄ illō ver
bum intelligi debet p̄mice et negatīe sic. ab 1°
vsuram exige o. tu q̄cūqz es cui merito dīderas
nocere sed nulli merito nocere debes desiderare
g° a nullo debet vsuram exigere. Et h̄ duplex
ratio habetur. 12. q. 8. cū nō ab homie i glo. **¶** Ad
scōm dicens q̄ p̄ cū isto quo fili i fidi iniuste
ab alijs p̄debant et bona eoz detinebantur licet
isset eis p̄ vsuras bona sua recuperare sic dīc̄t de
clerico qui p̄bendam suā occupatā violēter p̄
in pign⁹ reape n̄ tenet i d̄ qd̄ inde reapiet i sor
tem cōm putare. c. d̄ vsuris p̄les clericoz in si.
¶ Indes phibitū fuit vsuram rāpe a fratribz
suis. i. iudeis p̄ qd̄ dāc̄ intelligi q̄ vsuram acipe
a q̄cūqz hoīe est simpliciter phibitū quia quili
bet hō debet h̄si quasi p̄xi⁹ et frat̄ potissime in
statu euangeli⁹ ad quē om̄es vocant. vñ i p̄s.
qui p̄. suā non de. ad vsu. et. eze. 18. q̄ vsuram
non accepit. qd̄ autē ab extēis vsurā accipit n̄
fuit eis excessum quasi licitū s̄ p̄missū ad maius
malū vitandū sc̄z ne a iudeis deum colentibus
vsuram accipere p̄pter auariciā cui dediti erant
ut habet ysa. 46. **¶** Dicitur autē q̄ i vera litera
nō fuit illa additō s̄ alieno s̄ fuit p̄ iudeos ap
posita in sui excusacōz talem q̄lem. Et h̄ habet
m⁹ fm̄ alex. de an. ar. q̄ si nō possumus obeire
re ab vsurarijs q̄ totum reddant debem⁹ facere
qd̄ possum⁹ q̄ saltem p̄tē reddāt. 3° p̄ dīc̄ fm̄
aliquos q̄ illa acceptō vsure a gentibz iē quos
habitat iudei p̄d̄ erat sue rei recuperacō q̄ vsu
ra quia tota illa ēra fuit iudeis a dño data et i
iuste possidebat ab illis. **¶** Ad 3° dicens q̄ ibi
fuit sūt iudei large p̄ oi mutuo fm̄ i d̄ eccl. 22.
fenerare p̄rio tuo in tpe nēcitatis. Iudei s̄ g° p̄
mittitur i p̄mū abūdiciā diuiciay ad qd̄ solet
feneracō seq̄. vñ p̄t̄ ibi s̄sequens p̄ antecedente
q̄ d̄ tancā abūdiciā habet q̄ potens m̄tus fe
nerare si volueris et a nullo mutuari i d̄ igeb̄.
¶ Ad 4° dicens q̄ p̄stare in cōis cāibz nō tātū est
s̄ sili s̄ ē p̄ceptū. et iō nichil est vltra sortem
exigēdū. si autē nō sūt tales cāus nō tenet hō p̄
stare si autē p̄stet tenet vlt̄ sortem nichil reape
pacto vel p̄ncipali intēcōe p̄stare. Sic ergo dare
mutuū nō tenet homo semper fm̄ hoc p̄ntē i
ter consilia. s̄ q̄ homo ex mutuo lucrū ū q̄ras

hoc cadit sub p̄cepto. **¶** Ad 4° dicens q̄ vsus
p̄ncipal vasoz argenteoz nō est ip̄a eozum vsu
p̄do et iō vsus eoz p̄ vendi seruato rei dño.
vsus autē p̄ncipal monete est distractō pecūie
i cōmutacōe. vñ nō licet ei⁹ vsu vendere cū h̄ q̄
aliquis velit ei⁹ restitucōz qd̄ mutuauit. **¶** Scd̄ dū
tū q̄ secūdari⁹ vsus va⁹ argentei potest esse com
mutacō et talem ei⁹ vsu vendere nō liz. Et silr
p̄ esse aliq̄s vsus scd̄ari⁹ pecunie argenteē ut
siquis pecūiam signatā ad ostentandū se diuitez
vel pignozandū p̄cederet et talis vsus licite pos
set vendi ut ē habebit infra ti. se. cāu. 9°. **¶**
¶ Ad 6° dicens fm̄ alex. de an. q̄ ar. nō valz ille
p̄ sūt et vult transferre rem suam i dñū alte
ri⁹. dicit em̄ ei do tibi pecūiam istā. g° trāsfere
liz ei possz trāsfere n̄ tū sic p̄ trāsfere q̄z hūi dī
ctus est oī iure phibit⁹ iō nullo p̄ fieri i p̄i⁹
vsurari⁹. licet etiā p̄ferat vbum dandi nō tam
dat. de v̄bis em̄ nulla est q̄ s̄ de intēcōe. **¶** Inten
cō autem feneracōis est q̄ rem manētem alie
nam faciat suā. **¶** Ad 4° dicens q̄ ille q̄ n̄
tenet mutuari rēcōpēfacōz ei⁹ quod fecit p̄ ac
cipe s̄ ampli⁹ nō debet exigē. fm̄ autē iusticie
equalitatem sibi recōpēsat si q̄ntū mutuauit
ei tū reddat. vñ si ampli⁹ exigat p̄ vsu rei que
aliū vsu n̄ h̄z n̄ s̄sum p̄cōz subltācie exigē. p̄cūz
eius qd̄ nō est et ita exactō eius est iniusta. **¶** Ad
5° dicens q̄ si ille q̄ mutuat n̄ vult dānifica
ri refuet pecūiaz sibi nēciāz quia nll⁹ cū neces
sitat ad mutuandū s̄ si ipe mutuat necessitatē
ex lege ut nō videt mutui. s̄ accipiendo aliqd̄
vltra sortem. **¶** Ad i d̄ qd̄ postea querit dicens q̄
index secularis rempublicam gerit q̄ntū ad tē
palia. et iō licet vsurari⁹ sit fur tū quia est fur
domestic⁹ nec p̄ violentiā furat. et ex furto ei⁹
ē utilitas aliqua republice q̄ntū ad t̄palia p̄
uenit vsurarios viuere p̄mittit sec⁹ est de alijs
furibz et raptoribz. **¶** Vtrū q̄s possit p̄ pecūia
mutuata aliqd̄ s̄modū expetere. **¶** Rē q̄ n̄ vnde
eze. 18. q̄ ad vsuram nō s̄modat et ampli⁹ non
accipit vicia viuet. et luc. 6. mutuū date tē. h̄
ē p̄bant au⁹. jero. et ambo. 12. q. 3. c. 1. 2. 7. 3.
et est exp̄ssū eē. e. s̄suluit. fm̄ em̄ p̄hm. q̄ c̄thi.
om̄e illud p̄ pecūia h̄ēt cui⁹ p̄cū potest pecūia
mēsurari. Et iō sic si q̄s p̄ pecūia mutuata vlt̄
quacūqz re alia que s̄sumit ex ei⁹ vsu pecūiam
expetit vel expetere itendit contra iusticiā vsu
ram s̄mittit ut sup̄dictū est. Ita etiam si expe
tit vel sperat q̄cūqz rem aliam cui⁹ p̄cū mēsurā
ri potest pecūia. **¶** Reconpēfacōem vero eoz q̄ nō
mēsurant pecūia exigere p̄ mutuo licet. ut be
nivolentiam et amorē ei⁹ cui mutuauit vlt̄ ali
quid hūi dī. **¶** Sed obic̄t q̄ p̄ pecūia p̄ hō pig
n⁹ accipe ut domū vel agrū cui⁹ vsu p̄do vendi
posset g° tē. **¶** Rē q̄ tūc mutuan⁹ vsu illi⁹ pig
nozis i sortem s̄putare tenet eē. e. c. 2. al' vsu
rā s̄mittit. n̄ forte est talis res cui⁹ vsus inter
amicos sine p̄do cōcedi solet ut patz de libro cō
modato fm̄ tho. de h̄ infra ti. de pignore ar. 6.
q. quid si quis equū. **¶** Vtrum liceat pecūiam
mutuo accipe s̄ vsura. **¶** Rē q̄ nullo lēz inducē
ad peccandū liz tū vti p̄cto alicui⁹ ad bonū suūz

Nam et deus vult oibz peccatis ad bonū qz ex eis elicit aliquod bonū vt dicit au^o. i. ench. Ita etiam in pposito nullo licet inducē aliquē vt mutuet ad vsuram licet tñ ab eo q parat^o ē fa cere et vsuras exercet acipe mutuū ad vsuram ppter aliqđ bonū quod est subuencō necessitatis sue vel alteri^o h. tho. Nec intelligitur fm rich. hic nēitas illa q est extrema s; qñ hō d. nificat reē nō biliter vl' nō bilem penuriā patereē si nō acaperet ad vsuram Et fm monald p quāta ne cessitate liceat h. facē nō dēmiat ars vel scēcia s; intencō caritatis.

Sequit^o vidē de g^o. s. vtrū in aliq casu liceat aliquid acipe vltra sortem. Circa quod scēdō qz quāuis regularit^o vez sit et firmissime tenendū qz nō licet aliquid acipe vl' sortē. h. tñ fallit in aliquibz casibz. pmo qñ ecēcia a vasallo suo feudū qđ ab eadem h; tenet i pignore. sic tñ vt interim vasall^o de feudo non teneat seruire e. x. e. cōquest^o. et de feu. c. i. Et fm bñ. ibidem si vasall^o vult ecēcie seruire ppter hōt fruct^o com putetur in sortem non dēt admitti. qđ dicūt qdam vt ray. rod. et bñ. in c. gquest^o esse spāle in feudo ecēciastico et est vez qđ de feudo layco nō inueniē expssū Arguit autem contra eos host. sic aut est licitum aut illicitū. si licitum ergo et in layco quia eadem ratio g^o et idē ius. e. x. de consti. translato. si illicitū multo mī^o debet cō cedi cl'ico qm layco. e. x. e. c. i. 7. 2. multo forā^o g^o blocū habz in seculari feudo. Ex tenore di cti capli pmi de feudis apparet qđ non est pūle giū s; ad cōsultacōem factā respondēt d iure. s; si vsura sit ibi quō papa pūilegiabit aliqz cōtē pceptū dei. Raco aut hui^o fm eundē hosti. nāl assignari pē de vtroqz qz vasall^o fm aliqz nō ē dñs licet hēat vālem accōem. Vel fm alios nō est maior dñs sine directe s; valēt tantū vñ va fall^o psumit velle dare fruct^o. qz est ad ātūda obligat^o e. x. de ressi. cū in officijs Res etiam in id dñali redit qđ ab iūdo ius et nā sibi cēssit e. x. de cen. cū venerabil. ibi nec intelligat^o tē. **S**z dices qz trāsserē aliqñ nō semp feudū in va fallū imo sepe is q possidet et aliene rēgnoscat illud ab alio sponte recipit vl' vt a tyrannis d fendaē. et sic dicta racō dñficē vidēt. Rē qz licet sic sepe fiat tñ nāfā; feudi recipit. ergo sic feu dum iudicandū est ar. e. x. de sta. mo. recolētes. s. fi. Quid g^o de vsufructuario et ppietario obligante. Rñdet hosti. qz idē vidēt si ipē cām balxat liberam a ppietate. Alias dē. **N**ōuit tñ ray. sub ti. de dē. s. quid si miles q quidam vo lūt ad colonias extendē h pūilegiū et male qz h non inueniē expssū. q. d. qz excusat ab vsura hoc pūilegiū. sed in h non bñ dixit vt ex pre dictis fm hosti. **Q**uid ergo de emphiteota ob ligante dñō emphiteomata. Rñdet hosti. qz for te est idē quia eadem est racō. Vel dicēd qz nō est simile qz emphiteota non ita gūte recipit sic vasall^o cū p introitu etiam pēuē qn antita tem donauerit vl' dicēd s; hoc papā cōsulendū h hosti. **S**cđo qñ cleric^o possessionem tpālē ali c^o ecēcie assignatā sibi p bñficio a layco q tem eā

iniuste redemit sibi mutiando. pē em ille cleri cus l' illa ecēcia eā i pignore reape. 7 ibidē res et fructus eius vl' sortem reape. s; h nō sit cā luc si cleric^o redimat de manu laycā qz sic forte reuertē ad ecēciam que alias forte nō poss; reu perari nec est vsura qz recipit tñ sinū e. x. e. c. i. et c. gquest^o. **S**ilr layc^o redimē posset h modo possessionem suā de manu dēmiat iniuste. **N**ue nam vero possessionē sic nō posset redimere qā fructus illi nō sūt sui. vnde si eos retinerz vsu ra esset. Idē esset de clerico qui possessor ecēcie q p benefici^o sibi assignata nō esset. talē i pign^o recipet nō de licēcia ecēcie h facēt quasi rapiēdo eos nōtē ecēcie h oīa. e. x. e. c. i. m glo. **T**ercio qñ sine oī pacto dat^o gūis oblatū. dūmō itencō nō sit corrupta ex pte cōditoris vt si forte cōdidisset pecūiam pnapaliter ppter spem lucri in q casu vt^o teneat ad rēstitucō; dicet ifra de rēstitucōe vsuraz qđe quid de eo qui sola inticōe. **Q**uarto rōe dubij vt si quis dat. x. sol. dēa pasca vt i au tūmo totidē sibi grani vini vel olēi mēsure rō danē que licz tpe stract^o valeāt plus qm. x. sol. tñ verisilr dubitat^o vt^o pl^o vel mī^o qm. x. sol. sint valitūre tpe solōis. si vero daret in autum no. x. sol. qñ talia solent esse pui pui. Et ad pa sca totidē mēsure talii sibi redderetur qñ bñdī fm cōsuetudis vsū solent esse cariora ess; vsura quia nō verisilr dubitat^o s; p babilr cōditur q plus valebūt tpe solōis qz valeant tpe stract^o. **R**acōe eē dubij excusatur qui pānos vinum g num olēū et silia vendit ita vt ampli^o rapiat in cōtō tūmo p eis dē qm valeant tpe stractus. si tñ tpe stractus non fuerat ea venditur. e. x. e. nauiganti. s. i. et 2. satis tñ cōsulte hoies age rent si a tali stractu cessaret cū cogitacōes deo nequeāt occultari e. x. e. in quitate. **S**i tñ ad tūmū longe maiorē pūo qm tpe stract^o vale ant venderet vsura esset qz tñc non verisimilit^o dubitareē vt^o plus vel mī^o sint valitūre sed p sumitur qz longe mī^o extra. e. cōsuluit. **R**a cōne em dubij fm alex. lom. potest cōgratem iusticiē facē et p cōsequens ab vsura excusari liq pl^o recipiat qm datur. qz rō h dubij. s. de va loze rei estimat valorē rez fm nāfām eoz qm tali spē pnt pl^o l' mī^o valere in vno tpe qm in alio vñ cū nō cā tps s; cā dubij d valore rei pl^o acapitur ab vsura excusat. **S**ic eē vidēt excusa re racō pici per quā abundāda potest recon pēfari res em extra pici m exites pl^o valēt qz res eiusdē spēi in pici o existentes. Et sic hoc re cōpensat^o deducē ad nā; rei que ppter pici m estimat^o pl^o vel mī^o valē. Et sic pici m et dubi um excusat ab vsura. s. qñ mēit rei de q sic cō tract^o ex nā sua. **V**bi aut pici m nō sūt ex nā rei nō excusat ab vsura vt i mutuo pēuē nā tice de q. e. x. e. nauiganti. vt dē infra ar. q. vbi dicit^o qz si aliquis alicui nauiganti pecūiam ppe spem alie^o lucri omiserit vsurā omittit. etiam si pici m sortis ppietie sup se accepit. **S**i etiā a liquis mutuat^o alicui. c. lib. vsqz ad. v. ānos ita qz si infra. x. annos alter eoz decesserit qui mu tuum accepit a debito liberatus sit. si vō ambo

supmiserit dabit qui mutuū accepit .cc. lib. ei
qui mutuū dedit tale pīclm nō excusat quia o
tractum ad equalitatē iustitiae nō reducat. ta
lis enī supabundācia nō ex labore nec ex usu rei
appie nec p recōpensacōez alteri² rei reducat
ad equalitatem. h. alex. lomb. Quid si credatē
pecunia p pecunia. ut marca argenti pro alia
marca ad ēminū p solūda et granū p grano
vinū p vino ad eādem mensuram. R. fm rod.
si verisile sit q talia nō sint futura pcedosiora
tpe solucōis qm sint tpe tractus nō ē vsura
Si vō verisile q sit futura pcedosiora tpe solūis
distingue. qz aut creditor nō erat suatur² illam
pecuniam et tē est vsura. aut erat seruatur² eā
ut sic seruando ad tempus certū. lucraretur
ipā. Et tē iterū distingue qz aut creditor aufert
debitozi libertatem interi se liberandi et debitū
soluendi et tē est vsura qz psumit qz ideo cred
eam ut debitozem pīclō oneret et se exoneret.
Aut nō aufert ei s; pcedit ut pecuniam reddat
sibi qncūqz voluerit infra ēminū. tē meret si
faciat h ex mīa ut releuet inopiam debitozis.
si aut hoc faciat intencōne corrupta. s. ut se ex
oneret pīclō eam suandi peccat. nō tamen est
cogend² ad restituendū lucrū licet h esset in pe
nitenda sfulēdū. vel q paupib; daret. Silr tē
distingue dū et videndū qn dat spēs p spē ad
ēminū. ut granū p grano vinū p vino et hui²
mōi. Et h debent iudicari si ea tpe tract² nō fue
rat videtur ar. c. e. nauiganti. §. 2. Quid de
his q emūt cōs equos sibi reddendos a vendi
tore in cōs nūdinis emūt iāq mīori pāo qz va
leant tpe contractus. R. fm rod. q est vsura
nisi verisilr dubitet equos illos tpe solūis pl²
vel mī² valituros ut dictū est sup i quibusdā
caib; vel si sciat vel pbabilr credat q tūdem
plus vel mī² sint valituri. Quid si petr² ex
istens ianue emat a ticio euronenses recipien
dos in franda in talibus nūdinis. R. fm alex.
lombard. tract² videt illud² si mī² det emens
ppter tēporis dilacōem et maxie si pecunia rea
pinda i ticio pbabilr credat pl² valitura. tē
enī videt esse mutuū indirectū. puta ut si quis
det mī² pbabiliter receptur² in imino pl². sec²
est si dubiū esset sic dictū est in pcedēti casū Silr
fm hosti. qn quis emat fructus alie² agri ad tē
pus licet fructus quos inde pcepit multo plus
valeant qm daret venditori. tamē nō tene² ali
qō resartire rōe dubij siue incertitudinis ut in
c. si ea. Licet aut iste tract² nō sit vsurari² ex
forma dēt² pē tū fieri i fraudē vsura². ut si ag
sit tāt² et tal² q verisile sit q fructus idē collu
gendi valeant mī² topl² qz emptor dederit. puta
iptor dedit. x. lib. et verisile est q valeant. 24. l.
xx. maxie si talis est psona que tractus hui²
consuevit exercere. In hui² enī ad pspicōnes
est recurrendum in foro cārum. In foro autez
pīali stabit confessioni et muleū est presumē
dū contra talem et ei in pīa est restō indicēda
si verisilr credabā² lōge pl² valere si iust² emp
tor inueniret. si aut pbabilr dubitaf² ut² sint
plus vel mī² valituri non est vsura ar. c. na

uiganti. **S**ed obi² qd supdicta qz licet gerahz
abus deape se inuicē cōtra dimidiū iusti pāi ex
demp. cū dilecti. q^o licet alicui vendere pip va
lens. 4. lib. p. 1. lib. R. dēt bñ. Immo. t host.
sup idē in ciuitate. q emens p 1. lib. idē valz
v. lib. aut scien² pl² dat ppter dilacōem solucō
nis ita q ipse non deapit in iusto pāo et sic nō
est vsura qz licet pētentib; mutuo se deape vsqz
ad dimidiū iusti pāi. Sed fm h ille q deapit ex
malo suo lucrū cōsequitur quod non facit ille
q nō deapit. **V**ide² fm h q mercator possit
vendere merces suas pāo maiori alicui simplid
qui nescit valorē rei qm alicui sapienti qd mī
quū videt esse cū fm leges ptoz nō subueniat
scien² s; ignoranti. ff. qd cū ffo tu. l. 2. **N**ō ali
distingit de ignoranciā et de deceptōne nō enī ori
git dāpi nō ignoranti ē ac duplex ignoranciā. s.
i discernendo siue iudicādo et h opponit scien²
sic enī null² scien² est ignoranti. **A**lia est igno
ranciā i eligendo et h ignoranciā nō opponit scien²
cie. multa enī scien² i iudicādo sit ignorantes
i eligendo. Silr duplex est deceptō. s. i iudicādo
sic nūqz deapit scien² in tractib; s. qn scit
re aliq; nō valē tū. tū ppter affectōz quā h; ad rez
mag² eligit opare pāo qz re desiderata carē ut²
qz mō licz pētentib; se deape. et 2° mō magis licz
qz pmo² ut credūt. licz bñ. Sūū dicat. s. de h vi
de infra ar. 4. q. qd de his q emūt ab ecclia. tē.

Ad hoc nota fm aliq; q licet vendētes nō pos
sint ppter dilacōem selōis pāū augē pnt tam
ppter acceleracōz solōis pāū minuire. **N**ō esto q
mercator statuat i corde suo q pāū qz habuit
p. 6. sol. velit dare p. 9. ita q omī volēt sibi
dare tū siue statim i pntēti siue ad terminū ē
tū dare velit et longe liben² statim soluēda qm
vsqz ad ēminū aliq; si talis mercator h apō se d
liberā² silqz cū h de lucro pate solucōis cogitā²
apud se dicat. licet in corde i² lucrū taxauerim
qz qz tū pāū patū haberet cū quo de luc² modo
aliquid ordinare possem de pāo taxato diminu
erem talis non est vsurari² ut volunt alqui. h
de tabula iohānis. **Q**uidā ecclā dixerūt qz l;
tractus q quis vendit maiori pāo ppter dila
cōz selōis sit de se viatō². tamē excusari potest
ex pte vendentis. puta si nō intēdat vendere ca
ri² ppter tempus s; ppter damniū et laborem qz
imminere sibi videt in pcuracōe solucōis hūde
Et recitudo hui² intencōis apparet qn malle
nō vendere talib; qz vēdare eis ad credēciā. t qn
liben² vēderet alijs p pāo mīori qz illis p pāo
maiori. **N**ō licz hic cā² sit dubi² nō potest tū ee
cusari si ppter credēciā rē pl² vendit simplidē
vl qz sit verisilr valitura tpe solucōis. l. si nō vē
deret aliē nō ppter credēciā pl² reaper. h. alex.
lombard. Quid si quis vēdat p pāo qd mō ērit
bladū ita tū q si plus valuerit vsqz ad pasca l
q si illud pl² sibi desit nichilōi² tamē nō vult
q pāū minuat. **R**ndet hosti. q est vsurari²
cū claudic² i pāo ar. c. de solu. l. plē. **Q**uid
si vendā tibi h p tanto quātū valebit illi die
q curret pro maiori pāo vsque ad pasca. **I**ste
casus est multū viciā² pcedēti. **R**ndz scot²

sup. s. sen di. 14. q. 2. q. talis tractus est usurarius?
Et ponit duas regulas circa istam materiam
obfuandas. vna est q. mutans nō mutet l'
vendat tempus qz non est suū. Scda est q. non
ponat se in tuto de luc^o et illū cui vedit i dāno
In tuto dico vl sp vel vt in plib^o. **E**t qd hāc re
gulam fieri i pposito cāu qz venditor cūficat se
de lucro etiā vltra qm hūana industria ptingē
possit siquis pideret. **Q**uāto qm vsure pecun
tur quasi intesse vt si fideiussor vsuras cōditiōi
soluat pē eas a debitoze petē p quo fideiussorat
quia nō sūt vsure qntū ad eū s; pot^o intesse. i.
vita cō damni ex. de fideiussor. ostitue^r. **S**ilr si
parat^o sum emere merces p. c. lib. in quibz eraz
lucatur^o fm sanā pscienā et spez futuraz. x.
lib. vsqz ad mēse ipis ad certū locū deductis.
Et tu ppe nīmā instāciā tuā me impedis ne
emā et hanc pecūiam recipis et pmitas michi
infra mensem reddere. c. 7. x. lib. nō est vsura
fm hosti. quia loco intesse succedit et silis cāus
pot^o in ar^o se. q. 2. **Q**uid si quis denarios sub v
sura recipiat et postea auēte ppiā alicui amico
suo sub eadem vsura vel etiā nimozī mutuac.
Re scribit monald^o q. tenet ad restituēde illi
amico suo. quia ipse fuit pncipalis in hac vsu
ra si aut esset tū mediator vel fideiussor ita p
obliga^o esset de amico ad vsurariū facta nō te
net. **S**i racō pdicta nō videt valere **E**sto ei q. a
liqs ad pces alie^o amīd sui acapiat p eo pecūiā
ad vsuram ab aliq q est inimic^o ei^o. tūc nō esset
obligacō de illo amico ad vsurariū s; ad eū qui
mutuat^o fuerat pecūiaz vt illa mutuaet eam
receptur^o ab eodem capitale et vsuram de q cō
uenit cū vsurario. et tū ille sic faciendo vsurā nō
omitit s; damni suū euadit. **E**t idē vī dicen
dū de cāu pmissio q sine vsura fieri possit. Item
fm hosti. qm is qui mutuat occasiōe mutui la
borē subit i c^o recōpē sacōez fruct^o pceptos fa
cit suos qd pmet ad intesse. vt ex. de re. eccl. non
ali. ad nostrā. vl i^o papa qui est dñs ecclie fecit
vt res ecclie tūc recipere possit ar. ibidē ad au
diēciā. **I**tem rōe moze vsure petunt qm intes
se fm laur^o. et bñ. ex. e. cōquest^o. qm vendo tibi
fundū p certo pco qd m teneris infra certum
temp^o solue et nō soluis elapso tūmo possū vsu
ras petē cū facias fruct^o tuos ra vedit vt. C.
e. l. 2. **E**t idē est de tractatibz bone fidei et tūc nō
petit quasi vsura. s; q intesit mozā ad hibitā
non fuisse. ff. p socio. socū qd intellige qm iter
esse ē itra rem vt cum petis cā damni vitandi
non lnci captandi. ff. de ac. emp. et vē. si steri
lis. s. cū p venditorē. **E**t idē caute dicit canō in
crementa suscepit. 12. q. 2. siquis obitus. fm
goff. et bñ. ex. e. cōquest^o. vel dic in hoc cāu ac
tionei optere ex tractu vel officio iudicis nō
ad vsuras s; ad intesse qd est veri^o fm hosti. C. d.
ac. emp. et ven. l. 2. et. ff. de ac. emp. l. 2. et fm
goff. 12. q. 2. qm. lūte ei pē qd agē vt reddat i
damnis ex. de fideiuss. ostitue^r. et. c. peruenit.
Silr si debeas m centū lib. in termino certo et no
luisti m solue in illo tpe. et idē ppe mea negocia
tractāda optuit me pecūiam s; vsura reape. si

solui eā tenis m illā restituere. l. si nō solui te
neris liberare me ab ipā obligacōe fm ray. pro
banē hec ex. de fideiuss. puenit et c. ostitue^r. **I**te
intelligi pē de cāibz in quibz ex moza veniunt
vsure fm leges. quia ibi nō dicit aliq receptur
vltra sortem s; pot^o interesse **E**t fm cādes itē
esse peti pē. 12. q. 2. qm. ibi ad questū et. A. q.
2. siqs cū cūcis **E**t idē forte est vbi pena pmit
tiē a lege et succedit loco pene non fraudulēte
Hec obstat 12. q. 2. plurimū. qz id in mutuo lo
cū habet. **E**t q dicit quidquid accedit sorti est
vsura id ē vñ qm exceptio dat^o vl aliquid i frau
dē vsurariū excogitatur. b. hosti. et bñ. ex. e. con
qst^o. **D**ivina ē pagina in multis loas vsurā i
mutuo tūc phibē vidē. i. euāgelio mutuū dare
ni. idē spe. et in ps. q. p. su. nō. de. ad vsurā. b.
hosti. q. qdem ponit sub tbus cāibz ea q pono
sub hoc qnto cāu. et bñ. idē facio. qz in his omibz
est excusacō ab vsura rōe intesse. **S**exto licz
acape vlē sortez qm possediōes sūt a socio p nu
merata dote pignori genero obligate tē a fru
ct^o nō oputant i sorte ex. e. salubrit. v. sane ge
nerū. **C**ui^o rō ē qz dos ostitue^r ppe matrimonij
onera supportanda ex. de do. p. di. re. p. vsas.
vnde sic ex aliq honesto lucro sustentaret^o onera
matimomij sic ex fructibz possediōnū q succe
dūt loco pē. ex. e. cū tu in fi. hoc autē iedage cū
vir sustinet onera matimomij. **A**lias nō vt inu
itur in fi. pdictē de. salubriter **P**otest et t alia
rō hui^o cāus assignari fm hosti. b. s. vt dos sal
ua maneat mulieri q alias ssumeret et sic vi
litas publica lēderet. ff. so. mo. l. 1. **N**ullum
mutuū ibi cōtrahit. rō eñ pima pē mutuo
adaptari si eñ recipiat a te pōiū m obligati
pro. x. lib. quas mutuo tibi et d quorum lucro
vivere pponam. pōiū succedit loco pē et tūc
fructus debent in sortem sputari ex. e. c. 2. et
rō est qz mutuū ibi cōtrahit in q regularit et
nō m alio tractu locū bz vsura vt dictū ē su p
n^o ē ibi utilitas publica vsas **N**ō ē fm host.
ex. e. salubriter. q dicitū pūilegiū extendit ad
virū qm diu tenetur vxozē alere hedes aut non
hnt hoc pūilegiū. **Q**uid in cāu qnerfo vt si
soluto matimonio hedes viri possediōz aliq ob
ligat mulieri p sua dote quia nō hnt q solu. it
nūquid fruct^o opntabunt in sorte **R**ndz host.
in sūma q sic. ff. d. solu. tūc. et idē vult ex. e.
salubriter **E**t idē vult inno. ibidem mulier
discreta nō recipiat rem obligatā s pco^o fac
at eam distrabi vel acapiat m solutiū al fru
ctus extenua bnt sortem. **Q**uid si gener pos
sediōne talit sibi obligatā cū iure qd ibi bz ope
dat aliq recepta ab eo sūma q fuerat sibi p dote
pmissa nūquid iste pē lucrifacē fruct^o pceptos
donec ei pecūia pdicta fuerit persoluta sicut po
terat gener **R**e fm rod. si gener aio dandi totū
ius qd habet i pignore. nō ppter tractū pecūie
ab eo recepte. s; qz ē ei^o sūguē^o l. alias ostitue^r
amic^o et ille nō ppter fructus lucrifacēdos ei nu
merat pecūiam s; ppter dilacōez aut guamē pē
absqz pido vsure fruct^o lucrifacē n^o ē ille d^o.
vbi nois mutuū. nisi sit ductū i pactū q gen d

teneat pecuniam redire si ille voluerit repetere. et
 si mutuauit in qua esset usura si fructus lucra
 facere vellet. **S**extimo quoniam vendo tibi potum tali
 pacto quod si usque ad duos annos ego vel heres me
 us tibi soluero ego vel heres meus potum recipere
 ab eo si non facit fructus suos vel. C. de pac. in em.
 prorem omissione. quod intelligitur quoniam potum est in
 situ et nichil sit in fraude usurarii. **A**lias dicitur. ex.
 de ben. emp. ad nram. et de pig. i. 1. C. de pac.
 in emp. si fund. presumitur autem talis venditio fieri in
 fraude usurarii ex eo quod est modicum potum respectu
 valoris rei. Et ex eo quod aliquando vult summa recepta
 solui quoniam venditio resandit. Et ex eo quod emptor
 usurarii esse consuevit. probantur huiusmodi dictis. C. ad
 nostram et c. i. hoc hosti. et bñ. ex. e. coque. **S**ed
Octavo quoniam pecunia nomine pignori ut pecunia
 metu pene cito die soluat. Et hoc pena conueni
 entialis dicitur quia de consensu utriusque partis apponi
 tur. Potest tamen huiusmodi fieri in fraudem usurarii ut si
 creditor dedit aut sperat debitorem incurrere penam. 12.
 q. 2. fraternitas. et c. in legibus et ex. de arbi. dilex
 et hoc hosti. **S**ed nunquid licet exigere talis pena
 ad interesse tamen an et ultra interesse. **R**espondeo
 quod ubi sine fraude est pena appositae exigere po
 tuit quod publice utilitatis interest pacta fieri et cre
 ditores a debitoribus non fraudari. Presumitur autem
 talis pena in fraudem usurarii apponi si ille
 qui apposuit usurarius esse consuevit ff. de acc. ep.
 et ven. julian. et ex. de pig. illo in fi. presumitur
 et si singulos menses vel annos dicat committi.
 C. de aut. p. ad h. Et idem est de filiis que solent
 ab usurariis specialiter exerceri. talia enim inducunt
 semper presumptio facit prima quod sit usura. In iudi
 cio tamen aie standum est sue confessioni sed propter presumptio
 non dicitur diligenter et caute debet ostendere exa
 ctam finem hosti. Presumendum est apponentem penam in
 mutuo non forte pena que loco interesse succedat
 potest ut super dictum est. vel non ex honestate persone
 relinquitur ar. ex. de pcur. in nra. s. nos vo demum
Hostis esse arbitrium dicitur finem vo scoti signum
 est manifestum quod non apponitur in fraude usure quoniam
 creditor mallet ipso die prefixo sibi pecuniam sol
 ui et peritiam est in fraudem usure quoniam non mal
 let. Est autem alia pena quod dicitur indicialis. ut si in
 decupiat debitori quod infra mensem satisfacta sit
 pena. x. sol. vel filii. huiusmodi etiam non est usura. quod est
 appositae punitenda debitoris contumacia ar.
 di. 23. quaque. **N**ono quoniam pecunia commodata ad
 pompam quod tunc non est mutuum sed potius commodatum
 sine locatu. ff. de mod. l. 3. s. p. l. et. l. se. et. 12. q.
 3. si feneraueris. in glo. et ex. e. conquestus in glo.
Decimo in tractu locacionis in qua ultra rem
 locatu recipit merces pro usu ipsius rei locate. **S**ed
 quare magis licet exigere ultra sortem in lo
 cacione quam in mutuo. **R**espondeo hoc ratio est finem aliquid quod pro
 ut in rei mutuate spectat ad debitorem. ff. de rei
 ven. si nauis sed propter in rei locate ad locatorem
 nisi sit expressum in contractu quod peneat ad conduc
 torem di. ss. eadem et. 12. q. 3. si feneraueris in glo.
 sed finem huiusmodi nautici esset licitum quod est
 falsum ut videbitur infra. **S**ecundum vero alios est ratio quod
 mutuum debet esse gratuitum non sic locacio. **N**on ista

ratio videtur valere quia ex quo pecunia interueniret
 mutuum in locacione transiret. **S**ecundum hosti. ac et gof.
 et alex. an. ratio est quia locacio retinet dominum in rei
 locate adeo quod productus quodam de proprietate non potest
 referre. C. de pig. ac. l. neque creditores. et ideo
 ipse locans pro usu rei proprie quod dicitur pecuniam
 recipit licite quod nemo cogit de proprio alicui benefi
 cium fatere. 12. q. 1. p. carie. sed rei mutuate dominum
 in accipiente transferre. **I**deo usus rei locate est sine
 presumptio. **I**tem res locata deterioratur usu quod
 non contingit in mutuo ubi non eadem pecunia que
 mutuo recipit. sed alia generis eiusdem redditur. ff.
 de reb. credi. cum quod. et ponitur ratio. 12. q. 3. si
 feneraueris. in glo. post et a gof. Et sic patet quod
 non est silie de domo et de pecunia. **P**atent et quique
 dicitur inter mutuum et locacionem quod prima quarta et
 quinta tangunt di. ss. eadem quod est gof. ut dicitur
 ray. quod allegat ipsum aliquid tamen libri non habent id.

Sequitur videtur de quod. s. de quibusdam casibus du
 bitabilibus verum ibi sit usura. Et circa hoc quod
 rursus plura. s. verum sola spes recipiendi aliquid vult
 forte faciat usurarium. **R**espondeo quod fauores usurarii
 dicunt quod nunquam usura omittitur nisi ex pacto d
 tur. sed hoc est contra id luc. 6. mutuum date nichil in
 de spe. glo. ultra sortem supple ab hoste. sed a deo
 dicit etiam ibi glo. spiritum ponderator est de. 1. vo
 luntati pui. 16. sola ergo voluntas recipiendi ali
 quid vult sortem usuram facit apud deum. sic et sola
 voluntas occidendi hominem homicidium. 1. 10. 3. quod dicit
 fratrem suum homicidium est. **I**deo dicens finem opi
 smum et verior est quod licet finem lege humanam sola
 spes siue voluntas talis non faciat usuram quia tal
 lex cohibet manum non animam. facit tamen finem legem
 divinam que cohibet verumque. **N**on talis non poterit
 usurarius cedere in foro indiciali ex. e. in ciuitate
 sed in p. mali sic ex. e. s. s. l. **S**ciendum tamen quod si d
 de ibidem in glo. aliquis potest aliter mutuum pecuniam
 propter spem dupli. vno principaliter quoniam non mutua
 ret nisi inde lucrum speraret. **A**lio secundario ut
 si sibi alias mutuatur esset. et secundario spera
 ret ut ei subueniret l. retribueret. **D**icens ergo quod
 spes lucris primo facit usurarium. et huiusmodi in glo.
 super id nichil inde spe. glo. non ab hoste spe nectis
 figentes. **N**on figentes. s. ita quod alias non mutua
 ris nisi inde lucrum speraretis ex. e. c. 1. et c. consuluit
 et. 12. q. 3. si feneraueris. sed spes lucris secundo
 non facit usurarium ar. di. 61. quid proderit et di.
 11. in singulis cum ei aliquis dat alicui mutuum
 scit vel scire debet esse sibi debitorem ad antidota
 naturaliter obligatum ar. 1. q. 2. quoniam pio. et. ex. de
 test. cum in officiis. Et sic secundario aliquid spera
 re et ex tali spe aliquid rapere non est malum ex.
 e. s. s. l. in glo. **R**espondeo vero dicit quod si credat quod ei sit
 datum non propter dilectionem sed propter mutuum restitue
 teneat alias non. de hoc vide infra in s. articulo. q.
 quid de eo qui sola spe et. et. q. se. **V**erum autem
 ille qui mutuauit principaliter propter spes lucris
 teneat restituere ea que vult sortem accepit habet in
 fra de restitutione usurarii. **V**erum sit usura si ac
 cipiat aliquis pro pecunia nautica vel traiectione
 Circa quod sciendum quod nautica pecunia dicitur quod nautis

dat traicienda vel transuehenda. eadem tamen dicitur
traicienda quia traicitur dat autem piceo credito
ris ut ff. de nauti. feno. l. i. et l. piceo. si locum
habet nauigio accepto vel priusquam nauem nauig
gare ouenit ut ibidem in l. 3. quod verum est si
debitori possit aliquid imputari ut quia nauigij
locum non suauit vel quia merces prohibitas
transportauit. tunc enim quia non ex maritima te
pestate sed ex auaricia vel audacia debitoris detri
mentum accidit. imputatur debitori. ff. de nau.
fen. l. cu. pponas. Ad hoc quoque sciendum quod ibi est
usura non obstante quod creditor in se retinet pi
culum pecunie ut patet ex e. nauiganti. Cuius ratio
naturalis secundum hosti. quidquid dicitur alij est. quia si
piens aut inuat se de illa pecunia. ante non. si non
iniquum est quod creditor ab eo lucrum petat quod non
habuit si sic ergo omnium non remanet apud creditorem
quia in suspitione amittitur et alteri efficitur ut ff.
de solu. si alicui. unde res empti debitoris efficitur
licet eam emerit pecunia alieni. C. de rei ven.
si ex ea. quare patet quod ab eo non debet lucrum exigere si
re utatur propterea et lucrat ex ea. piceum igitur quod in se
retinet in nullo eum releuat sed potius onerat. Impu
tet ergo sibi qui tale pactum apposuit. piceum enim
in se recipere potuit. et ideo videlicet pactum ultra
sortem exigere voluit sed non potuit. ut ex. d. pac.
c. si. ptem luci stipulari potuit ut ex. d. dona.
int. vi. et vx. et si necesse. sed noluit et ideo non
habebit. Secundum vero glossam. ratio est quare in pecunia
nautica est usura quia et si is qui pecuniam dat
piceum in se recipiat. pecunia tamen salua manente
vel forte habebit siue mercator inde lucraret in mer
obus siue perdat. Secundum autem rich. in. g. suo ratio
est quia raro accidit si fuerit culpa vel negli
gentia eius quod accipit quod illa pecunia pereat. Unde
tradens eam habet in fauorem suum id quod sepe acci
dit. Et extra se non habet illud quod raro accidit.
Idem dicitur de eo qui mutuat eum ad nummos pe
cuniam recepturum aliquid ultra sortem pro eo quod in se
piceum suscepit. si pecuniam vel merces ex ea ep
tas saluas portauerit aliter non teneat sibi eam de
sorte ut in c. nauiganti. et. l. 2. q. 3. putat in glo.
Idem etiam dicitur de eo qui mutuat e. aureos
iamue ut totidem recipiat rome quia sat vel cre
dit ees ibi plus valere recipit tamen piceum in se
sic piceum. Ray. ar. in c. piceo. Potest tamen hic
excogitari secundum Ray. et hosti. in c. nauiganti. ca
sus in quo non esset ultra sortem aliquid accipere usu
ra. puta dum ego emo vel parat si emet etas ni
ces de pecunia et tu propter nimiam instantiam me cessa
re facis a tali emptore ut mutuus tibi et dico e
volo quod ibi reddas michi tantum quantum habiturus
essem de merabz istis si illuc eas deferre. recipio
tamen in me piceum ut dictum est. si tali modo vel
sortem aliquid recipio non est usura quia recipio id
tamen interesse. Dicit autem rod. quod receptio piceum in
se potissimum excusat ab usura. sed tunc eadem ratio
excusaret ab usura in piceo casu de nautica pe
cunia. Unde melius videtur dicere Ray. si quod vita dam
ni excusat. Donec quod aliqua ciuitas mutuo re
cepit centum lib. a quodam eius habitatore sub ta
li pacto. si quod donec sibi redderet nichil pro colle

ctis solueret et sic diu est seruatum. demum coactas
soluit et ab eo collectas non solutas tanquam
usuram repetit quid erit iuris. Respondit g. uil.
in speculo. tit. de usuris. quod non est ibi usura quia aliud
est de suo lucro non tribuere et aliud non cape. ff.
de dam. infec. pculus. Et aliud est si accipere et ali
ud non amittere. ff. de coll. bo. l. 3. si is qui bo
na. Et aliud est lucrum et aliud sumptus quos
erat facturum. ff. de le. 3. si meliores. Et aliud est
penam euadere et aliquid lucrare pape. ff. de ipator.
Sed moueor in strarium per hunc quod idem est imittere
quod dare ex. de resti. venis. et. s. q. 3. talia. et. ff.
de calum. quatenus. cum ergo in casu piceo ciuitas
collectas remittat eas esse dat. ergo ibi est usura.
Quid si aliquis dum vellet usque ad certum tempus
emere terram valentem singulis annis. x. lib. ad in
standam alteri dedit ei prout quod volebat dare pro
illa terra eo pacto quod ipse l. heres eius solueret ei certum
de redditibus annuatim usque ad illud tempus.
Sed secundum rod. si licet fuit stractus p. m. s. quod vo
lebat emere terram vel verum fructus. ergo quod etiam sic
licet aliter autem non. si l. is caus habet in c. pceden
ti casu quanto in p. m. Quid de his qui oues ve
dunt et donant et tradunt monasteriis sub huius pa
cto quod pro qualibet oue recipiant annuatim dum vi
xerit duos solidos. cum fructus. Cuius ouis va
leat. v. solidos et licet omnes oues tradite morti
tur nichilominus remanet ex pacto monasterium ac
si viuerent obligatum post mortem tamen edentis pro
uenient oues ad monasterium et am si inde locum
plectatus esset ex vi pacti. Rndet hosti. b. licetum
esse. Nec potest eadem restitui. potest ex quo lesa non
fuit in traditio. licet mortalitatis euenit. sequitur
quod verum esse intelligas si oues essent infir
te et ad mortem parate et non prospexit monasterium
mortem euenire posse ut. ff. de mjo. ver. l. si lo
cupletior. Consultuit tamen idem hosti. edentis quod si ca
tal eueniret in suspecto lucro quod monasterium fecit in
ouibus quas forte longo tempore habuerat in so
lidum non exigat vel remittat et paciat et sendae
ptem damni. nec cum iactura monasterij vel lo
cupletari ut. ff. de con. inde. nam si nasa. Item
caueat sibi tradens quod non ouent totus ostendat.
non teneat monasterium de ouibus abbat vel cellera
no sub pacto pcedenti vel simili edentis vel dona
tis ex. de deposi. c. i. et de dona. c. 3. licet hosti.
Quid de his qui emunt ab ecclesiis vel monasterijs
tas possessiones tenendas toto tempore vite sue ita quod
post mortem eorum debeant ad ecclesias redire. Sed secundum
glossam. quod talis stractus est usurarius quia hoies sperant
vix viuere et tales sic strahentes sperant pro
turos fructus valituros maiorem pecuniam quam
dederint. Et sola spe omittitur usura ut dictum est
in s. si quis ecclesie vna possessione dedit et equa
lentem recepit usurarius et fructus utraq; in vi
ta sua. et post mortem eius demum ambe ad ecclesiam
cum pleno domino reuertantur. Ille igitur licet erit non
enim est stractus pecuniarum imo in huius casu licet ab ec
clesia recipere possessionem in duplo plus valentem
quam sua quam confert sed si sua ex nunc velit in ecclesiam
transferre oio ut ipse ea non utatur seu fruatur po
terit ab ecclesia possessionem in triplo valentem recipere ut

x. q. 2. p. carie. h. g. f. h. o. s. i. vero sentit q. ita bñ
est licet p. ract. p. m. s. emp. d. s. et vendic. s. si
cui. s. p. cariaz. nisi fiat in fraude. v. s. r. a. z. v. e.
q. c. m. approbat a iure v. e. x. de emp. et ven. et
de p. a. p. r. o. t. u. s. s. i. t. e. c. h. o. i. e. s. i. t. a. s. p. e. r. a. n. t. e. s. l. u. c. r. u.
in 2. o. p. r. a. c. t. u. s. i. c. u. t. i. n. p. r. i. m. o. I. p. l. e. e. t. i. a. m. g. o. f. s. e.
p. s. i. t. q. v. s. i. r. a. n. o. h. a. b. e. t. l. o. c. u. s. i. n. m. u. t. u. o. I. d. e. o. d. i.
c. e. n. d. u. m. q. p. r. a. c. t. u. s. i. l. l. e. r. o. e. i. n. c. e. r. t. u. d. i. s. e. x. c. u. s. a.
e. u. r. C. e. l. 2. h. h. o. s. t. i. A. d. i. l. l. u. d. a. u. t. q. d. d. i. c. t. g. o. f. .
q. s. o. l. a. s. p. e. s. f. a. c. t. v. s. i. r. a. r. i. u. d. i. c. e. n. d. u. m. q. h. e. s. t. v. m.
d. e. p. r. a. c. t. u. m. u. t. u. i. q. u. i. a. s. p. e. r. a. t. a. l. i. q. u. i. d. q. d. n. o. n. e. s. t.
d. e. s. o. r. t. e. e. s. t. f. m. n. d. i. i. q. u. a. d. a. q. d. e. q. l. i. b. e. t. t. a. l. c. o.
t. r. a. c. t. u. s. e. s. t. l. i. c. i. t. u. s. d. u. m. o. f. n. e. s. i. b. i. e. q. u. a. l. i. t. a. s. i. n.
i. s. n. a. l. i. s. A. d. h. e. m. q. d. e. c. t. u. s. e. m. p. d. i. s. t. v. e. n. d. i. c.
o. m. i. s. s. i. t. l. i. c. i. t. r. e. q. u. i. r. i. t. q. i. n. t. e. e. m. e. n. t. e. e. t. v. e. n. d. e. n.
t. e. m. e. q. u. a. l. i. t. a. s. i. u. r. i. s. n. a. l. i. s. f. u. e. t. q. u. e. e. s. t. q. t. a. n. t. u.
v. a. l. e. a. t. r. e. s. q. u. e. e. m. i. t. q. u. a. t. u. v. a. l. e. t. q. d. p. e. a. d. a. t. r.
e. d. u. l. s. o. h. t. n. e. q. l. i. t. a. s. m. a. g. n. a. l. a. t. i. t. u. d. i. n. e. h. z. v. n. d. e.
p. u. e. x. c. e. s. s. u. e. q. l. i. t. a. t. e. i. l. l. a. m. i. n. c. o. r. r. u. m. p. i. t. s. i. t. u. n. c.
t. i. n. c. o. r. r. u. p. i. t. e. a. m. q. n. e. s. t. i. b. i. t. a. n. t. e. x. c. e. s. s. u. s. q. i. e. q.
l. i. t. a. s. i. b. i. c. l. a. r. e. v. l. e. t. e. t. a. l. i. s. e. x. c. e. s. s. u. s. p. e. c. t. u. v. i. c. i. o. s. i.
r. e. d. d. i. t. E. t. h. e. q. n. i. q. t. i. n. i. n. s. p. e. c. t. u. d. e. i. s. i. n. e. i. n. f. o.
r. o. s. i. d. e. v. t. q. n. e. d. e. t. r. a. d. i. m. i. d. i. u. i. u. s. t. i. p. a. j. q. n. i. q. e. e.
i. n. f. o. r. o. i. u. d. i. c. i. a. l. i. v. t. q. n. e. s. t. v. l. t. r. a. d. i. m. i. d. i. u. i. u. s. t. i.
p. a. j. Q. u. i. e. r. g. o. p. o. i. u. a. l. i. q. u. o. d. v. e. l. a. l. i. q. u. o. s. i. l. e. e. m. i. t.
h. e. r. e. d. i. t. a. t. e. v. e. l. a. d. v. i. t. a. m. e. m. e. n. t. i. s. e. s. t. p. r. a. c. t. u. s. l. i. c.
t. u. s. e. x. f. o. r. m. a. s. u. a. q. u. i. a. e. s. t. p. r. a. c. t. u. s. v. e. r. e. e. m. p. d. i. s.
e. t. v. e. n. d. i. c. i. s. E. t. d. i. c. o. e. x. f. o. r. m. a. s. u. a. q. u. i. p. o. s. s. e. t. e. e.
i. n. e. m. e. t. e. e. t. v. e. n. d. e. n. t. e. i. n. t. e. n. c. o. c. o. r. r. u. p. t. a. E. s. t. i. q. u. a.
l. i. c. i. t. u. s. s. i. i. b. i. s. e. r. u. c. t. u. r. t. a. n. t. a. e. q. u. a. l. i. t. a. s. q. c. o. p. e. n.
s. a. t. i. s. o. i. b. i. d. i. c. t. i. s. t. a. c. i. s. f. m. r. e. c. t. a. m. r. a. c. i. o. n. e. m. e. x. o. i.
p. a. r. t. e. n. o. n. a. p. p. a. r. e. t. m. a. i. f. e. s. t. e. q. u. i. s. s. v. e. d. e. n. s. v. l.
e. m. e. s. h. e. a. t. i. l. l. o. p. r. a. c. t. u. p. a. r. t. e. m. n. o. t. a. b. i. l. i. r. m. e. l. i.
o. r. a. m. e. t. u. c. v. n. o. a. l. t. e. r. i. r. e. s. t. i. t. u. e. r. e. n. o. t. e. n. e. s. q. u. i. d.
q. d. p. e. i. g. a. t. s. i. v. e. r. o. a. p. p. a. r. e. a. t. m. a. i. f. e. s. t. e. q. a. l. e. h. a. b. e.
a. t. i. b. i. p. r. e. m. n. o. b. i. l. i. t. p. e. i. o. r. e. m. t. u. c. e. s. t. p. r. a. c. t. u. s. i. l. l. i.
d. e. u. s. q. a. i. b. i. c. o. r. r. u. p. i. t. e. q. l. i. t. a. s. i. u. r. i. s. n. a. t. a. l. i. s. q.
s. e. r. u. a. r. i. d. e. b. e. t. i. t. e. r. e. m. e. t. e. m. e. t. v. e. d. e. n. t. e. m. h. i. r. i. c. h.
e. t. c. u. c. o. g. n. e. n. t. e. h. o. s. t. i. i. n. s. i. e. t. i. n. g. l. o. s. u. p. c. i. n. d. i.
t. u. t. a. t. e. t. i. m. m. o. s. u. p. i. d. e. m. c. A. d. p. r. e. s. u. m. p. t. u. s. a. u. t. e. t. a. l.
v. e. n. d. i. c. i. o. f. i. e. r. i. i. n. f. r. a. u. d. e. v. s. u. r. a. r. i. u. e. x. a. r. c. u. s. t. a. n. c. i. s.
p. o. s. i. t. u. s. s. u. p. a. r. t. i. c. l. o. 2. o. h. u. i. t. a. c. a. u. A. o. s. i. c. e. t. i. a. m.
e. x. e. r. a. t. e. e. s. s. a. n. i. t. a. t. e. e. x. q. u. i. b. i. p. e. h. f. i. v. e. r. u. p. a. r. u. z.
v. e. l. m. u. l. t. u. m. d. e. b. e. a. n. t. v. i. u. e. r. e. q. z. f. m. h. m. a. i. u. s. v. l.
m. i. o. r. e. i. e. m. p. t. e. p. a. u. d. e. b. e. t. e. s. s. e. i. n. i. n. d. i. c. i. o. a. i. e. s. t. a. n.
d. u. e. s. s. e. s. s. i. o. n. i. s. u. e. s. i. e. x. a. m. i. a. s. d. e. n. d. i. c. i. a. c. o. r. p. p. e.
p. r. a. r. i. a. s. p. r. e. s. u. m. p. t. o. e. s. d. i. l. i. g. e. n. t. e. r. e. t. c. a. u. t. e. n. e. d. a. p. i.
a. n. s. s. i. t. a. m. e. i. n. t. a. l. i. v. e. n. d. i. c. i. o. e. m. o. n. a. s. t. e. r. i. u. e. s. s. e. t.
d. e. c. e. p. t. u. e. n. o. r. m. i. t. e. r. v. e. l. m. a. i. f. e. s. t. e. l. i. c. e. t. i. b. i. f. u. e. r. i. t.
p. u. r. a. v. e. d. i. c. i. o. t. r. e. c. t. a. i. t. e. c. o. n. e. f. u. e. r. i. t. d. o. l. o. h. a. b. i.
t. u. s. e. t. i. d. e. x. c. u. s. e. t. a. b. v. s. u. r. a. I. l. l. e. t. a. m. q. u. i. d. e. c. e. p. i. t.
d. e. b. e. t. r. e. m. o. n. e. r. e. d. e. c. e. p. t. o. r. v. l. p. a. u. i. u. s. t. i. u. s. s. u. p. p. l. e. n. d. o.
v. e. l. r. e. s. t. i. t. u. e. n. d. o. p. a. o. q. d. h. a. b. u. i. t. s. i. b. i. r. e. d. d. i. t. o. e. x.
d. e. e. m. p. e. t. v. e. n. c. u. d. i. l. e. c. t. i. F. i. a. t. a. u. t. e. s. t. i. m. a. c. o. d. e.
e. x. p. o. i. s. n. o. f. m. t. e. m. p. u. s. p. l. e. n. s. i. n. q. u. o. f. o. r. t. e. r. e. s.
e. s. t. m. u. l. t. u. m. m. e. l. i. o. r. a. t. a. s. i. f. m. t. e. m. p. u. s. i. n. q. u. o. f. u. i. t.
v. e. n. d. i. f. a. c. t. a. e. x. d. e. e. m. p. e. t. u. c. a. A. d. t. e. n. e. s. e. t. i. a. z.
f. r. u. c. t. u. s. q. s. p. r. e. c. i. p. i. t. e. p. e. m. e. d. i. o. o. p. u. t. a. r. e. i. n. p. o. i. c. t. o.
e. x. c. u. s. a. t. e. m. p. b. o. n. a. m. f. i. d. e. e. t. i. n. s. t. u. m. t. i. t. u. l. u. t. l. a.
b. o. r. e. m. e. t. c. e. t. e. r. a. e. x. d. e. r. e. b. u. s. e. c. n. o. n. a. l. i. e. a. d. n. o.
s. t. r. a. m. t. 12. q. 2. v. u. l. t. e. r. a. n. e. e. x. d. e. r. e. s. t. i. m. i. t. e. r. e.
q. u. i. f. u. i. t. h. r. a. y. E. t. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. u. r. f. m. r. o. d. h. e. n. o. z.

mis deceptio non tñ vlt mediū iusti p. sed eē
d. t. r. a. e. t. h. i. c. r. e. d. i. t. f. u. a. n. d. u. i. n. d. e. c. e. p. t. i. o. n. e. p. u. a. t. e. p.
s. o. n. e. m. a. x. i. e. s. i. m. p. l. i. c. i. s. e. t. s. i. n. o. n. i. u. r. e. f. o. r. i. t. a. m. e. n.
i. u. r. e. p. o. l. i. Si t. a. m. e. i. l. l. e. q. u. i. d. e. c. e. p. i. t. n. o. l. l. e. t. a. l. i. q. d.
r. e. s. t. i. t. u. e. r. e. t. a. l. i. e. d. e. c. e. p. t. o. n. e. e. e. t. p. p. t. e. r. h. e. i. n. e. g. a. n. d. a.
a. b. s. o. l. u. c. i. o. c. u. i. u. r. a. d. i. u. l. i. a. s. u. s. t. i. n. e. a. n. t. q. d. b. e. t. e. s. d. e.
d. i. m. i. d. i. u. i. u. s. t. i. p. a. j. s. e. i. n. u. i. c. e. r. e. i. p. a. d. a. p. i. a. n. t. d. u.
t. i. s. i. n. e. d. o. l. o. e. t. f. r. a. u. d. e. h. i. f. a. c. i. a. n. t. q. n. v. e. r. o. d. e. c. e. p. t. o.
e. s. t. v. l. t. d. i. m. i. d. i. u. i. u. s. t. i. p. a. j. n. o. t. i. n. e. c. c. i. a. s. i. e. t. i. a. m. p.
s. o. n. a. p. e. a. g. e. r. e. a. d. r. e. s. a. n. d. e. n. d. u. v. e. n. d. i. c. i. o. n. e. m. l. a. d. i.
a. p. i. e. n. d. a. b. e. p. t. o. r. e. i. u. s. t. i. p. a. j. s. u. p. p. l. e. m. e. n. t. u. I. t. a. t. a. m.
q. i. n. o. p. t. o. e. e. m. p. t. o. r. i. s. s. i. t. f. a. c. e. q. d. h. o. y. d. u. o. y. s. i. b. i.
p. l. a. c. u. e. r. i. t. h. r. o. d. E. c. o. m. a. u. t. r. i. c. h. m. q. s. d. i. c. t. a.
q. n. e. x. c. e. s. s. u. s. n. o. t. a. b. i. l. i. s. a. p. p. a. r. e. t. m. a. i. f. e. s. t. e. e. x. p. r. e.
e. m. e. n. t. i. s. s. i. u. e. s. i. t. v. l. t. d. i. m. i. d. i. u. i. u. s. t. i. p. a. j. s. i. u. e. d. t. r. a.
t. e. n. e. s. e. m. e. n. s. a. u. t. p. a. u. i. u. s. t. i. u. s. u. p. p. l. e. r. e. a. u. t. t. o. t. u. m.
q. d. v. l. t. f. o. r. t. e. m. r. e. c. e. p. i. t. r. e. s. t. i. t. u. e. r. e. e. t. p. r. a. c. t. u. s. q. t. a. r. e.
q. n. v. o. e. e. x. p. r. e. v. e. n. d. e. n. s. t. e. n. e. s. v. e. d. e. s. a. u. t. i. l. l. o. q. d.
v. l. t. i. u. s. t. i. u. s. p. a. u. i. a. c. c. e. p. i. t. r. e. d. d. e. a. u. t. s. a. l. t. e. q. t. a. r. e. c. o. t.
e. t. u. i. d. i. m. i. t. t. e. r. e. e. m. p. t. a. i. n. m. a. n. u. i. l. l. i. q. e. m. i. a. t.
q. u. s. q. d. r. e. e. p. t. a. f. o. r. t. e. r. e. c. e. p. i. t. v. t. q. n. p. o. i. u. e. i. t. a. d.
v. i. t. a. m. s. u. a. t. m. o. r. i. e. a. n. q. s. f. o. r. t. e. r. e. c. e. p. i. t. h. r. i. c. h. e. t.
p. u. e. i. t. e. u. i. c. o. t. h. o. i. s. i. s. i. Q. u. i. d. o. i. l. l. q. a. s. i. c. a. t. i. b. i. s. d.
i. u. i. t. a. t. u. l. a. m. o. n. a. c. h. i. s. e. m. i. t. e. c. t. o. s. f. o. d. i. t. a. n. u. o. s.
a. d. v. i. t. a. s. u. a. n. u. q. d. e. s. t. v. s. u. r. a. R. e. f. m. r. o. d. q. n. o. n.
s. e. x. f. o. r. m. a. p. r. a. c. t. u. s. c. u. h. u. i. d. i. a. n. u. r. e. d. d. i. t. s. i. t. p.
s. o. n. a. l. i. s. s. i. u. e. b. u. r. s. a. l. n. o. p. o. i. a. l. i. s. l. i. c. e. t. q. u. o. d. a. m. i. u.
r. i. s. t. e. s. r. i. u. d. i. c. a. t. q. s. i. t. p. r. a. c. t. u. s. i. l. l. i. c. i. t. e. t. u. m. q. z. e.
d. i. t. o. r. f. a. c. i. l. e. p. o. s. s. e. t. e. m. p. t. o. r. i. s. m. o. r. t. e. m. d. e. s. i. d. e. r. a. r. e.
v. t. s. i. c. l. i. b. e. r. a. t. e. s. s. e. t. e. t. u. i. q. u. i. a. n. u. l. l. u. p. i. c. l. i. m. e. s. t. e. p.
t. o. r. i. s. d. e. t. e. r. r. e. s. t. e. r. i. l. i. t. a. t. e. a. u. t. t. e. p. e. s. t. a. t. e. q. d. p. i. c. u. l. u.
e. t. d. e. i. m. e. n. t. u. e. m. p. t. o. r. e. s. s. e. p. e. s. u. s. t. i. n. e. t. p. r. e. d. i. o. y. . I. n.
s. u. p. n. o. t. r. o. d. q. q. n. e. m. i. t. u. r. a. l. i. q. p. u. e. t. l. r. e. d. d. i. t. .
a. d. v. i. t. a. v. e. d. i. t. o. r. i. s. f. u. a. t. i. s. d. e. b. i. t. i. s. a. r. c. u. s. t. a. n. c. i. s. h.
m. o. i. e. m. p. t. o. s. e. s. t. t. o. l. e. r. a. b. i. l. q. u. i. a. n. e. s. t. p. i. c. l. i. m. q. a. l.
t. e. r. m. o. r. t. e. m. a. l. t. e. r. i. d. e. s. i. d. e. r. z. s. e. d. q. n. e. m. i. t. e. a. d. v. i. t. a. z.
e. m. p. t. o. r. i. s. t. u. n. c. n. o. e. t. u. t. u. n. e. v. e. d. e. s. d. i. s. i. d. e. r. z. m. o. r.
t. e. m. e. m. p. t. o. r. i. s. i. d. e. s. t. i. n. h. i. b. i. t. a. p. m. i. s. s. i. o. p. b. e. n. d. e.
n. o. v. a. c. a. t. i. s. . N. o. n. t. u. p. a. s. e. d. i. c. e. n. d. u. e. s. t. e. s. s. e. p. e. c.
c. a. t. u. m. o. r. t. a. l. e. v. e. n. d. e. l. e. m. e. r. e. a. d. v. i. t. a. e. m. e. n. t. i. s. q. z.
h. i. n. i. u. e. n. i. e. p. h. i. b. i. t. u. v. b. i. f. u. a. n. t. d. e. b. i. t. e. a. r. c. u. s. t. a.
d. e. h. r. o. d. Q. u. i. d. q. u. i. d. a. u. t. d. i. c. a. t. r. o. d. t. e. n. e. n. d. u. m. e.
q. c. o. n. t. r. a. c. t. u. s. t. a. l. i. s. e. s. t. e. x. f. o. r. m. a. s. u. a. l. i. c. i. t. u. s. d. u.
m. o. s. e. r. u. e. t. e. q. u. i. t. a. s. i. u. r. i. s. n. a. t. u. r. a. l. i. s. d. q. d. i. c. e. t. u.
e. s. t. i. n. p. r. e. d. e. n. t. i. q. h. e. m. t. e. n. u. i. t. r. i. c. h. v. t. i. n. q. u. a. d. a. z.
q. p. a. t. u. n. t. p. r. e. d. e. n. t. i. h. i. d. e. m. a. l. e. x. l. o. m. b. f. r. a. e. m. i.
n. o. z. i. n. q. u. o. d. a. s. u. o. q. u. o. l. i. b. e. t. i. a. n. n. e. l. i. c. i. t. u. e. s. t. d. e. r.
m. i. n. a. u. i. t. e. t. e. c. o. i. t. o. m. i. s. d. o. c. p. i. s. i. e. n. q. s. v. i. d. e. r. a. t.
p. r. e. t. v. n. u. h. o. c. s. e. n. s. i. s. s. e. m. e. p. u. n. t. e. d. i. x. i. t. E. t. e. s. t. f. m.
h. o. s. t. i. t. a. l. i. s. p. r. a. c. t. u. s. p. p. t. e. r. v. i. t. e. i. c. e. r. t. u. d. i. n. e. e. x. c. u.
s. a. t. v. t. z. e. x. h. i. s. q. u. e. d. i. c. t. a. s. i. n. t. f. m. e. u. d. e. z. i. q. u. e. s. t. i. d. e.
i. m. e. d. i. a. t. e. p. r. e. d. e. n. t. i. e. t. s. q. a. r. h. i. t. a. c. a. u. 2. o. s. .
s. i. l. r. f. m. h. o. s. t. i. . S. i. n. u. q. u. i. d. s. i. e. m. i. t. u. r. c. e. r. t. i. r. e. d.
d. i. c. u. s. a. n. n. u. a. t. i. m. i. m. p. e. t. u. u. R. e. i. d. e. m. d. i. c. e. d. u. m. e.
q. d. i. p. o. i. c. t. o. c. a. u. d. i. c. i. t. p. o. i. c. t. i. d. o. c. t. o. r. e. s. s. r. i. c. h. e. t.
a. l. e. x. i. o. m. i. b. u. s. a. l. i. s. a. p. e. c. u. i. a. s. i. u. e. e. m. i. t. u. r. a. d. t. e.
p. u. s. s. i. u. e. i. m. p. e. t. u. m. A. d. q. d. d. e. i. l. l. i. s. q. e. m. i. t. o.
u. e. s. v. e. l. b. o. u. e. s. a. p. a. u. p. i. b. i. s. q. s. f. o. r. t. e. n. o. h. u. n. t. . I. s. e.
f. m. r. o. d. q. n. q. u. i. s. e. m. i. t. h. u. i. d. i. a. l. i. a. a. p. a. u. p. e. l. d. i.
u. i. t. e. q. u. e. s. a. t. v. e. l. c. r. e. d. i. t. e. u. n. o. h. r. e. e. t. q. i. i. a. m. e. i. t.
d. i. d. i. s. s. e. t. l. o. c. a. t. e. i. p. e. c. e. r. t. a. a. n. n. u. a. p. e. n. s. i. o. n. e. v. s. u. r. a. e.
v. e. l. p. s. u. m. e. d. u. e. s. t. h. o. c. f. i. e. r. i. i. n. f. r. a. u. d. e. m. v. s. u. r. a. r. u. m.

Idem est de his qui nō hnt. si aut sine fraude et bona fide emptio fiat huius. n̄ ē credendum qm̄ diu bona fides durat ēptorē peccare. **Q**uid si q̄s mutuet pecūiam receptur⁹ in tñio auz vl argētū l' alteri⁹ generis monetā. **R**e fm̄ gōf. si faciat vt estimacōe lucreſ vsurari⁹ est. et idem di ē hosti. ex. e. cōsuluit. et de h̄ habitū ē s. 2°. ar. caū. 2°. **Q**uid si quis mutuet veterē āno nam vt recipiat nouam. **R**e vsurari⁹ est si hoc iō facit vt meliorē recuperet fm̄ ray. 7 gōf. si at hoc faciat ne sua sibi pereat vel forte vt recipiē tī gradam mutuādo faciat non cōmiserit vsuram. **E**t h̄ est vñ fm̄ rod. dummodo non auferat libertatē se ifra. tñi⁹ libādi veterē soluēdo. l' si p̄babil'r dubitet vt. pl⁹ vel mī⁹ sit solucō ms tempore valitura. **Q**uid si mutuem tibi pecūiam p̄ p̄cio vt itez remutues michi. **N**ū quid es vsurari⁹. **R**e q̄ sic licet cū obligeris n̄ ad antidota. ff. de p̄. l. xredi. si si in lege. cōsuluit. et ex. de testa. cū in officijs. **I**llā tñ obligacōez n̄ aſalem dōucē in auilē est spes lucri 7 iō est vsura fm̄ glo. 12. q. 3. si feneraueris. **E**t fm̄ ray. 7 gōf. q̄ p̄ouet tñ hosti. i. ḡrū q̄ h̄ nichil accedit forti 7 alias illō q̄o sine pacto d̄et licite p̄ in pactū deduc ex. de pac. significauit. q̄o em̄ si debes m̄. x. que nō possu; recuperare et mutuo tibi alia. x. cum h̄ pacto vt satis des optime q̄ infra certū tempus soluas m̄. xx. **N**ec obstat illud luc. 6. mu. da. n. 7c. quia illud intelligit hoc modo nichil. s. ad lucrū vel supabundantiā vel q̄ sit plus re ex. e. cōsuluit. 7. 12. q. 3. p̄r totum. q̄ tñ multi caūs possent accidē in quibus pecūiam mutuātā amitteres et ego lucrarer iō op̄ioni p̄me ē adherēdū et fm̄ host. q̄ quod ē tuā est tenēdū ex. de sp̄o. inuenit. **S**i q̄o sine q̄ntū tenebit restitue in h̄ caū. **R**e fm̄ monaldū q̄ tene restitueret tantū q̄ntū ē alē dānificat⁹ siue tñ q̄ntū tot d̄narij valē solēt l' fm̄ q̄sda; quātū idē fuerit lucr⁹. tñ si p̄ponat se ad libitū eius liberat⁹ erit fm̄ q̄sda;. **Q**uid si quis mutuet pecūiam hac spe siue intencōne p̄ncipalit̄ alicui. vt ille alia vice remutuet sibi. **R**e mutuās sperare iō p̄ i fili caū ab acapiēte. te n̄ tñ ex vi mutui s; ex acapiētis caritate. **E**t q̄ ex p̄cepto dei tenemur indigenti mutua re. si hac intencōne p̄ncipalit̄ mutuet non ē sibi meritoiū. quia non ponit finē d̄um. imo d̄icē luc. 6. mutuū da. n. 7c. s. ab hoīe. sed a deo. fm̄ alex. de an. vñ fm̄ rod. scolares qui mutuante campforib; vl alijs scolarijs p̄ncipaliter hac intencōe vt illi remutuent sibi quando indigebē vsuram ḡmiserit. et idem sentit gōf. et hosti. **Q**uid d̄ d̄nis molendinoz qui pecūiam pistori bus mutuante. vt in eoz molendis molant. **R**e fm̄ rod. vsurarij sūt. acapiūt eī vltra fortem in faciendo et auferūt debitozibus libertate; molendi vbi voluerint. si tñ debitozēs p̄pter h̄ non sunt dānificati non teneēt eis ad restitucōne faciendam n̄ q̄m⁹ estimari d; libtas molendi vbi vellēt pensatis ēē arcūstancijs de maiori et mīori remocōe molendinoz et facilitate et difficultate molendi. **Q**uid de notarijs

q̄ sup vsuris scientē offiāt publica instrumenta. **R**e p̄uri sūt. q̄ qm̄ creant iurant q̄ bñ faciēt et non male. gō nec decetero testificari poterūt nec offiē istrumēta. p̄uri⁹ em̄ testificari n̄ pōt q̄ntūq; egerit penitenciam ex. d̄ testi. ex pre. et. c. si. **E**t h̄ ē sūt ifames quib; sūt acc⁹ tēmi intōici ē. de testi. licet ex quadā. **R**e. i. ad si. h̄ hosti. **Q**uid de p̄latis stracibus vsurarioz s̄lībētib; et sigilla apponētib;. **R**e fm̄ host. si p̄latus tenorē nō legerit vl si legerit vsura tñ sit velata q̄ forte ibi p̄mē maior q̄ntitas q̄ mutuatā sit i veritate. nec diligēt scrutatur et exāmiat. 7 iō nō itelligit. fatue agit s; i veritate n̄ p̄fēt. ff. de pigno. ac. ḡuis. **S**i vero legerit 7 veritatem inuenit p̄iceps ē c̄mis vsurarij s; si ḡmodi. **N**am s̄lībēp̄cō i multis iuris articulis p̄sensum et approbacōz induit ex. de re iudi. cū mē. h̄ gōf. et hosti. **E**sto q̄ cōmunitas alie ciuitatis indigeat pecūia pro cui⁹ recupacōne imponit mutuū quib; suis. post hec autem p̄dicta cōmunitas nolens oues suos agguare s; releuare assignat cuilib; q̄ mutuatū sup aliq̄b; redditibus suis p̄ certa quātitate mutui certū pecūie quātitate annuatū reddēdam vt p̄cent. lib. 8. lib. annuat. **Q**uod q̄rit vt talis extrescēda vltra fortem licite recipi possit. **R**e d̄icē a liq̄ q̄ sic. p̄mo q̄ sup̄pō q̄ ibi mutuū a p̄i⁹ fuerit et ex p̄o semp sit violētū et nō volūtariū. de rōe aut vsure est q̄ ḡmittit̄ circa mutuū volūtariū. **S**ecō q̄ oḡrū est et rōe ofonū q̄ cōmunitas si p̄ releuat oues suos quos mutua re coegit. **E**t hui⁹ siue fuit ff. iohes de saxonia qui fecit tabulā iuris fm̄ q̄ ferē r̄idisse. **S**ecūda aut alex. lomb. p̄babil'r d̄icūt dicentes casū p̄p̄ficiū n̄ esse licitū quia rōe mutui nō liq̄ accepe vltra fortem fm̄ iō luc. 6. mutuū dare 7c. **D**istinxit aut q̄ releua p̄ fieri dupl. vno p̄ modū ḡtitudis quia. s. cōitas ḡtis et liberaliter releuat mutuātes et tūc licite recipitur. **A**lio p̄ modū obligacōis quia. s. cōmunitas ad h̄ facēdū se obligat et tunc nō p̄p̄it licite. **E**t specialiter quia ex tali obligacōne mutuū sapit ēē nouum et fieri p̄pter spem lucri. **N**ichi aut videt saluo semp iudicō meliori q̄ si i q̄ mutuatū semp mallet si posset suū mutuū recuperare qm̄ puenit h̄re. licite possit eos reape. p̄apne cum cōitas ad h̄ se obligauerit sponte vt sup̄pō ad p̄sens. **Q**uid si oues p̄dicti velint vendere ius q̄o habent sup cōi suo. p̄ capitali et p̄ouētū p̄ eo q̄ nolūt expectare vel ēē dubitant sibi p̄iculū in cōi imminere nūquid licite poterint isti ius illud vendere et alij emere p̄ p̄cio c̄ito l' mīori q̄m dederit vel p̄stiterint. **R**e ad h̄ ferē r̄idisse sup̄p̄ice iohes q̄ sic. quia iusto titulo ius aliq̄ iuste possidens iuste p̄ vendere et alio iuste emē ius illō. q̄a quod iuste vendit nō in iuste emit. et h̄ p̄cio equali vl mīori vl maiori q̄ fuerit datū. quia res tñ valet quātū vici p̄. **Q**uid si q̄s habens aliquā monetā quam dubitat sequēti tpe mī⁹ quā nūc valiturā fm̄ statutū legis poscit mutua re eam s̄b tali pacto

scz vt sibi reddatur in p̄do eāli in quo est tēpe
mutui . nūquid h̄ licebit sibi . **R**e aliquibz vidē
q̄ non alijs q̄ sic . quia quāuis in m̄tuo nō
liceat sperare lucrū licz tñ vitare dāmnū qd̄ hic
mutuans intēdit . debitor etiam tñ accepit q̄n
tū reddere tenet . h̄ scdē opi . fuisse v̄ alex . lob

Nūquid licz m̄ mutuari cōi meo p̄ aliq̄ of
fido h̄ndō ex quo spero cōseq̄ magnū honorem
et lucrū . **N**o h̄ fertur p̄dicē fr̄at̄ ioh̄es r̄ndisse
q̄ nō . qz mutuans exp̄sse recipit ex mutuo vl
tra sortē . **N**ūq̄ licz possū emē ab aliquo de
hante recipere a suo cōi vel p̄ suo salario vel quia
mutuauit cētū lib̄ . p̄ aliquo officio habēdo . uis
p̄ter qd̄ recipit d̄z . p̄do m̄iori q̄ recipit debet . **N**o
h̄ fert̄ dicens fr̄ ioh̄ . r̄ndisse q̄ h̄ licz . dūmō h̄ cū
moderantē et sine fraude fiat . **Ar . vi .**

Sequit̄ videre de 6 . s . de penis usurariōz
quibus . s . puniuntur et ad restitucōez com
pelluntur . h̄ aut̄ est multiplex . quia alia imponi
tur a canōe . alia a iudice . alia ab adiutorio per
exceptōz . Est ergo p̄mo cōsiderandū de illa que im
ponitur a canōe . h̄c aut̄ est multiplex usura
r̄i manifesti qz nec ad cōmunionē altaris ad
mittuntur . nec ad xp̄ianā sepulturā in h̄ pec
cato decedētes recipiūt . s̄ nec viuoꝝ oblatiōes r̄
epi debet . **S**ed si quis cleric⁹ extraneus . s . sepe
lento vel recipiendo . cogit reddere qd̄ accepit . et
ab officio sui executōe manet suspensus . donec
ad arbitriū ep̄i sui satisfecerit . **Ex . e . q . d̄ quo** .
silio semp̄ debet fieri mentio in literis cōtra usu
rarios impetratis . cum dicitur eos ad restituē
dū cūquid vltra sortem p̄cepit p̄ penā i laica
nēsi scilicet v̄ usurarios edictā spellatos . **Ex d̄ ep̄ .**
et ven . ad nr̄am . **V**n̄ ab hac pena semp̄ est m̄
piendū tāq̄ a m̄mo . **Ex . de testi . cū tu i glo .** **Est**
aut̄ dicit̄ canon . quia . fm̄ hosti . et bñ . ibidem
sine n̄late s̄ ferende . si enī usurari⁹ q̄ ē p̄ncipal
iū inērit penas exp̄ssas i iure . m̄lto m̄i tal̄ de
nūc . **S**ed cui restituet cleric⁹ oblatiōz quā ac
cepit . **R**e . alano d̄ixit q̄ ep̄o loci . et auferet eccl̄ie
in penam recipientis . sic patet . 20 . q . 3 . ostendit .
Civil . aut̄ n̄as . dicit q̄ restituet illi qui obtulit
in opprobriū eius . **Ar . ex . e . cū tu . s . sup̄ his .** et
de homicidi . sicut dignū . **S . eos .** **Vn̄ . vero dicit̄ .**
Ex . e . quia . q̄ restituet ei a quo recepit . vt resti
tuit ei a quo habuit . **Ar . in p̄xis dictis caplis .**
hosti . vero in c . quia tenet cū alano . vt . s . def
ep̄o qui restituit ei a quo usurari⁹ accepit si in
uentat̄ . alias paupibz eroget . **Ar . 20 . q . 3 .** ostendit
te . **Qui dicunt̄ h̄ manifesti usurarij .** **R**e . usu
rarij notorij sūt q̄ h̄nt euidentā faciē . vt quan
do usurari⁹ mēlā tenet patam ad mutuādū cui
libet s̄b usuris . sic meretrici in prostibulo patet
culibz . **Ar . ex . de coha . cle . tua . c . si . 7 . in h̄ casū**
ip̄o iure sup̄dictā penā canonis patumē . sū sit
notorij iuris . vt qz sit p̄ ep̄m publicati . **S**ecus
est si adhuc ab eccl̄ia tolerant̄ . **Ar . ex . d̄ coha . cle .**
tua . **N**am si manifesti sint per famam tātūz
nō tñ notorij . non patumē hanc penam ip̄o iu
re s̄ p̄ publicacōz . sic intellige i d̄ **Ex . e . cū tu .**
Re . i . fm̄ hosti . Sufficit aut̄ ad publicacōnez
faciendā q̄ vocati ostendant̄ . v̄ p̄ testes quicūq̄ .

vt **Ex . de coha . cle . tua .** sufficiūt etiam certa ar
gumēta cū fama . vt **Ex . e . cū in tua . li . 3 . ac** null⁹
accusator sup̄ hoc appareat . p̄cedet tñ nichilōi⁹
ep̄us ex officio . vt ibidē . qm̄ cito aut̄ satisfad
unt cessat h̄c pena . vt ibidē . h̄ hosti . **S**atis tñ
posset dici q̄ ad casū istum usurari⁹ manife
st⁹ fm̄ 10 . an . et **Civil . n̄as d̄z .** q̄ corā p̄bzo r̄ te
stibz facit̄ se esse usurariū . et mandat vsuras r̄
sticui tradēs forte lib̄ū rōnū . **Q**uid si sit no
torij aliquē recepisse vsuras . h̄ tamē qui sol
uerūt nō repetūt . vel quia nō audent l̄ qz iura
uerūt nō repetere . **R**e . fm̄ hosti . eccl̄ia ad denū
ciacōem alicui⁹ vel ex officio suo p̄cedet et eum
restituere coget . **Ex . e . cū in tua . et . Ex . de iurem
rā . ad nr̄am . 2 .** **Q**uid si ep̄us in vita usura
r̄i recipiat oblatiōem . sed enī p̄ mortem ad se
pulturā nō admittat . **R**ndeo q̄ se puniend⁹ af
firmat . vt **Ex . e . qz in oibz . i . fi .** **N**am cui cōica
m⁹ viuo . **Ex . de sepul . sacris** **Q**uid si pub
licat⁹ decedat . lxxres tñ d̄ vsuris satisfadat . **R**e .
fm̄ hosti . eum nō esse sepeliendū nisi de stricōe
certis signis appareat . **Ar . ex . de sen . ex . a nob .**
2 . 7 . 28 . q . 2 . nec quisquam . **S**ūt aut̄ et alie pe
ne usurariōz p̄ter penas p̄dictas . q̄ ponūt li .
6 . e . usurariū . vbi m̄hibet ne collegiū vniuersi
tas vel aliq̄ singularis p̄sona cūq̄ sit edict⁹
nis dignitatis aut stat⁹ . alienigenas eccl̄ie sint d̄
ues v̄ incole fm̄ 10 . an . vel alios nō oriūdos
de tra eoz . **q . s .** nō sūt d̄es vel incole . pub̄ lice
p̄cūiam sen̄bz exēcentes vel exēcere volētes .
ad h̄ domos in tr̄is suis adducere v̄ adductas ha
bere aut alias h̄icare p̄mittāt . s̄ hui⁹i usurari
os manifestos om̄s infra tres menses . s . a tēpe
publicacōis h̄ ostendit̄ expellāt . nūq̄ aliq̄s
tales decetero admissuri . **D**ecapit̄ etiam ibi d̄z
q̄ nemo illis ad exercendū fenus domos locet l̄
s̄b quocūq̄ alio titulo cedat . q̄ vero oē fecerint
si fuerint p̄sone eccl̄iastice p̄iarche ar̄epi l̄ ep̄i
suspēdiōis . m̄iores v̄o si sint p̄sone singulares
exd̄is . si aut̄ collegiū vel vniuersitas iēdicti sē
tendas se nouerint ip̄o facto incurfuros . quā
si p̄ mensem animo idurato sustinuerit . t̄re eo
rū q̄tū in ip̄is morāt̄ eccl̄iastico subiaceāt iē
dicto . ceterū si layci fuerint p̄ suos ordinarios ab
hui⁹i excessu . cessante oī p̄uilegio p̄ ecclesiam o
pescantur . **I**nsup̄ quia statutū erat vt habi
tū est sup̄ usurarios manifestos in h̄ crimie de
cedentes n̄ d̄bere admitti ad sepulturā vt **Ex . e .**
quia in oibz . ip̄i aut̄ usurarij vt penam illā
deluderent . in vlcia volūate mandabāt satisf
fieri et ita sepeliebātur . et sic dicta pena delude
batur . statutū ē postea li . 6 . e . quāq̄ . p̄ licz mā
dent satisfieri . denegēt tñ eis eccl̄iastica sepulcu
ra . donec de vsuris fuerit fm̄ facultates eozum
plenius satisfactū . vel ydonee cautū illas q̄bus
debent restitui vbi sūt p̄sentes v̄ alijs qui pos
sunt eis acq̄rere . vel eis absentibus loci ordina
rio vel eius vicario . vel p̄bitero p̄ochie in q̄
habitat usurarius . vel tabellioni de mandato
ordinarij . ita q̄ c̄ta quantitas exprimat̄ i cau
cōe scz . vel quantitas manifesta exprimat̄ si ap
paret . vel si non apparet quantitas manifesta

exprimat quantitas illa secundum arbitrium eius qui recipit
caucodem. si sciens minorem posuit quam verum
est ad residuum tenebitur. si propter eius maliciam
negligentiam. **S**ed si nulla quantitas ponatur.
Red 10. an. quod teneat in totum. si caute faciat si
certa visum quantitate exprimat. et addat eam quod
est vltimum satisfactum in quantum stabit eum ratione usura
rui teneri. **I**ntelligunt autem nomine ydonee cauti
onis pignora et fideiussores. ff. mand. si man
dato iudicij. §. si. **A**lias caucodem sicut nudam promissionem
C. de v. sig. sanam. **S**ed quid si caucodem pignora
vel fideiussores dare non possit. **R**ed secundum
gar. et 10. an. iuret si dare non possit et facturum
quod cauet li. 6. d. sen ex. c. si. §. illis. **N**ota etiam quod
illi qui possunt acquirere nobis sunt filii quos habemus
in pectore nostra. Item sunt proprii. Item sunt in quibus habemus
usufructum. Item sunt alieni quos bona fide possideamus
demus. Item liberi quos bona fide possideamus tan
quam suos. insti. p. quas pso. nobis acq. §. 1.
Sed nunquid procurator acquirat domino ab huiusmodi hanc p
sonalem obligacionem. respondet gar. et 10. an. quod non
plegem. ff. de acqui. pos. §. cum quibus. §. si. **I**tem per
locum ordinariu intelligo secundum 10. an. episcopus d. iure.
et idem de decano archiepiscopo vel abbate. qui alias
de consuetudine iurisdictio habet in spiritualibus. **E**t
intellige de loco in quo usurarius deget. **I**tem quod
dicit de presbitero siue rectore prochie in qua usura
non habeat. multo fortius intellige de rectore p
rochie illius lesi cui restitui debet. cum sit quasi in
dex et mister et secundum gar. et 10. an. ff. de in ius
vo. p. q. **I**tem per hoc quod dicit mandato ordinarij ar
guit 10. an. quod tabellio in hoc casu non acquirat actio
nem ex tunc ex sua stipulacione. non faciat istud d. ma
dato ordinarij. **V**terum omnes siue religiosi sit
alii manifestos usurarios recipientes ad ecclesiasticam
sepulturam s. formam supradictam. si accipit pene in
latamensi ordo s. usurarios promulgate. li. 6. e. q.
qua. §. omnes aut. de ordo illo ex. e. quia in om
nibus. **E**t ex hoc notat gar. ibidem quod tales non sunt
recipiendi sicut nec usurarii manifesti in vita
ad omnimodum nec in morte ad ecclesiasticam sepul
turam. **S**ed 10. an. notat dicitur. §. quod si non hoc
locum pena statuta s. usurarios. si pena sta tuta
s. recipientes eos ad oblationes et ecclesiasticam se
pulturam. notum ibi in latamensi ordo s. usura
rios subaudit edicta. **I**tem testamentis usurario
rum manifestorum nullus iterum. nec eos ad confessionem
admittat siue absoluat. nisi de usuris satisfactum
ant. vel de satisfaciendo p. suarum facultatum vi
ribus presentent ut supradictum est ydoneam caucodem
testamenta vero eorum facta alias. si non facta satis
factio nec presentata ydonea caucodem non valent. ut
c. quancumque. §. si. **Q**uid si testamentum fa
cit et postea cauet. nunquid postquam cauit testamen
tum valebit. **R**ed dixit gar. quod non quia ab in
itio nullum fuit li. 6. de re. in. non firmat. si secundum
10. an. satis videtur sufficere si cauit ante mortem cum
testamentum in morte firmat. **N**ec obstat regula
illa. si non firmatur. quia de solo tractu episcopi
loquitur. **E**t quidam 10. equat meliori iurati videtur.
eo quod ad ydoneam testamentorum nititur put omnia
iura nititur ut. C. de sacrosan. ecc. l. 1. **F**acit et

per eo quantum ad legata ad pias causas quod secundum leges
ff. de le. 3. l. 1. §. 1. legata relicta a filiis filiis l
a suo licet tpe testamenti inspecto non valeant.
si tunc secundum manu missus vel filius emancipatus in ea
dem voluntate pseueraverit valebunt. acceperit
caucodem est quantumcumque acceperit. sic et dare est quantumcumque
dare. l. q. 1. eos. **Q**uid de codicillis nudo vale
bunt facti ab usurario manifesto. **R**edet gar.
gar. et 10. an. quod non. **E**t idem est de qualibet v
tia voluntate. ut per ex principio dicitur. c. quia q. r
ar. ex. de testa. cum esset. quod est codicillis large dicitur
tur testamentum quia testa. mris. 13. q. 2. si alius.

Quid si iste usurarius secundum formam poctam sa
tis dedit. **N**unquid ex hac satisfactio tenebitur sol
uere si eualluerit. **R**ed dicit gar. gar. 10. an.
quod sic. ar. h. **E**t quia etiam si non satisfecisset co
genitus esset soluere. ex. e. cum tu. **C**irca vero pe
nam que imponitur usurariis a iudice que quantum
sequitur ex pena inflata a canone si summa exi
gat est sciendum. quod si usurarius sit clericus ab officio
beneficioque suspenditur. ut ex. e. preterea. suspensio est
quia a beneficio obrecto. et merito magis ipellit ab ob
tinendo. ex. de pben. iter dilectos. per tunc cum tali di
spensare episcopus post satisfactioem et penam quia hoc non
prohibet. ut dicit in glo. d. c. preterea. **E**t si adhuc
non desistat est degradandus. ut ex. e. c. 1. et 18. q. 2.
canon. quia tunc pena euadit si desistat. nam de in
re communi est degradandus si peniteat. sic intellige
dicta iura. di. 2. c. 1. et 2. secundum gar. et hosti. **E**t
inde si fuerit incorrigibilis secundum ray. ad mandatum
episcopi. si non potest aliter corrigi coercet per poctam
canonicam. ex. de iudi. cum non ab hoste. et di.
1. A. non licuit. **S**i vero sit laicus et prima pena i
nflata non desisterit. maiori excoicacione percutietur
ex. e. quanto et c. preterea l. si. **E**t hoc intelligas quod
delegatus est cui mandatur quod a pena desistat inquit
secus est si mandatur quod per censuram ecclesiasti
cam eum cogat. secus est etiam si ordinarij sit. quia
talis a penam poterit eum excoicare. sic intellige id
ex. e. tuas. et de iur. iure. obitores. h. hosti. **S**i
re iudex ecclesiasticus magis intromittit se de pe
na usurarioz qui sunt fures et raptores. ut ha
bitum est sup. qm d. pena alioz fuz et raptorz. **R**ed
propter damnum spirituale quod ex usura videtur accidere.
Et etiam quia usurarius cum dampno precepti domini et
damno proximi. adiuenerit sibi officium et mo
dum viuendi et dicitur. **N**ec obstat illud autem. ad
macedoniu. et h. 12. q. 2. quod dicam. vellem in
quit quod restitueret usure si non est quod modo iuste re
petantur. **H**oc enim dicit ad factum non ad ius respi
ciendo. **E**t loquitur per tpe quo nondum restituit
usurarius erat ordinata. ut ibidem in glo. **N**un
quid etiam heres usurarii cogitur restituere usuram.
Red quod sic. et hoc est promissis modis et penis. et hoc
siue heres sit filius siue extraneus. ut ex. e. tua nos
et c. michael. **E**t teneat heres in hoc quod ad eum perue
nit. ar. 13. q. 2. episcopus qui filios. 1. 16. q. 6. si episcopus.
Ex quo ei in integrum sibi succedit presumit ad eum res
peruenisse. ut ex. e. tua secundum hosti. **E**rlaur. et aliam
dicit quod heres non tenetur nisi quantum vires hereditatis
patuntur. ut ex. de appel. q. fronte. et ex. de rapto.
in literis. quibus presentat hosti. et bñ. in e. tua.

et jo. an. li. 6. de usu. qm. Quid si alter hereditarius factus sit non soluendo numquid alter teneatur insolidum. R. fm hosti. in su. q. teneat insolidum in qm. saltu ad eum puenit de hereditate. Nam et res hereditaria unde obligata. ex. e. cu. tu. q. si. et idem dicit bñ. in c. tua. ho. tñ i glo. dicit q. p. dicta opi. est ab oibus approbata. et idem contra dicere n. audet. Considerata tamen ueritate et subtilitate iuris cu. certu sit mltos aliq. posside que no. e. fuisse usurariu. q. numq. de usu satis fecerit. duru est sentire q. omnes tales ea que possidet talit. restituere teneant maxime cu. forte. 20. anni ul. plures sint q. illi usurarij decesserit. et qm. est tot aias p. deminare. Ideo distinguit. q. is qui est heres teneat insolidum si no. fecit inueterarij alias secus e. is aut. qui non est heres et ad que al. puenit no. uidet. teneri. et si ex ca. lucratura ad eum res puenit. ut. C. de do. na. heres aliu. n. saltu esset de pecunia fenebri empta de quo etiam sit opi. ut infra dicetur.

Quid si de pecunia usuraria sit possessio empta. nuquid is qui dedit illa agere p. actio. re. ali. ut. f. agat ad vendendam possessionem illa empta de sua pecunia. R. alan. dixit et ray. q. sic et hoc est speciale. sic et ali. bi. contingit. ut. C. de rei. u. si ea pecunia. Gof. tñ h. no. admittit. cui e. co. sante uidet hosti. imo dicit indistincte agendu esse actio. personali q. usurariu. vel herede eius.

Et index ex officio suo cogit eum usurarius reddere si habz vñ soluat sine distractio. Alias ad possessiones vendendas eum cogit et sic satisfieri q. usuris facit. Et sic intellige. ex. e. cu. tu. q. possessiones.

Quid si creditor q. pecunia fenebri possessiones emat et dñu vendat. et q. pecunia recepta p. ipis alias emat. nuquid idem ius est de ipis his se cu. dñs possessionibus quod i. primis. R. fm Gof. q. sic q. succedit loco p. ar. ex. ut. l. re. pen. ec. clia. et ff. de le. 2. l. Impator.

Quid si possessio empta ex pecunia fenebri trāseat in aliu. nuquid is q. pecuniam illa dñt. bñficiu. idem habet q. extraneu. possessore q. habz q. usurariu. vel eius heredem ut. videre cogat. et satisfacere agat. R. fm Gof. q. no. n. exne. possideat ex ca. lucrata. Et usurarij vel ei. heres ouent. excusat si no. sit soluendo ar. insti. de lega. q. si aliena. Secus est ut. dicit bñ. ex. e. cu. tu. sup. illud vendi. et ro. si ipe extrane. amisset. vel ex alia ca. no. lucrata adept. esset re. illam bona fide ab usurario. no. credens forte eum esse usurariu. aut creans re. illa no. esse emptam de pecunia fenebri a usurariu. ali. hñe vñ posset reddere usuras.

Quid si res empta de fenebri pecunia pueniat ex titulo lucratiuo ad eum q. usuras soluit. nuquid ille ad que pus ex fili. ca. puenit res eadem liberat. ut. contra eum agi no. possit. R. fm Gof. q. sic. ff. de ac. et obliga. omis debitor. usurarij n. tñ vel ei. heres fm hosti. minime liberatur. ff. de solu. quocies.

Circa penā aut. que est ab adusario q. usurariu. expiando. sciendu q. p. ex captem remouetur a dignitate si forte sit elect. et in ludo mutauit. ii. q. 12. Non obstat q. dicat se h. ca. ludi fecisse sub obtentu alie. co.

suetudis seu corruptele. ut. ex. de excels. prela. inter dilectos.

Item si quis literas sup. usu. impetraverit no. auditur n. pmo restituat si quas usuras qm. extorsit. quia frustra legis iuocat auxilium qui in legem omittit ut. ex. e. quia frustra. Nec suffiat in tali casu cautio de restituendo ar. ex. de re. iudi. cum aliquibus. nisi forte i. terueniat magna ca. ut. ff. de re. iudi. l. g. s. ait pretor. puta quia no. est soluendo. tunc em. sufficit caudo. et dñ. audiri ut. postea resistat simile ut. ex. de solu. odard. vel si is cui debet sit contentus. ex. de re. iudi. q. ad p. ultaco. h. hosti. et bñ. ex. e. quia frust.

Quid si null. appareat qui agat q. ipm. R. fm jo. et tan. facta denūciatione in publico si nullus appareat audiet fm vero hosti. et bñ. ex. e. quia frustra. et gar. li. 6. e. q. quā. et jo. an. ibid. fm q. dictu. e. sup. si sit public. et notori. iudex ex officio suo repellit eum. licet null. appareat ar. ex. de iure iur. ad nram. et de excep. excepco. et ex. e. cu. i. tua. quia et si null. petat. tñ restitue. teneat ut. ex. e. cu. tu. q. i. Si aut. occult. erat. et aduersarius obidat et innotenti sit paratus probare audiet et h. probato repellat ar. ex. e. de resti. spo. l. as. q. p. terea et maxie si p. bet infra. s. dies. ex. de excep. tua. si vero sit occultus et nichil obidatur non repellitur. Unde tunc tenet sententia jo. et tan.

Non h. q. ex. e. cu. i. tua. dicit q. licet q. usurariu. non appareat accusator. si tam. alijs argumentis ostiterit eod. esse usurarios manifestos poterit iudex i. eos penā q. manifestos usurarios i. solio laetan. editam libere exercere. Et ob id. bñ. q. si loquit. de manifestis notorijs no. e. op. alijs argumentis. si no. de notorijs. tñ cui dens p. bacō regnat fm ordinē iuris. ii. q. 1. co. et respondet ad h. q. hic notoriu. no. bz. perseuerandam facit. Unde regunt alia argumenta. vel dic. q. solēis fama docet istos esse usurarios et id. puniuntur p. famā et argumenta alia. q. ad cōdenaco. no. sufficit sola fama ex. de iur. iur. ex. literis.

Quid si notoriu. sit q. usu. ras habuit. is tñ a quo extorsit eas no. muenit nec heres ei. R. iudex facit pecuniam fenebre paupibus exhibi. quo facto p. tico. ei. admittitur. ex. e. cu. tu. q. i. fm host. et fm bñ. l. p. jo. an. li. 6. e. c. quāq. epus potest usuras illas reape et soluere eis a quibus habuit usuras ille q. petat.

Quid si litere obtēte sit q. usurariu. et ipe moriat. ante dñaco. nuquid heres p. hui. dñi literas poterit pueniri. R. q. n. fm Gof. et hñ. p. i. c. ex. de rēp. significat. n. fiat ibi mōtio de lide. ut. ex. de offi. dele. cu. olim iter. p. Ne obstat illud ex. e. tua. quia id. de ordinario habet locu. qui heredem iudicare poterit ut. defunctum.

Quid si debitor iurauit soluere. R. tunc habet duo remedia. vñ ut. denūdet ecclie ut. cogat p. censuram ecclasticam creditorem q. iuramentu. relaxet. vel ab exactione cesset. ex. de iure iur. c. 1. et ex. e. tuas. q. si velit excōdicacoem pot. su. stinere q. iuramentu. relaxare. puniri pot. p. p. tam tpalem nimia p. nada exigēte. cu. ecclia. vltra hoc no. habeat quid faciat. ut. ex. d. de. exco.

int. c. 2. et de iudi. cū nō ab hoīe. q̄ eū forte vel
hereticū exēnabit. 11. q. 3. rursus. et ex de here
ticis. exēdicam. 9. 1. 2. vel sicut sit in quibus
dam locis vt in anglia capiet ad mandatum
ordinarij. **V**el q̄libet mense soluat certā pecūie
quantitatem sicut sit in franda. et spēdaliē i p
tibus tholosanis. s; nichilōi⁹ adueniente die
ppter iuramētū soluere tenet. n̄ papa inēim eū
absoluat. vel eē eps exigente exumacia vsura
rij exēdicati in penam exumacie ei⁹. **S**ecūm ē q̄
si ipe soluerit ppter iuramētū. tū p̄ repetē. vt
ex. de iurei. debitores fm gōf. **Q**uid si iura
uit soluere et nō repetere. **R**e n̄ debet i iudicō
repetē p̄p̄tē vī iuramētū. h̄ enī esset directe r̄petē
p̄tē tū i directe repetē cimen ei⁹ denūciando ecclē
sie. ex. e. tuas. in glo. **E**t iudex ex officio suo p̄
cogere eū ad relaxandū iuramētū. qd si ad h̄ in
duci nō potuerit p̄tē eū cogē ad restituendū. Aliq̄
tū noua cā posset supuenire rōe ei⁹ poss; repetē
puta si vsurari⁹ in fine penitens ordinaret q̄
heredes sui oibus illis vsuras restituerēt q̄ se
vsuras dedisse pbarent. ex. de iurei. ad n̄fam.
2. in tex. 7 glo. **Q**uid si iurauit nō denūciare
Re iuramētū tale est temerarium fm omnes.
quia ad hoc quilibet tenet. vñ nō tenet seruare
ipm. ex. de iurei. q̄admodū. in fi. fm gōf. et
hosti. in fi. et bñ. sup̄dictū c. ad n̄fam. 2. **H**ost.
tū in apparatu distinguit. q̄ si talis maḡ mo
uet zelo iusticie et correctōis sine q̄ amozē rei
sue recuperandē denūciat. si vero ecōūso n̄ dūciat
ne pūret. 7 ita occurrēt fraudibus vsurariorū.
Quid si iura^t eē nō redpe. **R**e iuramētū tenet.
vt ex. de renū. cū int. p. et de his q̄ vī. ad audi
entiā. **C**ogi tū debet vsurari⁹ q̄ iuramētū rela
xet. ar. ex. de iurei. c. 1. vel si ad h̄ primo inqu
ci nō poterit. nō audiet anquā se liberauerit. **I**n
h̄ g^o cāu erit paupib; erogāda si fiat fids ecclē. a
licet nō audiet n̄ papa eū absoluerit. 7 hoc p̄
denūciare ecclē d̄bitoꝝ p̄dicto iuramēto n̄ obstā
te. h̄ hosti. in fi. **Q**uid si is contra quem sūt
lre impetratē appellet. nūquid r̄pelle in causa
appellacōis. **R**e q̄ nō. ex. de excep. cū it̄ p̄iozē.
et. c. fi. **I**dem dicendum est si vsurari⁹ q̄ literas
impetratē appellet. sup̄ p̄ncipali tū nunquam
audiet n̄ p̄ r̄stituerit. vt sup̄ fm hosti. **E**t etiā
fm h̄ p̄ expediet cā appellacōis qm audiat su
per p̄ncipali. ar. ex. e. quia frustra ibi. nisi p̄
restituerit vsuras quas pater suus prius extoz
sit ab alijs. vt ex. e. michael. cū enī ex persona
patris agat tenet eū defendere. ff. de re iudica.
ex qua p̄sona fm bñ. et hosti. **Q**uid si n̄ fi
at in literis mentio de patre. nūquid oīa eū ex
api poterit ex persona siue facto patris. **R**nde
bñ. et arguit sup̄ h̄ p. et ex. e. michael. 7 de in
de dicit q̄ eōit q̄ sic. q̄ tenetur vsuras restituē
quas pater ei⁹ extozsit cū succedat ei in bonis.
hosti. vō dicit q̄ si sit heres l̄ vniuersal̄ succes
sor. bona empta de pecūia vsuraria possidēs ex
cā lucrata. p̄tē exapi s̄ eū. cū sit successor vido
rum. ar. i p̄noctis questionib; in p̄cedē ar.
q̄. nūquid heres. et. q̄. quid si de pecūia. et. ff. de
calū. quid si in herede. **S**ecus est si non sit heres

nec possideat bona empta de pecūia vsuraria. si
cet bona alia titulo donacōis a patre recepte
bona fide. vt c. de dona. eris alieni. et. l. si patri
tuo. **Q**uid si quis tutor curator vel pcurator
recepit nō nōie suo s; alieno. **R**e quidā dicunt
vt bñ. ex. e. michael. q̄ non repellēt. q̄ nec il
le vsure repeti possūt ab eo. cū nichil vñ sit in
utilitate ei⁹. s; male dicit s; hosti. 7 fm jo.
vt habet in glo. dī. 26. c. vlt. quia i delictis i⁹
nō attendit s; ipm factū et delinquentis volū
tas et p̄positū. 22. q. 4. qui pūrat. et ex. de sen
exco. cū volūate. **N**am et si pcurator me⁹ te
deiciat de fundo tuo teneor tibi iudicō vñ vī.
nichilōi⁹ et ipe licet nichil ad eū puenire ve
ff. de vi. 7 vi. ar. l. 3. cū pcurator. i⁹ tū quod i
eius utilitatem versū est. p̄ncipaliē tenet 7 p̄.
ali⁹ vero in subsidū. ff. de eo p̄ quē factū est. ex
h̄ edicto. **E**t sic talis tenet si p̄ncipalis n̄ vult
vel non p̄t. vñ si tutor vsuras recipiat pupil
li nōie. fūcto offi^o tutele. possūt ab eo vsuras re
ape. quia p̄ alio nō debuit peccare. e. dī. c. vlt.
s; in alijs oīa tractibus nichil ab eo possūt petere.
C. de admi. tu. si nō subsēpisti. licet sec^o sit d̄ p
curatore. ff. de pcura. pcurator. quia tutor sit
volūate. pcurator necessitate. **U**ltim^o A.

Sequit̄ vidē de A^o. s. restōe vsuraz. 7 ar
ca h̄ querūt p̄la. s. vtrū vsurarij teneant
ad r̄stōz vsuraz. **R**e q̄ sic. 7 h̄ patet p̄ per ius
dīm. luc. 19. **S**i aliquem defraudauit reddo q̄
duplū ait illi ihs. quia hodie sal^o huic do. fa. ē
g^o p̄uiscqm haberet volūtatē reddendi d̄frau
dato non erat ei sal^o. **S**ecū h̄ patet p̄ ius positi
uū. scz p̄ ius canonicū. fm qd quilibet tenet vsu
ras restituere siue xpian⁹ siue inde⁹ siue dīe⁹
sū laye⁹. vt ex. e. c. 1. 7 2. c. p̄. m̄fabile. 7 c.
q̄nto. **E**t quidē qualit̄ ad h̄ cogit xpian⁹ dīcū
est articulo p̄cedenti. **S**iquicūq; habz alienū tene
t illud restituere. s; i⁹ quod quis accipit p̄ mu
tuo vlt̄ forte est alienū nō suū. n̄ ei t̄nsit i dīm
ei⁹. pbacō quicūq; est alie⁹ rei dīs est aliquo
iure n̄ i iuria dīs ei⁹. s; rei acq̄site p̄ vsuraz vsu
rari⁹ n̄ est aliq̄ iure dīs. quia nec iure ep̄cōis.
nec liberalis donacōis. nec locacōis. cū ē ei q̄ i
locacōe nō transit dīm rei locate. nec iure per
mutacōis. nec iure mutui. quia acapē p̄ mu
tuo nō est ius s; iniuria. et sic de alijs. ergo vsu
rari⁹ nō est dīs rei quam acq̄siuit p̄ vsuram.
ergo tenet eā reddere siue restituere. **V**suran
us i⁹ qd accipit vlt̄ forte. accipit s̄ oīa iura.
vt ex sup̄ dictis. s. s̄ nāle dīm canonicū 7 qui
le. et p̄ dīs nec aliq̄ acq̄rit. quia iniust^o titū
p̄ nō titulo est h̄nd^o. ff. de peti. here. n^o vllā. **E**t
male fidei possessor dī qui s̄ legū iudicā mer
cat. C. de agco. quēadmodū g^o r̄c. **V**nde vsu
re omī iure sūt phibite et m̄debitē 7 i nullo ca
su p̄cesse. nec eē p̄ capouoz redemptōe. ex. e. su
per eo. i deo repeti possūt solute vt habitū est s̄.
Sesto q̄ vsura transeat in dīm vsurarij nic
hilōi⁹ eam restituere tenet sicut inueiū trāsit i
dīmum recipiētis et tū tenet t̄ndē restituē dī
tozi. **E**t quia vsurarij sic vt pluri⁹ contra
hunt vsuram q̄ vix conuicti possūt. iō cū agē

de usuris codices romani suavi exhibere censura et
 elocastica sunt cogendi. li. A. de usuris ex g. ui.
 Et pcedi pē i cāis d' usuris decetere simp^r et de
 plano ac sū strepitu et figura iudicij. li. A. de
 iudi. dispēdiola. **¶** Tē nō q' quicūq' d'mūcatū
 officiales fauore usurarij aliqd statuendo vl'
 iudicando q' eisdem usurarijs vsure soluant.
 vl' q' solute non repetant. l. n' restituant fecerunt.
 rnt. ipso facto sūt exēcati. vt in d. de. ex gra.
 ui. de q' plen² tangit. j. li. A. ti. 2. cau. 82. r. 82.
 88. **¶** Sed quarecūq' ius ciuile nō cogit ad restōez
 vsuraz. **¶** Quia aliter iudicat alienū lex dīna
 et aliter hūana. lex enī dīna iudicat alienū qd
 quid possidet d' legem dei qui est ver² dñs oīm.
 sic aut possidet vsuram vsurari². lex aut hūa.
 na iudicat alienū qd possidetur pē voluntatem
 eius q' ē ver² dñs ipi². vnde q' i vsura ē volun
 tatiū mixtū qd nō ē i furto et rapina. id mag²
 iudicat alienū in his q' i vsura. et etiam quia
 p illa ledit magis bonū cōe qm p vsuram. lex
 at dīna iudicat i vtroq' esse alienū. s. tā illud
 qd est d' legem dei. vt in vsura. q' illd quod ē d'
 legem dei et voluntatē pximi. vt in furto et ra
 pina. r. id iudicat restōez fieri i vtroq'. h. alex.
 lomb. **¶** S' nūquid vsurari² restituē teneē rez
 eiōe in nūlo quā accepit p vsura sic tenē fur r
 raptor. **¶** q' nō. hū² rō est pīa quia qd acci
 pitur p vsura n' est oīo inuolūtariū. **¶** Secūda rō
 est q' vsura sit in seratu mutui in quo non re
 dntur q' ille qui acapit mutuo reddat mutu
 anti idem inuio. sed sufficit q' reddat equale i p
 cio. **¶** Et idem videt dicendū de eo qd acapit vlē
 sorem rāde mutui. s. q' sufficit q' reddat eqle
 i pāo. h. alex. lomb. **¶** Sed oīa pōictam rōez secū
 dam possz obid q' nō ē sile de eo qd acapit mu
 tuo et de eo qd acapit p vsura. quia res q' acci
 pitur mutuo trāsit in dñiū recipientis. res vō
 q' acapit p vsura nō trāsit. vt dictū est sup. p'
 cōioez opī. ergo et cetera. ppe qd dīd pē ē fm
 eīdem q' quātū est de lege dīna cogi debet ad isti
 tuendū rem eandem nūlo si res maneat apud
 eū et sic in a² pēate. n' p assensū repetēti s libere
 tur. alias tenē restituē equalentē si res sit vsup
 ta vel in dominiū alteri² qui sit bone fidi posses
 sor trāslata. **¶** Quid d' cōitabns vel collegijs
 dantibus pecūiam ad vsuram. nūquid dēf r
 singlī sūt vsurarij et tenē ad restitucōem. **¶**
 q' sic fm ray. oīs illi. s. quoz aucte vel consē
 su sit h. ar. ex. e. pquestus et. A. q. 1. sicut vir r
 28. q. 3. h. leres. **¶** Et fm hosti. omēs illi quibus
 hoc in mente sua placet et ratū hnt et cōsen
 tunt et phibere pnt et nō faciūt. ex de sen. ex.
 qre. **¶** Nūquid singuli de collegio vl' ciuitate
 tenent restituere insolū qd ha buit collegiū ex
 vsuris. **¶** fm rod. licet illi quoz aucte et ofē
 su talia sūt sine vsurarij. vt dīat ray. tū n' te
 nēt ad restōem n' qntū ad eos puenit d' vsura.
 l' qntū releuati sūt ab expnsis quas d' suo fecit
 sē i sustēdis oneribz cōitatis n' forte psterit
 auctem spellendo aut papiēdo cōitatu taliter fe
 nerari. q' aliter h' factura non esset. in quo casu
 insolūū tenē. **¶** Quid de regibus et alijs dñis

qui cogūt debitores dare vsuras. **¶** fm rod.
 q' tenentur ad restōez etiā si nichil ad eos perue
 nerit. **¶** Sedz vero alex. lomb. dñi q' vsurarijs fa
 uēt vel eos in cīs suis retinēt nichil restituē
 tenent si nichil ad eos de bonis eoz pueit. li.
 alias peccēt. **¶** Quid de illis dñis qui mltā re
 apunt a iudeis cū scēnt eos nichil hēre n' vsu
 ras. et q' bona eoz que possident ad restituē
 nō sufficerēt. **¶** fm rod. q' tenent ad restitū
 cōz talit' pceptoz si ex cā lucratia pceperūt. pnt
 tū ab eis acapē qd sibi debent sic et alij cōitozes.
¶ Quid de vxore et familia nō mercenaria vsu
 rarij. **¶** idē dīcēdū est quod de vxore raptoris
 dictum est sup. titulo de raptoribus. **¶** Et pē hic
 addi q' vxori vsurarij c' dos est de vsura et vir
 nō habz n' d' vsura succurritur vt viuere possit
 de his que sūt in domo viri. si ipa laborat in do
 mo siue nendo siue suendo siue etiā bona ne
 pereant custodiendo. quia h' i creditoz cedat vā
 litatem. **¶** Si etiā vir habeat bona plā incerta. tē
 aucte epi qui debet paupibus prouidē hāte pē
 de eis viuere. ar. di. A. 2. 5. generalit. et c. ep². ca
 uere tū dēt. alit' tenē. **¶** Sed nūquid pē vxor re
 stituē male ablata viro ipso viuente et ignozā
 te. **¶** q' nō cū nō sit dñā rez. dixerūt tū qdaz
 q' licz vxor nō sit dñā rez tū viro data ē in ad
 iutoriū c' salutē pcurare tenē. r. id sic ē boni f
 ppijs viri pē facere elias moderatas viro igno
 rante et non phibente quia sic agit cām eius.
 ita eodem modo facē potest restituē. r. si resti
 tuat viro scēnte r n' dīcēte tū² facit. si autē
 vir sciat et dīcat et phibeat vxor tenē nō re
 stituē. quia et alias nō tenē ad illd bonū ex ne
 cessitate. **¶** Pro viro autē de furto nō tenē restitu
 ere nisi qntū ad eā de bonis ei² puenit l' inqntū
 bonis ei² vsa fuerit. **¶** Si vero nichil de talibus
 bonis puenit. vel etiā in domo ei² de dote sua l'
 et aliud expensas sufficientē habuerit i nullo
 tenetur quia nichil inde habuit qd nō rēpēsa
 uit mlt². **¶** Quid de genero raptoris l' vsurarij.
 nūquid pē acapē dote de bonis ei² cū qdqd hz n'
 sufficiat ad reddēdū qd tal' habuit d' vsura. **¶**
 fm rod. licet dos n' pueiat ex cā lucra s' acapi
 atur ppter onera mīmonij suppozt. ita si tamē
 talis veritatē scēns aut crassa ignozancia dñi
 ceus pstraxit cū filia talis. nō debet dote reape d'
 rebus huiōi d' eqtate canonica. licet de subalita
 te iuris auilis alit' forte posset dīd. **¶** Si autē fuit
 ductus ignozancia probabili. puta qz credebat
 socerū nō esse vsurariū vel alias soluēdo eē. pē
 reape dote licet postea intelligat veritatem.
¶ Quid de creditore. nūqd reape pē qd sibi debet
 a tali vsurario l' raptore. cui². s. oīa bona q' hz
 nō sufficerēt ad reddēdū sua male abalata. **¶**
 fm rod. hic nō est opus distōe pcedenti s' distm
 guendū ē aliter. s. q' si creditor cōidit talē pecu
 niam vt ex ea cōmoduz suū faceret. et ex ea lu
 crādo forte se libaret. tūc pē reape debitu suū de
 rebus talis. **¶** Nec est sile d' genio qntū ad dote. qz
 soc dādo dote gñio paupior efficiat n' qntū ab onē
 alende filie releuat. s' debitor non sit pauperior
 reapiendo rē vel rei vēdite pāu. Si autē cōidit

mala fide pecuniam. puta ad aleas ludendi. l. me
retrici datur. vel histrioni vel alicui bona sua
dilapidanti. non debet huiusmodi pecuniam recipere de bonis
predictis. sicut nec ille qui ex ea lucrum agit. Quod
autem alij quibus ex contractu debet vel quasi
ex maleficio recipere possunt ex huiusmodi rebus quod sibi
debet. dum tamen rem furtivam vel raptam l. usuraria
in ipsa specie non recipiant. maxime secundum illos qui
dicunt quod in usura dominium non transferretur. Sed et eos
qui dicunt quod transferretur dominium in usura edo quod ipsa res
usuraria in specie insolubili recipi non debet. quia debi
tor qui dedit eam ostendere potest si extat. nec eo iusto cre
ditor aliam per ea solvere possit. l. rodo. Quid de
fueritibus usurariis. R. secundum rodo. aut fuerit
usurarius in licitis et honestis et necessariis. et sic pos
sunt accipere mercedem de huiusmodi rebus. quia utilitas
quam consequuntur usurarii ex operibus eorum operantur cum
mercede quam dant eis. unde non possunt dici pauperiores
propter mercedem datam. cum loco mercedis habeant com
modum operum. Aut fuerit in illicitis et in inhonestis.
et sic non debent recipere mercedem de huiusmodi. Idcirco
dicendum est de cultoribus prediorum et mercenariis
alijs usurariis. Sed nuncius illi fuerit usurarius
qui fuerit eis in feneratori officio. s. per eis pe
cuniam ad usuram numerando et usuram accipien
do de eorum mandato ad restitutionem tenent. cum nichil
ad eos pervenerit. R. secundum rodo. quod non tenent per se
cum iidem usurarii per se vel per alios mistros exerce
rent huiusmodi usuras licet non per istos. Alij vero ut
monachus distinguunt dicentes. quod fuerit aut mu
tuat pecuniam dominum suum ad usuram de generali mandato
domini dicentis sibi quod mutuet cuiusque voluerit pe
cuniam ad usuram sub nomine ipsius domini. et tunc fui
ens tenent ad restitutionem si dominus non restituat. quod est
in hoc principalis et in optione est mutare et non
mutuare. Aut hoc facit de speciali mandato do
mini sic mandatis sibi. mutua de pecunia mea
x. lib. nomine meo. et tunc licet peccet hoc faciendo.
tamen non tenetur ad restitutionem. Quid de illo
qui sine mandato gerendo negotium alienum fe
nerat ad opus eius generis negotii. R. secundum rodo.
quod tenent ad restitutionem quod fuit officio usurarii mi
nister et actor. Quid de illo qui cum vellem
mutuare pecuniam alie gentis induxit me quod non darem
eam sibi nisi sub usuris. R. rodo. quod restituere tenent.
quia impedivit debite utilitatem proximi. procurando ne
mutuum gentis sibi daretur. Quid de eo qui consulit a
licui ut feneret. Quid et de eo qui dat amico l. com
sanguineo vel commodat gentis pecuniam ut ex ea fe
neret. Quid et de eo qui obicit societatem cum alio ad fe
nerandum exercendum. Quid et de eo qui mutuatur usurario
pecuniam ad principatum lucrum usurarii. R. secundum aliquos
tales qui inducunt aliquos ad feneratorium tenent
insolubili si aliter non erant feneratorum. si autem alias
erant feneratorum non tenent nisi quantum ad eos per
venit. Secundum vero rodo. in neutro casu tenent nisi quod
ad eos pervenit. Et melior est opinio talium in hoc casu quam
in furto et rapina. ubi qui prestat auctoritatem
ad restitutionem tenent et si nichil ad eos pervenerit
de maleficio. et hoc idem. quia rapina et furtum sunt voluntate
domini fuerit qui patitur damnum. sed usura de volunta
te pervenit ad creditorem. Nec inveni quod iura dent

actionem debitori contra huiusmodi inductores ad repetendam
dum usuras ab eis quas debitores solvant taliter
inductis per alios. cum ad inducentes nichil inde
pervenerit. Quid de eo qui pecuniam deponit a
pud usurarium. R. si quis omitteret pecuniam suam
usurario non habet alias unde usuras exerceat
l. hac sententia ut inde copiosius per usuram lucrare
tur. et materiam peccandi daret. unde et ipse cul
pe princeps esset. Si vero usurario alias habet unde
usuras exerceat aliquis pecuniam suam omittat
ut tuus fuerit non peccat. sed videtur ad hoc habere ma
ior hoc et hoc. Quid de eo qui sola specie sine sententia
principalis usuram omittit. nuncius tenet restituere
que ultra sortem accepit. R. tali secundum glossam. et et
rich. in hoc et sequacem in suo quarto. non est
opus restituere ad purgationem delicti. sed sola pen
tenda sufficit sibi. sicut in symonia mentali. c. de
symonia. c. si. Si strarius sentit hosti. et bene et rodo.
quia glossa. expressum est illud c. ex. c. consuluit. unde per
eos talis usurarius ad restituendum ea que recipit
ultra sortem est efficaciter inducendus et tenet in
foro principalis. quia dictum per dominum est lucrum. 6. mutuum
da. nichil inde specie. Et tenet secundum rodo. restituere
quidquid ultra sortem precepit quacumque sententia de
bitore dederit. siue propter dilectionem exortam propter
mutuum et datum. vel propter ad. siue propter recipiendum
proximam terminum. quando tamen debitor dat
creditori propter solam dilectionem non potest repetere nec per
restitutionem sibi consulit si forte habeat aliquid de bo
nis creditoris. de hoc super. ar. 4. circa principalem.
Quid si non sit corrupta intentio creditoris. debi
tor tamen propter mutuum acceptum vel ultra sententiam
dum dat ei aliquid. nuncius creditor tenet restituere
illud. R. secundum rodo. non tenet de consumptis fide
bona. nec etiam de extantibus quantum probabili
credit quod ex sola dilectione ei dederit. si autem cre
dat probabiliter dubitet quod propter illam causam illi
fuerit restituere tenet. quoniam aut debitor non gentis
dat l. creditor non gentis mutuatur. si aliter habeat de bonis
creditoris et per restitutionem sibi consulit de usura quam d
dit si est cogendus ad restituendum in foro principalis.
Quid de illis qui veniunt solonis emino nolunt
dare dilacionem debitori qui iuramento astrictus est soluere
nisi data eis pecunia aut aliquid equipollente. exp
se tamen aliquid non petunt. R. tenent ad restit
tionem ex. c. consuluit secundum ray. si tamen debitor credi
torem volentem recipere pecuniam suam preueniat
muneribus gentis regans eum det sibi dilacionem
propter amicitiam vel propter deum. et gentis recipiat credi
tor illa munera ratione preteritis temporis non fuerit li
cet postea det indigentem benivole dilacionem quam
aliter non daret si eum ingratus vidisset. det dico prin
cipalem propter amicitiam l. propter deum. secundario vero propter
gentis gentis debitoris. et hoc faciat ratione preteritis
temporis non fuerit non est usura. unde ille non tenet ad re
stitutionem eorum qui sic accepit secundum quosdam. hoc de mo
nacho. Quid si quis vendat bladum alicui per
20. sol. in melle quod est tantum. 14. sol. secundum boni vi
ri estimacionem in prefixo termino valiturum. et po
stea carissima veniat et dictus emptor illud bladum
24. sol. vendat. nuncius propter venditor aliquid
emptori restituere tenet. et videtur quod non. quia

emptor in nullo est damnificatus imo lucet. **S**ed contra. quia gerat? ille fuit usurarius. ergo te :
netur aliquid restituere venditori. **R**e vendi
tor. s. ille f. monaldū tenetur emptori restituere
totū i. q. supponit dicit vlt. fm estimacōez bōi
vin. quia licet emptor nō sit damnificatus hic
propter euentū rei qui nō excusat ab usura. dam
nificatus tamē fuit quia multo pl. emit q. i.
termino valebat fm estimacōem boni viri. **A**
Quid si quis det usurario modū bladi p. usu
ra qui mō valet. x. sol. et post annum idē modi
us valet. xx. sol. nūquid usurarius tenet? restitui
ere modū bladi illi qui dedit i. valore i. q. mō
est vel quo fuit q. dedit. **R**e scilicet monaldū q.
si erit i. opōe recipiens. quia cum usurarius
vsq. mō non restituit. et mora restituendi pre
iudicare debeat sibi. restitutio fm opōez reapi
entis debet fieri vt dictū est s. **S**ed quoy solucō
pri. debet fieri. s. male ablatoy vel legatoruy.
Re fm alex. lomb. rō videt. ostendere q. pri. sunt
restituenda male ablata q. soluēda debita. q. a
restituēdo male ablatoy tollit iniuriā facit
eo et pri. et maxie in furto et rapina. in so
lucōe aut debitor nō tollitur iniuria s. saluatur
iusticia. et id videtur hoc pri. faciendum. **E**t si
fiat geratū vt in plib. hoc fieri videt quia de
bita sūt clara et manifesta. restitōes aē nō sic s. sūt
impende. ceteris aut pibus clarū pcedit scertū
Prius autē sūt restituenda male ablata qm
soluenda legata. q. donacō legatorū est ex deu
tione legantis. et id est superogacōis. s. restitui
rō ablatoy est necessitatis iusticie. pri. aē opōez
soluere illud quod ē necessitatis q. qd ē supero
gacōis. vñ fm jo. an. li. 6. de usu. quāquā. pri
us deduc debent usure et male ablata tanquā
es alienū qm soluatur legata et alia que sūt t.
tulo lucratio pūcta. intelligit em heditas dōu
ero ere alieno. C. de lega. si vniūse. **D**e hac mā
vide infra de testis ti. ad quid hēs tenetur. q. one
s. quibus satisfacet pmo. **V**trū usurarius
teneatur restituere nō tñ usurariā pecūiā s. etiā
quidquid lucrat? ē cū illa et fructus pceptos ex
re empta de pecūiā usuraria. **R**e sicut supra di
ctū est. rez quedam sūt quaz vsus est eaz con
suptio. que nō habent vsufructū pnap. s. u
ra. et id si tales res sint p vsurā extorze. vt de
nar. et riticu vinū et huiōi. nō tenet hō ad resti
tuendū. n. i. q. accepit. quia i. q. quod de tali re ē
acq. sūt nō est fructus hui. rei sed hūane indu
strie et laboris. i. ipe hō est domin. nisi forte per
receptōem vel detencionē talis rei debitor sit
damnificatus amittendo aliquid d. bonis suis.
tē q. tenet ad recōpēsacōz nocūti vt si domū
suam vel aliquid huiōi opuit eum pro p. do vi
lori distrahere qm valeret vt vsuras solueret
Quedam vō res sūt quaz vsus nō est eaz con
sumptio seu distractō et he habent vsu fructū.
vt dom. ager et silia. et id si quis alteri domū
vel agrū extorsisset. nō tñ tenet restituere domū
vel agrū s. ē fructus inde pceptos deductis p.
laboribus et expēsis. quia sūt fruct. rerum qz
alius est dñs. et id debent ei. lxx tho. richi. et rod.

Cū quibus ē hosti. recordare vlt. dicēs. q. vsuras
nō tenet ad restituendū vsuras et itesse debitoris
in quo quidem damnum et lucrum suū est compu
tandum. sic satis exp. se legitur. ff. de eo qd ē co
loco. l. 3. §. p. l. in. fi. se. **V**nde nō placet ei inē
ptacō quā ray. p. vsurario facit. s. sūles q. vsu
rari. postq. satisfecerit de vsuris petat a debito
re veiam ad cautelā. quia forte teneret ei apli.
aliquid restituere p. interesse et damno. **N**ō vñ
ē hosti. q. debitor vltra suū interesse possit lu
crū petere. quia hoc esset suū repetē cū vsuris.
Idem etiam dicendū est fm rod. de lucro habito
de re furua vel rapta p. negociacōez l. opacōez
reddet. vel pōij factam d. re hūdi furcia vlt. ra
pta. **V**trū aliquis teneatur restituere dānu.
qd iērit ille cui rē abstulit ex illi. ablacōe. **R**e
dup. q. dānificat. **V**no. quia sibi auferē i.
quod habet actu. vt quia aliq. dirupit domū
ei. et tē dēt sibi restitui q. valet dom. **A**lio.
q. auferē sibi n. illō quod h. sed quia impediē
ne habeat id ad quod hūdi in via erat. et tē n.
debz eqle sibi restituere. quia. s. m. est h. i. po
tēda et esse in via ad hūdi q. h. i. actu. vñ si
quis effodiat agrū alie. semiatū non tenet re
stituere totū valorē messis fuisse. **A**lij dicūt sic
scz q. in restituendo duo debet attendi. s. valor
rei ablata. et illa eadem est restituenda vel equi
ualens. **E**t damnum secutū ex ablacōe illi. rei.
hoc aut damnum aut est psecutū idē pmo et p se
et directe aut p oñs. primo mō dānificas tenet
restituere damnum i. verbigracia. alicui est ab
lata pecūia ex qua volebat nēcia emere. vel cē
empta vlt. debita soluere. et id oportuit eū posses
siones viles sibi vendere vel pecūiam mutuo
ad vsurā acipe tūc tenet damnum sic secutū resti
tuere. **S**i vero i. sit subsecutū indirecte et p ac
cōdens. puta. quia damnificatus nō est consecu
tus lucrum qd ex pecūia sibi ablata consequi spe
rabat. tale damnum dānificans restituere n. tene
tur. qz pecūia de sui nāsa n. multiplicatur. **S**ec.
aut est fm istos in istis que ex nāsa sua multi
plicari pnt. vt in aialib. et id spoliator talūz
tenet restituere tñ quātū erant valitura tpe re
stōis. **D**e h. tñ est dubiū. s. vt. teneat ad tñ.
tñ quia talis valor est i. potēda. tñ qz aialia pos
sent interim mori. **Q**uō si is q. vsuras ex
torzit ad mopiam deuenerit. **R**e licet vsurari. in
telligat semp in mora cē. vt C. de furtis. subtra
cte. tñ si paup. s. excus. vel bonis cedat. est
excusatus et absoluendus tenet tñ satisfacē si ad
p. gūiozem fortunā puenierit. i. hita rōe ne ege
at. ff. de re. iudi. in p. dēnnacōe. sup. q. exponet
ydoneaz caucōz. vt ex. e. cū tu. §. p. l. et d. solu.
odard. **E**t p. quilibet cedē antelirē contestataz
in pūtia vel eaz in absētia p. nūcū vlt. p. eplaz
vt. ff. de ces. bo. l. p. l. et vlt. **E**t hoc est vñ i. in
dico contentōso. **S**ed nūquid ita est i. foro pe
nitendali. **R**e fm gof. q. nō imo dicitur ei q.
totū restituat ablatū ex. e. cum tu. et. q. q. 6.
si res. ablatū dico siue p. rapmā sū p. furtū sū
vsuram. q. q. 4. siquid iuenisti. hoc videtur eē
velle bñ in. c. cū tu. in glo. sup. i. facultatibz.

Sed in strariū opponens hosti. dicit qd nō amīc
tē pūlegiū ex cā iusta sibi datū. Nam si tēpe
famīs lūz alienū sine peccato accipe mulco forā?
retinere. hēc hosti. Alij aut volūt qd si talis con
trīe nō potens est satisfacē. pētē teneē dīlacōm
vel remissīōnē sibi fieri cā ele ab illis quibz te
neē restitue. et sic erit in statu salutis alias nō
12. q. 6. si res. Sed hoc vī nimis durū. vñ cōo
qd ad salutē ei sufficiat qd si ad pīguiorē fortūaz
venerit. restitue firmitē in corde pponat. Sed
nūquid clerici vsuras qd hnt l habuerit de rebz
ecclie restituere pnt. Rē fm ray. qd non. quia
tales res sūt paupm. n quaten ex pēcūia vsu
raria vel qlibet alia sua expendissēt i valitatez
ecclie. s; pōt restitue debent de rebz suis pīo
nialibz qz d ecclia acq̄sitis fidelit iuxta suum pos
se. Rōd. vero credit qd si h non possint d bonis
suis facē de fructibus ecclie quos pceperūt legi
time possūt se liberare. Cui est vsura restitui
enda. Rē si sciat a q extorta est restituienda est ei
si sit pns. ex. e. cū tu. s. sup his. Si vero sit ab
sens ei heredi vel pcuratori si sit. Si vero nec
ipē n heres ei vel pcurator sit pns. et vsurari
us nouit vbi ille hīcat. dī ei mittē aliq mō si
pē fieri fidelit et secure. h em semp faciendū ē qn
cōmōde fieri pē. Et fm quosdā vt bñ. mitti dī
sumptibus ipi debitoris abūtis. ar. ff. de op.
li. ope. si tñ expense itineris nimis excedūt sum
mam illi vsure. tūc debet paupibz erogari. Rē
2. q. 6. anterior. et ex de iudi. cū sit. et ex e. cū
tu. i glo. hosti. vō distiguit qd si vsurari qui ē
male fidei possessor alibi se insulit qz vbi vsu
ras exercuit tūc pps supbus mittere teneē
Si vero is a quo vsuras extorsit vī heres ei a
libi se trāstulit tē locū habet qd illi alij dīc. 7. p
baē ff. de rei ven. si res. 7. l. si vō. 7. l. se. Et
i oibz fm qd rōd. dīcē pensande sūt arcūstāde.
et quāntas rei debite. remotio loci. expense que
fierent in mittendo. et paup̄tas vel diuīde emf
cui restō debet fieri. quia tam parua possz esse sū
ma rei restituende. et tante expense que fierent
i mittēdo. et tā diues cui debet restitui. qd nullo
mō deberet velle p re tam modica pīmū tātū
guari. bñ n oportet qd tunc mittat. Et i tali
bus recurrendum est ad arbitriū boni viri. hēc
rōd. Ceterz si de eius aduētū pīmo spereē. tē pe
cūia deponē et cōsignabiē. C. d. vsu. accepti. 6.
gof. Itē si res esset magni valoris et non possz
illi cōmōde mitti cui est. deberet in aliquo tuto
loco deponi et ei significari fm tbo. Si vero vsu
rari nesciret nec speraret qd defaali sare possz
vbi ille hīcare. nō ei teneē vagari vt querat
et inueniat eum. ar. ff. de opis lib. l. q. nisi fiat
7. 1. et ex. e. cū tu. i glo. vā si sare ei tam cō
mōde mittē nō posset debet eam paupibz erga
re. 2. q. 6. anterior. et meli ex e. cū tu. 6. ray.
et bñ. ibidē. Et itē intelligendū est si sare n pos
sit a quo eam recepit. Et quod dictū est de eo a
q extorte sūt vsure. itē intelligendū est p oīa si
ille nō sit supstēs de ei herede fieri debere. Sed
nūquid pri dī fieri restō vni qm alij. Rē qd sic
i cā. vt qn restō vni est dara 7. dēminata al:

teri aut nō sic. tūc em vī qd ceteris pibz pri sit
faciendū isti qz illi. Ceteris et pibz vī pri restitue
dum paup̄ qz diuiti. Si aut vīqz sit eque pau
per vel diues. vidē qd restitueō sit pri illi fa
cienda cui pri facta est iniuria hēc alex. lom.
Quid si nō sufficiat hereditas ad satisfaciē
dum oibz. nūquid satisfiet pīmo venientibus.
Rē dīcē gwil. li. 6. e. quāquā qd non. imo
satisfiet eis et alijs p rata. ar. ex de testa. 112.
2. in fi. et ff. de pac. si ples. 10. autē an. dīc qd
satis vī in h cāu tempz osiderandū. vt qui pīmo
soluit qd suum est integre recipiat. et sic de fm
gul. li. 6. de re. i. qui pōt. s; pīmū dīcē ma
gis placet m. et de h infra. 4. 36. q. 3. quibus
Cui autē male ablata mēta sūt paupibz
eroganda. Rē. rich. dīc qd auctate ordinarij. qd ē
pater paupū vbi osuetū est talia fieri p ordina
riū. vbi aut nō est osuetū potest facere per sep
sū. non em interdīc p ius sēptū ei qui teneē i
stituerē in dicto cāu erogare pauperibus per se
ipm si faciat h fideliter. et de consilio bonoz vi
roz. Sēdm vero ray. in sū. 2. li. ti. de rap.
iū x. fi. s. forma restōnis. restituenda sūt male
ablata mēta ad consiliū epī vel pīam dīcē.
Sēdm vero hosti. in sū. 2. ti. de pīa. s. vī. ad
fi. s. s. s; qua forma v. itē et vbi. restituēda
sūt ad consiliū epī. et est p eo. 12. q. 1. sapim.
Pns vero gwido de basilio archidya bonū au
ditōz dīcē itāz in curia pape. qd fecit apparatū
sup dēctū et sextū decretaliū. interrogat sup h sic
sēptis respōdit. s. qd sūa hosti. est vera vbi nul
lus est deputat a testatore qui hoc exequat. 12.
q. 2. de laicis. in fi. vbi vero cā psona est depu
tata illa debet exequi vt ibidem et c. de epis. et
c. nulli. et ex. de testa. tu. et c. jolles. et in aut.
de eccl. ti. s. si quis. imo etiam ipē qd habet bona in
certa que debent pauperibz dari potest ei paup̄
ribz erogare sine aucte et licēda epī vel alij
iudicē ecclīastīc. vt colligē ex d. vsu. cū tu. 7.
1. v. vel his. in textu et glo. hēc etā innuē cla
re ex. de homi. sicut digni. s. eos. sup illud alie
na. Nec obstat illud ex de iude. cū sit. qd loquit
de iudo cui dispensacō merito hēc suspecta qd ad
paup̄es xpīanos ab ecclīa. et id bñ ibi dī fm p
uidentiam dyoc epī. que suspicio cessat in ecclīa
nō fidei. hēc archidya. et sic ep̄s fm cum nō
habet se intronittere de talibus in defectu. Sē
tus vero ad quēstionem istā mōēs dīcē qd vbi
lex dīma vel ecclīastica nō dēminat psonā sēqn
da est rō nālis. h aut dīcēat magis qd ille qui
teneē restituat paupibz p se qm p aliū. n tñ
excludendo alteri boni viri cōsiliū. qd talī omī
tere possz qui nō bñ fideliter dispensaret. Dīcē
aut gwil. dur. in spe. qd in hoc cāu pōm debet
publice edictū in locis a quoz incol vsure sūt
extorte. qd omīs a quibz sūt extorte veniāt. et si
qui appareant quibus fides sit adhibenda pōt
ill restitue qz paupibz eroget. ad hoc ar. ex. de
homi. sicut digni. s. eos. et onēit cū eo p. an.
Sed pone qd xpīan recepit vsuras a iudeo
cui restituet. Rē liberabi edē restituendo. Con
ueniendū tñ est fm ray. et hosti. qd ipē nomie

illis indei cū aucte ecclie illis xpianis satisfiat
a quibus ille iudeus vsuras exegerat vel quibus
alias obligat⁹ erat. et sic liberatus erit. ff. de ne-
ge. soluendo et. l. cum pecunia. l. apud eodē sacm
vel alium locum tutum cū aucte ecclie nomine
illi⁹ indei pecunia; deponat. ut cū iude⁹ ille resti-
tuerit ei restituatur. Et idē intelligendū ē fm
ray. qñ debet fieri restō vsuray receptay a xpia-
no vsurario. Quod autē dictū ē s. q. pueniēci⁹
ē q. ipe noie illi⁹ tē fm rōd. est vñ qñ facciū ē
occultū et nō timef scandalū nec piciū taliter
soluentis. alias sufficit q. restituat illi a q. sit
accepte. Qñ debet fieri restitucō. Rē q. statim.
nō em remittit peccatū nō ablatū restituat ut
dic. au. li. de vñs dñi. teneat at hoc facē qñtū
in se est ut ei remittat peccatū. ex de sy. mathe-
us. ibi celerē. et c. cū in ecclia. dicē q. tanto sē-
gūiora cūta quāto diut⁹ detinet infelicē aīam
alligatā. In caū tñ ille qui restituē debet non ē i
mora. nec imputat sibi si nō restituit statim.
et pmo si restitucō sit contra bonū. pxi. ppe qñ
nō teneat quis reddē gladiū furioso. 2° si fiat h
de libera volūtate ei⁹ cui restitui debet. 3° qñ expe-
cat oportunitas restituendi cū maiori pice et
honestate. ut si ille cui restitui debet obitū igno-
ret et nō sine scandalo vel aliqua inhonestate
statim sibi restitui possit. 4° si facultas nō assit.
ar. 12. q. 6. si res aliena. ibi si reddi possit. et ex
d vsu. cū tu. ibi facultatibus. Esto q. ille q.
debet restituere nō possit restituē sine grādi di-
spendio suoy bonoy. puta q. forte nō inuenit q.
bona eius p. ppetenti pao emere velit. quid fa-
ciat. Rē dic. pē q. talis ab eo cui restituē d. dif-
ferēdi restōm licendā petat et obtineat. aut ei
de dāno qd icurrē pē ex dilacōe satisficiat. aut
tantū det d. reho suis eidē qñtū res l. pecunia sua
valet. Quid si is qui debet restituere sit indi-
gens multū et qñ in extrema necessitate. Ad h
rūdet alex. lomb. q. ille cui tal⁹ restō fieri d. a e
que indiget sic ipe aut nō mltū indigz. In p^o
caū videt q. debeat statim restituere. q. nll⁹ fa-
ciē d. pfectū suū cū alieno et damno eius cui⁹ ē
ipso iurto. In 2° caū aut ille qui restituē debz ē
in tanta indigēcia q. si sciret eam is cui resti-
tue d. fm dictam recte rōis et caritatis tenere
tur sibi subuenire vel remittere in toto l. i pre
vel dilacōem dare. Aut nō est in tanta indigē-
cia qñ se restituere possit in toto vel in pre. In
p^o caū differri pē de oficio iudicis ecclia sicut dū:
modo restituere sit parat⁹ si ad fortunā venerit
pinguiorē. In 2° caū statim restituere debet.
Sed nūquid sufficit vsurario in mortis piculo
ofstituto condē testamētū i q. ordinet suoy male
ablatoz restōem. Rē q. nō. quia testamētū ē de
his que quis vult fieri post mortē eius qñ iam
nō est loc⁹ pñe. et id optz q. in vita velit resti-
tuere alias nō remittit sibi peccatū. si g^o hz pe-
cūiam eam exponat restituēci pxi⁹ qñ mori at.
vñ si sit vsurari⁹ manifest⁹ debz ei sepulcra ecclia
stica dnegari. donec fm q. ei⁹ patuē facultates
plenarie fuerit satisfactū quibz restitui debet si
psto sint. aut alijs q. eis acq̃rere possint. vel eis

abūabz loci ordinario aut vicē eius gerēci. siue
rectori prochie i q. testator i bicat. ex d vsu. qñ
quam. ut habitū est sup in art. pcedenti. et fiat
p^o q. dicē ibi. Quid si fenerator ptem pecu-
nie fenebris ei a quo ipe hūit vel heredi eius i
stituat. et de eius volūtate ptem retineat. Rē di-
cūt qdā indistincte eū nō esse liberatū nō offerat to-
tū. Scdm vero gōf. et hosti. si h ex pacto fiat li-
berat⁹ nō est. ar. ex. de symo. veniens. si vō pte
liberaliter et sine pacto offerat et soluat. et d re-
siduo mīam petat. et debitoz liberal⁹ remittat.
liberat⁹ est nec vlē restituē teneat. Tñ fm host.
index ex certis ptecuris animi sui motū forma-
bit. si em debitoz sit paup et vsurari⁹ diues et
potens. nō est psumēdū q. debitoz ex corde remit-
tat s. h facit ut statim illō modicum hēat et n
totum pdat. si aut sit diues et potens q. solz. et
mimis tñ d suo tradē. psumi pē q. h faciat ex
corde. Ad h nota fm aliqz q. si restituēs w^o
restituere aliq. saltey duo debet oñdre ei cui te-
neat. s. velle et posse. et admī⁹ velle si nō hz posse.
Et ita siue totū siue ptem suū nichil rapiat ē:
ditoz solutus est debitoz. q. aliquis est qui habz
posse et nō velle q. dicit dōtozi si volueris scōz:
dare mecū ego scōrdabo tecū. hoc est dictū. t. bi
satisficiat si volueris ad volūtate meā non ad
tuam. quia si crederet q. totū vellet acipe nichil
daret. at creditoz pod⁹ vult aliquid hēe qm ni-
chil. talis em satisfactio nō est saluifera quia
nō satisficit alteri s. sibi. Item ali⁹ oñdit velle
et nō posse dicens. libenter tibi soluere oīa s. non
habeo. vñ nec ista est saluifera si pē. quia dōi:
toz audies impotentiā velit nolit optz q. s. ab
soluat eū. q. ait lex. inanis est actō quā iopia
debitoris excludit. h de monalco. Itē pone
q. quidā vsurari⁹ offerat libere totā pecūiam cre-
ditozi oñdens plenariā volūtate cū tñ nō habe-
at. quia si crederet q. aliquid acaper nō offerret
ei creditoz aut nichil penit⁹ w^o acape s. liberali-
ter dimittit totū. nūquid talis satisfactio. Rē p
iste plenarie satisfactio pxiō s. nō deo. et idē p^o
mod suffi⁹ ei sola pteco vt satisficiat deo. Vñ
ofulendū est nō pteco vt admī⁹ liberam satisfacti-
onē faciant p^o deo. Scōz hosti. vō itelligit eē sa-
tisfactū creditozi ex quo remisit sibi ex corde q.
litercūq. satisfactū fuerit sibi dūmō sit talis q.
remittere possit. q. remissio ex q. est facta nō rōo-
catur pñia. Item sūt aliq. vsurarij q. nitūt de
ape dñi. q. mīata vsura et accepta tūc exponūt
eam dñi credētes q. nō acapiat. quia si dēret
q. retineret nō pntaret. at ille vēcundia vel
timore ductus nichil vel parum recāpit residu-
um donans eis. et tales satisfecisse se dicunt qd
non est verum. Item est de eis qui scōrdant re:
apiendo vsuras. optet ergo q. postmodū de no-
uo satisficiat. oñdendo liberā volūtate. hoc de
monalco. Item nō q. quq. sūt modi satisfi-
cendi fm aliquos. pñus est cum pecūia libere
offerē sine malicia et exactōe. et hic ē pfect⁹. 2°
est cū nō habens pecūiam offert pignora suffi-
cēcia. 3° est cū nec pecūiam habēs nec pignora
sufficiēcia facit tñ instrm vt postea tam ipe qz

les possit ad solonē spelli qñ venerit ad pignus
rem fortunam. Et est cū mediante sacerdote vel
aliqua religiosa psona fit libera et voluntaria
pcedia. ista tamē media psona semp debet oñ
dere velle et posse libm debitoz ita q nulla sit
coactō debitoz directa l indirecta. q est cum
de consensu et mera ac libera volūate creditoz
ponit aliam possessionē in mañ alieni? honesti
uiri. ex cui? fructibus pcessu tps omia debita
psoluant. et postea possessio redeat ad heredes l
ita remaneat imperpetuū. si debitoz voluerit
p incertis. Et sciendū q fm quosdā licet hoc fiat
de licencia epi vel sacerdotis discreti. si tñ fiat absqz
libera volūate et consensu creditoz nō sufficit
ad salutem. qñ saunt certe psona quibus resti
tucō fuerit facienda.

De viij

Sequit vidē de s. s. de forma istri obliga
cōis vsurari vel raptoris ad restituendū
aliena. Circa qd sciendū q tale instrumentū
debz fieri manu publica. s. tabellioz. cui at debet
at fieri sup habitū est in h. a. art. 6. s. insup qd
statutum. diceñ aut sic. Dñs pter volēs salu
ti sue aie psulere p restituendū plenā oim que in
debite et iniuste acquisiuit habet et habuit. pro
misit dño. c. pssbro talis ecclie i cui? prochia ha
bitat pmissioz recipiēt et stipulanti nōie et vi
ce oim qz inest restituere oia et singula q ad
eum vel patrem suū l auū vl aliū ei? noie per
uenerūt ex cā vsurariū vel alia quacūqz cā iniu
sta et indebita acqñcōe vel exactōe. oibz et fin
gul psonis vniuersitatibz et collegiis. a quibz
ipm vel patrē eius vel auū vel aliū ei? nomie h
vl aliqd eoz apparuerit huisse vel pcepisse sū h
apparuerit libz vel scēpis rōnū suaz vel instis
siue alia legitima fide vel pbabili rōe. Et etia
qz bz istituendū vidē dñs dñs. c. l. fñ tli cō
fōri suo de pura et simplicis scēcia eoz. ofiteñ nā
qz et recolat nōnulla indebite habuisse q nō pos
sēt legitima rōe pbari. Itēz scit se fecisse mutu
anto cū aliquibz psonis qsdam stractus vsura
rios qdā palliācōe velatos de quibz ofecta sit in
strumta in qbz vsura nō possit facile dephēdi.
Itē pmissit restituere tli. x. lib. Itē tli cōitaci. c.
lib. qz qñtates hūit a pōis p vsurariā pñita
tē l aliā iniustā exactōz. Itē pmissit dare pōcto do
mio. c. l. fñ tli. pssbroz suo. 24. lib. soluēdas p
eñ et dñtēdas i his et cca ea q sibi secrete cō
misit. Itē cū sciat se qdam illiēte pcepisse et
habuisse q. s. a quibz habuit apud se est incēuz.
p atabz oim eoz a quibz habuit ipa dare pmi
sit. c. lib. pōcto dño. c. distribuēdas ab eodez
de solio et volūate pfati. A. ofōris sui. vel si
ipe nō possit itēse ad ofiliū et volūatē gardia
ni astēf. mō quo magis anime sue viderit ex
pedire. Itē pmissit supōcto dño. c. noie et iu
re quo sup. restituere oibz et singul psonis col
legiis et vniuersitatibz oia pignora mobilia et
immobilia que habet et que sūt sibi obligata
p vsuris et alijs iniustis et indebitis causis icō
tinenti p sola sorte. Omis quoqz vsuras ab eo
recipiēdas. iuramēta. fideiussōres et obligacō
nes pinde sibi factas relaxat remittit et absol

uit. instrumēta irritat et cassat. ita q p ea nō
ad solā sortē et iustam soloz nō possit aliqd o
ueniri. vel in aliq molestari. Itē pmissit dare et
tradē incōtinēti in man? et potestare pōcto do
mio. c. oia instrumēta ad pōctas cās pñtēta q
bz apd se et apd nōrios vel alias poterūt iueni
ri. Pro pōctis at oibz et singlis faciēdis et ple
narie exequēdis obligat supōcto dño. c. iure
et noie supōcto talē domū spaliē et generalitē
oia bona sua habita et hñda mobilia et imo
bilia. dans et tribuens ei plenā ac oīdaz pñtē
et mandatū. Et absqz eius oficōe vl hēdū suo
rū pñtia autē accipiat et acipe possit pōctam
domū et alia bona ei? que voluerit et ea q ex eis
voluerit possit distrabē vēdere et obligare que
nire de pōo illō reape. possessionem tradē. de em
ctōne cauere. et ob illō certa bona obligare. et
oñem in eis et sup eis stractum facere qdamo
dū ipe facē potuisset. Itē dans et tribuens ei
plenā et oīdaz pñtētam et mandatū agēdi et
exēcēdi actōes suas petendi exigendi et retinē
di. insigēdi qz ac paciscēdi. oueniēdi et ppro
mittēdi. refutādi qñcōem faciēdi. et i ani
mā ei? dē calūnia et veritate dicēda iurādi. et
qōlibet licitū iuramētū pñtēdi. cū psonis iluser
deas q bona sua mobilia et immobilia dēnē l
possident. et d debitoz suos oēs l spealiē dēlef
et d illos qz ex eis voluerit eligē. et ab eis suffi
ciētē qñtātē ex debitis exigendi petendi et reti
nēdi. pōctis oibz et singlis pfidēdis et ple
narie exequēdis. Itē dñs dans et tribuens
ei sup omnibus et singlis supōctis generale
mandatū cū libera admistracōe. Et omis pōctos
et singlos ofituit pcuratores in bonis suis tā
quā i rē suā. Itē pmissit dicto dño. c. nomie
supōcto reficē et restituē omē dānū mutū ex
pñsas et itēse. q fñt p oibz et siglis supōctis
exigēdis recipiēdis et exēcēdis i iudi
cō vel ex quocūqz mō. oibz et singlis quoz inē
est l infuēnt p se l p nūdos suos. credēdo os
de pōctis et quāritate eoz suo simplicia verbo si
ne testibz et sacramto. Et h oia et sigla supōcta
p se suisqz herēdibz pmissit et iurāt ad simplicē
requisicōem sine pñcōne libelli et dilacōis im
plere et rata impetūū hēre et tenere. nec per se
nō p aliū de iure l d facto ouenire. iñtūcās excep
cōi doli mali et accōi i fēm et oficōi sū cā l ex
iūsta cā et pñlegio fori. et oibz fēms et iou
qz. et oī statuto vl capto ciuitatis vl loci. et spe
cialitē talis. et oī aliq legū auxilio q l qbz se defen
dē possz qmī? oia pōcta et sigla adiplēt. Et qñl
cūqz ipe l hēdes sui l ali? noie ei? venit d pōcta
l d a qd pōcto. toties se et suos ofēnat cā pñe.
c. lib. dño epo tli l dño tli applicandaz. q pena
stiplata l pmissa. solta l n. nōlō? pōcta oia et si
gla exēcūcōi mādēt. Pro pōctis at oibz et siglis
attēdēdis et ofsuādis p. et h. qlibz eoz et pñ
et ofoliō ofituerit se fideiussōres et pñapales de
bitozes et pagatores sū obligacōe oim bonoz su
oz pñcū et fuēoz et sū pena pñcēta. pñtētēf
pōcto dño. c. recipiēt et stipulanti vice et nomie
supōcto oia et singla supōcta attēdē et ofsuare.

renuñtates epl'e diuini adriani et ostentationi d' du
obus reis debendi et privilegio fori et vt s.

Forma autem instrumētis facte a commissariis
de rebus testatoris p' esse talis. Cum. a. m. suo
testamēto. C. lib. p. restituendis male ablati l.
p. aia sua reliquisset restituendis et distribuē
dis p'ut disposuit et legauit p. man' dñi. C. p.
sbitari vel. ff. de fessoris sui quos suos ad h. isti
tunc commissarios et reliquit. dans eis plenaz et
liberā p'atem licentiā et auctoritatem vendendi
obligandi et alienandi de bonis ipi' testatoris
et de quibus voluerit sine contradicōe suoz hēd
vel alteri' p'one. p. ipis male ablati s'istituen
dis vel p. legatis soluendis. vt h. patet p' ei'
testamētū vel p. publicū instrumētū scēptū p. man'
talis notarij. Ite idē dñs. C. vel iudex commiss
sarij ipi' a. vel ipi' testatoris voluntatem fide
liter adimplere et eius animā et seipos de hui'
modi commissio vel de p'ictis exonerare volen
tes. cū p. aliā velocitatem l. comodiorē viā de bo
nis ipi' a. p'ectūā p. p'ictis p'ficiendis nequeat
pope vel habere. ex potestate licentiā et auctori
tate eis ab eodem tradita vt supra ostendit. com
missario noīe et vt commissarij olim. a. supradicti
et. dederūt vendiderūt et tradiderūt tūc domū
vnā ex bonis siue hereditate dicti. a. posita in
tali loco et. p'ut habet i. instrumētis vēdicōis.
p. p'cto. C. lib. 2. qd. p'ctū dicti commissarij cōfessi
fuerūt et cōtēta se ab ipso p'proze habuisse et re
cepisse dandi et soluendi i. restituēdōne male ab
latoy vel in solucōne legatoy dicti. a. quam
domū p'ictā. C. et. A. commissario nomine et vt
commissarij olim dicti. a. se p. ipso. T. et ei' noīe
ostituerūt possidere. don' ipse T. ipi' dom' pos
sessionem accepit corpalem. quā accipiendi sua
aucte et rennendi deinceps licentiā dederūt pro
mittentes commissario noīe et vt commissarij olim
dicti. a. dicto. T. p. se et suis heredibus stipulati
litam vel p'ctōisiam et. vt in instrumētis ven
dicōis. vsq; ad cīm bonoy obligacōem. et et. j.
dicti. p. quibus oibus obsequandis ipdem omis
sarij commissario noīe et vt commissarij dicti. a. ob
ligauerūt omia bona ipi' a.

De societatis tractu. ti. 12.

Dicte quia vsura ē illicita et societas
debito mō facta est licita. et aliquādo
lib. pallio societatis latz vsura. iō cōfi
derandū est de tractu societatis. et p'mo quid ē
2° quō strahitur. 2° mē quos. 3° in quibz rebz.
4° quis mod' vel qd. pactū apponi possit. 6° qd.
et quibus mōis soluit. 7° que actō et qñ ex ea
nascat et ad quid. et quibus. et contra quos de
tur. et qualis sit. Circa p'mū sciendū qd. so
cietas est duoy vel pluriū quencō. cōtracta ob
commodiorē vsū et liberiorē questū. h. desepcō h. j.
bea. marco tullio. et accedit ad h. qd. dñ. vniū
industriam. ff. e. si nō mī. ff. ita. Ar. ij.

Arcu 2° sciendū qd. societas cōtrahit' solo
p'fessu. vñ si mē soci' aliquē admi sit qz
mē sociū esse voluit. ei soli socius est nō mī. ff.
e. qui admittit. Et cōtrahit' ad tēpus et imp
petuū. a. dum vult soci' et sub cōdicōe. vt. ff. e.

l. i. et C. e. l. p'f. In eīnū aut. vt sine fine durz
nō p'f. ff. e. l. nulla.

Arcu 3° sciendū qd. societas strahitur inē per
sonas illas que alias p'fuit strahē et ob
ligare se. de quibus habitū est s. titulo de strac
tibus in cōi. arti. 3.

Arcu 4° sciendū qd. societas strahit' qñqz vni
uīsoy bonoy qñqz alie' negocia cōis tantuz
qñqz vni' rei. ff. e. l. vlē. In re aut. turpi et fla
gidosa qñbi nō p'f. ff. e. nō p'f. Ar. v.

Arcu 4° sciendū qd. in societate cōtrahēda
non potest mō adid. vt quecūqz ex socie
tate obuēniūt cā donacōis p'neāt ad socium
mē et ego nichil habeam. quia tūc magis vi
derer mercenari' cuius qz soci'. ff. e. l. 4. ff. si. Ite
non potest adid. vt soci' de dolo nō teneat. vñ de
si a p'ncipio dolo te inducā vt mecum cōtrahas
societate quā alias nō p'lxres. n. tenet societas
ipō iure. ff. e. l. 3. ff. vlē. Ite nec vt trāseat ad he
des. ff. e. nemo. et h. in societate vect. galiū pu
blicoy transit societas ad heredem. et h. si fuerit
dictū. et p'ona heredis sit societati conueniēs.
ff. e. adeo. et l. vñ. Si aut. in societate cōtrahēda
aliquid exp'mat' d. lucro. idem tādte dictū vide
tur de damno et eoduerso. insti. e. ff. illud. eadē
enī debet esse rō p'noy. ar. ff. de lega. 3. l. vlē. Et
h. est verū de damno qd. cāu. stringit. si enī p'ingit
dolo socij vel culpa ex qua teneat ex qua dedu
cit ex societate damnuū tale. si p'od' mouat ac
tio p. socio. quā ouent' ille qui damnum dedit
damnuū cogit' resarcire. ff. e. nō ob eam. Item i
societate p' adid. pactū vt partes societatis cō
stituant' arbitrio tūc. Et si ipse nichil arbitret'
societas nichil valet. ff. e. si cognita. Si vō t. dñ.
iniquē arbitretur. ad arbitriū vni boni. i. iudi
cis recurrit. ff. de v. ob. p'muus. ff. cū ita. 3.
qd. de societate qd. strahit' mē aliqz. ff. q. vnus po
nat p'ctūam et alter opam. nunquid talis so
cietas est licita. ff. q. sic. dñ. tñ cōtr. scti. at. lucru
et damnum. qñqz tñ societas ita potest cōtr. vt
alter nullam partem sentiat damni et lucrum
sit omne. vt si tanta sit opera quanti est dam
nū. sepe enī tanta est socij industria vt plus cō
ferat societati qz p'ctūa. vt si ipse sol' nauigat
sol' p'gnet sol' p'icta subeat. ff. e. si nō fuerit.
ff. i. Quid si p'ictū p'neat insolū ad redi
pientē et lucru insolū ad tradētem. ff. q. talis
societas ē illicita et ē leonina vt ibidē. ff. si.
Quid si recipiens insolū sentiat p'iculū vt p'ct.
p'iat lucru. ff. alibi. dicit qd. talis societas ex vi
pacti n. iure societatis est licita. ff. qñt' muat' dñ.
qd. oīo est illicita. et hui' sūe adlxret. jo. et ar. di.
aco. et alij doc. Nā quātū ad societatem p'neat
n. aliud dictū sit p'ies sūt equales. Agi tñ p' i
p'riū. ff. q. ad vñū p'neat due p'ies lucru ad aliū
ēcia. dñ. is qui pl' recipit societati pl' p'ctūe l.
ope vel cuius subet artis p'ulit. ff. e. si non fuerit.
ff. i. Aliter vō qz societas est alicui' firmitatis
vt ibidē l. vñ et id ex vi pacti tal' societas nō
valebit. liz i alijs stractibz teneat appositū pac
tū Nec obstat insti. p. so. ff. adeo. dñ. quia ibi di
cit posse oueniri vt quis p'ctū lucru ferat damno

nō teneat. qđ optz de lucro mōmōij itelligi l' ope nō capitali. Et h' est qđ dīc supius. neq; enī lucrū itelligit nō oī dāno deducto. Ideo sic sē p'it gof. in sū. ti. de vsur. Vis dare pecūiam a licui mercatori sine peccato. pone pecūiam et ipse opam p se nec pecūiam tantā vel mīorem. plurimū enī qđ dēst pecūie oia suppleet. omniū cēt p'icta damna et lucra. ff. e. l. 6. §. 1. et. l. si n fuerit. et se. h'c hosti. **E**sto q' dāt aliq's alicui q'itatem tantā pecūie ad opand' fidelit' et dili: genē cū ea in elī arte vel ad mercandū in tali mercacōe vsq; ad annū elī pacto. s. q' i fine āni si inde lucrat' fuerit sortem et quartam partez lucri ipi. **A**. dabit. si aut dānū euenient ipse. **C**. dāni tres ptes. **A**. vero quartā prem portabit nūquid stractus talis licetus erit. **R**. fm aliq's q' non. imo erit vsurari' hac rōne. q' si contin gat illam pecūiam vl' illā rem ex ea ēptā diuī no iudicō vel caū fortuito p'oi ipse. **C**. debitor ēs ptes sentiet dāni. quia quidquid ptingat tres p tes sortis reddetur ipi. **A**. creditori. Et iō qđ: qđ. **A**. psequit' de lucro quātū est p illis tribz p tibus q' nō s'bi acient ei' p'ictō est vsurari'. qđ aē p'apit quātū est d' quarta pte q' pmet ad ei' p'ictū ē licitū lucrū. **P**one q'. **A**. dāt ipi. **C**. bo ues duos estimatos ad. 20. lib. ad laborādū euz eis fidelit' et diligēt vsq; ad annū elī pacto. s. q' ipse. **C**. teneat ipsoz boves fidelit' suare custo dire pascere et tenere oīo de expēb' suis. t i fine tūm eos dē bo ues vel p'ctaz estimacōz cū q'za pte lucri si lucrat' inde fuit. vel eo tanto mī' ipsa estimacōe quātū fuit q'za p' damni si damnu' inde euenient teneat ipse. **A**. dare et consignare. nūquid talis stractus erit licetus. **R**. ille cā ē similis pcedenti. **E**t patet intuenti. Ideo dicendū vl' idē hic et ibi. **E**rit aut licetus ille cā si ad dāt in pacto sic. s. q' si damnu' aliquod sine cul pa vel negligentia vel dolo ipi. **C**. vel ei' nun ci vel familiaris venerit. ad ipsū a. totū et totali ter p'nebit. **D**ictū tñ dānū nō tenebit dicit'. **A**. sibi oputare nō ipse. **C**. p testes ēs legales et bone opiniōis q' nō sint ei familiares vl' s'fortes potuerit oīdere. **S**ilr si in pacto cāus pcedētis clausula p'ilis ei opetēs apposita fuerit licetus e rit. **D**ebz aut lucrū itelligi iō qđ deductis estia tionibz opū et laborū ipi' debitoris. et expēsis factis de bonis ei' dēm in illa arte vel mercacōe l' i bobus et eoz opacōe. repit' supesse facta di: ligenti et fidei oputacōe et estimacōe. **Q**uid d' eo q' tradit boves alteri p certis sextariis bladi vsq; ad annū tali pacto. s. q' si morianē l' deteri ozenē conductor subeat medietatem damni. si aut meliorantur habeat medietatem lucri. **R**. ita licet alteri locare boves ad certū terminū p certo pao sicut equos dummodo ibi fuit eqtas iuris naturalis. quod sit qñ nō apparet euiden ter cui' sit condicō melior vel deterior. s. locatoris vel s'ductoris. **I**n pacto aut pposito videtur nō bilic' deterior s' d' s'ductoris. q' vix aut nūq; h're p' tantū smod' de boum melioracōe quātū dammificari p' de morte. si tñ locator ppter hoc tale pactū apponat q' timet ne s'ductor boves

gnet firmiter pponēs q' si boves p'irēt sine cul pa ei' l' nūci sui nullā recōpensacōez petēt. nō peccar. n' forte ppter malū exēplū ei' itecōz ig norantū. **V**ez est tñ q' s'ductor p' in se reape pi culū rei s'ducte quātū est de natā stract'. **T**ñ in caū pposito non est solū locacō et s'ductio. s. etiā s'odetas in boū melioracōe et deterioracōe. **P**one q'. **A**. tradat ipse. **C**. vnā vaccā p. 4. lib. estimatā. tali pacto q' ipse. **C**. teneat eam t oēz ei' futuz fetū et fructū fideliter et diligēt cu: stodire suare pascere ac tenere oīo de suis expen sis. et ipaz vel aliquem ei' fetū vel fructū n' vē dere l' alienare sine ipi. **A**. licēda spāli. ex fru ctibus vō et fetibus ei' p'ozibz tñ ipse. **A**. da re et s'ignare. donec sibi d' dicto pao sit integre satisfactū. quo facto tot' ei' luc' qđ ab eis hinc inde fuerit habitū ipse. **A**. dare dimidiū. t sibi tenē reliquū. si tñ vacca aut aliq's ei' fruct' vl' fet' ipse. **C**. vel nūci ei' vel familiaris culpa aut dolo l' mala custodia p'ierit. aut p'it' aut vastatus fuerit. restituet ipse. **C**. itegre p'oi p dictū cū oī damno et iteresse suo ipse. **A**. si aut h' iudicō d'imo vel caū fortuito euenient. ad ipsū **A**. damnu' oīodū p'nebit. nūquid talis stractus licet' erit. **E**t v' q' sic. quia ipse. **A**. i se d'imi iu: diq; et cā' fortuitū p'ictū suscipit. et ideo non debz videri q'ue si p'ri' sortem reapiat q' aliq' i de p'apiat. **S**z in s'ntū est. quia euidenter alter' s' d' i'. s. ipse. **C**. est deterior. q' forte euenire po: terit q' p'q; ipse. **A**. sortē recepit vacca cū omī fetu et fructu suo p'ibit. et de oībz suis expēis et laboribz circa vaccā h'itis nichil habebit. qđ ipiū esse v'. **E**t iō dicend' q' nō est licetus stractus tñ q' si ad hūc casū ados q' pastor mox vt de cura aīaliū se intromiserit habeat omīem fru ctū d' lacte veniētem quousq; oīs omī sortem de lana subleuabit nō videt' quare sit illi dēz. **E**sto q' ipse. **A**. tradat ipse. **C**. 20. onēs estia tas ad. x. lib. tali pacto q' ipse ei medietatē sor tis p'netūū reddat. s. 4. lib. quidquid postea de ouibz ptingat. nūquid h' licebit. **R**. s'p' d' rōd. q' h' p'idem est ac si. **A**. creditor dediss; ipse. **C**. mu tuo. 4. lib. ex quibz empis. x. ouibz s'odetatem ad iuicē straxissent et oīa cōia h'fent. **I**n h' caū si. **A**. ipse. **C**. rōe mutui gnet vsura esset. **E**sto q' aliquis emat duas vaccas et eas dāt a licui agricolē tali pacto. s. q' ipse illas pascat t cū eis terrā colat. ita tñ q' ipse emproz d' fructa bz p'mis eaz recipiat medietatē p'oi quo recep to medietas eaz erit agricolē. et alia medietas emprozis. et equaliter d'ident fructus. hoc acto iter eos fiat pactū q' agricola dare debeat annua tim vnū sextariū tritici ēptoz. eo q' colit terrā cum vaccis. et si vacce morianē communicabūt eque damna. nūquid stractus ille est licetus. **R**. q' sic. et est magis ibi stractus locacōis q' s'odetatis. quia ille locat vnā annu et pro pastu vac ce et fet' ei'. alias vero nichil reapit q' illa n' sit sua sed agricolē. **P**one q'. **A**. dāt. 20. onēz ipi. **C**. vsq; ad duos ānos tali pacto. q' ipse. **C**. teneat eas et omēs fetus ei' et fructus futuros

diligentē custodire et saluare pascē ac ēare oīo
ois suis expensis. fructuū vero et fetuū medie
tatē fidelitē ipi. a. assignare et dare et i fine tūm
ipās easdē oues vel alias q̄s ex eis tunc tem:
poris extabūt ipi. a. iſtituere et cōſignare ſi tū
ipē oues aut aliqua eaz aut ipay fetus vel fru
ctus ipſius. **C.** vel ei⁹ nūq̄ ſiue familiaris cul
pa vel dolo aut mala custodia p̄ierint aut p̄oi
ti vel deuſtati fuerint ad ipm. **C.** totum dānū
ſpectabit **S**i vero dīmo indicō vel caſu fortuito
h̄euerit ad ipi. a. p̄iebit dūmō ipē. **C.** ipi.
a. p̄ ſētacōz cutis ouis mortue v̄l aliter fecerit
plenam fidem **N**ūquid talis p̄eract⁹ licit⁹ erit
iſt⁹ credo q̄ ſic quia ſatis vidē eque bona oīo
vtrūq̄. **Q**uid de eo q̄ tradit. x. oues alicui
custodiendas et pascēdas ſub p̄edō cō. **K**n̄ de
rōd. p̄ talis p̄eractus eſt licitus ſi dñs ſibi p̄icu
lū dīmi iudici et fortuiti cā⁹ oīo retinet nec alē
f̄cōuencōibz alēi ḡuer. **A**d hec nō q̄d notat
rōd. generalit̄ q̄ vbi p̄babiliter dubitat⁹ vtrū
hui⁹ vel illi⁹ deterior ſit oīo in forma p̄acti ad
hibiti i ſua ſocietate nō eſt p̄cēm. vbi autē alēi⁹
oīo eſt deterior ad arbitrium boni viri. p̄cēm
ē ex p̄e ḡuantis ſi fiat h̄ ſcēt. et teneſ ad iſti
tucōz. **N**ō eē q̄ ſi vn⁹ fratz aliq̄d lucetur de
p̄cūia cōi dī lucrū alijs cōicare. **ff.** de vſu t̄ba
bi. ſi ita. **S.** ſi itez ſi dē aliq̄d vni fratz p̄e
negociacōz cōem cū alijs. dī dīdē cū eis. **S**i
vero dē ei p̄p̄er aliq̄d ſuūcū ſp̄ale quo ſibi me
ruit aliq̄d dari non diuidet cū eis. **inſti.** p̄ q̄s p̄
ſonas nob̄ ac. **S.** 3. t. **S.** p̄terea. **I**te ſi ſint. x. ſocij
et oīs p̄er vnū p̄cedāt n̄ ſuitutem in ſūdo
cōi. nichil acq̄rēt n̄. et tū qui p̄ceſſerūt reſilire
non p̄nt. **ff.** de ſui. ru. p̄oi. p̄ fund. **Ar. vi.**
Sequit̄ vidē de **S.** 1. q̄ et q̄bz mōis ſod
etas ſoluit. circa q̄d ſcēt q̄ ſocietas ſolui
tur p̄mo morte hoīm n̄ali. n̄ ſupſtites rēntē:
gr̄et ſocietate. **ff.** e. actōe. **S.** morte. et. l. plane ſi
bi. **V**el ſi ſit actū q̄ vno mortuo int̄ ſupſtites
durz inſti. **S.** ſoluit. **2.** quili morte vel capitis
diminucōe maxia vel media. **3.** morte reyz vel
n̄ali vt cū eſſe deſierūt. vel ciuili vt cū oīdēm
mutauerūt quia p̄ſecrate ſūt vel publicate q̄z
tū ad vſū et p̄p̄ietatē. **ff.** e. vni. **S.** vlē. et. l. acti
one. **S.** publicacōe. **2.** volūtate vt cū quis renū
ciat ſocietati. ſi enī renūciat tēpeſtiue et. **7.** t̄pus
p̄acto p̄p̄bēſi nō ageſ d̄ cū ad int̄eſſe. **ff.** e. **3.** ſi
ſocij. **S.** vlē. n̄ aliē ſit dictum q̄ etiā tēpeſtie i
nūari poſſit. **P**oteſt eē quis intēpeſtiue renū
ciare ſi oīcō appoſita nō ſuaē ſibi. v̄l etiā q̄z
ſocij eſt ita damnōſus vel iurioſus ſibi vt nō
expediat eum pati. vel etiā quia nō licet frui
v̄l v̄i illa ḡra e⁹ negociacō eſt ſuſpecta. v̄l eē
q̄z cauſa republice diu. t̄ inuitus ē affuturus
nec p̄t p̄ aliū ſocietatem adminiſtrare vel ſocio
ydoneo ſmittere. alias non eſſet excuſatus. **ff.**
e. ſi ḡuenerit. t. l. **I**tem quia. t. l. **3.** ſocij. **S.** i ac
q̄s renūciat ſocietati dolo malo. vt aliq̄d lucz
obueniēs ipē ſol⁹ habeat. puta hereditatem di
latam ſibi cū eſſet oīm bonoz ſocij commod⁹ he
reditatis illi⁹ ſocio cōicare teneatur damnum
aē ipē ſol⁹ ſentit. q̄d autē eſt acq̄ſitū poſt renun

ciacōz nō teneſ alē ſocij renūciatē cōicare. inſti.
e. **S.** manet aut et. **ff.** e. actōe. **S.** dixim⁹. **H**ec autē
renūciacō ſit p̄ ipm ſociū nō p̄ eius dominū. **ff.**
e. ſi ſeruus ſocij. et ſit ſocio p̄nte nō abūte ante
q̄z ſciat eſſe q̄ renūciatē acq̄rit ex quo n̄ ſauer⁹
abſens ſua nē p̄dicta. **ff.** e. ſi et ſocij. **S.** ſi ab
ſenti. **4.** ſocietas ſoluit cū quis ex ſocijs ced⁹ bo
nis ſuis et p̄p̄er debita publica ſi puata ſb
ſtāda ſua vendit. in h̄tū caū ſi p̄ſentiāt in ſoci
etatem v̄l inape ſocietas noua. inſti. e. **S.** plē.
6. ſi ſocietas ſit p̄tracta in vna re cui impoſi:
tus eſt finis. inſti. e. **S.** **I**tem ſi alicui⁹. **1.** actōe
p̄ ſocio p̄empta vel mutata. vt ſiquod m̄ debe:
bas actōne p̄ ſocio aīo nouādi ab alio ſtipuler
vel d̄ aliū litē p̄teſter vt liberer. tacite enī vidē i
nūciatē ſocietati. **ff.** e. verum. **S.** plē. et. l. actōe.
Et hui⁹ renūciacō p̄t fieri p̄ ipm ſocium tū l
p̄ p̄curatorē eius ſp̄alem vel etiam ḡnalē qui li
berā h̄eat adminiſtracōz. **A**lia autē ſimplex re
nūciacō qua non extinguit actō p̄p̄ia ſit per
p̄curatorē ḡnalē forte ſi nō habet liberā admī
niſtracōz n̄ dñs renūciare p̄hibuerit cū a d̄rio i
nūdari n̄ p̄ p̄curatori ſocij vt renūciatē libē
n̄ ipē ſocij ratā h̄eat renūciacōz. **ff.** e. actōe. **S.** i
nūciare. **8.** ſoluitur ſocietas ſocij qui ſeru⁹ erat
maūmiſſione vel alienacōe. **E**t ſi in eadem mu
tato ſtatu p̄manſerit alia ichoatur. **ff.** e. ſi illō
S. plē.

Ar. vii

Sequitur vidē de **1.** 1. de actōe p̄ ſocio. ar
ca q̄d ſcēt q̄ naſcēt actō p̄ ſocio demū ſi:
nita ſocietate. vt. **C.** e. tandiu. n̄ in caū. **1.** i ſoci
etate vectigaliū cū nō p̄ferē in mediū q̄d pue
nit ad altez. **V**el cum neutri expediat a ſocieta
te diſcedē. **ff.** e. actōe. **S.** n̄ mūq̄. **E**t forte id eſſz
in puata ſocietate ſi nō ſmūicet a ſocio quod ē
cōicandū. et ſi nō expediat adhuc ſocietati eaz
diſſolui. **I**tem ſcolaris ſocij repacare volēs ſm
ḡuil. non poteſt alium in ſua cania ponere a:
lijs ſocijs inuitis. n̄ aliud ſit actū in ſbēdo. **ff.** e
actōne. **S.** ſocietas. **H**ec p̄t petere p̄tem commu
nium reyz nec aliq̄ ſocio dare n̄ finito vſu ad q̄z
ſūt empte. **ff.** e. **3.** et ſocij. vt ſi a ſim⁹ fuerit emp
tus ad portādū ligna de nemore lignis portat⁹
p̄t ſocij p̄tem a ſim⁹ petere. **C**ompetit autē actio
p̄ ſocio ad faciendū collacōz. ſed attendendum eſt
an cōtracta ſit ſocietas oīm bonoz expſſe. aut
ſimpliater. an alic⁹ negocij **ff.** e. l. **4.** ſi enī cōtra
bat p̄mo tūc cōiōni acq̄rit hereditas et legatū
et q̄d donatū eſt aut alia rōe acq̄ſitū. v̄n ſtatim
oīa bona corpalia ſūt cōia. ſecus eſt de incorpa
bilibz. **ff.** e. iuribz. t̄ actōibz. **ff.** e. cui⁹. ſic et oīo
expenſe debēt eē cōmunes. **I**tem q̄n aliq̄s ē dā
nat⁹ ſoluere iuſte vel iniuſte ex cōi ſolui dī n̄ q̄s
culpa ſua vt p̄pter ſtumadam ſit damnat⁹.
ob quod maleficiū acq̄rit nō p̄ferē ſi ſit in me
dio ſic collatū cōe erit lucrū. **I**n q̄ caū ſi ex illo
maleficio poſtea fuerit damnat⁹ totū i⁹ in q̄ dā
nat⁹ es de cōi ſoluere poteſ ſi n̄ ſcēt tūc ma
leficiū cōicaſti lucrū. ſi autē n̄ ignorāt cōicaſti
tolles illō tūc q̄d cōicaſti. **E**t h̄ totum ē ſuand
cū ſocietas p̄tracta in qua cōicatum eſt furtuz
erat licita. ſi enī p̄nap⁹ p̄tractet i d̄lictis nll⁹ a

esset. ff. e. cū duob. §. vlē. et. l. se. Si uo fode-
cas pēbat 2°. §. sim. tūc acquirē cōmunioni
oē illud. et solū illud qd puenit ex questu soli
cet lucrū pueniēs ex rēdicōe empōe et pōctō
ne et locacōe. qst^o em intelligit qd ex opa cuius
cūq; descēdit. ff. e. chori. Si uero pēbat societate
3° mō. §. in re vna vl. plib. vel aliq. negocio
omē id et solū id quod ex illis acqrit cōicōdū ē
ff. e. cū duob. §. cū duo. Quid si puentio fa-
cta fuerit q si iusta hereditas obuenerit sit cō-
mūis. Rō h n videt eē dictū n de hereditate que
ab intestato deferē. nō ex testato. ff. e. l. vi. §. si
de illo. De hereditate eī certi hoīs fieri n possit
pactū. qz phibitū ē pactū d fūca successiōe. vt
eē habē s. ti. de pac. venit bona fides vt assit
Itē in hac actōz venit bona fides siue assit. Item
culpa si nō pset diligentiam illam quā i rebo
suis hse solet. vltra vō nō tenet. Imputz aut
sibi q sodū parū diligētē assit. isti. e. §. vlē.
Nec puenatur sod^o a culpa qz pleriqz alijs sua
diligentia lucrū societati pūlit. ff. e. n. obeam.
puta lucrat in sale et negligēt agit in vino.
Sed cū in eadē negociacōe lucrat in vno et ne-
gligēt in alio tūc sit recōpensacō. Item venit p
apiendū omē es alienū quod manente societate
est pure stractū. Si uero sit stractū in diē vl
sōditōe cauēri debet de indemnitate. et si vn^o
sociōz soluēdo non sit damnū h ad cetos sociōs
pūnebit. ff. e. l. omē et. l. si soci. Item si sint tō
soci. et vn^o eoz agens contra sociū psequit ite
gre prem suam. reliquus aut agens q eū dē nō
posset integre psequi prem suam qz ille nō habz
vñ soluat eam. ptes erūt adequādē. ff. e. vñ. §.
si cū res. Item neutri sodō recōpensacō ē dā-
nū omē qd incurrit de cōi sine sua culpa garē.
do negocia societatis. siue illō casū fortuito eue-
nerit siue a latrōibz illatū fuerit. tā i rebo qz i
pecūis qz etiā in expensis in medicos et medi-
cinos. i. pensis siue p se siue p suis. ff. e. cū duo
b. §. qdē. Itē veniūt expense in refectōe rei cōis
ipēse vt. l. cū duob. §. idē. Item et si alias i rē
cōem ipendam agam p socio vel cōi diuidū do.
si si ppt societate pficiēs agā p socio non cōi
diuidūdo quia in rem cōem nō parādō. Item a
gi p socio pē l. de cōi diuidūdo p sociū si fruct^o
ex re cōi papiat. l. i eā damū dērit. l. p fallacā
l. dōlū rē cōez amouit l. eā aīo celādi prectū ite
Pro dāno eē agi pē acqilia et p furto furti actōe
ad penā dupli l. qdrupti. ff. e. p socio §. si totū
et. l. rei cōis. soci^o tam ita damū furti tenet si
cū dolo malo ei^o prectasse rē cōem apte pbe.
Dāē aut hē actō sociō et hēdibz ei^o p sociū et hē
des ei^o et est directa ex vēqz pre quia vn^o nō ē
magis sod^o qz alē et vēqz ad idē. §. ad lucrādū
tendit. mlti. d. pē. te. lit. §. ex quibz. Est autem
hē actō famosa. damnat^o em ea sit ifamis vt
ibidem. In pōenacōe tamē debet discrecō adhi-
beri vt. §. ipe sod^o n molidū s; inqz pē facē
pōenmē qd tpe rei iudicāde spectat. n dolo suo
vel pacto bñficiū illud amiserit. Dōlū acape
siue pueniat ex eo qd fecit dolo siue ex eo qd fe-
cit culpa. Nec extendit h bñficiū ad hēdes vel

patrē vel dñm soci. Defētor vero soci h bñficiū
gaudet. Quisquis eē h bñficiū habet gaudz nu-
da pmissiōe de hoc q ad pñs soluere nō pē. ff.
e. vñ post. §. 1. 2. 3. et. §. tps. Itē h actō ē ppla-
ris ppetua et bone fidei. Et h de stractu societate
ad pñs sufficiant grācia breuitatis.

Te pignozibz ti. 12.

Deinde qz vsura sepe pmitit eo q fru-
ctus pignozis in sortem nō pputat.
consequētē cōsiderādū est de pigno-
ribz. et primo quid est pign^o et vñ dē. qz et
que sūt dē pignoz^o 3° que res pnt pignoz ob-
ligari. 4° quō pignozis obligacō strahit. 5° ad
quid dator et ad qd receptoz pignozis tenet. 6°
de vēdicōe pignozis. Circa pñm scēdū q p-
gn^o est res obligata p debito ad securitatē cōi-
tozis fm gōf. Vel est obligacō rei licite p debi-
to. ita fm host. q tūc^o est pignoz i mltis qz i p-
sonam agē. insti. dōb. q ex delict. nā. §. furti.
Scdm aut gmaticeas dīa est itē pign^o pignozis
et pign^o pignozis. vñ gredsm^o. Pignora na-
toz dicūt pignora rerū. s; nō inueni hēc dīffe-
rentiam in iure poni. Dīdē aē pign^o pzie rei
mobilis quasi res a pugno siue manu tradi-
ta. ff. de v. sig. ples. rei eē imobil^o tradicōe pi-
gnozis obligacō strahit ac pignoziticia actō
nāscit. Vbi aē res in creditore nō trāsit ppo-
ca dī. ff. d. pig. ac. si rem. qz tūc tamē ad actōem
ypotecariā nō refert intē pign^o et ppoceā. vo-
ce em tñ differūt. ff. e. res ppoce. Et dī ppoce-
ca ab ypos qd est sub et clxh pōicō. inde ppoce-
ca supposita l. res supposita. §. obligacō. At y.

Circa 2° scēdū q pignozis dē fm leges
sūt tres. §. pign^o pignozis. qd sic dī a cō-
uentōe Pign^o pignozis sic dīctū a ptoze. vt si fi-
at ppter illud quod ptoz iubet fieri. puta vt ca-
ueat de damno infecto vel alio simili. Et pign^o
iudiciale sic dīctū a iudice. vt cum iudex mlti
iubet in possessionem. vl. sententiam diffinitūā
mādat executōi. Et dīctur quādoqz pignus
iudiciale ptozium et ptozū iudiciale qz vñ
qz pstituit a iudice. C. de pto. et ho. p. l. 2.

Circa tertiū scēdū q pignozis pssit obli-
gari qz pssit vendi. que aut nō pnt
vendi n pnt pignoz obligari. ff. que res pig.
obli. pos. le. 1. §. vlē. Quedam em pignoz nō
pssit dari que pssit vendi. aliena enim pssu-
m^o vendere. ff. de contrahen. em. et ven. rem ali-
enam non autem nisi nostra pssit pignoz
obligari. C. que res pigno. obli. pos. qui filiof
Quod autem dīctū est rem alienam pssē ven-
di est vñ d imobilibus qz si res mobilis aliena
vēdat furtū pmitit. et iō n^o empō nec vēdicō
pbiē. ff. de pñe. emp. et ven. si empōz. Rō autē
fm gōf. quare aliena pnt vendi n aē pignoz
obligari est. qz in vēdicōe agit vt res tradat
et venditor de euictōe obliget vt. ff. de acc. p.
et ven. empō. §. de pignozē agit vt ius in re
pstituat. vñ de pñe pignozis creditoz parit
actōez in rem. ff. e. ti. pignozis. Vñ cōitor q
accepit alienā rem i pignozē nō hz i ea ius pi-
gnozis ppoce. qz cōitor qd n hz n potuit dari

Ant obligari pnt res pntes et future ut fru-
ctus pntes. pnt anallaz. fer? pcoz. et ea q
nascit. Item res corpales et incorpales. Et cau-
tiones et noia debitoz. Item fientes psonales
ut usufructus. et fientes pdales rustice. pro-
buntur h oia p iura. ff. e. Jte q obligant instra-
suo agroz de ipsi agris cogitasse v. C. q res
pig. ob. pos. l. 2. Non pnt aut obligari iu-
ra pcedioz vrbanoz ff. e. si is. s. v. l. 2. R. d. d. iuer-
sitas huius est fm gof. ne ex varietate vsus et
ventu edificia destruant et inuclia fiat. Di-
a tñ posset q smoditas fientes pdaioz vrbano-
ru obligari pnt sic h attingit in rustico. ut scilicet
liceat ire et agere creditoz. ff. e. l. s. et a iure. s. gof.
Hec hoies liberi pnt p debitis et si res de
fuerit deueni. ex. e. c. 2. qd est vni si bonis cedat
Alias i carce detrudet C. q bo. ce. pos. l. 1. ut de
ibide in glo. Tenet tñ in casu obliga? liberi ho-
ms ut i redempto ab hostibz q p quinquem iu-
be fuisse n possit paui solu. C. de in. postlami.
l. v. l. Et ppter famē pnt pnt filiu obligare qz eē
pnt vete cu. C. de pa. q. si. dist. l. 2. Post eē liber ho-
sentes i oblatio pda. ex. de iureiu. ex rescripto
Non tñ ut ius pntia in re si ut qd ouenit fi-
at. Vel n pnt ho liber p pntia obligari. sed pro
pacto pads inuclit vel pntia. ex. de arbi. expoita
fm gof. i si. et s. bñ. ex. e. c. 2. et s. c. expoita
et ex rescripto. Non pnt etiā obligari pigno-
rē ecclie. in aut. de alie. emph. s. qm. Nec res ec-
clesie n pnt cas. ut. 12. q. 2. aurū. sic n pnt
alienari. sic dicit plen? infra li. 6. ti. 31. Nec
etiā ecclie reddidit v. stipendia fm inno. et
bñ. ex. d. fidei. sup. c. puenit. possunt obligari
spali quēdo. s. i indice p debito canoia et cā
indicati pnt obligari. Item pignozatōes quas
vulgus vocat respalias. phibēt in vtroqz iure
salicet auli et canoico obligari. Et quicūqz eas
cont psonas ecclias vel eaz bona concedit
et scellat extendit quātūqz generalit ptextu
cūuis consuetudis n reuocauerit h infra mē
l. s. qz a tpe scellionis l. extēdīs si sit psona sin-
gularis est excoicte. si sit vniuersitas subiacet
ecclastico mēoico. li. 6. d. inu. et si pignozatō-
nes de quo habet plen? infra li. A. ti. 3. cau. 29.
S. nūquid pnt pignozatōnes sine respalie
pnt esse aliq mō licite qntū ad laicos. videt q
nō qz ut dicit in. c. et si pignozatōnes. auli cō-
stōne sūt phibite tanqū gues legib? et equita-
ti nāli strarie. Et fm leges quicūqz aliū pigno-
rat qdruplū restituit et ab actōe p qua h? fac-
capit. ut i aut. ne fiat pig. q aut. ponit. C. ne
vroz p ma. l. v. l. et inapit s. oio. Sed s. 23. q.
3. dñs noster. vbi dicit instra bella dñi solent q
vlasunt iniurias. sic gens et ciuitas petenda
est. i impetenda. q uel iudicare neglexerit quod
a suis im pbe factū est. l. rōdē qd p iniurias ab-
latū ē. Rñdet ad hoc jo. an. sup. c. q si pignozat-
tōes q doc. dicit q hoc c. dñs n r. ē correctū p
i. c. et si pignozatōes. qñ nō vult facē iusticiā
dñs v. ciuitas debito mō requisita. ita tamen
q etiam tunc ad psonas ecclias nullatē
extendat.

At. xij.

Ant qrtū sciendum q pign? strahit qñqz
gñalit. ut cū quis obligat oia bona sua.
in q casu intelligunt obligata habita et habentia
da et etiā fuis. ff. q res pig. ob. pos. l. v. l. In
hac tñ obligatōe gñali nō pnt ea que veri-
fante est quēqñ nolle obligare. Et suppellex
vestis. mandpia valde nccia. ff. e. obligatōne.
Qñqz spaliē ut ager. liber. equ? et filia. Jte qñ
tur pign? qñqz expsse. qñqz tacite. Tacite ei ob-
ligata sūt bona mīstri ecclie p admīstratōe rez
ei? ipi ecclie. ar. 13. q. 2. i. Et bona viri vxori p
dote. Et similit? eius bona q dōtem pmitit obli-
gant. C. de rei vxor. acc. l. vna. et ex. e. ex l. r. s.
Et bona qñtē cū fisco ipi fisco. Et bona tuto-
ris pupillo. et bona curatoris mīori. Et bona
pductoris inuclit et illata p pensioē. patet hēc
oia p iura. ff. e. Sciend? aut? s. hosti. q bona cō-
ductoris inuclit et illata in rustico pdaio dñi
sciētē n ad tps inferant. dñi tacite obligant p
pensioē. In vrbano aut? nō distinguit v? dñs
sciāt v? nesciat. C. d. cas. pig. ta. ob. l. qñqz. s.
et bona pnt tacite obligant filijs p rebo adue-
tijs et pnt earūdem. Item bona mīris nū-
bentis sūt filijs pmi viri tacite obligata ut eis
restituant q a pmo viro fuit lucrata. Jte tacite
obligant bona dñi p legatis et fideicommissis
Ant q? sciend? q dator pignozis tenet sol-
uere debitū etiā si pign? perit sine culpa
creditoris. n sit actū q amissio pignozis liberet
debitōrē. C. de pig. acc. q fortuit. Item si quis dō-
p bare amissionē pignozis nō oportet q plet
q sine dolo sine culpa amiserit. qā cōpō q do-
lus nō pbat psumit q sine dolo amiserit. ut i
l. si creditor. Jte impensas i pignore bona fide
factas a creditore debz reddē n fuerint immodera-
te. ff. de pig. ac. si fuos. Jte rem impignora-
tā vni nō debet impignozari alteri. alias stellio-
natus crimie potit accusari. C. d. cri. stel. l. 1. n
sit talis res que sufficiat vtriqz. Item si debitoz
sciēt rem alienā sine dñi volūtate obligauerit
v? obligatā surripuerit crimis stellionat? re-
erit. C. d. cri. stel. l. 2. Pignozis aut? pceptoz
scz editoz nō dicit pnt pignus possidē. ff. qui-
sa. da. co. l. sciend?. Et nullo tpe potest illud pre-
scribē. C. de vsur. pignoz. Et debito sibi soluto
integre pignus tenet reddere. Jte dixi itegre
quia p pte tñ soluto debito pign? tātū rema-
net obligatū. C. de adul. pig. qndū. Jte te-
net reddē pign? non aliū obligatū nec detiora-
tū. ff. e. creditor. Et si pterit v? detioratū fuerit
tenet debitoz i satisfacē pignozatōia actōe. h?
est vey si culpa eius v? dolo hoc euenerit. n aut
in casu fortuito sine culpa eius. C. d. pig. ac. l. 2.
3. q. 2. et 4. Et si creditor i? impignozauerit nō
tñ ipz i pl? obligare potuit qz sibi fuerat obli-
gatū. ex de iurepa. q aut. in fi. et ex. e. cū s. in
glo. 4. Tenet etiā ipm reddē debitoz quicūqz
venerit n sit disiectū. C. d. distrac. pig. si pign?
Item licet pignus possit pignozari. sortem tñ
extenuat fruct? pcepti. Et ideo quicūqz sit pos-
sessor pignozis mei tenet illud restituē n hēz
obligauerit i? aliū. dñmō p? satisfadā creditoz.

Et per quascumque manus possessio transierit id
ius erit. ex. e. illo. h. hosti. Et statim cum fructus a de
quasi sortis dno suo debet reddi. tenet enim posses-
sor in sortem computare non tamen fructus quos ipse p-
cepit sed etiam omnes quos anteriores a tempore primi con-
tractus preceperunt. si ipsemet debitor obligauerit
pignus 2º debitori. Tenet autem debitor in sortem
computare usus pignoris siue fructum. deductis ex
pensis. ex. de usur. c. 1. r. 2. Et expense iste non
debent esse supflue. ar. ff. de rei ven. in fundo. Et
ille tamen expense sunt deducende. q. in ipsa re et pro
fructibus colligendis sunt necessario facte. C. de
pig. in fi. p. ergo retineat res donec deduxerit ex-
pensas. h. bñ. ex. de usu. c. 1. **¶** Si debitor eum
expensas deducere non permittit quid faciet creditor.
¶ fm ray. petere p. actioe psonali coram iudi-
ce. C. de pig. qu. quis psonalis. Potest etiam pi-
gnus sibi obligatum alij pignozare. C. si pignus
pi. da. sic. l. 1. Sed si creditor rem reddidit p-
qm expensas deduxerit post quid faceret. **¶** fm
bñ. ex. e. c. 1. petat p. adicem in debiti. ff. de im-
pen. in res dota. factis. l. quid dicit. §. si dos. vlt.
per strariam pignozatiam. ff. de pignora. ac. si
necessitas.

Ar. vi.

Sequitur videre de. 6. s. de vendicōe pignoris
Circum quod distinguendum est sic. s. q. aut debi-
tor ouenit cum creditore q. vendit possit. aut q. nō
venderet. aut d. si nulla mēto fuit. In primo ca-
su d. creditor pmo debitori denūciare et p. ea po-
terit fm formā ouentā vendere alias n. In 2º
casu d. sibi p. ter denūciare vt soluat. et inter
vnā denūciacōem et aliam debz. tridū esse sic i
ctacōe accusati abntis. ff. de pub. iudi. inter ac-
cusatorem. et de pig. ac. si ouenerit in glo. h. o.
die tñ accusati sunt ctandi p. interuallū. 30. die-
rū. q. si nō soluerit vendit poterit. Si vero an-
ter nā denūciacōz venderit furti tenet. In 3º ca-
su semel denūciare suffiat et postea elapso bñe-
nio vendi poterit. phanē h. ff. de pig. ac. si con-
uenerit de disthēdo. Et si vedito pignore bona
fide creditor m. accepit forte p. ad r. iduū agē
si vō pl. tenet debitori restituere. C. de iure dot.
l. vlt. Si vero null. velit emere et creditor velit
iure dñi pign. possidere. tñ post biēniū adeat
creditor iudicē qui d. statuere debitori tps cer-
tū itra qd debet pign. redimē. Et si debitor nō
inuenitur tñ iudex certū tps taxabit intra qd
pign. redimē possit. q. si tēpe statuto inuen-
tus nō fuerit vel totā pecūiam nō soluerit. tē
creditor iudicē adeat et petat q. sibi ius dñi illi
rei adiudicet. et postq. hoc factū fuerit si debitor
infra biēniū offerat creditori q. iam ē face-
dñs cū usur et dānis quas suo sacro creditor d.
clara bit recuperat pign. suū. post biēniū autem
recupare n. p. ff. e. si ouenerit. r. C. de iur. do. spe
l. vlt. Quid si quis equū sibi impignozatū
ad sua negocia equitat vel alias locat. **¶** fm talis
est usurarius si ille c. est equ. soluit abaria eius
Idem est de veste et silibus quibus creditor vei-
tur ad suā utilitatē cū dāno alteri. q. immo tal
furti tenet. ff. de fur. si pignore. Si tamē credi-
tor ipm pascet et cū sine p. cto et g. amie ipi

set equi equitaret usura nō esset. q. primū nō
g. ar. s. p. equū pascēdo inuaret. vñ i hñoi
caibus considerandū est utrū sit equalis utilitas
hinc inde mutuo arcūscripto et si sic non est ibi
usura. Idem est de eo qui pignozat alicui domū
suam inuicem sibi quia nō vult eā locare alii
et mutans ea vitur et p. eū a ruina p. sua. d.
h. s. ti. de usur. ar. 3. in solucōe ar. secunde q. ois.
¶ Ad h. nō q. qñq. aliq. colore quesito fraudez
faciunt iuri canoico quod usuras phibet et ea-
rum repetitōi fauet. dñ. s. trāseūt d. contractu
pignoris ad stractū emptōis. qd qdem omiti-
tur ex forma stract. et ex opicōe p. ad rem
emptā. et ex qualitate creditoris. ex. e. illo. r. de
em. et ven. ad n. r. 3. Nota insup q. si fiat pa-
ctū iter editorez et debitorē. q. n. debitor soluat
ad emi. pign. sit editoris. nō valet oio p. cti-
tale. q. est d. bonos mores. et id est a lege phibi-
tū. s. si fiat pactū q. si pecūia nō fuerit soluta
creditor possideat iure emptōis res pignozatā
iusto p. dō estimādā tenet pactū. q. est quedam
vēdicō adicōnalis. Et d. pactū p. cedens p. cti-
legis omissozie siue pactū omissoziū. qd qdem
reprobaf i pignozibz. Et si fiat nō obstat quin
pign. reddi debeat. si tamē iuramentū intēuere
rit sup pacto. tenet i. s. uare. ex. de iurei. cū cō-
tigit in glo. Nō reprobaf autē p. cti tale. s. cō-
missioziū in vendicōibz. si em sic dicat. vñ do-
tibi fundū tali pacto. q. si infra mēse nō sol-
ueris fundus sit inēp. licta est vendicō. ff. de
lege omissozia. l. 2. Hec pauca de pignozibz. ad
presens sufficiāt. plura em de ipsis in iure omni-
traduntur que si quis prosequi vellet longum
requeret tractatū.

De locato et aducto. r. 12.

Postea considerandū est de stractu loca-
cōis et aductōis. q. e. valde filis est cō-
tractui emptōis et vēdicōis vt. ff. e.
l. 1. Et pmo dicendū est quid sit locacō et aduc-
tō. et quis dicat locator et quis aductor. q. dñe
strahat. 3º quibz p. locari nō pnt. 4º q. loca-
ri pnt. 5º quo tpe pensio debet solui. 6º in quibz
caibus p. expellē dñs inquilinū. 7º de quibz
dam dubitacōibz cca istū stractū. 8º que actōes
nascunt ex locato et aducto. **¶** Circa primū
sciendū q. locacō est p. sone vel rei ad usū facta
cōcessio. nūcede in pecūia numerata ouēta. Ali-
as si de alia re danda vel facienda ouenit. nō
erit locacō s. stractus innoiat. et agef. p. s. p. s.
v. bis. vt. ff. de pos. l. 1. Locator d. qui re sua p-
mittit aliū vt nūcede sibi ouenta. vt cū e. loco
tibi domū meaz ad habitandū dicoz locator et
tu aductor ex. e. c. 1. Aliqñ vero locacō dñat fir-
ma vt ex. e. nostra. qd intelligit g. dñat p.
vulgare alie. p. uide. Aliqñ eē locacō ponit p.
emptione et econūso. vt. ff. de ac. emp. et ven.
veteres.

Ar. ii.

Circa scdm scdm q. locacō et aductō dñat
quibusq. modis dñat emptō et vēdi.
Et id illa que sup dicta sūt in ti. de emp. et ven.
de sensu. rebus et p. dñat hic intelligas p. p. dñat.
Locacō fieri p. impetuum et ad tempus. Et si

moriat aductor infra tempus locacōis succedat
heres in iure conductionis. secus est in usufructu
cui qui est psonalis et extinguitur cum persona.
ut C. de si viam.

Quia 3° sciendū q^d militibus pōia locari nō
possūt ne omissio usu armorū se offerat ad
op^u rurale. C. de milites et. l. ciales et. l. vl. nec
mōchis. ex ne cle. l. mo. c. i. n. cā nē tatis hoc
faciat. ut cū pōia nō hnt sufficētia. ex de dec.
dilecti. Si tñ locauit militi tanquā p^ug^u in o^u ig^u
norat possū ab eo exigē mcedē. ff. e. si ignorās.

Quia 4° sciendū q^d locari pnt oīa que pnt
vendi et que nō possunt vendi non pnt
locari. Seruientes psonales non possunt locari
a p^urietario. si si locentur ab usufructuario tē
p mortem ip^u usufructuarij extinguit locacō
C. de iure do. si soa. l. h. hosti. Dicuntur autē serui
tes psonales vsus et usufructus quia cū psona
moriunt et finiuntur. Reales autē dicuntur serui
tutes p^uiet^u rusticorū. ut iter actus et via.

Quia 5° sciendū q^d aductor debet soluere loca
tori mcedē et pensio^u fm gof. eo tpe quo i
ter se ouenerūt. q^d si nō appareat suanda est con
suetudo regionis. que si appareat quia forte in
ueniē varia q^d m^u ē suabit. s. ut i fine anni
exigat. ex de re. m^u. sp. in stipulacōibus. unde
q^d soluere p^umittat in certū diem vl. annū l. i. cās
mundinis semp trāsactis. nūdmis vel āno vel
die soluere debet. ff. de v. ob. cū q^d klis. Si vero
singlis annis p^umittat aliquid dare debet i p^uo
anni soluere. ff. q^d dies legi. cedat. nec semel i
p^uapio. l. j. inno. et acc. ibidē m. l. i. Vāuersus
Annua si debet tē ispidēs caput anni Anno si
debet in fine tenebis āni. Licet autē debito tpe
dñs possit exigēt si mqlm^u sponte nō satisfi
cat sibi. imp^une poterit eū expellere. vñ si loca
tor p^umisit penā si vi aductorē expellēt. intel li
gitur h^u adicō. s. si aductor solueret pensionem.
ff. e. que res.

Quia 6° sciendū q^d dñs pē inqlmū expellē i
quatuor cāib^u. Prim^u ē si dom^u locata sit
et habitacōi nēcia. quod itelligo cū tpe locacō
onis aliā domū habuit q^d cāū perire. si ei tñc ali
am nō habuit illā eē ad habitandū recuperare
nō poterit. l. eñ a p^uapio. p^uuidere debuit. ff. e.
si q^d domū. Secūdo est cū dom^u eger iffectōe q^d
māe ruinā quā non minabat tpe locacōnis
alias secus est in cāū p^umisso. et in his duobus
cāib^u fm omīs fiet remissio pensio^uis pro rata tē
poris vl. p^uuidebit dom^u inquilino de domo et
q^d p^uonca ad hīcandū ff. e. cū in ples. Terc^u ē
si aductor in domo p^uisse ouerfē. et in h^u cāū eē
fiet fm aliquos remissio pensio^uis p^u rata t^upis.
Scdm vero alios nō fiet. si dñs dom^u dabit ac
tō legis acq^uie et aductorē. l. h. gof. hosti. vñ dñt
q^d si aductor merēces publicas tenet expellē et
nichil remittē. si si alias p^uisse ouerfē. s. arbo
res mādēdo vel p^uitū suo tempe nō colendo vel
porcos in solario locando. faciēda est remissio.
Et agat dñs cōtē colonū de damno sibi dato. ff.
e. que res. h^u hosti. ex. e. p^upter sterilitatē. Quā
tus est cū tquilm^u ānonā per biennū nō soluit.

scq. cū quis aduxit domū ad aliq^d longū temp^u
ut ad sex vel ad decē ānos. Nisi dñs post biēni
um soluerit. ex. e. p^upter sterilitatē. sec^u autē ē i re
data vbi fm leges statuit triennū inter p^uatos
C. de iure emph. l. 2. s. in re ecē biennū. ex. e. no
tuit. fiscus vñ nō soluētem statū expellē pē. ff.
de pnb. et vec. vectig. alia. l. h. hosti. De q^dtuor pōi
tis cāib^u habē ex. e. p^upter sterilitatem. i. tex.
et glo. nō pē tñ fiscus rēcupare agros publicos
q^d p^upetuo sūt locati nisi autēas p^uapio accedat.
ut ibidē. l. h. hosti. et bñ. ex. de dila. litere.

Sequē vidē d^u 1°. s. d^u quibusdā dubitatō
nib^u circa cōtractū locacōis et aductoris. s.
ut^u merces vel pensio sit immūda vel etiā to
talit^u remittēda vel augenda in aliquo cāū. R^u
ipe locas aut locat corpa. aut agros. aut res.
aut opas. si corpa sic nocet locatori cā^u fortu
tus. s. ut non hēat mercedē n^u p^u rata. vñ p^upter
sterilitatē remittē pensio. Si vñ locet res. aut
stat p^u locatorē quo m^u re aducta v^uat aut p^u
ductorē. si p^u locatorē aut stat p^u cū pure et sic te
netur ad intereē. vel p^u casū in psona eius con
tingentē et sic pensio remittē. Aut p^u aductorē
et sic tota pensio soluit siue ster p^u eum pure siue
p^u casum p^u eum contingentem. Si autem locet
quis opas aut stat p^u locatorē quo m^u opas su
as p^ustet aut p^u cōductorē. si p^u locatorē. aut stat
p^u cū pure et sic teneē ad intesse. vel p^u casum for
tuitū in cā^u psona cōtingentem et sic teneē ren
siōz remittere l. reddē p^u rata t^upis q^d non p^ustet
eas. Si autē p^u aductorē sic locator mercedē tot^u
t^upis p^usequitur siue ster p^u aductorē pure sū per
casū fortuitū p^u eū stringēt. ff. loca. ex aducto. i.
tex. et glo. Circa sterilitatē vñ et vbertatem
rei aducte sic distingue. s. q^d aductor p^upter sterili
tatē. aut afficitur damno p^urio et tñc nichil
remittitur. aut magno et h^u vel cāū fortuito
l. culpa coloni vel vido rei. Si p^umo pensio re
mitti d^u p^u rata. s. i. toto l. i. p^ute ita q^d si nichil
reapit nichil soluat. n^u sterilitas p^u vbertatez an
ni p^u p^ucedētis vel sequētis possit p^upensari. tē
cū integra pensio illi^u anni quam remiserat
poterit exigi nisi aliud in locacōe sit actū. C. e.
licet. et. ex. e. p^upter sterilitatē. vñ vbertas anni
interpolati non p^udesse s^u nocē vidē. Si vero h^u
stringat ex vido rei aducte h^u pē esse vel sū culpa
l. cū culpa coloni. si sine culpa ut quia terra n^u
pē sustinere magnā siccitatē l. pluuiā et colon^u
nō pē occurrē q^d suffocet. tñc idē est quod i p^u
cedenti cāū. si vñ cū culpa coloni. ut quia her
bas pesti feras nō extirpauit vel filia. nō remit
tetur pensio. ff. e. ex aducto. s. i. Dicē aut steri
litas fm aliquos cū nō p^uapit eē semē ut in. s.
p^udicto. Gof. vero et jo. itelligūt sterilitatē t^u v^u
tatē fm vulgi opioz. ut cū dicūt hoīes cōitē bo
nū tēpus est vel malū. ff. de fundo mstruc. l. de
lacōe. s. licet. Sil^u d^u v^ubtate dicendum ē q^d si cō
tingat cāū fortuito augenda est pensio. si vñ di
ligentia coloni non est augēda. ff. e. ex aducto.
s. i. h^u bñ. ex. e. p^upter sterilitatē. Nec autē que
dicta sūt intelligant^u de colono qui dat annua
tam etiam q^dntitatez p^uctiue vel etiam etos corbe

non aut de priano qui damnum et lucrum patitur
cū dñō ff. e. si merces. §. apparet. **M**ora etiā
q̄ sic remittit pensio ppter casū fortuitū sic etiā
ppter nēciā refectōz edis ff. e. l. edes. vñ fm
hosti. i. sūma. si ductor fūdi aliq̄o necessario l'
utiliter expedit augēdo vel edificando vl' istraē
do. ager s̄ locatore vl' illō redpiat licz nō ouene
rit. et p̄ doli exceptōz sumpcus retinere poterit.
Quid si q̄s locatit saltū pascuū i q̄ ēdēt her
ba pestifera ita q̄ inde pecora sūt morbida vl'
deteriorata. **R**e talis aut locat scēter et tūc te
net ad intēsse. aut ignoranter et tūc n̄ petet pē
sioz ff. e. §. addes. §. i. **S**cēdū aut q̄ ius ciuile
sic in emendo vl' vendēdo dēdit q̄ plis ē mīo
ris emē. et q̄ mīoris plis vēdēt ita se mūcē
deape aera dimidiū insti p̄q. ita etiā in locā
do t̄ conducēdo. ff. e. **I**tem p̄cio. sec' aut est fm
ius dñū t̄ ius naturale. vidēt etiā fm jo. 10. q̄
2. §. licet ius. sentire h̄ illidēt esse. licet lex h̄ vi
deatur dēdere. **Q**uid si quis locet rem suam t̄i
pacto q̄ si q̄litercūq̄ p̄dēt recūpet eius valorez
Re dicit aliq̄ q̄ est ibi vsura quia res extata
loco pecūie intēdit. vñdē non est ibi vere loca
tio. quia locator rez suo p̄iculo dēdit p̄ qua mer
cedē sibi ouentā recipit. hic vero ductor rem
suo p̄icō acapit t̄ isup mercedē addit. vt si mī
chi equū locez vsq̄ ad certū t̄mīnū q̄ valz. x. li.
bzaz et ego tibi teneoz i. x. lib. si perierit equ' q̄
cūq̄ mō. puta si etiā perierit morbo vel ful
mine. si enī ductor is culpa vel negligēcia peri
ret non est dubiū q̄i eius valorem restituere de
beret. **Q**uid si locatū alicui boues meos custo
diēdos data sibi ēta mercede. et tempore noctis
eos in pascuis dimisit i q̄b' alia aialia dimit
ti solebant. venit aut fur vel lup' et eos abstu
lit vel occidit. nūquid custos ille michi tenet
vidēt q̄ sic. quia mercedē p̄ custodia recipit. et
go d̄ p̄icō ouenit ff. loca. qui mercedē. debuit
ei eos custodire. et n̄ sū custodia dimittē. ff. cō
mo. si nec ēto. §. custodia. **E**t ēte i culpa. essz si
custodē mī' bonū reliquisset. ff. de p̄sep. v. ap
labionē. q̄zromagis si nullū reliquit. **D**iligen
ti' et eos custodisse n̄ in eo q̄suis fuisse. n̄ igit
debeo sub ei' spe dēcept' esse. **E**t d̄nēso vidēt q̄ i
ibi et aliq̄ sic eos dimittēre solēt. g' si sic fecit sa
tis est. C. de pig. ac. pign'. diligens enī fuit sic
aliq̄. secur' igit debet esse. ff. de d̄hē. em. q̄d sepe.
§. si res. **C**redo q̄ excusatur a mala opiniōe. q̄
opinatus est q̄d aliq̄ opinant'. g' innocens est a
mala eius custodia q̄ custodit sic aliq̄ vian i ca
stodiūt. ar. C. de testa. l. i. **E**t maxie q̄ ad h̄ va
let si dñs boū i ill' pascuis boues suos aliū d̄ sū
custodia dimittebat. ar. ff. d̄ pig. obligacōe. p̄.
q̄i q̄s legat nūmos nūmī illi debent q̄ i osuētu
die habent. g' q̄ custodire p̄misit de custodia p̄
misi sse vt que in regiōe illa fieri osuēuit. ar. ff.
de re. iur. semper hoc videtur. **E**sto q̄ faculta
tes ecclie que dare debet ānuatim pensioem sint
augmēate. nūquid debet pensio augeri. **R**ēdet
bñ. c. x. de pac. cū clerici q̄ nō si diligētia sit dā
nosa. C. de allu. l. vlt. si aut aliū d̄ sint augmē
tate p̄et debet pensio augeri. quia iusta cā subē

augendi. ar. d̄ cens. q̄nāto. de h̄ etiā habet. e. ti.
c. phibem'. m. glo. **Q**uid si quis locet vas vi
dōsi. **R**e tenet ad intēsse siue fecerit hoc scēte
siue ignorat. secus est de vase vidōso cōmoda
to vbi t̄atūm ad intēsse tenet vt i. §. p̄dicto
Quid si quis locet eccliam suā ad aliq̄d tēpus
sub censu ānuo et infra tēps i d̄ moriatur. nū
quid successor cōtractui stare tenetur. **R**e si pe
cūia iā soluta ouisa fuit in valitatē ecclie tenet
ratum habere. si non. n̄ tenet n̄ forte impetrat
esset a p̄ncipe ppter studiū vl' aliā cāz. C. de bis
q̄ ve. eta. i. p̄. l. i. h̄ hosti. c. ne pla. vi. fu. c. 2.
Esto q̄ aliquis oueniat cū ecclia aliq̄d molen
dūm eius. i. ecclie p̄p̄no sibi et sue familie mo
lar ostituta sibi ēta pensioe. postea dēdens reli
quat filios pl'es quoz q̄libet tantam familiam
habet quantā habebat pat'. nūquid ecclia tenebi
tur oibus molē cū sint omēs de familia defici
Re obfuidū ē q̄d acū est. q̄d si nō apparete
ecclia nō tenebit vl' i d̄ q̄d defuncto tenebit
vñ t̄m molet oib' herib' q̄m molebat d̄fūcto
q̄ nō est versile q̄ ecclia se obligat i infiniq̄.
ff. de p̄ien. et com. si quis vna. h̄c bar. i. q̄oib' s.
Quid si quis locet horreū p̄ponens nolle i pe
ricl'o suo reape aurū argentū et hūdi. **E**t post
ea scēte padat h̄c inferri. **R**e obligatus est
ac si p̄positū remisisset. ff. e. cū i pl'es. §. locator
Quid si quis locet fundū ad mediū alicui
colono et ipe colonus seminet ipm et locator
eum vendat. nūquid emptor poterit colonū
expellere et omēs fructus colligere. **R**e q̄ nō si
colonus medietatem habebit. **S**i vero emptor
omnes fructus p̄cepit colonus ager contra vē
ditorem. ff. de lega. i. nichil. m. fi. de colono ta
men fisa est speciale p̄uilegiū fisa. h̄c gvil.
Quid si quis locet fundū alicui ad mediū nul
la facta mentiōe d̄ arborib'. nūquid colonus
aliquam ptem habebit fructū. **R**e q̄ nō sed
locator habebit eos omnes. ff. de vsur. fruct'.
Et si colon' arbores destruat tenet. si aut aliq̄s
eius odio exdat eius culpe imputatur. ff. e.
si merces. §. culpe. **Q**uid si scēptor alē opas
suas locet et postea p̄ mensē slet q̄ nō scribat
quia ille non dat sibi ad scribendū. **R**e si talis
interim opas suas non locet potest petere inter
esse illius mensis. ff. e. q̄ opas. si autem locet n̄
petet. ff. e. §. ad eol. h̄c gvil. **Q**uid si quis lo
cauit opas suas duobus. **R**e satisfadit p̄i
mo. ff. e. in operis. **Q**uid si quis duxit vasa in
sp̄oranda et illa frangantur nūquid tenetur
Re q̄ vel frāgūtur culpa sua vel eoz quozum
vitur opera et sic tenetur. vel adhibuit tantā
diligētiā quam paterfamilias diligens ad
hiberet et sic non tenet. ff. e. si merces. **I**tem si
quis accepit ad poliendū vestimenta mea et
mures roserūt ea de culpa tenet. **E**t similiter si
vitulos ad pascēdū vel gēnam ad sculpendū
vel icludendū tenet. n̄ vidō materie frāgā ē
ei n̄ tenet. n̄ p̄ pactū sp̄ale. **S**i r̄ aunga siq̄s dū
cū nūmū extēdēdo alios ire n̄ p̄mittit ip̄. **E**t
eū t̄ t̄ hūi l' bonē occidit tē ex locato. d̄buit enī
t̄pare t̄p̄ t̄ volūtātē suā. vt h̄c p̄bat. ff. e. l. i.

Quid si vn⁹ magister duxit scolā. et alius postea scolā illā ita p⁹in⁹ q⁹ voces eoz ad m⁹ uicē pfundat. R⁹ p⁹im⁹ expellz vlt⁹. C. d. stu. li. vi. rome. l. vnica. li. ii. Et h⁹ cā tractat p⁹ in ferijs messis. h⁹ hosti. ex. d. iudi. significauerē. Vtrū lite p⁹edēte p⁹ductor d⁹eat soluere pen⁹ si fidem. R⁹ q⁹ sic. 6. q. 2. volum⁹. Sed p⁹ ar. C. d. agri. et cen. l. abus. vbi d⁹ q⁹ lite p⁹edēte colo⁹ nis d⁹negat d⁹no pen⁹siōz. R⁹ q⁹ n⁹ est p⁹edēte inter d⁹m et colonū vt quia colonas negat ei dare pen⁹siōz quā petit. d⁹cēs eū nō esse d⁹m q⁹ sibi rē ab initio dedit. tē p⁹siō sequēstrat. q⁹ d⁹s est suspectus n⁹ colon⁹ soluiisset longo tpe p⁹siōz. Si vero sit p⁹edēte int⁹ d⁹m et aliū. tē n⁹ sit seq⁹ stracō pen⁹siōis. q⁹ lite p⁹edēte n⁹chil est innouā dū eē de p⁹si. cū tu.

Art. viij

Equē vidē de s. f. que actōes nascunt⁹ ex locato et p⁹ducto. circa q⁹ sciendū q⁹ ex hoc stractu nascitur due. s. actō ex locato que d⁹at locatoz. et in hac venit p⁹ merces soluēda de q⁹ puenit. veniūt et alia d⁹ q⁹bus accū est s⁹ i cōccu vt. C. e. legem. Et actō ex p⁹ducto q⁹ d⁹at p⁹ducto n⁹ vt ibidē. et q⁹ p⁹ si p⁹ductor fuerit bone fidei habet actōz d⁹ locatoz alienā tē. 12. q. 2. vulgane. si autē male fidei tē nō habet. 26. di. 5. Item. v. vniū sitas. n⁹ de euitōe p⁹spexerit sibi C. de euit. si fund. Ad hoc nō q⁹ locatō facta nō pbat co minū nec possēsiōz. ex de fi. in stru. int⁹ dile. cros. Et h⁹ id q⁹ etā p⁹ductor locare potest rem p⁹ductā si nichil aliud puenit. ff. e. qui insulam Et h⁹ intelligit⁹ fm glo. de eque p⁹doneo et ad eū de vlti. Item p⁹ductor nō p⁹ litigare cū locatoz de p⁹rietate rei locare puta dom⁹ nisi p⁹ri⁹ pos sessionem i⁹stienat locatoz. C. e. si quis p⁹ductō nis. Insup nota q⁹ d⁹s habet ius p⁹potēce in relocata si em locetur p⁹diū rusticū oīa inuēta et illata tadte obligant⁹ d⁹no. si eo sciēte sine i⁹ tromissa. si autē p⁹diū vbanū obligat⁹ eē d⁹no ig norant⁹. h⁹ intelligit⁹ q⁹dam etiam si septem p⁹es perierit. Alij vero h⁹ intelligit⁹ si medietas remā ferit q⁹ est equi⁹ fm hosti. ar. ff. de v⁹fruc. pe. l. et p⁹is. et d⁹no ignorant⁹. C. e. certi. D⁹at ac p⁹diū rusticū q⁹ ē sine of⁹ edificio p⁹ter domū cu lam p⁹fructū repositōe Vbanū vero d⁹ vbi ē edificatū ad habitand⁹. Et eē p⁹ esse in villa sic in quitate. eē p⁹ esse p⁹diū rusticū. s. ad v⁹ ruz sicanos vt ad custodiendū oues et boues. ff. de verboz sig.

De emphiteosia ti. 14.

Emde p⁹siderand⁹ est de contractu qui d⁹at emphiteosis qui q⁹ez est mediu⁹ int⁹ stractu locatōis et venditōis vt in sequētib⁹ patebit. Est autē nomē grecū et i⁹ de emphiteosie ca. cū. Inde stractus emphiteo⁹ n⁹ cessio ephiteotica. instm⁹ ephiteotici. Et inde d⁹at emphiteotican⁹ a. et sumit⁹ p⁹ illo cui p⁹ cedet in emphiteosim. Et inde eē p⁹ eodem hic et h⁹ emphiteota. Et inde eē h⁹ vbum emphi⁹ teoteco. cas. care. a. in emphiteosim p⁹cedē. Vidē dū est igit⁹ quid sit emphiteosis. 2° in quib⁹ cō sistit. 3° q⁹liter strahit⁹. 4° quid d⁹s ibi p⁹cedat remeat recipiat et q⁹ p⁹ emphiteotā expellē.

1° vt⁹ emphiteota suas melioracōes et sua em phiteomata possit destruere. 6° i quib⁹ puenit cū venditōe et locatōe et in quibus differt ab eis. Circa p⁹mū sciendū q⁹ stractus emphiteosis ē stractus melioracōis p⁹riam habēs naām suis pactiōib⁹ fulciendā licet venditōi et locatōi multū filez. Iste em contractus fuit inuentus papue vt p⁹cederet ad tps res steril⁹ alicui q⁹ dili⁹ genter eam excolendo melioraret et fertilē red der⁹ fruct⁹ sibi int⁹im applicādo. Emphiteos⁹ em g⁹ce melioracō d⁹ latie. v⁹ n⁹ olīm ephiteotica b⁹ tū sterilia. nūc etiā emphiteoticanē eē fertilia. C. de sa. san. ec. autē. p⁹petua. v⁹ n⁹ alio⁹ potest d⁹at ephiteos⁹ possessio rei immobilis ad etum tps alteri facta p⁹cessio. d⁹no p⁹rietate retēta. sub p⁹ dicōe pen⁹siōis annue et renouacōis finito cōccel siōis tempe faciend⁹. Et ille stractus fm diu er say terraz diuersas p⁹uetudies diuersis noib⁹ noīatur. s. ephiteosif. p⁹caria. libell⁹. concessas. fictū. et plib⁹ alijs. et fulciē diuersis pactiōib⁹ fm diuersas p⁹hētū volūtates. et fm hūc mo dū potest d⁹at emphiteos⁹ ab em q⁹ ē fides et t⁹he sis q⁹ est posicō. q⁹si in fide. i. in p⁹ctu bone fidei posicō.

Circa 2° sciendū q⁹ p⁹sistit stractus iste tan tū i reb⁹ immobilib⁹. vt in aut⁹. de alie. em phi. stractu. s. f. habita.

Circa 3° sciendū q⁹ p⁹hiē p⁹ctus iste scēpā in tueniēte nō aliē vt. C. de emp. iure. l. i. Et p⁹ p⁹hi i⁹petuū. i. sine tēpōz p⁹mitōe v⁹ ad etū tē p⁹ vel v⁹q⁹ ad etam p⁹sonam et g⁹natōz. s. scōi. l. etiā. h⁹ est. vt res sit penes ephiteotā. et 2° et 3° successozem. Potest etiam p⁹hi sic. vt cum ad q⁹ tam p⁹sonam puenit reuocatō fiat. Cōtrahit etiam sic vt tpe cōccellioni s aliq⁹ p⁹ cessione do mio d⁹. Itē nouus ephiteota potest in possēsiōz induci p⁹ d⁹m nō p⁹ aliū. C. de em. cō. l. vlt. i. fi.

Circa 4° sciendū q⁹ i stractu isto p⁹cedit so la possessio naāl. d⁹s autē in se retinet co minū et p⁹rietatem et habet quilez possēsiōz. et hinc est q⁹ emphiteota debet dare d⁹no annua tam pen⁹siōz. vt insti. de loca. q. adeo. debet autem solui p⁹ tota p⁹uēta p⁹nsio nisi res pereat ex to to. C. de emphi. iure. l. i. Sciendū autē fm hosti. in sū. q⁹ in h⁹ cōtractu venit culpa leuis cum vt usq⁹ gradū celebret⁹. licz aliqui strariū dixerint insti. qui. mo. res. ob. q. fi. Et licz de damno da to ab alio nō teneat tenet tamē de custodia. ff. e. si de d⁹no et l. q⁹ micedē p⁹ custodia recipit. Te net etiā de lenissima culpa. et idē fm jo. et azo. et fm bñ. et in no. et ex. de re. iur. sup. c. quam uis. Si dicat amissam ouem ei p⁹bacō incūbit q⁹ dolus acūit cū alijs. qui dolū allegat dolū p bare debet. ff. de p⁹ba. quoties. Et idē d⁹at hosti. ibidē in glo. Sed cāus fortuit⁹ non venit i hoc cōtractu nisi p⁹ spāle pactū vt d⁹at hosti. et am i sū. Itē licet d⁹no sua autē expellere ephiteotā et ei⁹ successozē si p⁹ tennū cessauerit solue p⁹siōz. Et eē a. et sil⁹ r. fise⁹ p⁹ expellē eū si cessauerit p⁹ t⁹ eniū n⁹ celerit⁹ p⁹ biēni⁹ satisfecerit. N⁹ obstat si d⁹s ei n⁹ denūdet q⁹ soluat. q⁹ statuta dies p⁹ do mino inepellat. ex de loca. et p⁹duc. potuit. Et id

modicu tps qd dat sibi post bienniu nō est i iu
re taxatū s; est arbitrio iudicis plectū. ex de of
fi. dele. de cais. Si etiam emphiteota solue pmi
sit penā. si nō soluerit pensioez. et dñs penam
pauerit nichilōi eū expellere poterit. ar. ff. dñf
ac. qui fidem. meli? tñ facit si eū autē iudicis
expellit. Si tñ emphiteota aliū possessionē edo:
dit vel ab alio expellē nō deiciat dñs possessorē
autē ppta. ex de loca. et condu. potuit. in glo.
Item si emphiteota cessauit per bienniu et tanto
ampli? q n possit purgare morā. si dñs ppta
pensionem recepit eū expellē nō poterit qz iur
suo renūciat. Silr si plat? de consensu capli
reapiat pensioez nō pē eū expellē s; si solus pla:
tus h faciat non obest ecclie qñ eū possit expellē
nisi postea caplm gñfisset. Itē vñ solus pbit
sū rector in ecclia vel capella si reapiat pensioez
credit bñ. idē. s. qz amodo nō poterit emphiteo
tam expellē. si tñ aliquis pensioez cum ptefactōe
dicēs saluo iure meo recepit talis expellē pote
rit. qz etiā si eū expellē veller nichilōi? pensioez
perē posset. 10. q. 2. h ius pōrectum. Itē si ples
sint coheredes et omēs pensioem soluāt pē vnuz
nō pteindicat solutōis dñmō soluāt totā pen
sionē et postea agēt cont nō soluēt. hēc oia ex
de lo. et odu. potuit in glo. Item si emphiteota
re ecclie oductā vel in emphiteosim acceptā de
teriorauerit l pbienniu pensioez nō soluerit expel
li pē. ita tñ qz soluat totā tps pensioez et resar
ciat rei lesionez. nō repetitur si quid impedit i
melioracōz. 10. q. 2. s. h ius. Item si ephiteota p
bz p duos pmos ānos in ecclia stas vñ p tres
in secularibz pensioez soluisse licet antea p. 10.
an. n soluerit expelli n potit. C. de appel. l. plē.
i fi. h hosti. Itē si quis stans in fūdo p. 20. an. pē
sionē soluat. fūdo sibi pcessū in emphiteosim
suffi dēter pbat. C. de fū. do. p totū. h p. d. lāp.

Quid si emphiteota fundū quē ab ecclia habu
it eptori bone fidei vēdidit. et tñ p. 20. an. pē
sionem ecclie soluit. nūquid eptor pscpeoe tūc
erit si fundum ecclia repetierit. Rē qz non. quia
ecclia in culpa nō fuit cum vendicōz ignoraue
rit. Et opedem habebit opra quē p. agē velit.
C. si tu. et tu. in tūe. l. vlt. h bar. i qñbz.

Arca 4ª sciendū qz huiōi ptract? nafa ē qz
epbiteota melioracōes suas vōdē pē. ita tñ
qz pmo reqrere debet ab ecclia an velit ius suum
emere. et debet ei dicere quantū potest ab alijs
habere. et si ecclia dixerit q n vult emē pē alijs
ius suū vendē. si autē ecclia nichil dixerit expe
ctare d; eccliam p duos mēses. quibz elapz vē
dē potit alijs. dñmō nō vendat illis q emere p
hibētur. vt sui ecclie et capitanei et omēs maio
res psone q defacili n pnt oueniri. puta nimis
paupes. nimis potētes. vñ ecclia possit puidi
cū pati. vt. ex. de loca. et odu. c. vlt. in tex. et
glo. Et si ephiteota aliē fecerit ius suū perdit.

Itē emphiteota potest sine gñsensu domi sui em
phiteosim donare et eē pignori obligare si tñ
n satisfecerit de cautōe soluiē pign? vt ibidez.

Arca 6ª sciendū qz ptract? iste ouenit cu;
epitōe. qz vtrōbz qñ ptract? aliqō dat.

cū locacōe vō ouenit quia verobiqz dominuz
retinet et annuatim aliquid papiē. Differt autē
a vendicōe quia tñsferē ibi dñm h nō. Et ita
vt dicit bñ. magis accedit ad nāam locacōis
ppter qd bñ. c. potuit. qd est de emphiteosi ma
gis ponit i titulo de locato qz ouēit cū eo. A lo
cacōe vō dñt. qz ibi pensio i cas cābz minuit
et auget. h nec auget nec minuit n res oioe
distēbat. In locacōe eē oductor regularit nō ha
bet in re nomē. nō vendit. nec vendicat rem.
s; emphiteota pē rem vendare et habet valē re
vendicōz. vt ff. de pig. ac. tutor. s. vlt. Differt
vō ab vtraqz sil. s. vendicōe et locacōe qz vtra
qz hāz est de rebus immobilibz et mobilibus
et se mouentibz. et i neuē scēptura requirit. s; il
le ptractus est tantū d immobilibus. n fieri pē
sine scēptura. hēc bñ. ex de loca. c. vlt. Item i ep
tione pāu et in locacōe merces reqruntur in
pecunia. s; in hēc ptractu pensio potest esse in
pecunia et qlibet re alia vt patz ex supiois. De
dicē aut oia emphiteosi ouenientē adaptant
siue celebret ab ecclia siue a seculari psone. bñ
si aliqua pacta de volūtate pti n appareat. ta
cite intelliguntur facta ea que supioica sē de o:
ctu huiōi. nam tacite intelligunt esse facta. Si
qua etiā alia pacta inter partes fuerint ouenta
omimode sūt seruanda. C. e. l. i. Sed pter pō
cta reqrunt aliqua spēdalia in emphiteosi ec
clesie. s. qz fiat ex cā vili et necessaria et qz in
ueniat consensus epi et etiā capituli. s; de hēc
dicē pleni? infra li. 6. ti. de alie. re. ec.

De omodato. 16

Postea osiderandū est de omodato. 1° p
quidē quid est omodatū. 2° vnde dñ.
2° in quibz rebo ostitit. 3° inter qñs iste
ptractus pē celebrari. 4° in quibus omodator
et omodatari? ad inuicē tenent. 5° quid ius de
eo qz omodat vasa vel etiam pondera viciosa.
6° que actōes nascuntur ex hoc otru. Circa
pmū sciendū qz omodatū est aliquid rei ad aliq
vñ spālem gñuica facta pcessio. Itē dñt o:
sio nō trāslacō. qz omodans rei dñm et possessi
onem retinet et solū vsū ocedit. vt. ff. e. rei cō
modate. Itē dñt gñuica. quia si intromittat pe
cūia erit locacō si res alia erit ptractus imoia
tus. vt in sil. man. s. vlt. Itē vero addit ad a
liquē spālem vsū. quia vsus ad quē sit debz exp
mi. vt omodo tibi equū vt eū ducas ad bellū l
ad villā. omodo tibi librū vt exemplis aliū vel
corrigas tuū. vñ dñt omodatū qñ vrentis omo
do datū. vñ renocari nō pē nisi expleto vsu ad
quem est factum. Et i h differt a pcario quod
fit sñ pfinicōe vsus certi. vñ pē qñcūqz renoca
ri. vt ff. e. in omodato. s. hēc. hēc oia bñ. ex. e. c.
vñico.

Arca 11

Arca 2ª sciendū qz omodatū ostitit in rebo
mobilibz et se mouētibz et imobilibz. Itē
in corporalibus vt in seruitute habitandi vt. ff.
e. l. i. Ea vero que vsu gñmūt. et que ostitit i
numero pondere et mēsurā nō omodari s; mu
tuari dicuntur. 1° i h differt a mutuo omodatū
pōicta tñ omodari pnt ad pompā. vt. s. quā

dicor videat. ff. e. si michi. §. vlt. et ex. e. in glo. vñ panis imppre dicti modari scdm accur. Potest etiā quis modare nō tñ sua s; etiā aliena q possidet. Si si aliena scdenter possidet ita q sit fur vel pōd t modauerit actōnez hēat modati. ff. e. modate.

Quia tertiū sciēdū q potest modare t ei modari qui pē stralere. Vñ nō tñ prelatus pē hoc s; etiā yconomus nam stralē pē 12. q. 2. hoc ius.

Interim

Quia pē sciēdū q nāta modati est vt ipa res restituat. hoc est eñ d iure nāfali. d. 1. ins nāfale. nec pē pteru debiti retineri. vt. c. e. l. vlt. si tñ modatū cōsistat in pecuniā et debiti infra duos mēses pbari possit admitti tur pensatō. insti. de act. §. i bone. Eadez inq; res debet reddi. vñ iñ. **Q**uēuo vult silez cōmodatū qrit eādem. Eadez inq; res nō dēio rata. aliē nō videt reddita. et iō pstabit in cēē ff. e. si michi. §. i. Si vō res nō restituat p cōtinnatā iurabit in litem ptestatam contra cōtinnatē. Si at n fuerit psumax s; culpa cessat rez restituere estimabit qnti sit res a tpe more vsq; ad sūiam. s; in iudicijs strici iuris estimaret a tpe more vsq; ad tps lris contestate. vt in d. l. §. in hac. lxx. q. 1. §. qd erit si res pē nes modatariū pēat vel deterior fiat. **R**e fm gof t bñ. Aut acapit quis modatū grā sui. aut grāda cōmodantis. aut grāda veriusq; si grāda sui quod frequentē contingit. tunc tenetur de dolo et lata culpa et leui t leuissima quia debuit inq; uando rem. adhibere curā magnā t etiā maiorem q; de rebus suis adhibē solebat. si al; diligentē rem illā custodire poterat. Pone de predictis ex. **C**omodatarij dolo pñt qñ fraudem cōmiserit vt equū modatus sibi surripet. Et lata culpa fuit qñ eq; ex domū nocte reliq; t opat hoc dolo. ff. man. si fideiussor. Leui culpa fuit si equū i domo posuit. domū tñ apēā dimisit. Leuissima culpa fuit si domū clausit nō tñ bñ interi; firmavit. In his oib; tenet dñō ad estimatō; rei cū accessib; s; fctib; ptabus et fructib; s. ff. e. m. rebus. De cāib; aut fortuitis quos et diligēs et fidēl; homo puidere non possit cōmodatari; non tē n i pō cāib;. Vñ ē si casus ille sua culpa accidit. vt si equū tibi modauit vt duceres ad vilam et duxisti ad bellum. Et ideo si aliquo cā equus pñt puidiciū tñū erit. culpa eñ tñā casum pcessit. Si r si rē modatā remisisti p nū cum non pdoneū teneris. sed nō teneris si pdoneū fuit. licet strariū euenerit. ff. e. argentū. Et ideo ē d dposito. s; in mutuo non teneris. ex. de pig. significauit. c. rō est. qz qui cōmodat vel locat vel deponit rei pñt et et possessiōnem retinet. Et iō cū ei cui credit nūā nō pdoneū pecūiam dpoat. pecūiā cōmodatis vel deponētis deponat. sed in mutuo dñū tñū feret. et iō si pecūiā pñt ei qui eam mutuo accepit perdit. Sciēdū casus est si pactū inuenit tñ ei de cāib; etis et dēimatis et i pacto expñsis tenet. **C**as; eñ fortuiti debet in pacto specia

liter expñmi fm bñ. Scdm vero hosti. quādo al; q cā; specificant et postea gñal clausula seq; tñc de oī cā; fortuito tenet cū vix possēt omēs casus specificari. Aliqui tñ dicūt q si cōtingat alius casus a specificatis et noīatis n tenet. licz etiā clausula gñal subseqtur. vt ff. de caud. s; et si quis. §. qñtū. **C**ivil. vñ nāso disting. s. q; aut p commodatariū stat qmī omēs cas; numerarētur. puta quia dñ longū esset omēs cā; numerare de oib; ego volo teneri. et tñc de oī bus tenet. ff. si cer. pē. cū quid. Aut n stat per eū s; cōmodas dñt volo q teneris michi de tali et tali casu enumerās quosdam. t postea subdit de oib; volo q teneris. et tñc de numeratis tñ tenet qz illa clausula gñal tñ ad specificata trahit. ff. de trasac. cū aq; liana. Si vero dicat volo q teneris de oī cā; fortuito tē d nō lo tenet. Et idē est de pductore. Tercū cā; est si mora pcessit casuz. ex. e. c. vno. In pñctis tribus casibus tenet modatari; de fortuito cā; cē si apud modatē res eodē mō fuisset peritura. ff. de lega. 1. cū res. Si vō quis acapit modatū grā modatis qd raro accidit vt cū quis ornāmēta modat sue sponse vt ornatioz dicat. tñc tenet tñ de dolo et lata culpa. ff. e. si ex cto. §. interdu. Si aut modatū fiat gratia veriusq; s. modatis t modatarij. vt cū cōez amicu inuitam; et tu curā eius rei suscepisti t ego argētū ei; tibi modauit teneris de dolo et lata culpa et leui s; nō leuissima. ff. e. i. reb; §. i. Item modatari; illos cā; nō pñtat qbz resisti non pē vt sūt mores aīaliū q sine dolo et culpa eius accidit. latronū hostiūq; icurs; piratarū insidiē. naufragiū. incēdiū. et hui; modi. Et qd dictū est de latronib; piratis et naufragio verū est si res ad h sit alicui modata vt eā secū pēgre ferat. s; si alicui argētū modauit quia se amicos inuitasse dixit. et ipe secū pēgre tulit. d; cā; piratarū latronum t naufragiū sustinere. ff. e. in rebus. Item si modatari; i re modata impensas fecerit. tē tōi loc; erit. puta qz equū saluari fecit. vñ aget ad recupādas expēsas maiores intellige. modice ei expēse vt abarioz pñt ad eū. ff. e. i. reb; §. pñt. **N**tē si res modata tradit est imata tñc p estimatōne adiciē qd. vt si modatari; tenebat tantū de lata culpa mō tenebitur de leui. si de leui mō tenebit de leuissima. si de leuissima mō tenebit de cā; fortuito. ff. e. si ex decreto. §. cōmodatū et. §. tē vidēdū. hēc hosti. ex. e. c. vno. Item illi qui rebus modatis aliter vtūtur qz eas ad vtendū ceperūt. si dñō nolente h faciāt vel etiam h dñō inuito se facere cōāt furtū omittūt. si aut h dñō volente faciāt. vel hoc etiam si n inuito dñō hoc facere credāt furtū nō omittūt. vt insti. d. ob. q; ex dēlc. nāf. §. placuit. **N**ō q tñc furtum non dicitur fieri qñ nō dāt actio furti. fit tñ furtū s; aliquos. fm vero alios nō fit furtū. Aliq; vero sic distinguūt in cā; quo credit dñō displicet. s. q; aut vere displicet dñō. et sic ille furat t furtū fit. Aut placet ei et tē iste furat. n tñ fit ibi

furtu qz non strectat ibi res aliena inuito do-
mio quod est de rōe furti. furari vō dicit cōtre-
ctatōem rei aliene. sic qñqz aliqz mentat non
tñ dicit mendaciū.

Circa 4° qd est de vasis et ponderibz videt^r
scidnd est et p^o d vasis q q scidnt vasa vi-
ciosa smodauerit si sit effusū vinū vel oleū vl'
corruptū teneat de effuso vel corrupto vt ibidez
sec^o e si ignorat h fecerit ff. e. l. plē. 7. ex. e. i. g.

Circa eū vō q smodauit pondera viciosa. sic
distiguat hosti. s. q si ignorat ea viciosa nulli
teneat. ff. smo. i. rebz. Sed locator etiā ignorat
tenetur. ff. loca. et pduc. sed a ddes. Si vero scī-
at et smodat eptori scienti et venditor deapia-
tur. tē si dñiū nō sit trāslatū tñ emptor fa de
furtū et etiam smodās opem ferendo. et id cō-
ueniri pē a venditore actōe furti et pōicōe fur-
tina. s. si dñiū sit trāslatū et emptor sit soluen-
do veditōr ager cōtra eū quā scienter pl^o iusto
accepit s. si eptor nō sit soluedo ager qd cōmo-
dantē a cōtōne de dolo. Et idem est in casū pcedē-
ti si emptor nō sit soluedo. Si autē emptor sit de-
ceptus q scienter recipit viciosa n ager. Et idē
est si vterqz. s. emptor et venditor sciebat. s. si
vterqz ignorabat et venditor est decept^o teneat
smodās actōne de dolo. Et idē est si emptor scī-
ebat s. nō est soluedo. Si vero vterqz ignorabat
et emptor est deceptus habet ptra cōmodantem
pñam smodati p quā ab eo cōsequet si qd sua
interfit. Et idē est si emptor ignorat et vendi-
tor sciat licet em hic venditor teneat nichil dī^o
et smodās. Si autē smodat veditōri et ipse sit
deceptus. in nullo casū habet d smodatē actōez
de dolo. cū habeat aliā pñam. s. cōmodati. Si
vero eptor sit deceptus h in quo casū supōitēz
est q d venditorē habz regressū. agē nō pē d cō-
modatē aliqua actōe. s. i quo casū regressuz
nō habet vt qñ eptor et venditor ignorabant
et dixit q stare illis siue esset equa siue n
et in duobz casibz in quibz dictū est veditōrē
teneri si nō est soluedo teneat smodās actōe de
dolo. Et sūt h vera qñ dictum fuit quibz pon-
deribz stare et mēsurare. si autē h nō sit dictuz
sensisse videt de ponderibus in regiōe consuēt
ff. de em. et ven. impatores. Et si h n apparet
de minimis videt sensisse. ff. de re. iur. sem per. et
ex. de cens. ex pte.

Circa 6° qd est q actōes nascūt ex h contra-
ctu. scidnd q due actōes ex eo nascūt
s. directa et pñia. directa dat smodanti 7 eius
heredi ptra smodatariū et eius heredi ad ea que
sibi teneat. que etiam patent ex supōictis. Con-
traria vero dat cōmodatario et eius heredi cōtē
smodantem et eius heredem ad ea que sibi te-
netur q sūt patēt ex supōictis.

De deposito ti. 1°.

Propterea pñia dñiū est de deposito. Et p^o
quid est et vñ dī. 2° in quibus rebz
consistit. 3° quō habet fieri. 4° in qui-
bus teneat depositari^o deponēti. 5° de actōe dposi-
ti. Circa pñiū scidnd q depositū est qd alicui
custodiēdū est traditū. Nam rei deposite cu sto-

dia et a deponēte sperat et depositario ex toto
omittit. Et hinc est q dī depositū qñ deorsum
s. a deponēte positū. vt oñda totū fidei dposi-
tariū esse omittū quātū. s. pñet ad custodiā
Et in hoc q dicit custodiendū patet q rei de-
posite sicut et smodate possessionem dñiū et p-
prietatē retinē ff. e. licet. s. rei. Qñqz tamē do-
minū rei deposite trāsit in depositariū domini-
um. et tamē agit depositi. vt cū apud te depo-
no aliquid eoz que sūt in mīo pondre 7 mēsu-
ra. et ouenio tecū in hoc vt inde reddas mī vel
tātum eiusdē generis quod obtines siue illud
expisse oueniam siue tacte videar ouenire. vt
cū aliqd ex pñictis apud te depono n sūgtū nec
clausū. si em signatū vel clausū dpono videt
te phibere ne vtaris eo n in dñiū agat vt. ff. e.
luc^o. et l. dī. s. qui pñiam.

Circa 2° scidnd q depositū sūstist in rebz
mobilibz et se mouentibus. et i rebz q
non sunt depositariū. Vnde non rem meam
apud me deponis quia neqz smodati neqz de-
positum neqz pñariū neqz cōductō tenet in re
mea pñia. nisi rez meam ab eo quem scō ea;
possidere impetrem pñario vel conduciōne vl'
alio sūt mō vt. ff. e. qui rē. Casualiter autem de-
ponitur res immobilis cum res de qua habe-
tur questio sequestrat. 7 apud sequestrū depō-
res immobilis. cū his ouenit bñ. ex. e. bñ fñs.

Circa 3° scidnd q depositū solet fieri per cy-
rographū l. cū cyrographo. bñiū vō cyro-
graphū solet diuidi et vna pars dat dposita-
rio. altera vero remanet deponēti vt innēa p
cū pñacō fiat. sed hec pñacō nec est iuris nō
iure quia n cōit pñate scēpture n subscēptōz ha-
beat trñ testū fide dignoz vt. ff. q po. in pig-
ba. scēpturas.

Circa 4° s. in quibus teneat depositarius d
ponenti est scidnd q natura de; oñi ē
vt res deposita reddat. hoc em de iure naturali
est vt dī. i. ius naturale. reddatur inqm depo-
nenti. Talit autem in quatuor casibz. pri-
mus est cum quis gladiū deponit et furens re-
pñit. 22. q. 2. nequis. secundus cum deponens
fuerit dpozatu s bona em ems in publicū dfe-
runtur. tertius est cū fur deponit et repetit. si re-
pñicō veri domini cum furis repetiōne cōtē-
rit quia tūc pñicō ē causa domini. si tamē fur
rem repetat debet sibi restitui sm azo. 7 bñ. ex.
e. bona. Vnde actō depositi dat furi nō autem
furti. ff. de furtis. itaqz. quartus cū fur apud
illū dponit a quo surripit vel pñietariū ff. e.
bona fides. Debet autē res deposita reddi non d
terozata alias actōne depositi potest agi. cum
enim deterior reddi potest dī dolo malo red-
dita esse qd intellige si sit deteriorata vicō dpo-
sitariū sec^o est si vicō rei vl' casū fouitō ff. e. l.
1. et ex. e. bñ fides. i. glo. Quid si res apñiciā
pō qd fieri vl' cū i thsaurariā vl' saciā isurē
nūqd ecclia d ea tenet si aittat. Re qd si illā
pñtibz plato et caplo qz tē vl' smdata ecclie n
psone tñ. sic dī nauta 7 caupo de rebz inue-
tus 7 illatū teneri vt ff. nau. ca. sta. l. 1. s. vlē.

Secus est si plures et caplm nō sint presentes
tūc enī nō ecclia s; psona que rem recipit ob
ligatur bene tñ tenet ecclia de re illa si in ei⁹ uti
licet fuisse sūsa qz tūc tenet ecclia. Et si
apud eam vel aliquā eius psonam nō fuisset
deposita. ff. e. l. i. in tex. et glo. **Q**uid si depo
sitari⁹ reddat depositū alieno ignorante. ff. de li
berat. ff. e. l. i. §. si rem. Non enim tenet tē nō
cedere accōz deponētī s; illū cui reddidit. ff. de pe
culio. qd debet. Secus ē de debitore qui nō libera
tur soluēdo falso pcuratorī licet credat eū pen
ratorē. et hīdeo qz depositari⁹ tenet tantum de
dolo et ideo sufficit qz cedat accōz deponētī. Est
enā obligatus in spe de imo eū possi de desinit
illam speaz sū fraud libera. sed debitor est ob
ligatus i genere iō soluēdo aliq. nō libera. ff.
de le. fal. noie. §. iō et. ff. de v. ob. si ex legati.
hē hosti. ex. de iur. eū. eā te. **Q**uid si plures d
posuerūt nūquid reddet alteri eoz si petet. ff.
qz sic. si hī deponēdo sit actū alias p pte tātū
quia ē duo heredes p pte agūt. ff. e. l. i. §. si pe
chiam. Si autē duo deponāt hoc pacto qz nō rō
dat vni sine altero hoc suam debet. Vnde si rō
dat vni neuter agē pē. si depositari⁹ negat se
reddidisse nec reddere cogit alicui. quia non illi
enī reddidit. qz ille nō pē agere. nō illi cui nō rō
dipit. quia non tenet sine alio reddere hī hosti.
Sed nūquid depositari⁹ tenet in hī cau depo
nenti si res deposita perijt. ff. de res deposita aut
perijt dolo vl culpa depositarij. A casu fortuito
si dolo tenet. est autē dolo? studiosa machin acō
ff. de dolo. l. i. vt cū depositari⁹ latente sigē furi
vbi res deposita sit vt eam tollat et secū didat
Tenet autē de dolo intātū qz si ē de dolo cōue
niat ne oueniat. talis cōuēdo nō valet. quia ē
contra bonos mores. ff. e. l. i. §. si conueniat.
Si vero perijt culpa depositarij aut culpa lata
aut leui aut leuissima. Est autē culpa lata. si rem
pnam posuisti in archa. et rem depositā rīq
sti in banco. et hī opat dolo. ff. man. fideiussor.
psuatur eū dolo? si curā eā dē nō hāsti dō deponētis
quā hūsti de tuis bona fides ē abē psumit. i. §. p
gof. dolo? adesse psumit si rebus tuis saluis dpo
sitas hūsti ex. e. bona fides. Leui autē culpa ē
si re depositā in archa posuisti et eā clausisti. s;
clauē incaute dimisisti. si ei perijt culpa lata.
tenetur sic de dolo qz hīc psumit dolo? sicut dēm
est. t sufficit hī psumit ad adēnationem ff. bñ.
Si vero perijt culpa leui et leuissima tenet i plu
ribus cāibus primo si dposito se obreulit quia
sibi deponi pte. vt ex. e. c. 2. **S**ecundo si ali qd pro
custodia recepit. et tūc si recepit pecūiam age
tur ptra eū accōe ex oducto. Si vero spēm vel
opras age accōe pscptis vbi vt. ff. e. l. i. §. si
hīs hū. 3. si p pactū in se culpā leuē et leuissī
mā recepit vt in. d. l. §. si oueniat. 2. si morā
in restituendo fecit. ff. e. si in alea. §. vlē. 4. si
res causa sui apd eū fuit deposita. s. vt vtret
ea. ff. e. l. 2. §. si pecūia. eū hīs ouenit bñ. ex. e.
c. 2. Si vero perijt cau fortuito nō tenet qz cā
fortuitū nequē puidet. Tenet tamē eū tūc in
plibz casibz. primo si pactū de eo interuenit.

vt ex. e. c. 2. ff. e. l. 2. §. sepe. ita tñ q omīs casus
specificentur in pacto fm bñ. sed de hoc pleni⁹
in precedētī titulo pnotatū est. **S**ecundo si mo
ra in restituēdo pcessit casū vt qz candelaz ardē
tem in camera plena palea dimisisti. et com
burat dom⁹ in qua liber erat depositus. vel si
rem depositam p nūcū incertum remisisti.
Tercio si dolo casum pcessit vt si alijs rem dpo
sitam vendidit. et eam postea redemit. vt ha
beret eam in causa depositi. etiā si sine dolo eū
perijt tenet qz semel s; misisse dolo sufficit. ff. e.
l. i. §. si rem. Si tamē pma ducet eaz redimat
et i ppro statu habeat viciū purgat. ff. de vsu
fruc. l. se. §. Item labeo. Et idem est fm gof. si
dolu nō in alienando sed in vtendo s; mittat vt
ff. de con. fur. qz furtū. 2. fm aliquos scz fm
gof. si apud aliqz cātū grada ei⁹ res deposita fu
it ff. e. l. i. §. qz sepe aliq. s. In pōicis cāibz tē
depositari⁹. etiam si res apd deponētē sili m odo
perisset. sufficit enī qz res potuit non perire. ff.
de le. i. cum res. §. vlē. lxx gof. et bñ. ex. e. c. 2.
et hosti. Item nota qz in depositi repetitōe nō
habet locū compensacō in toto nec deductio in
pte vt ex. e. c. 2. §. sane. Vbi etiam notat qz de
positū cū deposito nō opnat sed qz pzo dpoite
primo recipit. C. e. l. vlē. Nō hī etia locū ppe
expensas retencio fm gof. s; accur. dicit bñ.
scz in cāū qn depositari⁹ fecit expensas rōne rei
deposite petē ei pē eas a deponētē. ff. e. accōe ei
Nec doli exceptō ff. e. l. plē. Vn depositari⁹ nō
potest exape contra deponētē depositum rpe
tentem de dolo. dices repetis dolo. quia fedisti
m pactū qz vsqz ad meam mortem non repete
res. dpositū enī qnēqz repeti potest etiā si cum
pacto dpositū fuerit vt post mortem dpositarij
reperatur. poterit enī deponēs mutata volun
tate repetere. ff. e. l. i. §. vlē. nō apud seqst⁹ res
deposita fuerit qz repeti non poterit nō lege seqstē
tōis impleta. Nec etiam ibi locū habet excep
cō spoliacōis fm aliquos. Alij dicūt ver⁹ qz
bene habet locū exceptō talis saltem i modū re
ouēdois qz fauorabilior videt qz accō depositi liz
illa sit bone fidei hī bñ. ex. de oz. co. c. 2. et hosti.
Nota insup qz dpositari⁹ vtendo re deposita
cōmittit furtū si sit expsse phibitū ne ea vta
tur. ff. e. si stichus. aliter nō s; mittit dūmō hī
putat communū pmissū. etiam si hoc min⁹
probabiliter putet. ff. de furtis. qui rem. Cō
mittit eē furtū si dpositū causa interdipiendi
abscondit ff. de furtis. l. i. Ad hī etiam nota
qz ea que rebus dpositis accedūt dposita nō sē
vt si homo vestitus dponat vestis nō est depo
sita sed homo. vel si equus cū capistro dponat
solus equus est dpositus. ff. e. l. i. §. ea que dpo
sitis. vbi attēdēdum scdm accur. qz si quis di
cat sic dpono equū cū capistro tunc dponit nō
tātū equū sed et capistrū. Si vero dicat dpono
equū qui est capistratus non dponit capistrū
tenet tñ de custodia ei⁹ ille apud quē deponit
equū. aliter depositi age ptra eū non tantum
vt p deposito sed vt p accessorio dposito. ar. ff.
pmo. siue certo. §. vsqz adeo. tē. **R**epetit aē

depositu qñcuq; placuerit deponēti nō obstante aliquo pacto vt dictū est supra. e. x. e. bona. in rex. et glo.

Circa 4° qd est de actōne depositi sciendū qd hec actō dā deponēti. hoc tamē fallit i ca sibus supdictis. dā etiā hec actō dñō et dñis dponētis. ff. e. l. 1. Dā etiā furti et pōni dponēti nō obstante suo delicto vt eē dñm est s. Agūt enī ex suo dctu. ff. e. si pō. sed furti nō pnt agere nec dsequūt actōz ex suo scelere. ff. de fur. Dā aut h actō contra depositarium vl eius herde ex dolo defuncti et mltomagis ex suo. ff. de ac. et obli. ex depositi. Et tenet hē eē d pō rei ignoratē vdi te ff. e. l. 1. 2. 7. 3. Ad que vero et iqnēti h actio dē ptz ex supdictis. Est aut h actio bone fidei. insti. de acc. s. actō: nū. Est eē famosa et iēm vt heres suo noīe dā natus fiat infamis. C. e. q. depositū.

De feudis ti. 18°.

Deinde considerandū est de feudo. Et pñō dicendū est quid sit feudū et vnde dī 2° qd et qd sit dñe feudi. 3° qd res pnt i feudari. 4° que psona pnt infeudare. 5° qd pnt infeudari. 6° qñō dcessio feudi fiat. 7° in quos feudū ex successiōe pueniat. 8° quibus ex cāis feudū pdaē. 9° corā quo debet questio feudi vtilari. **C**irca pñm sciendū qd feudū est immobilis rei ob homagiū beniuola dcessio. Et h dēspcō colligit ex li. feudoz. art. d. o. q. b. cāis feudū amittit. s. bñficiū. p h qd dī immobilis rei. nota qd feudū pnt concedi tantū in rebus soli vel solo coherentibus vt sūt fructus in solo pendētes q tāquā ps fūdi ipi fūdo coherere dicūt vt ff. de rei ven. fructus aut. Et i his q it immobilia dputat vt cū de cauerna l. cam a feudū dā vt ff. de in. do. l. vl. s. ptecia. Dīcēt etiā ob homagiū. ob fidelitatē et fidelitatis debitū a vasallo pstandū. Vnde homagiū qñ homis actō dīcēt. h enī vasall^o se hoīem dñi agit et eidez cās ex causis ppetuo hoī se supponit. Dīcēt autē beniuola quia sit ex gta beniuolētia vñ vocat bñficiū i pñcto. s. bñficiū. Per hoc aut qd dīcēt dcessio et nō trāslacō notat q ap^o dñm directū dominiū et pñietas directā remanēt. Vasall^o vero acqñit sibi vsufructū et habet eē naturalē possessionē. ff. de ac. pos. natalit et l. possessio. possidet enī sibi et habet qñ dominiū et vñlem rei vendicacōz. ff. si ag. vectigal. l. emphi. pe. l. 1. Dīcēt autē feudū a fidelitate vel fide quā vasall^o dñō iurare et p stare tenet vt in li. feudoz. titulo p qñ fiat iue stituta. s. nulla. Fidelitas autē hic dīcitur ius iurandū qd a vasallo dñō pstat. **Art. 11.**

Circa 2° sciendū qd feudū aliud est patrū. s. qd a cōi patre est acqñitū. aliud matrū qd ē p matrē acqñitū. aliud nouū qd. s. de no. uo ē acqñitū. Non ē acqñitū nouū. s. qd ita to dferēt. e. ex pte. Vñ aliud ē infeudare qd nō licet. a^o re infeudare. qd liz. Itē b^o g wil. dñi. duplex est homagiū. s. ligiū et nō ligiū. ligiū est illud qd fit impatori l. regi nulli^o alterius fidelitate salua. Et dīcēt ligiū qñ ligatū l. qñ

legalitatis otentū. Nō ligiū est ill^o qd fit alijs salua fidelitate impatoris vel regis.

Sequit videre de 3°. s. qd res pnt infeudari. Circa qd sciendū qd res q pñbēt alienari nō pnt in feudū dcedi vt in titulo p quos fiat in uestitura. Nam in dcessione feudi sit alienacō saltē valis dñi. Vnde fm gōf. res feudales. i. qd i feudū dari dñueuerūt pnt i feudū dcedi que vero feudales nō sūt feudari non possunt nō i quatuor casibz. Prim^o est si feudatari^o moriat^o et feudum ad eccliam reuertat^o. tūc ei pre latus pē illud feudū al teri dare. non obstante iuramēto qd fecit de nō in feudando de nouo ex. e. ex pte. Scōd^o est si vasall^o feudū ecclie alienauit. et ppter hoc illud pñdit. tūc enī prelatus potest illud dare filio alienat^o vl ei^o dñguineo sine licēcia pape vt ibidē. Tercius est si vasall^o ecclie feudū alienauit qd ecclia facile recupare non possit. tūc enī p latus dare pē illud aliē layco qui ipm recuperet et ab ecclia recognoscat. Quart^o est si p latus aliqñ aliqñbus ppter obsequiū sibi ab eis pñtūm dcessit de licēcia pape trān aliquā sub ēta mensura in feudū. et illa terra postea sub illa mensura fuerit inuenta d fice. tūc enī successor mensuram illā potē ite gre. ex. de dona. p tuas. Ex pñctis patet et habetur q iuramētū de non feudando de nouo nō extēdit ad feuda antiq. s. tātum ad illa q nūquā fuerūt in feudū data. Item nullus debet cogi p spiritalibz homagia facē. hoc enim est symonia. ex. de symo. ex diligenti. Verum autē deame in feudū possunt dcedi reqzē ifra titulo de decimis. Ad vidēdū etiā q res infeudari pnt valent ea que dicta sūt immediate p^o dēspcōz feudi.

Sequit videre de 4°. s. quis potest infeudare. Circa quod sciendū q archiepūs. epūs abbas et prepositus si dñuetudo fuerit. feudū dcedere possunt. Item marchiones. dñces et valuosores. vt in li. d. feu. in titu. 1. Itē mīorē et mīmī vt in eodē. li. ti. de natura feudi. Et hoc est vñ si habent legitime suozū bonoz ad mīstracōz. q enim rōne qñlibet pñbēt aliquo de bonis suis alienare. nec inuestiturā feudi pnt facē. Nota tñ q qñ sit inuestitura p mīorē. aut sit de bñficiō veteri. et tūc valet. aut de nouo et tūc nō valet. **Art. v.**

Sequit vidē de 5°. s. quis potest infeudari. Vñ sciendū q circa h non distiguit. Nam et fuus infeudari potest nisi ignorantiā pte datur vt quia liber putabat. et hoc est vñ si sit elis q fūire de feudo possit. Igitur mīor^o sūro claudus vel alias impfectus. clerici et omīs religiosi feudū acapē nō pnt imo si habent p dūt. vt in aut. an mīor^o. Potest eē mīmor. i. im pubes infeudari. nō facit tñ fidelitatē anteqm venerit ad pubertatem. et si eā an fecerit non tenet quia fidelitas illa vt dictū est s. fit p iuramētū quod firmamētū nō habet ab impuberibus factū. vt ti. si de feudo strouisia fuerit. Potest eē femine dcedi feudū. et dī feudum femine vt i ti. de bñficiō feie. Potest aut infeuda^o

etiam p nūcū vī pcuratozē a pte qualibet expe
diti vt in ti. p quos fiat inuestitura. **Item. vi.**
Sequē videre de 6. s. qūo cessio siue insti
tucō feudi fiat. arca qd scēdū qd sit p
honore dñi et amore vasallū et p inuestiturā. **Et** ac
ve i ti. quibz mod potest feudū ostēdū. **Est** ac
inuestitura p pte possessionis rei traditō. **Im**
p pte vō est alicui⁹ corpozei loco possessiōis m
māibz posicō vt qñ dñs vasallo porrigit hastā
t aliqō sile dicens se facere inuestiturā. vt i ti.
quid est inuestitura. **Debet** aut inuestitura co
ram testibz fieri. n̄ quidē qz siue testibz vel i
strumēto nō valeret. s; vt veritas pbari possit
si oporteret. **Et** si quidē dñs inuestiturā faci
at de bñficio nouo. tūc si pares. i. vasallos ha
bet corā tribus vel saltem duobz ex illis eam
facere tenet. **Si** vero nō habet pares suffiat qz
fidat eam coram alijs ydoneis testibz. **Si**
vō inuestiat de veteri bñficio corā quibzēqz te
stibz ydoneis siue paribz siue alijs hoc facere po
test. vt i ti. de iur. qui testes sūt necē. **Si** vero de
reus faciat inuestiturā et de rebz ppijs tūc
idem debet suari qd i inuestitura layc. **Si** vero
faciat de rebz ecclesie testes adhiberi possunt in
differentes pares et exnei fm hosti. **Fic**ca. vō
inuestitura debet vasall⁹ dñō sacramētū fidei
tatis p̄stare. hui⁹i ac sacramētū fm diuersaz
curiaz varias p̄suetudines ordinat. **Et** quidem
in summa ro landina talis ordo tradit. s. qz va
sall⁹ p̄mittit dñō et corpalit iurat ad sacra dei
euangeliā decetoro sibi et fidelibz suis esse fidelē
vasall⁹ ipm qz et heredes suos. res. iura. et hono
res eoz. p posse fidelitē p̄stare et nullaten⁹ ali
qd qd in dēmetū piculū siue dñū p̄sone vī p
sonaz rex iuriū et honoz sui suozqz heredum
vī possit p̄se vel p aliū stractare vel mō alio
machinari. imo si quos hoc vel eoz aliqō trac
tare vel pcurare senserit q̄deto poterit et in di
care. **Et** qd qd sibi dñs fido et cōfida ab eodē dñō p̄positū
fuerit secretū tenebit. et p̄sonam res iura et ho
nores q̄ quoscūqz exceptis imperio romano et
his quibz debito fidelitatis ipi⁹ p̄us astrictus
erat tueri et totis viribz adiunare. **Et** gñaliē
veram et puram fidelitatem sibi suisqz heredi
bus reddet ac p oīa impari. **His** vero sic factis
tē dñs vasallū inuocē in vacuā possessiōē. vt
in ti. quid sit inuestitura. **Ad**reuo aut dñō va
sall⁹ vel ei⁹ heres dñm vel ei⁹ successorē infrā
annum et diem honorifice debet adire et inuesti
turam p̄tere et fidelitatem p̄mittē. dñs vero i
stamenti debet inuestiturā facē et fidelitatis sa
cramētū reape qd si non fecerit vasallo n̄ dñs ob
esse exq inuestiturā sicut debuit postulauit. quā
imo si dñs vīlē annū et diem hoc facere differret
p̄prietate priuari dñs. sic etiam si vasall⁹ vltra
annum et diem inuestituram p̄tē differret bñ
ficio dñs priuari. articlo q̄liter dñs p̄prietate pri
uet et in ti. si de feudo p̄prietate fuerit. **S** dñō cō
mittet. **Ex** p̄dictis p̄t fm hosti. qz liq vasall⁹
gñaliē iurqz p oībz cāis iuuabit dñm. et qz
libet n̄ tñ iuuabit eū dñm anteqzē n̄ sit ex
sicut vā a rege bānit. qz intm vasall⁹ ē a

sacramēto fidelitatis absolut⁹. **Nec** etiā iura
bit eū dñs impiū vel papā. ex. de iureiur. venien
tes. **Alias** vasall⁹ dñs iuuare dñm dñm hōiēz
et dñs fr̄ez l filiū. **Sc**endū aut qz vn⁹ p̄t eē va
sall⁹ pluriū ex. de pui. cū capella. tñ null⁹ pot
esse homo ligius dñi soz dñoz. s; bñ homo nō
ligius p diuersis feudis q̄ tenet a diuersis. ex.
de su. ne. p. grādi. **Est** aut homo ligius alicui⁹
q̄ est hō ei⁹ iurisdicōi subiectus quo ad p̄sonā
et q̄ ad alia bona sua q̄ hz ab alio i feudū eo cū
ipō q̄a p̄sonā suā ei p̄ncipaliē subiat vt ipsi bo
na sua subiectis ar. ff. de adop. si pater. **Hō** ve
ro nō ligi⁹ alicui⁹ est qui nō est ei⁹ iurisdicōni
subiect⁹ n̄ inquātū feudū se extendit. **Si** igiē
sit aliqz hō nō ligi⁹ duoz dñoz oīa se inuicē
bellācū inuet illū p̄sonaliter cui p̄mo fecit ho
magiū et aliez inuet fm vires sui feudi p ali
um substitutū h̄ gñil. **Q**uid si vasall⁹ mi
nores p̄les filios reliq̄it. **R**ndz hosti. qz omnes
facient fidelitatem et feudū hñt indimsi. si vō
ad vnū eoz ex dñs p̄uenit ille sol⁹ iurabit
Ad hoc nō qz pactū omīssoriū ita ē i feudis
sic i p̄gnoibz p̄hibitiū puta si pactū fuit qz si
pign⁹ infra certam diē nō redimatur credito
ribz in feudū dñs. nō valet vt dñs in li. de feu
dis. **Q**uid aut sit pactū omīssoriū. vide s̄ti.
de p̄gnoibz ar. 6. arca si. **Sed** nūquid vasal
lus seq̄tur dñm ad exercitiū sub sūptibus dñi l
suis. **R**ndet gñil. qz sūptibus p̄p̄is si p̄gne
feudū habet. si vero modicū seq̄et sūptibz
dñi. ff. de ope. li. suo victu. h̄ tñ magis pendet
ex p̄dictis. **Nūq** vasall⁹ tenetur seq̄i dñm
vltra mare. **R**ndet dñs qz sic si antecessorē
dñi p̄sueuerit pugnare cū barbar⁹ vt rex fran
cie. instar p̄soni q̄ p̄suetas opas indicere p̄t li
berto. ff. de pig. ac. vniuersoz. rex tamē tenet
sibi p̄uidere de expēsis in toto vel in pte arbi
trio boni viri p̄siderata q̄ntitate feudi. **Si** vō
n̄ p̄sueuerit nō tenet. h̄ gñil. **E**sto qz aliquis
ep̄s hēat aliquā villā i feudū a r̄ge et dñs illa ba
ronē infeudat. et rex postea emat eam a baro
ne. nūquid rex faciat homagiū ecclie. **R**ndet qz
dam dñs qz non tenetur s; faciat quādā sp̄e
sacōz dñs ep̄o. tu tenebaris m̄ homagiū facē
p̄tē villa. et t̄is baro in e⁹ locū successi tene
bat i⁹ facē tibi. **Vñ** sis liberat⁹ ab homagiū p̄sta
tione ar. ff. si ps h̄re. p̄l. i. s. p̄l. post. c. **A**lij
dicūt qz debent homagiū sibi inuicē facere vt
sic sibi inuicē fūiant bona fide. ar. ff. si certum
pe. eius qui in p̄uinda. h̄ gñil. **Nūquid** fili⁹
vasalli mei est vasallus meus. **R**ndet homagiū
potest fieri p̄pter tria. p̄mo p̄pter emendā iniu
rie illate. et tūc fili⁹ hōis mei non est m̄ qz si
lius non portabit iniquitatem patris. **Naz** si
p̄tē delictū patris fili⁹ nō p̄t bona. m̄tomi⁹
debet p̄tere statū p̄sone. ar. in aut. vt nulli in.
s. vīl. **S**ecūdo p̄pter bona vt cū qz m̄ subic
bona sua et a me reapit in feudū illa et tunc
quia videt m̄ ea tradidisse si filius a bonis pa
tris abstinere voluerit homo meus non erit.
Tercio p̄pter tuicōē p̄sone vt cū quis p̄ncipa
liter se faciat hōiem meū vt a me defendat. et tē

persona filij erit homagio astricta. pater enim filium ipubem sub tutoris potestate constituere potest et pater sub domini potestate. ff. de tutelis l. i. h. g. uil.

Quid de vasallo vasalli mei. nūquid est vasallus meus. **R.** q. nō. **N**ī libe^r libe^r mā nō ē libe^r tus me^{us}. ff. de v. ob. nā s. odj. **S**ed dū atq. sic dñō fidei suare tenet vasall^{us} sic et vasallo dñi et sicut vasall^{us} si nō fuerit fidelitate dñō feudo perdit sic etiam et dñs si nō fuerit fidem vasallo dñō puatur qd in eo habuit et ad supiorem feudū trāsire ut i. ti. q. admodū feudum amittit. **h**ec jo. 22. q. ule. ex dilecti. **E**t idem vult hosti. in sūma. **P**otest tñ vasall^{us} feudū inuito dñō retinere. et tñc non tenet dñō suire. **I**n memoriā tamē antiq. dñi nō debet eū offendere ut in eodem li. de feudis. **N**ota tñ q. sic inuitur ex d. excessi. pla. grauē. et in glo bñ. ibidem cum dicit q. ppter fidelitatem nō puatur ad dñi amittit feudū. **I**ntelligit p. sententiam sup. h. latā n. ipso iure. s. l. r. et eoduerso. si dñs aliter se habeat circa subditū q. debeat ut q. subiect^{us} ipso iure n. debeat ei obediēciā dnegare ut inuicē di. 94. esto subiect^{us}. agat g^o p. supiorem. ar. 11. q. 3. si ep^{us}. et idē vult hosti. **I**n quibusdā tñ cāib^{us} potest ipso iure ut si feudū sit alienatū s. inno. ex. e. sup. c. 2. **A**d hoc nota q. dñō indigent d. vasall^{us} alimēta p. stare. ff. de lib. agnos. n. ca. 2. re. **I**n sup. nota s. m. hosti. in sūma e. ti. q. vasallus suire debet s. m. q. suētū est et feudi natu^ral^{is} rā requirit s. m. diuersar^{um} s. uetudines regionū et ipis deficientibus vult iure s. c. pto. **V**n i feudo an oīa suanda sūt p. cta quibus deficientib^{us} s. uetudo regionis debet inspicī. q. deficientē iure s. c. pto poterit vti.

Artic. vij.

Sequitur videre de 1°. s. ad q. feudum in re successiois pueniat. circa qd scēd q. in feudo n. succedūt ascendētes ut pater filio s. de scēdentes. p. imo filius nō filia postea nepos ex filio nō neptis. et sic in infinitū masculi descēdentes ex masculo. **H**is vero deficientib^{us} p. imo succedūt fratres et fratru p. moztuoz filij de n. de agnati vltēiores et sic in infinitū. ut i. ti. d. natura successiois feudi. c. 1. **D**icit tñ hosti. q. de s. uetudine imperij nō succedit n. filius q. descēdit. imo feudū ad imperiū redit et sic in a. lemāia p. pares iudicari vidit. **Q**uod autē dicitū est q. in feudo filius patri succedit. intel. ligit d. filio naturali et lēimo. **A**b inico ei n. succedit adoptiu^{us}. nec natal^{is} vel nat^{us} an despōsa. cōz n. postea factus sit legitim^{us} ut i. ti. si de feudo s. trouia sit. s. adoptiu^{us} et c. nālis. h. etiam vult hosti. ex q. si. sūt l. c. 1. **N**on succedit eē^{us} nat^{us} de scōa vxore moztigmatica lege accepta videtur autē lex moztigmatica qñ aliq. habet lib. os de prima vxore. ea moztua dūcē scōaz elī pacto q. nec ipa nec filij eius succedant nec de bonis patris habeant n. qñtū tpe spōsalioz accepit. et talis in fundo non accedit. imo nec etiam in p. p. ietate extantib^{us} libis vxoris p. me. ut i. eadē l. ti. de filijs natis de m. a. m. o. i. o. c. qui dā hñs filiū. **Q**uod autē dicitū est s. q. deficientib^{us} mascul^{is} ex mascl^o descēdētib^{us} succedūt p^{ro}.

fratres est intelligendū de feudo acq. s. ito ab antiquo. i. ab eo q. fuit pater cōis coaus agnatio nis. aliter sec^{us} est. si enī aliq. fuerit de nouo bñficio inuestitus. eo sine masculo lēimo s. functo nō succedit frater ei^{us} l. fili^{us} frater in feudo s. ad dñm reuertet^{ur}. ut in ti. de natali successione feudi. **V**n ē dūob^{us} s. frib^{us} inuestitis vno s. n. ple defūcto. nō succedit ei alē i feudo. imo pars ei^{us} ad dñm redit. n. ex ea lege inuestitū fuissent ut sibi inuicē succederent ut n. illō d. cōi pecūia a vasallo emissent dñō s. sentente. quia alias vendicō nō teneret. vel nisi fuisset acq. s. tum p. vtriusq. fratris suicidū. puta s. l. fuerit in exercitu regis hostes debellādo. s. c. d. hosti. ut in ti. q. feudū dare p. n. s. c. u. vero. **Q**uod vō dicitū est s. q. filia vel. ples ex ea descēdēs n. succedit in feudū. fallit in duob^{us} cāib^{us}. vnus est si sit feudū femineū vel femine concessum. et enī deficientibus masculis ad feminas pertine bit. ut in ti. d. bñficio femie. **S**ecundus est si sit tali pacto acq. s. itū ut. s. deficientibus masculis ad feminas deuoluat^{ur}. q. qd fuit actū est suand^{us} ut in ti. de successioe feudi. s. filia. **N**ūquid fili us p. feudū retinere repudiata hereditate patris ad hoc ut nō teneat solue debet^{ur} eius. **R**espondet hosti. in sūma q. non. s. aut totū debet repudiare. aut totū retinere. n. dñs eū tanq. m. de nouo bñficio inuestiat agnatis consensentib^{us}. quia tñc illud bñ retinebit sine aliq. one re hereditario. secus autē est si agnati n. s. c. i. e. quia sibiipis pnt feudū retinere repudiata hereditate sine aliquo onē hereditario. **V**t in cō s. titucōe friderici de feudo. an agnatus vel filius defūctus retinere possit repudiata hereditate feudum. c. si p. gerit. **Q**uid si diuersē s. uetudines de feudis inueniūt in diuersis locis. **R**espondet ibidē hosti. q. saluis legib^{us} impial^{is} q. s. mēt^{ur} in s. tōe friderici feudi natura r. ca. sa s. m. diuersas r. gionū s. uetudines ē diuersioe t. minanda. **E**t s. uetudine deficientē in aliqua r. gione recurrendū est ad aliāz regionū s. uetudines. **E**t si nec illa appareat s. titucōe vlt. lege scripta s. i. calūma vti possūt. **A**d hoc nota q. si vasall^{us} s. n. herede masculo decedat et feudū ad domnū redat. aut decedat post augustum r. an kalendas maraj. et tñc omīs anni fructus p. dētes p. nēt ad dñm. **A**ut post klaf maraj vlt. q. ad augustū et tñc fruct^{us} ad heredes mascl^{os} p. nēt. ut in ti. lex regni h. finit. c. si vasall^{us}. **I**cē si vasall^{us} fecerat in feudo aliq. edificat^{us} l. i^o pecūia sua meliorauerit. et postea sine libis de cesserit heredes idē possūt auferre i^o edificat^{us} n. dñs soluat melioracōis p. ai ut in c. p. o. i. c. t. o. **I**n sup. nota q. ducat^{ur} marchidat^{us} comitatus n. diuidit^{ur}. s. feudū dīdi p. ita tñ q. p. vno feudo vasall^{us} ples dños n. cogat habere. ut i. s. tōe friderici. hac edictali.

Artic. viij.

Sequitur videre de octauo. s. quib^{us} ex causis feudū amittit^{ur}. circa quod sciendum q. a mittit^{ur}. i. s. mōis. p. m^{us} si vasall^{us} fiat mutus si tamē feudū sit magnum. et ille non possit si ne feudo sustentari tantum sibi debet de feudo

relinqui qd ipe possit sustentari. vt in ti. quibus
mo. fau. amic. §. vlē. Et hoc debet intelligi d. feu
do nouo. si feudū patnū retinebit totū. si vero
mutus et claudus. 2. si fiat clericus l. religiosus
vt in ti. q. arma bellica deposuit. 3. si ipe n. pe
tat post mortem dñi ab eius herede infra diē r
anū inuestiturā. vel si heres vasallū infra diez
et anū nō petat inuestiturā. et hoc est verum si
sit maior. 12. anis. secus est si sit impubes. Im
pubes vō debet eā petē infra anū et menses vt
in ti. quo tpe miles inuestiturā petere debeat.
c. 1. Et hec vera sunt qñ dolose omisit. secus est
si ex iusta cā vt ppter inimicās capitales vel
absentiā iustam. 2. si moit. nō velit iura
re fidelitātē dñi inuestiturā pollicētī. 4. si in
feudauit feudū tali qd ipe desuere nō pē. vel si
infeudauit illō alia lege qz ipse habet. puta ha
buit in se et in suis heredibus masculis. r ipe
infeudauit sibi in se et in suis heredibus ma
sculis et feis sil. pē tñ feudū dare vasallū alij in
feudū debitis cōstitūis obsequiis si sit feudū pat
nū. vt in ti. de feudis. alij si clientul. 6. si fe
loniā. i. fraudē in dñm omisit ptra tenorē iura
mentī fidelitātis. vt si dñm relinqt in bello cam
pestri nō mortuū nec ad mortem vulneratū.

A. si cū vxore vel cū scubina dñi scubuit l.
turpiter lusit. vel si cū filia vel vxore filij vel
nepte ex filio. vel cū sorore dñi i domo domini
concuuit. vt in ti. quibus modis feudū amittit.
§. 2. 8. si occidit fratrem ppiū vel filiū fratris
vt ipe solus habeat totā hereditatē. In qca su
si feudū sit pñū pōit ipe. tñ redit ad suos feu
datarios nō ad dñm vt ibidē. §. vlē. Exponit at
bñ. h. d. ffe dñi. ex. c. 2. i. si. glo. si male. b. ho
sti. r accur. 9. si alienauit feudū vel ei pte
nō iuret qd i ignoranter fecerit. Nullo tñlo va
sallo licet feudū vel aliqz ptem ei vendere im
pignozare vel quocūqz mō alienare vel eā in
dote dare nō maiori dñi pmitteat ad quē feudū
spectat. Et si secus fiat irritū est. nulla pscpō
ne ipediente. et ps alienata redit ad dñm vt i
ostitucōe frederici hac edictali. Et filr nec idem
transferre pē feudū in aliū sine pñu dñi vt
ibidē. Nō phibetur tñ feudū pñū alienari i
ter agnatos cū pñū refutacō qm alienacō vide
at vt ibidē. Potest eē irrequito dñi feudū pñū
ad vitā vasallū in dote dari. ex. c. 2. in glo. A
Vtū autē feudū possit p aīa ecclesie dari. rēq
re. infra in ti. d. immunitate. ec. cca si. tñ bñ no
tat. ex. c. ex pte. qd si vasallū alienet totū feudū
l. maiore ptem pōit feudū. cū dñs a qlibet pos
sessore possit i. renocare. si vero minorem ei p
tēdet in libello l. obliget pignori dñmō rema
neat in iudicio dñi nō pōit ppter hoc feudū. vt
i lib. feudo. qbz mōis amittit feudū. l. 2. 10
si negauerit feudū vel pte eius. 11. si dñm ac
cusauerit vel contra eū testimo. tulerit vel ad
uocauerit vel pcurator fuit in actōe civili l. cri
miali et ppter ples alias cās mgtitudis qd nu
merant in li. feu. si tñ psequat iuriā suā pōt
dñm accusare. 12. si indea publica expedicōe
votus ad dñm nō venit. nec aliū p se misit vel

dimidiū reddituū feudi vni. āni dñi nō min
stra. vt in ostitucōe hac edictali. 13. si tñ
delinquat qd feudū pde deat tē em ppter ei. dñi
etiā filij sui pōit feudū. vt tñ qd i pte non d
beat si pñi nō fuerit qstio mota ar. ex. d. dona.
c. si. Gof. aut allegat ad hoc p. r. 5. r. eadem diē
q. recurrendū est ad pñu dñi et ostōnes feudo
rū. 12. si nō fecerit obsequiū que circa cardina
liū inclusionē in electōne pape sit statuta. vt
in li. 6. de ele. c. vbi. 2. 14. si filium suū
ad satisfaciendū dñm nō iuxerit. si em filius
vasallū offenderit dñm pñi rēqst. a dñmō inou
cat filiū ad satisfaciendū l. separet a se filium a
liter feudū pñe. si vō pat. eū ad satisfaciendū in
ducat et ipe pñe. patre mortuo ei i feudo
nō succedat nō pñi satisfaciat vt in ostitucōe hac
edictali. l. 1. 16. si suū vasallū nō mōxerit
ad satisfaciendū dñm. si em vasallū de suo feu
do vasallū aliū hēat. et ille ali. vasallū vasal
li dñm dñi sui offenderit. nisi fecerit hoc p ser
uicio dñi pñi. quē sine fraud. pñi habuit feu
do pñe. et ad dñm a quo i. habuit reuertet
nō ab eo rēqst. parat. fuerit satisfaciere. maio
ri dñi qz lesit. Et filr nō dñs vasallū rēqst. a
suo dñmō rēqst. eū qd illū dñm suū offendit vt
satisfaciat illo feudo pñe. vt ibidē. 17. si do
mū infeudauerit suū alodiu et postea illud cō
tulerit alicui ecclie l. p oblatōz l. p aliqz pñe. tñ
vasallū nō pē illud retinere nō p gñaz. ipz
ab ecclia recipiat tñqz nouū. pē tñ eū vasallū
agē ad intesse ptra dñm vel vt det sibi feudū l.
eque bonū. vt in ti. de pace iuramento firmāda.
l. vnica. §. plē. 18. si pñus ecclie vasallus
alicui pñap. ptra dñm feloniam omittit. ec
clesia feudū pōit dñi ille pñus vñit. si postea
recupat illud. si cū ille obierit. vt in titulo si
clericus vel epus. h. hosti. Vñ. eā pñā ex pñe
ponit ex. c. 2. Quid si vasallus committat
crime lese maiestatis ptra pñapem ppter qd pu
blicanē oīa bona sua. nūquid ad pñapē pueni
ēt bona feudalia. Rñd. gñil. dñi. qd ius i
re qd ppetebat vasallo. s. vñle dñm pñe. ad
pñapēz si directū dñm apud immediatū
dñm remanebit. quia vero non decet pñapēz
p feudo seruire n. p se n. p substitutū pñe
pñū recipiat p estimacōe vñl. dñi. dñs imme
diatus recipiat pte aliam pñi p directo dñmō
ff. de lega. 2. qd solidū. §. 1. fiscus em pē vendere
rem quā cū alio bz cōmunē restituyendo alteri
p rata pñi ptem. C. de cōmuni rez alienatione.
l. 2. h. 10.

De iur. §. 12.
S Equit vidē de. 9. §. corā qd questio feudi
debet ventari. circa qd nota. qd aut agat
de feudo possessorio aut petitorio. si possessorio
tñ coram ordinario vel delegato debet cā tracta
ri. ex. de fo. ppe. ex pte. b. In multis tñ locis do
mū agnoscat de feudo siue agat de posside
sū d. ppetate fm gof. et hosti. Sed bñ. intelligit
dictū. c. de pñis mīabilibz quia loquit d. ui
dua que feudo fuit spoliata imo coram ordina
rio vel delegato erit tractanda quia epi dicunt
pñatores uiduaz r miserabilū pñonaz. di.

SA. c. 1. r. c. 2. r. 23. q. 4. **A**dministratores. Si pe-
titorio sic est distinguendū. si ei questio vtae inter
dñm et vasallos suos. aut vertitur p feudo scz
vtrū vasall⁹ debeat i⁹ habere vel nō. et tē dñe
pares. i. vasalli cām tractare dñs enī et vasall⁹
pnt de cōi ofensu iudiciū admittēre paritū qz
h neuter p iudicat. Si vero dñs pares nō hz ar-
bitri succedūt mltar iudiciū suspectoz ar. 1. q.
1. si clerici clerici. Aut dñs habet pares voca-
bit omīs et ex illo eligit vnū dñs et vasall⁹ ali-
um. ar. 2. q. 6. placuit. In multis tamen locis
sol⁹ dñs eligit pares. Aut vtrū p iure dñij. s.
quia petit se rēgnosci dñm. et vasall⁹ h negat
quia negat feudum. et tūc cā debet tractari co-
ram ordinario vel delegato. et si vasall⁹ suc-
cubir pōit ius qd in feudo habebat. vt in ti.
si dñs feu. pten. fuerit. vasall⁹. Si vero qstio vta-
tur int dñs vasallos. s. quis eoz sit potior tē
dñs feudi et rēgnosce vt ibidē. qdū enim
dñs feudi patet est iusticiā facē. et vasalli pa-
rati sūt coram dño rēdere. null⁹ alius se debet
d illa cā mēntē ex de iudi. ceterz. n. ofueto do
vel pūlegiū obinet. vt ibidē in c. nouit. s. si
negligens esset tunc iudex alius ordinari⁹ l. d
legat⁹ iudicare posset. ex d. fo. ope. ex trāsmis-
sa. Si autē int dñm et vasallū vel etiā int va-
sallos agat actōe psonali que nō sit d iure feu-
dali. licet sit circa rem feudalem vt pignora-
cia vel depositi. tūc sēp coram ordinario est agē-
dum. Et h sē vera vbi tantum res et iurisdic-
tio est infeudata. alias dñs feudi cognosceret d oī-
bus cāis iure ordinario et appellabiē ad illuz
qui sibi iurisdicōez ifeudauit. tales autē sūt epī
abbates. duces. et comites. qui non tantum
rem sed iurisdicōem habēt infeudatam. vñ i
talibz appellari debet ad dñm supiorem pxiū
feudi quia ille hz iurisdicōez ordinariā a lege fri-
derici. Si vō qstio vtae int vasallos et alios q
nō sūt vasalli. vt si agat de re illa rei vēdica-
cōe tē dñs nō cognosceret. qz tē in sua cā iudex ef-
set. sed ordinari⁹ l. delegat⁹ cognosceret. Si autē
qstio vtae int dñz et alium q nō est vasall⁹ ei⁹
puta emptorē feudi vel alias feudum possidē-
tem. tunc cognosceret ille iudex sub cui⁹ iurisdic-
cōne est res ipa vel reus. h hosti. ex de iudi. ce-
terz. Adhuc nota q ecclia vacante capitulū de
feudis ecclie cognoscere nō pē ex de fo. ope.
vex. In sup nota q qñ est psona inter dñm
et vasallū. vasall⁹ nō debet exigere a dño iura-
mētū calūnie et p dñs nec dñs a vasallo. qz
qd qsqz iuris et rē. vt in li de feu.

De solucōibz ti. 19.

Propterea qz p solucōez et quod debet obli-
gacō tollitur. Ideo postqñ ofiderituz
est de obligacōibz. nūc ofideritū ē de
solonibz. Vbi p⁹ videndū est qd sit solucō. 2⁹
quor et que sūt species ei⁹. 3⁹ quis solue potest
et debet. 4⁹ cui debet solui. 4⁹ quid sit soluendū
6⁹ quis est solucōis effectus. **C**irca pmiū scē
dñ q solucō est ei⁹ qd debet reddicō. et colligit
h dēpēdē in sti. quibz modis tollit obli. Vt lar-
go mō sumpto noīe solucōis. solucō est ab ob-

ligacōe liberacō. liberacō inqz quocūqz mō fca
vt. ff. e. solonis.

Circa scdm scdm q solonis species sūt du-
e. s. naturalis siue vera que sit p redditi-
onem eius quod debet. Et diuis siue imagina-
ria. et h sit mltip. Et quia p solucōz tollitur
obligacō vt patet ex pōictis idē ad maiorem
euidentiā notādū q aliqui sūt mōi quibus
oīo tollitur et extinguit ipō iure quelibet obliga-
cō tā auilis qz natā. Aliqui vō sūt mōi qbus
tollitur oīo ipō iure obligacō natural. s. quā
nō oīo tollit s; debilitatur. 3⁹ est quidā mō q
tātū obli. auil. elidit. s. natural. nullatē ibi
pūtitur. Modi aut quibz oīo tollit oīs obli-
gacō auil. s. r. nālis sūt mlti. h enī prio sit p
veram et legitimā solonē. 2⁹ p acceptilacōz q
tollit obli. verb. s. stipulacōe stracta d q. s. ac-
ceptilacōe. rēqz infra d v. sig. 3⁹ p aquanā
stipulacōz qua tollitur priores obligaciones
aliter qz verbis stracte puta re et cōfessu vel
litteris et de his tribus modis habet insti. qbz
mōis ob. tol. pōictē enī obligacōes p acceptila-
cōem nō tollitur qz p eam sola obligacō verbis
cōtracta tollitur. Et hoc est vex. n. dicte obli-
gacōes p rōducant p stipulacōz acquilianā.
vt si interrogez te hoc mō. id qd debes michi ex
tali mutuo vel cōmodato vel deposito. Item il-
lud qd debes mī ex obligacōne consensu stracta
ex tali vendicōe vel locacōe vel societate. Item
id qd michi dñs ex obligacōe stracta ex libi-
litteris tuis. pmittis te mī daturū et soluturū
et respondeas pmitto. ecce mō priores obliga-
cōes re vel ofensu stracte vel litteris. nūc de
nouo reducunt m stipulacōz acquianā sic dic-
tā a gallo acqlio q eam inuenit p quā tollit q
facto sequi debet acceptilacō ad tollendū stipula-
cōem acquianā. Et dicatur hoc mō. qd nūc sti-
pulacōe pmi si tibi habes ne h accepti. et rñ de
aē habeo acceptū q tui Vñ i his tñs forma d
bet in instro fuari. absoluat eū p aquilianā
stipulacōz pcedentē et acceptilacōez sequentem
legitime inēpositas. 2⁹ p oblacōez vt si de-
bitoz pecūiam offerat pntibus testibus eolo
co q debet fieri solucō. 4⁹ p depositōez. vt si q
pecūiam apō se depositam deponat coram pto-
re vel psonis honestis apud eam sacram. ff.
depo. l. 1. §. si pecūiam. 6⁹ p oblacōem coāis
pecūie debite solemnitē factam. C. e. obligacōe.
Aliq tñ vt gof. hos mōs pxiē dicēs accipiūt
p vno mō. vt si creditore nolente solucōem
accipe debitor sibi eam offerat demū deponat et
consignet vt ibidem. Oportet aut depositōez
esse diuēnam. quia si debitor refuat pecūiā nō
deposuisse videt eam ff. de vsur. debitor. 1⁹ p
interitum speciei q erat in obligacōe. ff. e. si ex
legati. Vnde dicitur q si ex legati causa vel ex
stipulatu certū hōiem michi debes et ille pri⁹
qz des eū michi mortu⁹ fuerit nō aliter tenebe-
ris nisi p te steterit quo mī eū viuū michi da-
res. tunc aut p te stetit si interpellat⁹ non de-
disti l. occidisti. 8⁹ si creditor suo maleficio suā
actōem amittat p. l. si quis i tāta. et epictum

etui. maraj. vt. C. vii. vi. si quis in tātā. et. ff. ad le. inl. de ui. pua. l. ple. **¶** 9° p nouacōem sic dictam p nouā obligacōē i quā pōr obligacō debiti trāsīt puta si id qd debet m stipulatuf sim a tido m dari. Nam interuentu noue persone nascit obligacō noua. Et sic fm iura nouacō cū expsse agit mē strahētes q tollat obligacō pūma. et inducat noua. **¶** Et insti qui. mo. tol. ob. §. pte rea. alias manet obligacō pūma cū noua. ita vt ex utraqz sit debitor obligatus. l. i. d. eadē tātū semel exactō fiat vt. ff. d. re. iur. bona fides. 10. per delegacōem vt cum qd dat suo creditori consentienti p se aliū reū cōsentientem. ff. de noua. delegare. **¶** 11. p compē sacōem q est debiti et crediti mē strahētes tū co. ff. de pōnsa. l. 1. 12. p successiōē vt si creditori debitor vel econuerso succedat. ff. de fide iur. stichū. §. a tido. **¶** 13. p nudū cōsensū ille ei obligacōes q solo cōsensu strahunt vt ex ven dito. locato societate. et mandato. sic cōsensu inducuntur ita volūtate cōtrā dissoluūt. si tū res sit integra. vt ecce ego et tu inuicē oue nī vt pōiū mēu emptōis cā hēs p pō. x. lib. demū re nondū secuta. i. pō. nondū i toto vl i pte soluto et re nondū in toto vel in pte tra dita volūtate strata recedē cōsensim ab ipa vōdicōe et emptōe. certe hoc mō liberamur in uicē et obligacō et actō ex ipa vōdicōe et emp tōe cōcedens extinguitur. Sed qd si res n est integra. **¶** Rē tūc solus cōsensu cōtrari nō suf ficit ad rescandū pō stractū. sed non ex eo dat actō ad repetendum qd ē solutū. ff. d. pac. si ab emptōe. §. vlē. oportet g actū pūmōi silez itēde vt. C. qn l. ab em. d. l. 1. l. est vñ fm ap. vt emptor tradat rem et venditor pūm. Et idē intellige de alijs stractibus ex cōsensu de scōdabus. vt insti. quibus mo. tol. ob. i. fi. **¶** 14. p fructuū adepēcē. ex. de pig. cū g. **¶** Mo di aut qbus tū nālis actō tollitur ipō iure. s. cūl ramanet elisa tū vt defacili ei p exceptōis auxiliū resistat sūt ples. h em sit p trāsactōē Est aut trāsactō de re dubia. lite mēta necdū finica non gratuita pactio. dicit aut trāsactō qd actōis trāsactō. quia trāsigit trāsīt et disced ab actōne. et ita dicit pūe trāsfigere is q agit vt recedat a lite. p hanc em tollitur obligatio nālis et ramanet ciuilis qz trāsfigens pē intātū agere et petere illud sup quo est trāsactū. s. re? se defendere pē p exceptōem trāsactōis. ff. e. l. 2. **¶** 15. p pactū d non petendo de q intellige id qd dictū est de trāsactōe a q dīe quia pactū de non petendo pē fieri gratis et n gratis. trāsactō ve ro nō fit gratis. **¶** 16. p insti debiti reddi cōz vl cā cell acōz de q et illud idē itelligē. ff. e. stichū. §. nālis. et l. si fiat de volūtate creditoris. alias s leus est. C. e. si debitori. **¶** Sed nūquid erit idē si reddat pign. **¶** Rē q non. rō hui? est qz red dicio insti in nullo esset valis creditori n eēt a debito libat. s. redditō pignoris pē alias v: alis esse debitori qz potest eo vti. **¶** 17. p iuramēti datū recepēcō vt si debitor deferēte creditore iurauerit se nichil debere. ipō iure sublata est ob

ligacō nālis. ciuilis vero elidit p exceptōē iura mēti. **¶** Modus aut q tollit obligacō ciuilis et remanet nālis est p sūe absolucōem vt si obli gatus ciuile et nālie eras et strate fuit actū i iudicō et fuisti p sūaz absolutus sublata ē obli gacō ciuilis ita vt p exceptōē rei iudicate non forciat effectū. remanet tū naturalis. vt isti. d. excep. §. itē si m iudicō. Res em iudicata cum sit de iure ciuili pē tollere ea q sūt iur ciuili n at ea q sūt iuris naturalis.

Sequit vīdē de 3°. s. qd tenet et pē soluere circa qd scēdū q tenet et pē soluere obli gatus vel heres et in q obligacōis actō trāsīt si tū sit ppos mentis et maior. 24. annis si em pupill? sit debitor alter? et velit soluere credi tori. si talia det in qbus alienandis decretum exigitur. debet in eis soluendis adhiberi tutoz auctoritas et decretum. a has solucō ipō iure n tenet. **¶** Et qd est solutū si extat a mōzi pē ven dicari si tū pūpsit id creditur libatur mōz fa cto cōditōis. vt insti. qbz. alie. li. §. vlē. **¶** Si vō pupill? det ea in quibz alienandis decretū n ex igit tenet solucō facta ab eo cū tutoris auctē. vel a solo tutore. **¶** Si autē adultus est debitor et nō habeat curatōē et ipē soluat solucō tenet. et ipē solnēs libera. siue qd solutū ē suari pos sit sū nō possit. **¶** Si vō habeat curatōem et ip se soluat solucō tenet ipō iure. licet in his oī bz eē qn solucō ipō iure tenet adhuc restat ei bñficiū restōis i integrū si doceat se soluendo le si. q bñficio pūabiē si iurauit. Sūt at q solue tenent qui tū nō sūt obligati vt tutores et cura tores et oīs lēimam admiātracōz habētes. ff. de admi. tu. qdēns. §. sic aut. Item quilibz psona legitima p debitorē soluere pē. et soluendo igno rantem libat eē mūtū vt insti. qui. mod. tol. ob. 1. rīso. Itē qlibet lēima psona pē soluere ē ditor i mūto noīe debitoris si species vel qnti tas erat in obligacōe. secus ē si factū vt. ff. e. mē. Item nota q si tutor sit debitor pupilli sui soluere debet ei nec d3 expectare qusqz cōueniat p iudicē et qd soluit debet admiātrare cū alia substantia pupilli. Et econuerso si pupill? sit d bitor tutoris qz tutor fuit creditor patris pu pilli. pē a pupillo exigē et sibi ipsi solue dūmō sit pecūia pūpilli de q possit sibi soluere. **¶** Scē dū at q fili? tenet soluere debita patris si ē hēs ex. e. c. 1. vbi nō. fm bñ. q fili? aut est heres ā nō. si nō tenet p patre n in cā pūmularij. C. de pūmipū. cū ex sola. li. 12. **¶** Si atē est heres ā est institutus heres in certis rebz et sic nō tenet soluere debita patris. qz q in certis rebz insti tū loco legatarij hētur. C. de hē. insti. quociēs Aut vl? i oībz et tūc aut fecit inuentariū aut non. si fecit. sic nō tenet soluere n quantū hē reditatis vires se extendūt. C. de in. deli. l. sand m. si nō fecit. tūc in iudicō poli n tenet solue n quantū hereditatis vires se extendūt. s. in iudicō fori tenet soluere oīa debita ex stractu vl qsi. debita vō dscēdēda ex maleficio siue delicto vel qsi. nō tenet soluere n quantū ad eū puenit vel n lis cū defuncto fuerit ptestata. C. d. elic.

defun. l. vna. **N**ota tñ q in duobz caibz n̄
dāe actō ptra heredem nisi quantū ad ipm per
uenit. vñ est qñ aliquis agit ptra mensorem
male renūciantem. vt si aliquis fuit michi cō
demnatus ad. 10. iugera soluēda. et ipse soluit
mī? qm. 10. et iō deposui q̄clam corā iudice et
iō iudex misit mensorē qui renūciante sibi. q.
10. iugera tradita essent michi et ppter hoc il
le fuit absolutus. actō michi dāe ptra mēsozē
si nō ptra eius heredē nisi quātū ad eū puenit.
ff. si men. fal. mo. di. si duobus. §. vlē. **S**cō
est cū quis agit ptra aliquē actōe tributoria q̄
non dāe ptra heredem n̄ quātū ad eū puenit.
ff. de tribu. ac illō. §. 1. **S**cōm autē canones lx.
res tenet ex delicto defuncti. ex de sepul. c. vl. et
de rap. in literis. **V**nde nota q quilibet heres si
ue fili? sū ex tñe? tenet solue oīa debita defuncti
siue ex ptra actu vel q̄si. siue ex delicto l. quasi. h.
rich. et bñ. ex. e. c. 1. et de sepul. c. vlē. **E**t si qdē
tātū sit vnus heres ille tenet in solidū si vero
sint heredes ples q̄libet tenet. p ea pte p q̄ he s
existit. **N**isi forte in duobz caibz. **V**nus est
qñ res furtia tota puenit ad vnū ille tenet re
stituere totā. ff. pmo. l. 3. §. heres. h. c. g. **S**cō
est si añ restitucōz rei furtie alter heres fiat n̄
soluendo ar. ex de vsur. cum tu. et. c. tua i glo.
Item si filius ex contractu patris iussu eius
mutuo pecūiam acapit non tenet eam solue
re creditori nisi sit heres patris. C. qd cum eo
qui in aliena potestate est. ex ptra. h. est vey
fm glo. si acapit vt nūd? et minister. **N**ō so
lū aut pñcipalis debitor et eius heres soluere te
nentur. s; etiam i defectum hōz fideiussor et ei?
heredes. ff. de fideiuss. potest. §. 1. **D**ebet autē pla
tus solue debita sui pdecessoris p ecclesie vali
tate ptracta. ex. e. c. 1. aliter ptractus esset in
ualidus. 10. q. 2. h. c. ius et r̄fundi p i integrū
restituēd; ex. de resti. in inte. r̄q̄siuit. **P**latus
em̄ quasi sui pdecessoris heres esse videt. di. 20.
c. 1. fm̄ em̄ iūno. ecclia vel ciuitas nūq̄m obli
gatur nisi sit versū in utilitatem eius. ff. si cē
pe. ciuitas. **Q**uid de illo qui soluere tenet nō
tam p̄ quia non habet vñ soluat. **R**e q̄ talis
tenet l. ouenit. a. ex maleficō. aut ex ptra. h.
si ex maleficō tē si nō est soluendo punire p̄ et
v̄brari. vt notatur. 1. q. 6. si res. **N**ec ei? p̄
na est p̄cio redimēda. 1. q. 2. debem. **E**t ex quo
talis penam corpalem sustinuit p debito n̄ te
netur soluere. imo libat. qz p eodē nō d̄bet bis
iudicari. vt in. c. si res. **S**i autē oueniat ex cō
tractu n̄ est corpaliē puniend; s; sufficit q̄ ce
dat bonis. C. q̄bo. ce. po. l. vlē. tamen si postea
venerit ad p̄giorē fortunā. vt ex. e. odard. **T**enet
soluere s; non totū. s; quātū p̄ habita
rōe ne egeat. insti. de ac. §. 1. **T**amē in iudicio
aīe totum restituet etiā si nichil remaneat si
bi quia n̄ dimittit p̄ccatū n̄ ablatū r̄stiuat
vt in. c. si res. h. bñ. et hosti. ex. de homi. sic di.
gnū et 10. di. 26. n̄ satis. et. q. 6. c. 1. **A**d hoc
nota q qñ iudex dubitat versū q̄s totū vel p̄
solue possit si ferat sententiā ex cōdicatōis conē
nō soluentez tenet. **S**ed si certus esset q̄ nichil

soluere posset. vel si bonis cessisset non teneret
vel si teneret qd est tuā? dicere iusta cēt. et ille
sine difficil'tate absolui debet. et tenet iudex
ad intēe. h. c. bñ. ex. e. odard. **I**nanis ei est actō
quam inopia debitoris excludit. ex. de resti.
spo. olim. 1. **N**ota etiā q soluendo nemo mel
ligit eē. n̄ qui potest in solidū soluere. ff. de ver
fig. soluendo. **Q**uid si michi promissa s pe
cūiā quā mutuauī tibi soluere certo loco et n̄
soluas in isto loco. **R**e teneris michi quātū
intererat mea fuisse solutū in illo loco. et iō p
officiū iudicis ad intēe p̄demnabis n̄ quia ab
stulisti michi utilitatem loci. et ita in hoc tene
or tibi. h. em̄ actō utilitatē p̄net v̄tūqz. s. ac
toris et rei. ff. de eo qd cer. lo. l. 2. **E**t dāe h. ac
tio certi p̄dicō. **Q**ñ em̄ p̄tetur pñcipale debitu;
pñcipali actōe. puta ex testimoio vel certi cōdi
cōne tūc debet interesse p̄tē officio iudicis et h. i
p̄tractibus stricti iuris. s; in p̄tractibus bone fi
dei. vt in emp̄cōibus et locatōibz. et h. iudi. si p
misisti n̄ solue certo loco venit intēe iure actō
nis h. bñ. ex. de offi. dele. p. et g. **E**t idem v̄l di
cendū de eo q non soluit in t̄mio p̄fixo. **S**i nū
quid dies solois a debitoze poterit pueniri. **R**e
aut dies solois est adiect? in fauorem debito
ris. et tūc debitor p̄ illum puenire qz p̄ sol
uit q añ t̄ps soluit. insti. de ac. pl. aē. **N**ut in
fauore creditoris et tē non potest puenire. ff.
di. au. et ar. le. est. h. c. 10. d. 2. se. di. 1. solēt. sed
repetere non p̄ quis añ terminū pecūiam obi
tam. ex. de pl. p̄. c. vno. **H**oc tñ fallit. p̄mo in
marito ad iopiam v̄gente. de quo regre. arca
fi. et. de mat̄moio. **S**ecūdo in debitoze fugiente. ff.
q in frau. cre. ait p̄tor. §. si debitoz. **T**ercio in
debitoze suspecto quia potest cogi dare caucōez
ff. q la. da. co. si fideiussor. §. si h. hosti. ex. de pl.
pe. c. vno. **Q**uid si aliqui bona cōia habet et
vñ eoz p̄trahit es alienū et postea diuidit nū
quid ambo debita soluet. **R**ūdet gvil. dñr. q
aut es alienū fuit p̄tractū ab oibz et tunc oēs
soluet. aut ab vno tñ et tūc aut est p̄tractum
occasione oīm bonoz et in eodē utilitatem et
p̄fectum v̄sum. et sic soluet de oibz bonis si
p̄trahēs h. p̄bauerit. ff. d. ne. ge. pomponius. 1.
Aut non est in eodē utilitatem versū v̄l non
pbat q sit et sic tñ p̄trahēs soluet ff. de re. m.
n̄ debet alteri. **N**ota q si debitū sit sc̄ptū et de
bitoz velit p̄bare p̄ testes sine sc̄ptura solonez
oportet q ipse p̄bz p. 4. testes rogatos. et isti p̄s
sūt testificari p solone quā debitor facere vo
luit. vel p solucōe facta ipsi creditori. vel p
fessione creditoris. 3. q. 9. si n̄ debitum. **E**t fm̄
10. om̄s illi testes rogati dicuntur qui rogati
sūt a iudice liz ad aliud venerit. ff. de testam.
heredes. **S**i vero debitū sit cancellatū libat debi
tor nisi contrariū p̄bet creditor. ff. de p̄batō.
si cyrogphum.

Ar. iii.

Sequit̄ vidē de 2°. §. cui sit soluēdū. arca
qd sciendū q soluendū est creditori l. eius
successori cui p̄tetur actō obligatōis. si tam sit
compos mentis et maior. 24. annis. **I**n minori
bus at sic distigue. cū creditor tñ est pupill?

et ipsi soli soluis ipso iure non tenet sol'o nec
 es libatus. imo si pupill' pecuniam n' h'eat sa l
 uaz potest itez petere qd soluiti. Si vero pecu
 nia h'eat salua liberat' quide n' ipso iure s' p re
 mediu excepcois. quia si itez petat amouebit
 excepcone doli mali. Si vero soluas pupillo cu
 sui tutoris aute tenet soluco et liberatus es ip
 so iure. si tñ ipe pupill' pecuniaz cõsũperit aut
 vi vel furto amiserit repetet itez p beneficium
 restitucõis in integrum. Si aute ei soluis au
 toritate iudicis vel eo volente deponas iussu iu
 dicial' pecuniam apud eodem sacra ne ipe pupill'
 pdat e. i ipso iure sol'o tenet. et restitucõis bñfi
 ciu cessat. etiam si tutoris autas iueniat.
 De adolescentibus autem sic distingue. s. q. a
 dolescens aut habet curatore aut n' si n' sic ei
 soluendo libaris ipso iure. Procurabis tam q
 ipe iuret more minor' ne alias pda pecunia re
 stitueatur in integrum. Si aute habet a i solucoe i
 cõuenit autas curatoris aut non. si sic soluco
 tenet et liberaris ipso iure. licet ipse adolescens
 pda pecunia restitueat in integrum q restitucõ
 ne puabit si iurauit. Si v' n' ieneat. solo n' o
 tenet. et i' n' oes libatus nec dat ei restitucõ ip
 so iure non valde qd actũ est. Item solui p' tu
 tori l' curatori minoris et tenet soluco ipso iu
 re l' i' minori restitucõ def. Item i stipulacõe ad
 iecta quicq; sit ille e' nolente creditore nisi p'
 cu eo litem steset vel i' status adiecti mutes i
 p'icõem deteriorẽ ff. e. siquis stipulatus. Itẽ s'
 no creditoris. ff. e. siquis suo. Itẽ si soluo cre
 ditori ditoris mei liboz. n' force interesse e' d'i
 tori mei n' fuisset solutũ. ff. d. ne ge. lib. hõ. Ec b
 est vez si qñitas debet. secus e' si factũ. ff. e. in
 ter arufices. l. hosti. Itẽ si aliquis madauit vt
 tico solua. demũ phibeat eũ reape si phibitõez
 ignoro soluẽdo tico liboz. si aute scio n' liboz. ff.
 e. siquis stipulat. Item si inuito et ignorante
 creditore alteri solua e' n' liberatur debitor. C. e.
 inuito n' ille alter esset soci'. ff. de pac. si vn'. l.
 pcurator cui' mandatu ignoret esse reuocatu
 ff. e. vez. cuicq; aute voluntate creditoris sol
 uatur libat. C. e. nichil pcuratori v' l' eis n' o
 soluit. ff. e. h' iure. Itẽ q soluit p'igo n' liberaf
 puta q soluit luxurioso vt det meretrici. ff. de a
 nu. l. eũ q regat. Quid si debeo tibi centum
 libras et cõmune cogit me sibi soluere illas cẽ
 tũ nũquid poteris a me petere illa pecuniaz. Re
 spõdet gwil. q aut tua bona erāt obligata cõi
 ex stractu aut n' ex stractu. si ex stractu iure
 retinet. t n' potes a me petere. si vero n' ex cõ
 tractu. a fuerūt publicata p'p' delictũ et sic sũ
 liberatus. nec teneor tibi in aliquo. aut fuerūt
 alicui data p'pter utilitatẽ publicam vel p'pter
 statutu ciuitatis. s. p stipendiariis militibus
 et hui' t tñ teneor tibi. ff. de rei vendi. Itẽ si
 v'ratũ. §. 1.

De v.
 Equitẽ vidẽ de 4. s. quid et quãtũ est sol
 uendũ. Circa qd scendũ q soluẽdum est
 p quod est in obligacõe. s. res vel qñitas ab
 obligato debita si tñ sit res corpalis. qz incorp
 alia non recipiunt sol'oem vel tradicõem. ff. de

acq. re. do. f. u. §. incorpales. non g' aliud est
 soluẽdũ n' qd erat in obligacõe quia ad pzo alio
 solui n' p' n' creditore s'ficiente. vt insti. q.
 mo. col. ob. §. 1. Aliqñ tñ cogitur aliud p alio
 acape. vt in ecclia debitrice. Et in eo qui debet
 aurũ. cũ in e' substãcia n' repit aurũ. Et i eo
 q d' fũt cui' vult soluere p'au. quia dicit eũ
 suũ eẽ agnatũ. Et C. de sacrosan. ec. l. ius. et
 C. e. aut. n' debitor et. ff. d. le. 1. si dom'. §. in pe
 cunia. Item in noxali actõe. ff. de re iudi. miles
 §. 1. et. 2. Sed qualis moneta dabit i sol'o
 solo fieri debet ad illam monetaz q crebat
 tpe stractus. ex de cens. c. plẽ. l. glo. ex de iure
 iur. olim. Nota sũ hosti. q in moneta tria re
 quirũt. s. pondus. materia. et forma. Vñ rep
 batur si deficiat i materia vel pondere l' forma
 obita. vt qz n' e' l'is forme q erat et r'p'iat vñ
 creditor mutans. pvideat q in instro ponat
 q sibi debet pecunia ei' d'ẽ materie valoris et p
 deris et in eodem cursu. Sed quid si mercator
 de hoc sibi n' pviderit et dñs terre cursũ mutu
 ate pecunie phibeat. et sic diminuta sit libra in
 duobz vel tribus solidis. cui' erit damnũ. Re
 spõdet hosti. ex de iureiur. veniẽs q moneta a i
 pbat ex cã iusta. s. quia diminuta e' i valore
 et tẽ dñũ erit debitoris t n' creditoris. ff. e. d
 ditor. Aut ex cã iniusta. s. quia dñs vult cõse
 qui lucy t tẽ aut debitor fuit s'aus fraudis l'
 culpe aut non. si sic erit suũ damnũ. ff. si certũ
 pe. q nichil. si non. sufficit q debitor pecuniam
 in eodez pondere et valore quo ad p'p' reddat
 licet sit diminuta q ad cursũ. n' aliud dicitur sit
 vt ibidẽ. l. 2. Quid si alieni nũmi in scio vel
 in iuto dñs sit soluti. Respondet azo. q si di
 scni possũt ab alijs manẽt ei' c' fuerũt. et eos
 vendicare p'ẽ. Si vero n' pñt quia sũt mixti
 eũ alijs sũt ei' qui accepit. nec p'ẽ eos dñs v'edi
 carẽ sed ei' op'et actõ furti i dante. ff. e. si aliẽi
 Nota eẽ q qñ q's tenet ad altez duorum s' b
 alẽna cõe liberatur qd voluerit p'stando. insti. de
 here. insti. §. si p'les. Nec aute fallit p'mo in lega
 tis. 2º i fidei cõmissariis libratibz. q quide duo
 si relinquuntur sub diuersis adicõibus t incer
 tis nouissime parcẽdũ est. ff. d. cõ. et demõ. sub
 diu. l. s. et. l. p fidei cõmissũ. 3º qñ duo tenet in so
 lidum sub alternatõe ad aliqua. tunc enim
 creditoris est electõ. ff. de gdi. mde. plane. 4º in
 legatis i gñe vt cũ testator hñs duas cõchas
 legat cõcham sine detiacõe. tñc eũ electio est
 legatarij. ff. d. le. 1. qui duas. l. bar. vel bzocar
 dias. et gwil. ex de testa. indicante. Sed bñ. ex
 d' r'fep. it ceteras loquẽs de p'dicto. 5º caũ dicit
 q heres habet op'cõem n' sit in mora. quia tunc
 ad legatariũ op'cio p'tinet. Quid siquis sol
 uit amplius suo creditori qz debuit. Re cũ q's i
 debitu soluit. aut soluit scẽter aut ignoranter
 si scẽt aut sponte. et sic n' potest repetere. qz
 vt donasse. ff. d. gdi. inde. l. 2. Aut coact' p me
 tũ iurameti. et sic p'ẽ repetere. vt si q's iurauerit
 vsuras soluere d' soluẽt postea r'petẽ. ex d' iure
 in debitorẽ. i glo. et rex. Si vero soluit igno
 ranter. aut p ignoranciã iur et sic n' potest

repetere aut facere et tunc aut per ignorantiam probabile;
et sic potest repetere. ut si is cui successit satisfaci-
rat de debito quod successit in locum alterius habet iustam
ignorantiam canonem. aut minus probabilem sic non potest
repetere. C. ad le. fal. error. **¶** Nota insuper ad
maiores evidenciam quod in iure civili aliquid dicitur inde-
bitum multipliciter. uno modo dicitur indebitum iure tantum
civilis quod tamen est debitum iure naturali. ut in quod potest
retineri per legem fal. Et si si prius vel pupil-
lus promittat tamen naturaliter non civiliter. Et qui
soluit indebitum tale per ignorantiam facere potest il-
lud repetere. **¶** Et si legatum de quo falsum dicitur detraxere
potui integre solui credens hereditatem ad omnia
sufficere tenetur legatarius restituere. Si autem per
ignorantiam iuris sic non repetit. C. ad le. fal.
error. non soluat a persona privilegiata. scilicet a milite
rustico. minore. vel muliere. ff. de. probat. cum de
indebito. Similiter si aliquis post prescriptionem
impleta promittit se soluturum scienter tenetur. si si
ignoranter non tenetur. ff. si quis cauci. si et si. hoc
civil. Secundo dicitur aliquid indebitum iure naturali
tantum. sed debitum iure civili ut per ipsum si te-
nebar tibi in aliqua pecunie quantitate. fecisti autem
mihi pactum de non petendo vel iurasti non petere solu-
ta est obligatio naturalis. remanet tamen civilis. unde
si persolui repetere possum. Tercio dicitur aliquid inde-
bitum iure civili et naturali simul. ut si tibi tenebar
in aliqua pecunia per ipsum et fecisti mihi pactum
de non petendo. vel iurasti non petere et reddidisti
instrumentum soluta est obligatio naturalis per
pactum vel iuramentum. et civilis per instrumenti re-
ditionem. Et hoc in casu per quemcumque ignorantiam
soluat repetere. si si sciens soluat non repetet quod
donasse videtur. ff. de. adi. inde. l. 1. Quarto dicitur
aliquid indebitum per exceptionem. quod tamen est debitum
iure naturali vel civili. vel etiam utroque. habet autem excep-
tio aut est temporalis aut perpetua aut introducta
ad suum iuris rigorem. Si ergo sit aliquid indebitum
per exceptionem temporalem et soluat repeti non potest
ut si promisi aliquid dare cum moriar. si dero autem
repetere non possum. ff. de. adi. inde. nam si cum mori-
ar. Si vero sit indebitum per exceptionem perpetuam. id est ge-
neralem. aut ergo illa est favorabilis et si solutum est
per errorem indebitum. potest repeti ut patet in
leyano. quod propter favorem mulierum quod non fidei iubeat
est statutum. Aut est odiosa ut si filiusfamilias con-
tra macedonianum mutuum accepit et prefamilias
soluerit non repetit. macedonianum enim in credi-
toris odium datur. imo si indebitum per ipsum per ig-
norantiam siue iuris siue facti soluat non repetit.
Si autem exceptio sit dubia puta promisi tibi centum
libras si veniret de asya navis mea. Hec enim ex-
ceptio est dubia an sit temporalis vel perpetua. quod si
navis veniat fuit temporalis si nunquam venerit per-
petua. sic procedit ac si esset perpetua et favorabilis
unde indebitum solutum repetit. et de his tribus me-
bris habet. ff. de. adi. inde. per exceptiones. Si vero
sit exceptio introducta ad servandum rigorem
iuris. ut exceptio rei iudicate. tunc indebitum si sci-
enter solvatur non repetit. ut ibidem. habet b. ex. e.
is qui. et de. pcur. in nostra. Nota iterum quod
indebitum solutum non repetit in sex casibus. primo

qñ soluitur ex cā iudicati. vt pñme dictū ē.
Secūdo qñ debitor creditori detulit iuramētum et
ille falso iurauit ipm intantū esse obligatum
insti de ac. §. itez si quis postulauerit. Tercō qñ
cā trāfactōis soluit. C. de sdi. inde. l. 2. **Q**uar
to qñ soluit ex cā que crescit p infidaciōē vt ac
tō legis acqulie q dāt in simplū ptra pñtentez
et in duplū ptra negantem. vt si occidisti aīal
vicini tui ff. ad le. acq. vnde neraq. §. hēc actio
Quinto qñ soluitur ex pietate. ff. de cōdi. in
de. cū is. §. plē. **S**exto qñ aliquis scēter soluit
C. de condi. inde. i. dicitū. s. tñ sm canones fal
lit in vsura q indebite soluta reperit. x. d. iure
in. debitorēs. hēc accur. C. d. condi. inde. l. 1. **S**ū
uersus. **I**udicat et iurat transacta negat pie
tas scē. **¶** **Q**uid si sup maiori quantitate qm
sibi debeat fecerit quis scēter et dolose a dēi
toze sibi cauēi. **R**ūdet bñ. ex. d. plus pē. c. vno
et gñil. q si talem penituerit fraudis et pñe
aē veritatē ante litem pñtata dēbitū n̄ pot. s;
punitur in expensis quas reus fecit. **S**i vō p
sistit i cōsie et tandē d adiecta falsā qñtitate cō
uincatur in toto debito puniē. n̄ in duobz cas
bus. **V**n^o est qñ creditor suice⁹ trāsgit cū dēi
toze sup pena et sup dolositate illa. imo si quis
est dolo inductus ad trāsgitōē de illa dolosita
te non potest acipe de dolo pñ^o pmissio i extor
quenda caudōe. s; de dolo pñti. **S**ecūdu⁹ ē qñ
pñs extortam dolo caudōem dēitor pñtē se to
tū debere. C. e. l. 1. **Q**uid si quis bis creditori
pñtiam soluat quia nesciuit se pmo soluisse
et post recordetur. **R**ū maxitū potest ipetore.
s; ipē tenetur pbare q soluta sit indebite vbi
creditor negaret solōem factam sibi fuisse. et
tē si pbabit sibi solō facta. oportet q creditor
pbz q illa pñtia sibi fuerit dēbita ex. e. is. q. s;
intelligitur de psonis n̄ pñilegiatis. **S**ecus ē in
pñilegiatis vel de pñpillo siue minore. muliere
milite rustico. simplicitate gaudēte. **I**sti em̄ nō
tenentur pbare indebitā fuisse s; qui reapit p
bare debet dēbitā fuisse. ff. de pba. cū de debito
§. si aut hēc bñ. **¶** **N**ota q qui pmo negauerit
pñtiam numeratā et postea de hoc suetus fu
erit pponere nō p̄ exceptōz solōis in pñtiam
mendaci. C. de nō nume. pe. aut. q pñtiam. **I**te
neq; delicatus debitor nec onerosus creditor a
iudice audiat. ff. de pig. ac si suus. **E**t quide
sm glo. delicatus debitor est q n̄ vnū vult sol
uere nūmum. sed onerosus creditor est q sibi
vult solui vsq; ad qdātē vlamū. **¶** **A**d v.
Sequit̄ videre de 6. s. de effectū solōis. **A**d
effectus solōis dñmō legitie fiat eo mōdo
quo dictū est sup. vt tollat oīs obligacō qcum
q; sit illa tam pñcipalis q; fidēmissoria. vt isti.
qui. mo. tol. ob. in pñ^o. **A**d hoc autem vt tol
lat oīs obligacō. oportet vt solō plane et inte
gre fiat. et tūc fit liberacō p illa solū. **S**ed quid
si pñes debitorēs erant isolidū obligati. tñ^o
p se ptem virilem soluit et creditor admittit.
Rū p hoc obligacō eoz isolidum tollit et alē
p altero postea n̄ exigit aut ouenitur. s; quā
bet eoz tñ p se et pte virilī exceptōe opposita

pati tādū. nisi dictū sit in contrariū. vt. C. de
pac. si creditore. Item qñ ples aliqd pmittit.
aut pmittit pecūiam et tūc quilibet liberatur
soluendo ptem suam. ff. d. gdi. inde. cū duo aut
speciem. et tunc non liberatur. ff. de v. ob. l. 2.
Aut factū. et tūc ab oībō ppleri debet. ff. de ma.
nu. testa. 7 si ita fuit seruus. lxx hosti. ex d. pe.
ostituitis. Itē si quis pmissit. xl. libras i aliq ter.
mō sibi pena. x. lib. si soluerit. 30. lib. i fra tūm.
non debet exigi pena n. p. x. nō solut. ex. de pe.
suam. Vbi nō. ff. bñ. q. illud qd pmittit sub
pena aut pstitit i dando aut in faciendo. si i dā
do sic in totū pena pmittit. licet p pte sit satis
factū. ff. de v. ob. stipulacōnū. §. si fortem. Ita
dicat oīs legiste pter dñm meū q dixit qd oppo
sita doli exceptōe repellatur a pena p rata par
tis solute. et est cū eo gōf. ti. de pēis ar. ff. eos
ff. de v. ob. l. 2. §. vlē 7 hēctas seruatur i. c. su
am. quia nō debet quis cū alteri iactura dica
ri vt ibidē dicitur. Si in faciendo. aut ergo id
qd fieri debet est indiuiduū. i. tale qd non potest
diuidi in ptes. et sic in toto pena pmittit si n
fiat. vt si n. sit a te seruus ostituta sub certa
pena. et decedas p libus heredi bus plicis et v.
n. eoz tñ me impeditat pena pmittit i totū.
ff. de v. ob. eadē §. caro. i. pñ. Aut est diuidu
um vt cū quis stipulat gñaliter hoīez vel vas
qñlibet et sic p pte tādū pmittitur pena in oīa
cibō. vt si pcurator sub certa pena pmissit do
minū ratū habitūz sup rem certam. 7 sē ples
sup quibus stipulacō rata est habita si dñs in
vno grauenerit nō pmittit pena nisi p pte.
ff. de ra. ha. si p cur. §. i iudicijs pena pmittit
insolidū. exceptōe tñ doli opponitur p pte. ff. si
qs cau. si fu. In pmo tñ caū. §. cū pena consi
stet in dando distinguit gñal. §. q. i qd dari de
bet dat. aut ab vno aut a plibus. si ab vno tē
si p pte tē pena insolidū pmittit vt in. l. stipu
lacō. Si a plibus. tē pena p pte pmittitur
et exigitur. ff. de gdi. inde. q. duobz. n. illi ples
loco vni habeantur vt ibidē in. §. cū fūdu.
Item si quid sub pena pmissi et nō solui pena ē
pmissa si tñ postea soluo liboz a pena. ff. d. ar. l.
vlē. h. est vey fm accur. si soluo ante iudiciū
ceptū et anteqz creditoris interfit vt in. l. sic
dies. §. vlē.

De donacōibz iē vños. ti. 20.

Dicēdo qz dictū est sup de vēdicōe et
pmutacōe in quibus rez dñiū trās
fertur n. gñito. Nūc dicēdo ē de do
nacōibus in quibus trāsferitur dñiū rez gra
tuito. vidēdū est g. p. quid sit donacō et vñ
dicēdo de spēbus donacōis. §. quis pē donare
§. cui potest donari. §. quid potest donari. §. qd
quid donacō fiat. Ad qd donator tenetur. §. s.
ex quibus causis donacō reuocetur. Circa p
mū scēdū. qd donacō est mera liberalitas q
nullo iure cogente aliqd pcedit. ff. e. l. 1. 7
2. Vel fm hosti. est rei licite nullo iure cogente
mera liberalitate facta collacō. Sola aut obli
gacō civilis pcedens nō impedit donacōem. qz
illa nō est efficax ad agendū vel retinendū.

vel ostitendū. §. naturalis sic. quia sufficit ad
cōstituendū. ff. e. hoc iure. §. vlē. Mera idē dicit
tur. qz si sit ex necessitate nō est donacō ff. d. adi
mē. legatis. rē legatā. Dicitur aut donacō a
dono. qñ dñi dacō. ff. de dona. ca. mor. sēatuf
§. 1.

Ar. 4.

Circa 2. scēdū qd donacō alia est sim
plex alia ob cam. Simplex est illa q n. hz
cam et est irreuocabilis ita vt nullo cau dona
tor velit ad se reuerti rē donatam. ff. e. l. 1. Do
nacō ob cam est cū interponitur vt aliqd fi
at l. n. fiat. vt ē donacō ppe nupcias et cā mor
tis 7 dotis. Sec. ē forte de donacōe spōsalioz ff.
a 30. qz ipa sit pure et sim. licet insit gdi. ta
cte p. l. ff. e. l. iure. §. vlē. Itēz donacō alia est i
ter viuos. vt qñ rem quā dono malo hē illū
cui dono quā me. Alia cā mortis. vt cum rem
qm dono malo me hē qm eū cui dono. §. ma
gis ipm qm heredē meū. ff. de do. ca. mor. l. 1.
Ad pñs aut intencō est dicē de donacōe inter
viuos. h. aut vt dictū est debet esse mera. debet
ē esse pura non ficticia. vt. §. donator habeat
ppositū trāsferendi ppetatem. aliter em dñiū
transire non potest. ff. e. in edibz. §. vlē. debz
etiam esse simplex. i. sine cā et irreuocabilis vt
dictū est sup. ideo etiam in instrumētis de dona
cōibus inter viuos dicitur donauit pure libere
sim. et irreuocabiliter inter viuos. De donacō
ne vō dotis et de donacōe ppter nupcias et d. do
nacōe inter spōsalia habet infra li. §. ti. d. ma
rimonio arca fi. De donacōe aut cā mortis ha
betur infra ti. sequenti. Item donacō alia pso
nal alia realis. si em epus donet rem ecclesia.
sticam alicui psonae magis esset donacō psona
lis qm realis. x. q. 2. hoc ius. Si vō donet pli.
bz psonis immediate sibi succedētibz pñt ēē
real. qz pñtūtur donasse dignitati. ex. de dona.
cum venisset. Si aut donet ecclesie pñt ēē
realis. §. realis. qz ecclia nō potest mori. et iste
pñtūtur ppecuo donasse 16. q. 1. c. fi. h. bñ. in. c. cū
venissent.

Actu. 11.

Circa 3. scēdū qd donare nō potest mona
chus vel conuersus. di. 42. ablati nec ab
bas fmū ecclesie n. denē ecclesie duo fmī eiusdem
menti et peculī. 12. q. 2. epus qui manapium
alias vero eos cū consensu capli vel solus dona
re potest si cū solus donat qñtitas dati et con
suetudo terre diligēdus debet attēdi. Et scōm
hoc donatū est ratū vel irritū iudicandū. ex. e
ceterz. Dicit autēz ibi bñ. q. fm alanū abbas
pē facē donacōz loqñdo d. paupū erogacōe quā
potest facere qñlibet platus ecclesie ita tñ q nō
progetur ad munez qñtitate vt inuit i dicto
c. ceterz. ar. di. 86. non satis. pñderata pñuetu.
dñe et facultate ecclesie. ex. de censi. cū apl. in
fi. Vel potest ēē dicit q abbas potest facere do
nacōz veram quam potest facere platus si hoc
bz loci pñuetudo q dat iurisdictōez et liberiozem
aditū. ex. de his q fi. a ma. p. ca. nouit. ita tñ
q ecclesia enozmiter nō gñet ex. e. fñmitatem.
Itē donare n. pē mīnoz. 24. an. nisi maior fact
ratū habnerit. vt i. l. vlē. Ne furios. n. pñdiz.

ff. e. modesti. §. plē. et de cur. fur. l. vlē. Nec
ignozans. Nec is cui est alienatō iterdicta. ut
quia omisit crimē lese maiestatis vel ē hereticus
C. ad. le. in. ma. l. vl. et d. hē. et ma. l. maniche
os. et ex. d. hē. ad ab. oblēdā. In alijs autē cū
bus donare non pōt quis post sententiā secus
est si donet ante. ff. e. post. stractū. Nec etiā ser
uus nec filiūfamilias nisi habeat peculū ca
strense vl. q̄si vel nō habeat liberam admīstracō
nē peculij pfectiō. et hoc ipm sit specialiter ei
cessū. vel nō sit filiū comitis vl. marchiois l.
senatoris. aliter nō quantūcūq; magnus et di
cretus. ex. e. filiūfamilias. Item si impator do
net domū interpretamur eā cū oibz iuribz et per
tinentijs suis esse donatā. C. de bo. va. hē. l. si
q̄n. h. 11.

¶ Circa 2° sciendū qd donari pōt pnti et absen
ti noto et ignoto. ff. e. l. vl. aīco et amice
etia; meretrici. nō sit miles ille qui donat ami
ce. quia miles non potest donare meretrici. do
ctozi vel non docti. ff. e. affectōis. et. C. de do
na. inter vi. et vxor. l. 3. p̄fisa. et filiofamilias.
Extraneos tamen C. e. siue emāpato. vxori aē
mee donare nō possū. C. de dona. inē vi. et vx.
Et dīc hōsti. in si. ti. d. do. in. vi. et vx. qd quid
quid de donacōe inter vi. et vxorē dīcitur p̄hi
bitū. Idē pene itelligas de donacōe inter p̄fz et
filiū. Item si aliquis de curia l. d. curialibz dōrie
sbam suam alicui quocūq; mō siue iter viuos
siue in vltima volūtate quarta pars debetur
curie. Exapiuntur autē loca pia quibz potest da
re totū ita qd curia nō dēralat quartā. 23. q. 8.
q̄uis etiam.

¶ Circa 3° sciendū qd id solū id potest dari qd
potest in dñū alteri trāsferrī. ff. e. in edi
bus. §. vlē. Itē nō pōt a p̄lato dari nō tū consen
su capli. ex. e. pastoralis nō res modica. ut sup̄
dictū est de abbate p̄ter quinquagesimā et cen
tesimā ad eccliam astruendā vel astruendam am
pliandam. ut ex. de his que sūt a p̄la. pastora
lis. alias nō pōt fieri ab eo p̄petua donacō nō for
te moderata sū consuetudinē patre vel nisi
cā elemosie sū extraneis sū p̄pinqs ex. de test. ad
hoc in si. et c. relatū. Vel nō ex cā de p̄silio pape
vel maioris p̄is sui capli. ex. e. per tuas. et. c.
pastoralis. Consuetudo etiam general tenet qd
p̄lati sui opores pecūiam equos fructus et res
se moyentes et mobiles donant p̄libito volū
tatis. Possēt tū si nimis excederēt rephēdi qd ē
omittendū arbitrio boni viri. ar. ex. e. aplice.
ceterz fraternitatem. hē. hōsti. e. ti. Itē nō pōt ali
q̄ donari i enozmē lesiōz ecclie. ex. e. fraternitē.
S; qd si p̄ mltas donacōes p̄lati eccliaz ledat
nūq̄ ille donacōes reuocant. Rē bñ. ex. e. fra
ternitatem. ad hoc arguit p̄ et p̄tra. p̄ iura. h. tū
indeterminatū dereliquit. Itē sup̄dictam qnq;
gesimā et centesimā donare potest ep̄s tam
de redditibz ecclie qm d. possessiōibz dñmō ecclie
sia nō ledat ex. e. aplice. i. tex. et glo. 3. i. fi. ei.

¶ Circa sextū sciendū qd donacō olim sū ve
tera iura fiebat tū stipulacōe hodie autē
pōt fieri solo pacto p̄ vba p̄ntis t̄pis. et dono

si. modis v̄bis cōsensu tū donatoris et donat
ri interuenire. aliter non. ff. e. nuda. imo in
ter p̄ntes et abntes p̄ nūcū l. eplam i sc̄ptis et
sine sc̄ptis fieri pōt. C. e. ambiguū. et. l. si aliq̄.
nō forte ouenerit inter p̄tes qd in sc̄ptis fiat. C.
de fi. m̄st. stractus. l. nō forte fiat a patre i filiū
emanpatū. l. nō fiat inē p̄sonas p̄ntes. C. e.
fiquis i emanpatū. et. l. se. Sed nō excedat qn
gentos aureos nulla debet fieri in sc̄ptis. Et di
cīt hic sc̄ptura insinuacō apud magistratō cō
uenientes. hoc est qd donator apud eos exp̄mat
qd tali donare velit et sc̄ptā inde fiat adhibitas
p̄sonis publicis nō p̄uatis. et h. si fiat in actis nō
oportet adhibere testes. C. e. in donacōibz. Sūt
tū qdē cāus in quibz donacō vltra qnq̄gentos au
reos sine sc̄ptis tenet ut cū sit p̄is loas. i. autē.
de nō alie. autē. de p̄mu. re. ec. §. si m̄. et cū sit
a p̄ncipe i p̄uati. C. e. sc̄m. l. ec̄uerso a puato
in p̄ncipem vel a magistro militū in milites l.
a puato in puatū in reparacōe domoy. l. a pu
uato i puatū in donacōe p̄pter nuptias. C. e. i
autē. Item et a p̄uatis. et in autē. ut si fiant pi
gnora. §. illud quocūq; et. C. de dona. an. nup. i
autē. eodē cursu. vel cū v̄sire futuri t̄pis reme
tunt. ff. e. modesti. §. sic etiā donacō p̄ vba fu
turi t̄pis. ff. de v̄. ob. stipulacōnum. Quid si
p̄les donacōes alicui face sint diuersis tempo
ribz q̄z nulla p̄ se excedit sūmam p̄dictā. sed
om̄s insimul excedūt. Rēdet hōsti. qd donacō
valet licet nō sit insinuata. C. e. sanam. §. si ac
C. Quid si donacō facta sit in singulos ānos
ei q̄ntitatis qm nō excedit sūmā s; om̄s sūt ex
cedūt. Rēdet hōsti. qd est donacō vna. ff. de do
ca. mor. senatus. §. si. si tū p̄sonalis fuerit qd
si nulla de hereditibz facta est mēdo nō exigitur
si autē de hereditibz v̄tūq; si. donatoris et dona
tarij. vel alteri eoz mēdo fiat exigitur etiā sc̄p
tura. C. e. sc̄m. §. si.

¶ Circa 4° sciendū qd donator tenetur tradē
qd donauit vl. eq̄pollens. m̄sti. e. §. p̄fuit
nō tenet aē de euicōe. ff. e. aristo. nō ex pacto cō
nener. C. e. l. 2. Et h. qn̄ icēpit a tradicōe l. vbi
donacō icēpit a p̄missiōe. ff. de v̄. ob. vbi autē
nō apparet. §. vlē. possū agere de dolo d. donato
rē si nō det sc̄nter rē alienā. ff. e. aristo. §. vlē.
§. jo. A. q. 1. c. 3. Tenetur aē dare inq̄n fac
p̄. i. habita rōe sui ne egeat. ff. de re. in. in. oē
nacōe. Nō qd i donacōe nō obligat quis abntē
nō i cāu. p̄ si mittat qd rem sibi ferat. Secūdo si
rem penes se habeat et eam sibi donatā esse sc̄
at si si nescit eam sibi esse datā. vel non dūm
accepit eam sibi missā. non sit dominus rā
donate. que si p̄ eius seruū fuerit sibi missa. nō
ea mente fuerit eius suo data ut statim ei fi
at. Tercio si habeat aliquē p̄ntem qd nōse ei ac
cipiat rem illam. C. e. abntē. et. ff. de ne. ge. si e
pro. Item qn̄ duobz res aliq̄ dat vel v̄dīt semp
est p̄dor is cui res p̄mo tradiē. non cui p̄mo
dat. C. de rei vendi. q̄dens. h. hōsti. ex. de spon
su. tuas. Item donatori donatori naturalitē ē
obligatus ad ant̄idota. ff. d. p̄. hē. §. et si lege
§. consuluit.

Sequit videtur de 8. f. de cāis ex quibz do
natō reuocat. circa qd fcedū q' reuocat p'
ppter defectū cāe ppter quā res data est. ex. de
de. cō. qd a te. 2. ppter pōicōz adiectam. ex. de
pōi. ap. vez. 3. ppter dāas impotendam d qua
dictum est i 2. ar. 2. ppter pacti turpitudinem ex
de symo. veniens. 4. ppter datū enormitatem. 13.
q. 2. si quis irascit. vbi dicit q' si pater tantuz
donet q' filius exhereditet debet donacō reuoca
ri. 6. ppter recipiendū fraudē. 14. q. vlt. pstitue
re. vbi dicit illis abbatibus q' inducūt aliqz ad
deponēdū pecūia; ppter spē lucz. q' res eoz. he
dibus reddere debet. 1. ppter supuenientē filio
rū natuitatē. 14. q. fi. qd qz. vbi dicit q' qdā n
hīs filios res suas ecclesie dedit vsu fructu sibi
retēto. Postea vō natis sibi filiis res sē sibi rō
dende. et hī non iure fori. s; poli vt dicit bñ. ex. e.
c. vlt. 8. quatenus modū excedit. 12. q. 2. si quos
vbi dicit q' epūs potest seruū bñ meritū ma
numittere et ei. 20. solos dare. 7. si vlt. dedit
p successorē potest reuocari. 9. ppter ingratitudinē
ex. e. c. fi. Vñ si quis ipugnat eū a q' bñ f. hz
bñ f. pōit ex. de postu. c. vlt. sic eē pōit feudū
di. 6. si impator. vel legatū. ff. de ioffi. re. pa
piman. 5. manuissē. sic eē reuocat i seruutēz
libe. qui patronū impugnat. C. de obse. pa.
p. si manumissio. 7. 12. q. 1. liberi. Sūt aut et q'
dam alie cause quales ppter quas donacō reuo
catur. reuocatur ei donacō facta libe. pmo p
ter obsequiū n pstitū psona ita eē q' reuocat
empea de pecūia donata. C. de reuo. do. l. 1. Ex
hac tam cā n reuocatur libertus q' in nō facit
do leuē deliquit. C. de liba. ca. solo. si tam deliq
rit contra patronū in faciendo offensā eē leuēz
potest reuocari in fuitutem. Et sic debet itel
ligi. C. de lib. 7. eo. li. l. 2. qd aut dictū ē q' ppter
obsequiū nō pstitū nō reuocat libertus in serui
tutem est vñ de libe. puati. secus est de liberto
ecclesie q' rediget in fuitutē de quo vide infra
li. 6. d. ser. n. 2. Secundo donacō libe. facta
eota reuocē ppter libos p'ea a patrono susceptos
qñimo eū ipse filius p'ea genitus eōs reuocare
p' C. de reuo. dona. si nūqz. et. 14. q. vlt. qd qz
Donacō vero facta filio emancipato siue alicui
d libe. n exētibz in p'ate donatoris siue etia;
extraneo reuocat ppter qñqz cās ingratitudis
pma si donatari' atroxes iniurias donatori in
tulit. vt q' dixit ei in platea vlt loco fili. q' e
rat fur vel aliud sile. Secūda si man' impias
in eū micerit. Tercia si gūe dammū reruz sua
rum intulerit. Quarta si vice p'clm ei inferre
attemperauit vt q' eū intoxicare voluit. Qum
ta si pōicōz appositam nō impleuit. De his ca
sibus habet. C. de reuo. do. l. vlt. pme vō qtuor
cause tangūt. ex. e. c. vlt. Qdater vō q' dona
uit filio et postea tranfuit ad scda vota donac
onē reuocare nō potest n ex tribz caibus. s. si
vice eius infidiet vel in eam man' inferat vel
i acuram totius eius sbe moliat. C. de reuo.
dona. aut. hec qz. et aut. de nup. maxie tñ. h
et notat p gof. in si. e. ti. et p bñ. ex. e. c. vlt.
Est at hoc ius reuocandi psonale ab vtra qz

pte. Vñ nō trāsit ad heredes donatoris q' tacit
it sup hoc in vita sua. quia tacendo renundat
se videt. Nec ad heredes donatarij. C. e. l. vlt.
in fi. n donator in vita sua se pparauit ad a
gēdū vt dicit hosti. ex. e. c. vlt. ar. C. de inoffi.
test. si patz. Et nisi in donacōe facta libe. q' libe
ris postea susceptis etiā a filio reuocat. Quid
si in donacōe pactū fieret q' donator donacōz
p'extu alicui' ingratitudinis nō reuocarz. Rē
tale pactū nō tenet quia equitati nāli contrariū
esset. s. q' aliquis impune ingratitudinis viciū p
mittet. C. de inuti. sti. ex eo. Ad hec nō q' si
q' clerici ill' ecclesijs quibus fuerāt mātulati in
possessionibz l' alijs bonis aliq' donasse noscunt
eū ab eaz ministerio et bñficō fuerint amoti.
ad eas debet reuiri ex. de cle. gni. qd a te. 7. 16. q.
6. de lapsis. Sed p'etariū videt. 12. q. 2. nulli lice
at. et. ex. de pōi. appo. vez. Rē sup hoc fuerunt
diuersi mōi dicendi. vt dicit in glo. ill. c. qd
a te. S; dicit bñ. ibidē q' i. d. c. qd a te. et filia lo
quūt de benignitate et dispensacōe. gñia vō de
stricco iure. Vel dicendū q' si tpe ingress' res sit
exp'sse donate nūqz p'ea sē restitucōe. C. si re. l.
ac. mor. fu. l. vlt. n clerici vellēt ei gradam fa
ci. si vō sic tacite donate psonā sequūt s; itel
ligi potest. c. qd a te. qz bona sūt accessoria imo
sequūt psonam h bñ. fm aut 10. 16. q. 6. d. laps
bona sibi reddent. si sint immobilia qñtuz ad
vsu fructū qz tpe vite sue vtet. s; p'etas apud
ecclesiā remanebit. S; quid si aliqz inuita vx
ore monasteriū intret et postea reuocet ab ea.
nūquid illa q' exulit monasterio sibi reddet. Rē
bar. i. qñdibz dicit q' sic. quia illa non fuit
alic' daturus n teneret ingressus. In sup nota
q' donacō p' modū acapē vt do tibi h vt faciā
m i. Cōdicōz vt do tibi h si feceris m illud.
Causā vt do tibi h qz faciā m illud. Demōstra
cōz vt do tibi seruū meū stichū coquū. vñ d h
infra de modo p'rahendi sponsalia sub cōdicō
n. li. 8. Si g' fiat donacō sub pōicōne n tenet
n pōicōe extante. nec donatari' petere p' rem
sibi donatam an qz pōi' extet et si cauere velit
de pōicōe implenda. ff. de con. et demon. q' hē
redi. 5. fi. Vnde si pendēte pōicōe res tradatur
et postea pōicō nō tenet. res tradita repetit. ff.
de pōi. inde. qd aut sub pōicōe. Si vō fiat sub
mō donacō statim tenet 7 donatari' statim p' pe
tē rem sibi donatā si cauere velit de mō implē
do. ff. de 9. lib. cū in testō. 7. ex. vt ec. be. c. vno
in glo. n sub mō. Vñ magis obligatus ē qui
donat sub mō qm q' sub pōicōe. 7 h donacō nō
reuocatur qdū mō fuatur. Si aut mod' n
fuatur. tūc aut in pōicōe exp'ssa fuit reuocō e
ius mō non fuato. aut nō. si sic donacō reuo
catur mō nō seruato. si nō non reuocat s; agi
tur ad intēē vt fiat qd ouenit. C. d. resci. ven.
ea pōicōe. h bñ. ex. de pōi. ap. vez. Si autem
fiat donacō ob cam. aut sit ob cam fūcām aut
p'entam. si p'p' futurā. aut illa cā nō exp'mit
et tūc nō potest repeti quod donat. cā em nō
ipedit donacōz n exp'mat. C. d. pōi. ob ca. da. si
p'p'etōi. l. n itelligat a iure ff. d. in. do. stupl. a

Vbi dicitur qd stipulatio qd fit ob cam dotis non
h3 in se tacitam dicitur si nupte fuerit secute
Aut expmif et tunc aut datur ppter dicitur ho
nestam et tunc repeti potest si i^o ppter qd e datu
n est secutu. Aut ppter cam turpe et tunc a illa
turpitudine est ex pte accipientis tm. et sic pe re
peti et si res sit secuta. vt si dedi tibi ne m faci
as iniuria. i. q. 2. i. ubem. et. c. se. Aut ex pte
dantis sic no pe repeti vt illud qd datur mere
trid. Illa em turpiter facit qd est meretrix s; no
turpiter accipit cu sit meretrix. potest tam pig
nus ab ea repeti. n actoe pignoratida s; rei ve
dicacoe. C. si ob. tur. ca. l. 2. in glo. Aut ex pte
veriusq; vt si de pecunia iudici vt michi iudic
et tunc repeti no pe. ii. q. 3. que recte. Hoc aut
fallit in magistro qd dat plicenda docendi. qd pe
repetere qd dedit. et h fit i odium ei^o qd recepit
ex de magi. phibeas. fallit etia i symoniaco i
gulari cui pecunia rdoit vt cum ea i monaste
rium artus reducat. imo monasterio potius
qm psona dat. ex. de symo. venies. Nota tam
q qn turpitudine est ex pte dantis vl veriusq; te
licet dans non possit repetere. fise tam repe
tere potest. ff. de do. me. vi. et vx. cu hic status
s. vl. Si vo aliqd de ppter cam pteritam vt
do tibi. qz h fecisti m. tunc n repetit etia si ca sit
falsa ppter qd dat. ff. de do. inde. casus si aut
fiat donaco ppter demonstracoe tunc e n repe
tit. etia si sit demonstraco falsa quia demonstraco
l ca falsa legatu n pmit. ff. de fal. ca. ad. l. 2.
Ad hoc nota q si vbu in mstro donacois sit
dubiū largissime est interpretandū. qz in strabo
plena. in testamētis plenior. in bnficijs est me
praco plenissima facienda. ex. e. cum dilecto
ad. fi.

Ad dicitur ca mortis ti. 21°
Ifo de donaco in viuos. videndum
est de donaco ca mortis. Et p^o qd e
donaco ca mortis. 2° qd pe donare. 3°
cui pe donari. 4° qd potest donari. 5° qd et q sit
spes ei^o. 6° qliter fiat. 7° ex quib; caus reuocet
8° in quib; hui^o donacois sit filis et dissiles
legatis. 9° d effectui hui^o donacois. 10° d forma
institi eius. Quid aut sit donaco ca mortis
dictu est p^o ppe pncipiū ti. pcedentis. pe etia
dici qd est qdam ex mortis vl alteri^o instantis l
futuri pidi pideracoe vel metu dispelaco vo
luntatis. ff. e. l. 2. Et addit in diffinicoe p^odicta
hosti. libaliter facta. quia si qd ca mortis sibi p
minare rem suam pferret no valeret. licz picu
lum imineret. ff. q. me. ca. metu. et hoc intelli
gitur qn metu iō m iherf. vt aliquid donem
alias secus est. ff. e. l. 3.

Arca 2° scio q hui^o donacones facere pe
oimis qui testari potest. qui autem testari
non potest ea facere no pe. hoc tñ fallit in filio
familias. quia licz patre pndente testari non
possit donacoem tñ facere potest pte in cui^o
pate est pndente C. e. l. plē. quis aut testari
possit dicit. infra.

Arca 3° sciendū q oibus donaco fieri pe q
bus legatu de iure relinq potest. de qetaz

habet infra ti. se. ff. e. oibus in q quide tēps
non donacois s; mortis inspicitur ff. e. mortis.
g^o si sit excoicatus donaco enanet de. ex. d ap.
pastoralis. s. fi.

Arca 4° sciendū q donari possit res mobi
les et immobiles corpales et incorpales.
ff. e. si mortis. Et si cyrogpha debitor denē.
debita l epta ibi pcta donata vidēt. ff. e. mor
tis ca. Et breuiter donari potest ca mortis qd
inter viuos dari pe de q vide supi.

Arca 5° sciendū q hui^o donacois tres se
spēs vna que fit ab homine sano eo q
cogitat se qnq; moritur. alie vo due sūt ab
hoie q occasioe languoris vl alteri^o cause time
sibi mortem vel aliud piclū de pxio imine. q;
rū vna fit ita vt res donata et statim fiat ac
piētis. Altera vo vt te fiat accipiētis cu donat
decesserit. ff. e. l. 2. Cadit at hui^o donaco qlib;
inter vi. et vx. de quo vide l. s. ad fi. tractat
de mfi.

Arca 6° sciendū q h donaco sit trip^o. scilicet
traditoe pollicitacoe. et stipulacoe. ff. e.
senatus. s. s; qui mortis ca. sub quacūq; autem
specie fiat vl quocūq; mō inferi debet in ea q si
at ca mortis vel alterius pidi talis. quia alias
esset donaco simplex inter viuos qnūcūq; fie
ret i articlo mortis. quia no eo ipo q quis mo
riēs donat donare mortis ca vidēt. ff. e. senat^o.
s. vl. fm. ago. Scdm aut hosti. hoc estimandū
est ex vboy affectoe et qlitate psonay et status
Et si nichil apparet psumit inter viuos dona
ti vt dī in fi. p^odicta legis. Et debent i ea qnq;
testes adhiberi. C. e. l. fi. debet et ples esse psona
eni sit vel alia que vice eius recipiat eam. vn
si vult donare ca mortis paupibus vel ecclesie
donet notario stipulatū accipiēt noie pauperū
vel ecclesie. ff. e. inter.

Arca 7° sciendū q h donaco cui^o qnq; spēs
vel modi sit ipo iure tripliciter reuocet. s. si
donas supuixerit seu de piclo in quo erat con
ualuerit vel en penituerit vel donatari^o p^o
decesserit insti. e. in p^o. Si tamē donas irre
uocabilem eam dixit esse irrevocabil^o erit. vt si
dicat sic. donacoem hanc quātūcūq; dona
tariū aut me supuixere l penitere ptingat tñ
irrevocabile esse p^odicto. et inbeo volens eam
nulla rōne vel ca infringi vel irritari posse. ff.
e. senatus. s. mortis causa. et sic habebit effectū
simplicis donacois licz dicatur fieri causa mor
tis.

Arca 8° sciendū q hec donaco differt a le
gato. p^o quia legatu semp datur ab herede
s; donaco ca mortis vl ab eo vel a defacto. Se
cūdo quia filii familias patre pmittere hanc
donaco; facere potest no aut potest legare vel
testari quia h ex alieno arbitrio pendere no deb;
ff. e. tam. is. Tercio quia testē si accuso legatu
p^odo. no aut donaco; ff. quibus vt indig. leg.
aut post legatu. et msti. de dona. s. i. in glo. fe
re. vbi et ples alie ponit dīe. Conuenit autē
cū legato qz i morte pfirmat. et ex ea faldia
detrahēt. C. ad le. fald. l. fi. et tñ ē filis ei vt

et ipso fere p oia aueretur. isti d dona. §. i. i tex
tu. et glo.

Arca 9ª sciend q effect^o h^o donatōis ē vt res
tradita vendicet nō obstante vsucapione. ff.
e. senatus. §. i. expense tamē necessarie l. viles
p doli exceptōz recuperant. ff. e. si mortis. Item vt
iust^o titulus vsucapiendi trāsfertatur. ff. e. qui
aliena. et h^o sūt vera nō donacō fuerit riuocata.

Arca x^a sciendū q si fiat donacō cā mortis
p obligacōez ab hōie sano qz nullū istans
pici^o terret dicet sic. Petrus san^o exis scēs tñ
se qñqz morturū pntem cā mortis fecit dona
cōz donauit em causa mortis iohi fratri suo
ibidē pñti pñti tale pollicitacōe offerēs vel sic
solenni stipulacōe interueniente pmittens di
cto iohi dare tradē et exhibere post mortē ipi^o
donatōis dictū pñti. et volēs atqz paciscens vt
statim post mortem eius ipi iohi pet^o et exac
tio dicti pñti cōpetat pleno iure. nisi vel dona
tariū pñti vt donatorē donacōis pñti peni
tare et eam in uita sua specialiter reuocare oñ
gat. hōz em duoz alio contingente donacō eua
nescat. Si vero donacō cā mortis p traditōz
fiat metu mortis pñti l. alteri^o pñti d pñti o
imminentis dicet sic. pet^o lāguēs t pñti e
mores pñti mētēs. vel sic. petrus d pñti o
mare trāstū^o vel ad bellū itur^o tñmēs naufra
giū vel bellū pñti p dei reuerenciā et suoz deli
ctoꝝ veniā mortis vel dicti pñti causa dona
uit iohi pñti pñti pñti talū religiosoz nō
mīcōuentus eusdēz recipiēti pñti tale et dās
et tradens in pñti ipi iohi dictū pñti. vel sic
cōstitues se ex nūc dictū pñti ipi^o 10. donata
riū pñti nōse possidere vel quasi. t volēs vt
ex nūc dicti pñti donacō in eundē donatariū p
dicto nōse sit trāstū^o t pñti pñti decetero
e^o nōse sepe dicto fiat. nō vel donatorē ipm ab
hac egnitōie liberari l. donacōis penitere cōti
gat. ita. l. vt qñqz hōz oñgat donacō eua
nescat. Si vero filia familias nupta faciat do
nacōz cā mortis dicet sic. Domia berta filia pe
tri t vxor tñj spos mente t egra corpore quia
in patris potestate sicut testari nō potat in
fra scēpā cā mortis donacōz pñti mōtis im
minere de pñti oñgat pñti patre suo p
sente t sēdente mō ifra scēpto facē pñti
pñti nāqz dōtū suis t iuribz ad se spectantibus
cā mortis donauit pñti sua. c. lib. expēdēdas
hō modo. Itē pñti fratre suo. x. lib. tē. Reliquū vō
sine residuū dōtū bonoz t iurū suoz mortis
cā donauit pñti tño viro suo recipiēti ni
ce et nōse. c. t. h. filioz eius. Ita tamē q si al
quis pñti filioz eius dēsserit ante ipaz eus
pñti supueniat donacōe cā mortis. pñti
solēni stipulacōe interueniente cuilibet pñti
donatariōz ibidē pñti recipiēti suo nōse p
donacōe sibi facta. t vice illi^o sine illoz e^o l
quoz nōse est donatū. h. notario supscēpto rec
pñti. tē. eidē dare vt tradere l. exhibere qñti
tātē rē vt res ipas donatas ipi^o donatōis mor
te secuta. Et volēs atqz paciscēs vt qñti tātē

rei vl' rez dōtariū ilico post mortē eius penicō
et exactō oñgat pleno iure nisi donatariū vl'
donatarios ipos pñti aut eam ab hac egnitō
dine libari vel donacōis penitere oñgat. qñti
qz em istoz oñgatē donacō reuocata sic peni
tus et euanescat.

De legatis ti. 22.

Deinde quia vt dictū est legatis val
de se siles donacōes cā mortis. iō oñ
qñtē dicendū est de ipis legatis. Et p^o
qñtē sit legatū et fideicōmissū. secūdo qñtē pñti lega
re. 3° cum pñti legari. 4° quid pñti legās legare. 4°
in qua vltia volūtate pñti legari. 6° qñtē t qñ
bus vñtis sit legatū. 1° qñtē et que sūt spēs lega
toz t quo ordine debent sibi legata. 8° de for
mis scribendi legata relicta pñti restitucōne ma
le ablatoz. 9° de formis scribendi legata vxori
relicta. 10. quid iuris de legatis i genē relictis.
11° de legatis relictis epō vel ecclesie cathedra l.
aliū ecclesie quomodo debent diuidi mē epm vl'
ecclesiam cathedralem vel aliā ecclesiā. 12° de de
tiacōne quozundā dubioz circa legata. 13° qñtē
modis legatum extinguitur. Circa pñti
sciendū q legatū est donacō quedā a defuncto
rūcta sed ab herede pñti da quia debet post mor
tē testatoris t post aditā hereditatez ab herede.
ff. de le. si tñti. §. cū fuus. Itē em debet legata
ri^o occupādo legata ius sibi dicē s; ab herede pe
tere. ff. qñtē lega. l. i. rñso. 1. qñtē si post aditā he
reditatez legatū occupat actō legatū denegaret
sibi. C. e. nō dubiū. et sic in possessione et pñti
te sibi pñti dicaret. si vero ante hereditatez adi
tam occuparet sibi in actōe t pñti nō pñti
dicret. possessionē tñ nō restitueret. ff. qñtē le.
l. i. §. qñtē actor. Vñtē ex testamēto adeat heredi
tas defūct legatū nō sit infra relictu qñtē adueniē
tibus ab intestato pñti. C. de fideicōmiss. eaz
qñtē. Item nota qñtē legatū peti nō possit nō adi
ta hereditate. si tñ legatari^o post mortem testa
toris dēdat eē ante hereditatez aditā trāstū^o
et ad herede suū legatū. C. de cadu. tol. l. cum
ignē. Et hoc est vñtē nō legatari^o habeat substi
tutū vel oñtū. qñtē tñtē trāstū^o ad eū. t p^o ad sibi
stitutū. Si vō legatari^o testōre viuo dēdat de
fūct legatū et remanet apud heredes vt ibidēz.
§. si vt manifestet. Et hoc est verum cū legatū
rñtē pure l. in diem certam vt i pasca. si ac
relinqñtur sub oñcōe in diem incertā puta cum
tñtis moriet tñtē si ante diē vl' oñcōz legatari
us moriatur nō trāstū^o legatū ad suū he
redez quia nūqz valuit vt ibidēz. §. si aut aliqd
sub oñcōe. Fideicōmissū fere idē est qñtē legatū
s; fideicōmissū dictū est quia fideicōmissa olim
pendebāt ex fide heredu. s; hodie fere adeqñta sūt
legata et fideicōmissa et qñtē iuris est in vno
est etiā in alio. Commissarij aut vl' eē fideicōmis
sarij dictū quibus legatū aie soluendū oñtū
tur. Vñtē in multis locis testōz executores vo
cant qñtē legatū aie exequūt.

Ar. ij.

Arca 2ª sciend q legare potest solus ille
t ois ille qui potest testari. ff. de le. l. i. l. 2.
que aut pñti testari possint habebitur infra.

legatū enī relinq non pē nisi in testamēto vel codicillo. Nam ad hoc eqpollent ista. s. testari codicillari. et legari unde qui potest unū illoz potest et reliqua. ff. de codicil. diu. §. codicillos.

Arca 2° sciendū q potest illi soli legari. qui potest heres institui. s. quis sit ille habebit ē ifra. debet aut legatarij psona esse certa. alie n valz legatū. ff. de statu. ho. duo.

Arca 3° sciendū q legari potest res testatoris et res heredis. nec refert an scuerit vel ignorauerit testōz rem eē suā vel heredis in sti. e. §. si quis rem suam. Item heres legatarij pē erogari vt nō tātū rem sibi legatam s. etiā ppiam alteri restituat. hoc obfuoato ne pl^o restitueret rogetur qm cepit ex testamēto. isti. d. singlis rebus. p. fideicō. re. §. potest aut. Item res aliena si tam testōz alienā eē sciebat. et tene eas res heres emē et pstare vel eius estimacōem legatario. et hoc est vni si res illa sit talis que vōdi possit alias n. isti. e. §. nō solū. et §. q. aē.

Et si heres eā nō redemerit vel pōū ei^o legatario nō dedit. nichilōi^o ipe legatari^o si rem illam alienam habeat tene eā reddere s. contra heredem potest agere. Si vō testōz ignoret illā rē esse alienā n tenet legatū n cū legat^o psona pūmte. vt vxori vel alij psona cui tūdm relicturus erat de suo. C. e. cū alienā. et nisi cū libtas relinqtur suo. ff. de fideicō. mis. lib. paul^o.

Oportet autem legatariū pbare testatorem rē alienam scīenter se legasse. insti. e. §. q. autem hoc notat p hosti. et bñ. ex de testa. filius. et pō pmissa distinctō vt dicit hosti in quatuor casibus saluari. Nec obstat. c. filius. vbi dicit q heres cogit fm leges seculi n fm leges di sol. n ere si testōz rem alienam scīenter leget. qz loq. tur in cau in q res legate erāt cui dā ecclie i qbo legatū non tenuit. Potest eē intelligi et i alijs rebus legatis qn heres egens remanet si redimeret vel pōū solueret. Nō enī debent viri ecclesiastici eē exactores importuni in graue pū dīcū alioz quibus pōi^o debēt de suo in necessitatibus subuenire. ex. de censi. ex pte. Sed et layci eē ad h fm hosti. tenent ar. ex. de censi. li. quia eē ad eos rō dēt alis extendi. vt patz ex de testa. filius.

Item si quis legat rem obligatā creditori suo scīenter. qz. s. scīe eam esse obligatā tē heres debet eā luere. i. redimere si tamē noluit et hoc expōit q legatari^o eam luere tunc heres non tene eam luere. secus at est si legat ignorat. insti. e. §. si rem. tūc enī heres non lue s. legatari^o n cū legat^o psona pūmte. l. p. tātō est res obligata qntū valz. ff. de fideicō. lib. obligata. et ff. e. l. si res obligata.

Item si quis rem suam credēs eam eē alienam leget valz legatū et si putat eam esse legatarij. valet etiāz insti. e. §. si quis rem suā. Item si cui legat^o res ei^o n pdest nec qualis eē legatū si legatari^o eā alienet insti. e. §. si rem legatarij. et h est veruz nisi testator legauerit eam sibi sub pōicōe hac scz si eam alienaret ipso testōze viuentē ar. ff. e. l. cetera.

Item si alicui fund^o alienus legatus fuerit. et eius ppetatē detracto vsufructu eme-

rit. et vsufruct^o ad eū ex cā lucratiā postea peruenit. ipe legatari^o potest fundū perē. et heres offi dō iudias cogēt ppetatis illius estimacōem ei prestare. insti. e. §. ei cui. Item si quis res suas legauerit. et postea eas vendiderit nichilōi^o legatum tenebit nisi vendendo legatum adimere voluerit insti. e. §. si rem suam. Et i dubio pbabit heres volūtatē defuncti mutatā quatuor testibus glo. ibi dē. Secus est si eam donauerit quia tunc indistincte vidē adimē legatū. vt in eadem glo. Et idem est de eo qui pūm quod legauit. postea pignori obligauit potest enī legatari^o agere cū herede vt pūm luat. habita tamen distinctōe supōicta. isti. e. §. e. in tex. et glo.

Si vero ptem rei legate testator alienauerit ps nō alienata omīo debetur. De pte vero alienata idem dicendum est qd pē dictū ē de re tota. insti. e. §. si vero qd. Item testator potest legare rem quam habet cōmunez cū alio et tūc legatari^o tantū habet pte eius. ff. de lega. l. l. si.

Item potest michi legari vt michi liceat cedere lapides in solo eius. hoc tamen legatū non trāsibit ad heredē meū nisi sit nomen adiectū. ff. e. l. apud iul. §. si quis. Itē potest res que nondū est in rez natura dūmodo sit futura legari. vel fructus qui in illo fundo natī erūt. aut quod ex illa ancilla natum erit insti. e. §. ea quoqz res. Legari ergo possūt et ea que sūt. et ea que futura sūt. sed legari nō possūt ea que nec sūt nec fuerūt nec erunt vt chimerā. nec ea que fuerūt sed eē defuerūt vt hō mortuus insti. de inuicti. stip. in pñ^o.

Si vero dubitet^o et tpe testamenti an res legata sit i rerum natura. puta an hō legatus viuat agi qdem potest ex testamēto sed offi dō iudias cōtineēt vt caucō interponat. cauet enī heres rem illā psecutur. et si nactus eam fuerit ipsā legatario restituit. ff. e. suo legato. Itē si tpe testamenti si uis legatus esset in fuga vel lōge abis. tūc debet heres opam et pōū et supens impendē vt recuperet. Si vero post testamētū fugerit impensis et piclo legatarij debet queri quia heres rem legatam in illo loco debet pstare i q relicta fuit a testōze. ff. e. cū si uis et l. si si uis l. 2°.

Item legari possūt nō tātū corpalia sed eē incorpalia. vt iura actōes et fuitures et iō si testōz nō legauerit qd alius sibi debet. heres debet nō cedere suas actōes dando qn etiam sine h habeo valem actōem n testator viui^o exegerit p cūiā. In dubio enī semp presumit tūc voluisse legatū extingui. n dñū pte. vel qz eo nō pte te debitor ei vltro obrulit. vel qz exactam plegatario deposuit insti. e. §. cū aut i tex. et glo.

Item potest quis debitori suo liberatōem legare et tenet legatū insti. e. §. si quis debitori. n testator viui^o exegerit. insti. e. §. cū aut. Sed et meo creditori legare possū qd debeo. et cū plus sit i legato qm in debito. et si ex legato cōmode ali quid ei repēteret. puta qz pure legat^o qd in diē vel sub pōicōe debebat. quia tūc ante diē vel pōicōem ager ex legato. vel quia excepōem habebat p debito. vel qz offi dēbat ei probacō debiti

non in mobilibus debet statim. Item de dote agit
quātū pē facere vir vel alius heres suus de le
gato vō insolidū n̄ obstat falcidia v̄l beneficiū
inuentarij. Itē si q̄ facta pōea sint in p̄iudiciū
mlieris tollent b̄nfi^o legati. tñ si quā vir non
accepit dotē legauit simp^r legatū erit inutile si
vō i legando certā pecūiā et certū corpus v̄l in
strumētū dotis. s. in quo fuit p̄fessus se dotē re
cepisse quā n̄ r̄cepat demonstrauit. legatum va
lebit vt ibidē. Testator ergo volēs aliqua vx
ori sue in testō relinq̄re. p^o ei dotem suam relin
quere debet et tunc debet eius q̄ntitatem specifi
care alias testm̄ n̄ sufficēt. n̄ ipam q̄ntitatē do
tis p̄ instm̄ vel testes p̄bare. C. de fal. ca. l. 3.
solz et ei q̄nqz aliqd de suo r̄lq̄re t̄ tē n̄ p̄q̄r di
ligenter intēdō ei. q̄nqz ei vult q̄ tñ habeat a
limēta et tūc dicit sic. relinq̄ vxori mee alimē
ta vel victū et vestitū qd̄ idem est in vita eius
dū vixerit caste. Et i b̄ caū debet habere abū po
tū vestimēta lectū et habitacōz et ea sine quibz
vivere non posset. ff. de ali. t. q̄ba. lega. l. lega
tis et de v. fig. verbo victus. Q̄nqz etiam v̄t
q̄ vltra alimenta aliquod dñiūm regimīs do
mus habeat et failie sicut i vita eius habebat
t̄ tūc dicit sic. relinq̄ vxorē meā in domo mea
domiā et vsufructuariā oīm bonoz meoz
dū vixerit caste. p̄ hoc q̄ dicit dñam hēbit curā
et gubnacōz familie. p̄ b̄ q̄ dicit vsufructuariā
habebit victū et vestitū. ita interpretant sapiē
tes illa verba vt notatur. C. si se. nup. m. l. r.
s̄i aut. hoc locū. Q̄nqz vult q̄ habeat oīs fru
ctus oīm possessionū suaz vt possit facere d̄ il
lis quidq̄ placuerit sibi. et si esset vltra q̄nti
tatē alimētoz. et tūc dicit sic. relinquo vxori
mee iure legati vsufructum oīm bonoz meoz
dū caste vixerit. vel sic relinquo vxorem meā
vsufructuariā oīm bonoz meoz in q̄ caū ha
beb^t isolidū vsufructū oīm bonoz vt. ff. d̄ vsu.
lega. vxori mee. Nisi filios haberet i quo caū
filij haberent saltem legitimam p̄tē in vsufu
ctu s̄m dominūz odofredū sic ipse notauit de i
offi. test. sup. aut. nouissima. Vbi dicit q̄ illa
lex. s. vxori in. corrigēt in filiis et non in exē
neis. Item si testator intendat in aliquo casu
p̄dictoz q̄ vxor dū habeat alimēta de domo vi
ri. de domo dotem nō exerat nec fructus do
tis p̄cipiat. debet hoc exp̄mere. s. alētero sit p̄tē
ta alias haberet vtrūqz. s. alimēta et fructus do
tis. C. de rei vx. ac. l. 1. §. scdū. **Atti. x.**

Sequit̄ vidē de. 10. s. quid iuris est de lega
tis in genie relictis. arca qd̄ nota s̄m azo.
t̄ b̄ glo. acc. insti. e. §. si ḡnāliter. q̄ legatū i
genere relictū aut suis ceris finibz naturalit̄
p̄netur. vt hō bos equus. aut non. si sic oīo
tenet legatū siue p̄sistat in spede. et tūc dicit in
diuidū vt t̄aus. siue p̄sistat in genē. s. illo qd̄
dyaleticā vocant speciem. Et tūc potest dubita
ri cui sit electō. Sed distigue q̄ testator legat
suū in genere. aut reliquit suos in hereditate
sua aut nō. si sic tūc legatari^o ex eis eligere de
bet vt tamen nō eligat meliorem. ff. e. l. legati.
si nō reliquit tūc heres eligere debet. ff. de triti.

lega. l. 3. §. 1. Vbi aut̄ testator ex certis suis
reliquit certū. aut sēsit de certo. qz. s. ipm̄ p̄p̄o
noie in legando exp̄ssit. et tunc heres eliger. aut
non sensit de certo quia. s. legauit vñ ex eis
et tunc legatari^o eliger. ff. e. l. q̄ duos. Si vō le
gatū suis naturalibz finibz non p̄netur aut
eius sola destinacōe p̄stituit vt fundus et tūc
omnino nō tene t legatum quia heres p̄stare
fūdom vñius digiti vel vnguis posset qd̄ esset
derisorium. ff. e. l. qd̄ in rez. §. si quis aut. Aut
ad p̄stitucōem eius requirit̄ factū vt dom^o. Et
tūc aut legans domū in genē reliq̄t domos a
liquas aut n̄. si nō derisorū ē. ff. e. l. si dom^o.
si sic cogēt heres vñ ex eis quā heres ipse vo
luerit legatario dare vt ibidē. Si aut̄ legatū o
sistat i genere ḡnālissimo. vt est substantia res
ens nullū est. Et idē ē si in genere s̄balēno vt ē
aīal qz heres libaret dādo festucā vel muscam.
Oportet ergo legatū p̄tinere certā spede l̄ q̄nti
tatē l̄ factū. alias nullū est. n̄ in caū vt cū ali
qd̄ amū est relictū sine adieccōne siue p̄cipiet
ei legatari^o quod testator p̄sueuerat ei dare v̄l
certū aliquid statuere ex dignitate p̄sone. ff. de
lega. 3. si cui. **Atti. xj.**

Sequit̄ vidē de. 11. s. de legatis relictis ep̄o
vel ecclesie cathedrali l̄ alij eccie quō debet
diuidi. Circa qd̄ sciendū q̄ sic hētur ex d̄ testa
re q̄sisti. aut testator legat sic dicendo. reliq̄ id
ep̄o. Aut sic relinq̄ id ecclesie. Aut sic relinq̄ id
ecclesie et ep̄o. s. p̄numcam. Aut sic relinquo b̄
ep̄o et illud ecclesie. s. diuifim. Si p^o aut r̄m
quitur ep̄o ab extraneo aut a p̄p̄mo. si ab ex
traneo. generalit̄ vñ est q̄ p̄sumit eē relictū
intuitu ecclesie nō p̄sone. Et idē ē de illo eccia
cathedralis potest petē canonicā p̄cedem. et b̄
verū est si testator exp̄mat q̄ velit id eē tñ ep̄i
i. p̄p̄iū nō ecclesie. tūc em̄ nichil potest eccia
cathedralis petē. sec^o est si de aliqd ep̄o inter vi
uos quia tūc s̄m glo. p̄sumit̄ intuitu amicitie
vel spe remuneracōis datū. Si vero aliquid da
tur ep̄o a p̄p̄mo p̄sumit̄ eē relictū intuitu p̄s
one nō eccie. n̄ forte strariū p̄baretur. Vñ si
ē p̄sūpō iuris nō de iure in qua p̄bacō in con
trariū admittit̄. Tal̄ ē est p̄sūpō in caū p̄cedē
ti. Et in b̄ caū nichil potest eccia petere. maxie
in vita eius. Et potest hic accipi s̄m glo. p̄m
quus vsqz ad quartū gradū. ex. de s̄ag. t. af.
n̄ debet. quidā vero dicūt q̄ accipit vsqz ad sep
timū cū canon nō distingnat hic. 13. q. 3. c. 1. et
ex de testa. qz nos. Si vero testator relinquat
2° mō h̄ est eccie tūc ep̄o p̄petit sua p̄cedo. etiam
si exp̄mat qd̄ velit illud eē ecclesie tantū et nō
ep̄i. quia p̄uata disposicō testatoris n̄ p̄ gene
ralē p̄stitucōez canonis immutare qui. s. canō
habetur. 12. q. 3. p̄t̄fices. Rōem vero hui^o dū
sitatis. s. q̄ qñ r̄linquitur eccie tātū. nichilōi^o
ep̄s habet suam p̄tē. qñ vero relinquit ep̄o tñ
eccia nichil habet. si vis inuenies ex. de testa.
re q̄sisti. Secus est s̄m glo. si dico relinq̄ hoc ca
nonicis quia tūc p̄sumit̄ esse relictū intuitu p̄
sone et non ecclesie. id ep̄s de illo nichil hēbit.
Si vero relinq̄tur 3° mō. s. ep̄o et ecclesie tē int̄

ipso ē equaliter diuidēdū. Si vero relinquat
p^o mō dicendo lego hoc ecclie et i^o epō siue relic
ta sint cōlia siue in equalia ad diuisione sūt ca
nonicam inter epm et eccliam reducenda nisi
uolūt ab eo esse testatoris disposicōe p^onti. quaz
satis decet. licet non sit necm obfuarē p^o fa
uorē vltie volūtatis vbi n^o fraus īuenit n^o
dol^o nec q^oq^o nimirū fraudat debita p^ocedē q^o d^o
cens ē p^o modico p^ocedōz nō habere. **S**i q^o si le
gē sepātim aliquid epō et aliq^o alicui ecclie. s. i.
n cathedrāli aut monasterio l' alijs p^ois loc^o. **R**e
ut habē ex de testa. requisisti. s. secus. tūc illō
q^o est epō legatū diuidē int^o epm et eccliam ca
thedralē. Et d^o illis que legata sūt alijs ecclis
epōs hēbit canonicā p^ocedōz. Ad hoc nota q^o si
aliq^o spēcialiter clerico nō habēt p^olacōz l' admi
stracōz ecclie q^o p^oriū possit habere a p^oin q^o vlt
et ext^o legat^o. relictū esse int^o uenit nō ecclie s^o p^o
sone itelligit nō d^oriū p^ote^o. et i^o d^o illo n^o epōs nec
ecclia i^o uita eius aliquid osequet^o et h^o est verum
q^o fraus nō p^ocurat^o ut ibidē. s. illud aē. **I**n
sup^o nota q^o si q^o in testō legauit epō p^oriū p^oz
cōz et alia m^ota monasterijs vel ecclis si eā ip
si epō absolute negauit. nichilōi^o p^ocedōz sibi
debitā de certis exigere poterit. **S**i v^o eā s^o cō
dicōe reliquit. s. ut ea sola p^ont^o esset et h^o epōs
acceptauit p^ordonem de alijs exigere nō potest
si v^o postea p^ontent q^o epō p^ordonez modica
fraudulenter legauit ut. s. alioz p^ordone de
bita fraudare^o p^ocedōz debitā ex ill^o exigē pote
rit l^o testōz p^odicōz apposuerit et ipse p^ous accep
tauerit. ex de testa. offici. q^o testōz p^otem epō d^o
bitam ex p^odicōe auferre nō potuit ex de testa.
requisisti. Videtur etiam fm glo. sup^o. c. offici. q^o
epō agere possit ad supplemētū si relinquit aē
a m^o legitima p^ocedē. quia hec p^ocedō g^ouam ē
non admittit sicut nec quarta debita iure na
ture.

Sequitur vidē de 12. s. d^o de iacōne quorū
dam dubioz circa legata. vbi sciendū q^o
si quis quartam p^otem legare voluerit et dimi
diam sc^opit debet tātū quarta. Et si 40. legare
voluit et centū scripsit debentur 40. s^o si plura
legare voluit et m^o scripsit legatū valebit. ff
de l. i. qui quartam. Itē si aliquis ex illo dolo
legauerit quorū aphoras. et ibi nō sint quatu
or s^o p^ouiores. tātū accipiet quātum inuenietur
ff. de l. i. si quis suū. Item si legauit tibi. x. lib.
si voluerit esse legatū nō trāsit ad heredē nisi ex
p^ossens te voluisse. secus est si legauit tibi. x. pu
re q^o i^o trāsit. ff. de l. i. si tibi legatū sit. Item
legator si in nōie cognoie vel agnoie legatarij
errauerit dū tam certū sit de quo senserit erroz
hui^o nichil veritati officit. ff. d^o testa. si i^o nōie
Et idem est si in fundi vōbulo errauerit. sec^o ē
si errauerit in appellatio. ut si quis credat appel
lacione auri p^oneri auricālē et legat aurū non
dabit illi aurū ff. de l. i. l. 2. et isti. c. q^o si a^o
Distinguit tū glo. in appellatiuis q^o si testator
p^oz errerit ut si libz os appeller membranas valz
legatū maxie cū sic consuevit appellare. Si au
tem m^otem errerit non valet ut i^o dicta. l. i. Itē

falsa demonstracō nō perimit legatū ut si q^o le
get sic stichū suū quē emi a ticio lego petro l^oz
sit emptus ab alio q^om a ticio nichilōi^o tenet le
gatū dūmō p^oster de suo insti. e. s. hinc. Et idē
est fm glo. ibidē si non emi. similiter nec cau
sa falsa nocet legato. ut si quis leget sic. lego
tali illud quia fecit m^o seruiciū tale. licet seruici
um illud non fecerit tamē legatū tenet. insti.
e. s. longe. Si vero cā illa sit cōditionaliter ap
posita secus erit. ut si dicatur ticio si negocia
mea curauerit lego. x. lib. ut ibidē. Item si lā
cē maximā minozē et mīnam reliquit et lega
uit sic. s. lance minozē illi lego. lancem medie
magnitudinis legatam esse videt^o si non appare
at de q^o itellexerit. ff. d^o au. et argen. le. qui lancē
Item si quis leget aliquid sic. lego hoc petro
et filiis ei^o. tunc petrus habebit medietatem et
filij eius osequenter aliā medietatem. ff. d^o vfu
fruc. actōe. si quis ticio. et ex. de testa. raynal
dus. in glo. Item si quis cyrographū legauit
legauit actōes in eo p^ontent. ff. de le. 3. q^o cyrog^o
phū. Item si quis legat alicui ancillam bertā et
postea vedit eā et emat ancillas alias quarum
vnā vocet bertam hec scda bertā d^o esse legata.
ff. de condi. in d^o. filia. s. a ticio. Itē q^o aliq^o hē
p^oles suos. et legat aliē vnū ex illis. s. illūm
quem elegerit vel optauerit. p^oteroz p^ofigē debet
legatario emmū infra quez eligat. et si hes añ
eius electōz et añ terminū suos vel suū vendi
derit l' manumiserit vedit^o vlt^o manumissio ir
ritat^o. et suus ille cedet legatario quem ipse ele
gerit. Si aut legatari^o infra terminū nō elegerit
hes postea p^o suos vendere nec hēbit legatari^o
actōez legati. **S**i i^o legatis fuēis nō p^o emi^o p^ofigi
ut si quis legz vnū fetū nasciturū de g^oge suo li.
6. de cōces. p^o q^o cūctis. s. si extitit et s. se. in rex.
et glo. Item si alicui legatur op^o ex suis vel ex
rebus alijs tantū semel optare p^o. ff. de le. 1. l.
4. rñso. 1. Si aut op^o relinq^our pluribz vel eē
vni et ille decedat añq^o optet plibz heredibz
relictis. et inter eos sit diuissio d^o optione. for
te dirimie q^ostio iter eos. et q^oz sors p^oelegerit cete
ris p^oibus estimacōz parciū p^ostabit. Si aut le
gauerit michi suū quē optabit ticus et ille i
fra añ nō optet vel quia nolit vel quia nō po
tuit p^o añ optō vlt^o m^o relicta. C. cōia d^o le. l. ff.
Itē si quis leget m^o oia bona sua mobilia. mei
erūt oēs fruct^o a solo sepāt tpe sue mortis. dū
non adhereat solo pars fundi. ff. d^o rei ven. l.
fructus. **S**ed nūquid p^o hec vba habeo omia
noia. et relicta debita sua. **R**e q^o nō nō alit^o p^oster
de mēte eius. q^o noia nec inter mobilia nec mē
immobilia p^ontent. s^o inter dā spēm cadūt. ff.
de re iudi. a diuo pio. p^oterea nec ē nost^o q^o no
bis debet^o s^o tātū illud q^o possum^o vediticare. ff.
de au. et ar. le. l. 2. et l. quia. Et idē est dicēd^o d^o
lignis et lapidibz ad edificā patis. ar. ff. d^o le.
3. ligni appellacō. s. fi. h. gvil. Item si q^o legat
aliē. x. lib. et si illas p^odet itē reliquit ei alias.
x. nō est onerāndus heres ut q^odens illas p^oderit
tātū dē ei restitueret teneat^o. s^o tātū semel ut
ibidē. l. si de cōmissa. s. si quis. x. Item si quis

leget monasterio sancte marie .x. libras et non
decimat cui monasterio cum sit plura monasteria
sancte marie dabit paupiori ar. in aut. de ec. ti.
tu. §. si quis in noie. et ex. de testam. qz iudi cate
in glo. Quid si non apparet quod sit pauper? Re
spodet hosti. qz eps cui gratificare voluerit da
re poterit ex. de testa. tua. Item si eade res duobus
sit legata siue iuncti. s. dicendo ticio et petro sti
chum suum meum lego. siue disiuncti. et separati di
cendo ticio lego stichum suum meum. et petro lego
stichum suum meum si ab eo pueniat ad legatum eque
diuidet inter eos. in alia s. meum appareat testato
ris. ff. e. si plibus. si vero alie alter deficiat. s.
qz vel legatum spernit aut viuo testatore post te
stamentum decesserit vel alio defecit. vt p. mortem
suam. ad collegatariu. p. totum legatum.
Si vero testatore mortuo decedat transmittat id ad
heredes suum. insti. e. §. si eade res. in tex. et glo.
Quid si quis hns duas conchas quaz vna est
melior altera. legat alicui concham et erit opto
R. fm bñ. ex. de testa. indicante. opto erit he
dis. ff. e. l. si quis a filio. §. si quis. Et si nisi he
sit in mora qz tunc esset legatarij. Item si edificiu
legeat vt fiat monasteriu. nec in quo loco fieri de
beat determinet heres ad faciendu illud obligat
in vl. ar. ff. de v. ob. qui insula. §. fm laur. di
cend est aliter ca religiois vl. fauore vltime vo
luntatis. et fm canones testamenta sunt plenius
interpretanda. ex. de dona. cu dilecti. Et res ad
pias casus recte libere sunt ab inscriptionibus lucra
tione. 2. q. 8. §. quauis. hec bñ. ex. de testa. §.
nos quide. Si si legatum dari non potest ex te
sto non valet. vt si dicat des fundu ticio de quo
rogauit te. ff. de iure fil. fidei. Item quando dubi
tatur de eode legato cui plus debeat dari he
dis eligeat cui soluat. ff. de le. 2. §. si quis. §. si in duos.
Item si res aliena alie fuerit legata et postea viuo
legatore legatarij illi rei ex ea emptoris factus
fuerit dñs. ex actioe testamenti potest psum ose
q. Si vero ex ea lucratia vt ex donacione vl. alia si
mili ca vt legat. age si potest. etiam si sua desi
nat esse postea vt ibidem in tex. et glo. Item si res
legata sine facto. et mora heredis perit legato
pibit. vt ibidem. §. si res legata. **Artic. 13.**
Sequit vide de. 13. §. quibus modis lega
tu extinguit. circa qd sciedu q illud quod
relinquit in testamento. sit et dicat caducum. vno
modo qñ hetur p n scripto. Et hoc dngit trip
scz quia aut et legat q decessit qz testator viuere
credit. aut quia id quod legat non est in re. na
tura. vt equus q e mortuus qz testor viuere edie
vl. quia legat suo pene. Scdo dicat caducum i ca
su caduci. et hoc dñp. s. aut qz aliquid legat
viuo si ipe pmoztur testatori. Aut quia gues
inimicade inueniunt me legante et legatariu si
tu rdeant ad amicaa reintegre legatu. pp. vo
leues inimidas non extinguit legatu vel fidei
commissu. ff. de adime. lega. l. 3. legatarij autem
aduocans opra legante pte legatu. ff. de inof
fi. testa. papinian. §. memisse. Tercio dicat p
prie caduci qd post mortem testatoris deficiat q
cuqz rone vt si legatarij legatu spernat vel con

dicō sub qua est legatū deficiat. C. d. cadu. tol.
l. vna.

De fideicommissis. ti. 22.

Prostea quia vt sup dictu est i testame
to solent ordinari fideicommissarij. sui
executores testamtoz ad soluendu ea
que sunt legata p restitibus et eis faciendis. p
postqz dictu est de legatis dicendu e de commissarijs
siue executoribus testamtoz. Et p. ponende
sunt forme ordinandi ipos. 2o soluend sunt qdam
dubitaciones circa ipos. Circa p. sciedum q
ordinatis legatis restitucio et elemosinaz so
let testator ad ea exequenda commissariu vel co
missarios eligere de quoz fidelitate et caritate
confidat q ea diligenter studeat effectu demadare
vel etiam ipm heredem. quimo etia nullo alio co
missario dato heres exequi tenet ipo iure. hñi
aut commissarij tati et nichil plus habet de pre
state qm eis dat a testatore. quia sunt mandata
rij. et id bonu consiliu est q plenū mandatum et
plena auctas eis de. Positis ergo legatis restitu
cionu et eliaz ita statuabis. commissarios ac si
os et hñi testamtu executores ad pte oia
et singula facienda et oplenda ee voluit et dispo
suisse talem et talem. Et h modo simpliciter dic
ti dicunt meri mistri. vnde pecuniam eis datam
pnt dispensare. s. contra heredes agere non pnt
Si aut testator dare voluit eis autem plenioze
positis noibus eoz. ita statuabis das et tribu
ens eis plenam et oiodam pteatem atqz mada
tu petendi exigendi et recipiendi ab heredib
infrascriptis sufficienter et integram pecuniam p
oibz et singulis exequendis. et opra eos ob hanc
cau agendi. et ipos cu effectu coueniendi. Et
mandauit heredibus suis infrascriptis ipam pe
cuniam dictis commissarijs libere sine molestia vel
lite tradi vel exhiberi. Alioqñ eos ca pene dam
nauit i cetu libris dictis commissarijs eoz ppo no
mie recipientibus legati noie applicandis. et p
dicta oia et singla nichiloi exequendi madori.
vel sic dans et atribuens eis plenā et omnimodi
pateatem et madata agendi et execundi suas ac
tiones opra suos debitozes. et contra quos ex eis
voluerint et ab eis sufficienter qntitate ex debi
tis exigendi et recipiendi p pte oibz et sin
gulis exequendis. vl. sic dans et madata vt
sua autoritate rape possint et accipiat de bonis
suis et de quibus voluerit. et ea que ex eis vo
luerit distrabere alienare vendere et obligare. o
pao conuenire illud reape possessiones tradē
de euicte canere. et ob id bona cetera obligare
et omem in eis et sup eis opra pficere quem
idem ipe viuens pficere potuisset p pte oim
nibus et singlis exequendis. Et in fine hñi di
sposicionu addes sic. dans et atribuens sup oibz
et singlis supdictis gñale madata cum liba ad
mistracoe. Item voluit et disposuit vt si ali
quis vel aliqui ex eis pmoztet vel abessent vt
pdicta exequi non possent vel nollent alius vl
aliu nichiloi pdicta omia et singula iscolou
exequatur. Vel sic. Item voluit et disposuit
vt ipi commissarij omes sit et pcoziter omia et

singula exequantur vel de consilio et assensu tal' habito et obtento ceteri exequantur. Vel si pocius missarii in aliquo dissenserent id in quo maior pars consenserit exequantur. Si autem testator ple: ne non assensu d' missariis q' faciant ea q' magis expedit aie eius addat. q' ipsi oia faciant fm q' filii alicui' viri spualis et discreti noando cu. et id q' fecerint non fm ei' assensum irretit sit. In q' cau' nichil valebit q'q' fecerint n' fecerint fm assensu illius. ff. de adm. tu. quod. s. pap. et. et de elec. cu' in veteri. Det et testator illi viro spuali plenam et liberam p'atem q' mutare possit missarios. vl' surrogare alios quocunq' ei videbit expedire. quibus surrogatis det eandem p'atem oib' quia dederat p'mis iubens h'f' ratu' et fir' impetu quidq' p' eos s' assensu alicui' viri fuerit factu' ar. q' tal' missio valeat. ex. d. testa. cu' ubi.

Altri 11.

Quia 2° querit' pla. s. vtrū religio si possit esse executor testamētoz. R^o q' sic de lenda sui supioris. et vt in plibus est vale q' sint. aie testatoris. q' velle est q' fidei' exequantur. Nec obstat q' ex. ne de. vel mo. sacerdotib'. dicit. Clerici tuis denūdes publice ne ministri laicorū nec in rebus eoz. procuratores existat. q' mltm dnt. procurator et executor q' procurator res alicui' vinctis administrat ad epale ei' ne cessitatem. Executor vero res mortui distribuit ad eius aie solacem. Sine l'ia autē plati sui si intret religio' exequantem alicui' testamēti vt executor peccat q' facit qd' de iure nō p'et. A. li. de testa. religiois. quia qui recipit exequant' alicui' testi se obligat ad exequand'. religiosus autē se obligare nō potest sū licēda sui plati. Brich.

Vtrū executores testamētoz teneant' infra annū exequant' oplere. R^o a testor' dēminat t'pus infra qd' vult testm' esse opletū aut n'. si sic nō teneant' de necessitate executores vsq' ad t'ps i' testm' ople n' vident se cūis iplendo aie defuncti magis p'esse. tūc enī ad d' opletō eos scia debet arde. Si autē n' dēminat t'ps. aut executores hnt libere bona de quibus statū pnt te: statm' implere aut nō si hnt tenent' iplē q' d' aus pnt quia sūt debitores illis q' sūt legata et vt d' ff. de re. in. m. oibus obligacōibus in quibus dies nō ponit' pnt die debet. 15. qnto d'aus testamētu' imple' t'ato d' aia defuncti al leuiat vt d' in questioe seqnti. alias t'les et ne godatorib' egenatū spanē. 13. q. 2. qui obligacō mbus. Executores etiam si pro se ritineāt illa bō furtū omittere vt. e. c. si sacrilegiū. 14. q. 2. sacrilegiū. Vn' si executores infra annū salteq' ad mortuū ab epō pias volūtates defūctoꝝ nō im plēt cū iplē possēt p' epm impleri debēt. et si testator phibuisse ne ep' vl' alia p'sona se intro mitteret de suo testamēto n' scli executores sui talis enī phibitō nō valz. vt ex. de testa. nos quidam et. c. tua. in tex et glo. 7. c. iohannes. Si autē nō habeāt bona in promptu de quibus possint infra annū testamētu' implere. nō credo q' p'et b' duoluantur post annū potestas eozū ad

ep' tenēt' tū facē qd' i se ē vt bō habeāt et habita distribuē debent q' d'aus pnt h' rich. Ad hoc nota q' executor testamēti tenēt' reddē rōez de illis q' distribuunt pntib' hereditib' et legatariis. i. aut. de sanctis. ep' s. yconom'. et hodie q' cūq' religiosi etiā exempti deputati ad exequant' cuiusvis vl'ame volūtatē q' si sint plati tenentur de exequant' suscepta. locorū ordinariis reddē rōem. Alias sūt puniendi ab eis quocūq' pui legio si ipos in hoc inuenerint deliquisse nō ob stante li. A. d. testa. religiois. Vtrū dila' exequant' in aliquo p'udicet anime defuncti. R^o q' sic. c' racō est duplex. vna est q' quāto clerici d'aus ecclesie et paupes quibus legatu' ē recipiūt legata sua t'ato d'aus et feruēt' oāt p' aia defuncti et p' hoc d'aus al leuiat et expedie. Scda rō est quia sic defuncti in caritate aliquid purgabile secū portantes in hac vita meruerūt vt si denē p' eis elemosine p'sint eis nō ad aug mētum gracie. si ad al leuiacōez et abbeniacōez pene. sic testm' faciens et i caritate decedēs testa mētu' faciedo mēt' vt eius exequant' post mortē si bi valeat ad al leuiacōez et abbeniacōez pene h' mōi h' rich. Sic autē quātū ad effectū elemosie p'ciu dicat dilacō eius anime defuncti. non q' pro dilacōe anima puniatur sed quia ei reme dium non adhibetur. sed quātū ad meritū el'e ex h' ei nullaten' p'udicat maxime si quātū in ipō fuit curā adhibuit. vt huiōi elemosine d'co darent' quia meritū p'hapaliter ex volūtate et i tentōne dependet.

De hereditate ti. 29.

Dēinde q' vt habi tū est sup' legata sē ab hede p'standa. 10 postq' dictū ē sup' de legatis. dicēd' ē nūc d' hereditibus. Et p' de hereditate. 2° d' heredis instōe. Circa qd' scēdū qd' sit hereditas et in q' et quas per tes diuidit. Hereditas est successio in vniūsiū ius qd' defūctus habuit tpe mortis ff. de. v. sig. l. nichil. Et hec d' a pondo vel pondus l' libra hec enī quatuor sūt sinonima. Diuisio autē he ditatis solennis sit a iure in. xij. vndas sine p tes q' assis nōie p'tne ē. Vn' quilibz illaz par aū. xij est maior vnda et minor asse. et q'libet suo nōie p'prio vocat'. p'ma dicit' sescuns. ita q' eius tercia l'ra ē s. q' sponit' ex semis et vnda p'tnet enī vndam et dimidiā. scda sextans. q' signat sextam p'tem hereditatis. i. duas vndas. t'cia q' d'as q' sigt' q' d' p'te hereditatis. i. tres vndas. q' d' triēs quia signat tercia p'te heredi tis. et ita quatuor vndas. Vn' p'dicta q'tuor nōia sumūt mēp'tacōz ex eo q' signat quorā p: tē hereditatis p'p'oz. sequenda vō nōia octo habēt etimologā ex eo q' signat certū nume: rū vndaz. Vn' q' d' d' q'ncuns. q' signat q' q' vndas. sexta d' semis quia p'tnet medietatem hereditatis. s. 6. vndas. septia d' septās octaua bes. nona d' d'as. decima d' d'as. vno ama deuns. duodecima as. q' signat pondus xij. vndaz licet aliqū as assis ponat' p. obulo vñ versus. as obul' p'd' as est possessio tota Testator autē in plures vel i paucōres vndas

hereditate sua dicitur per proutur h. insti. de her. insti.
Ad h. nota q. hereditas e. nom. iur. sic t. bo
noz possessio. ff. de v. sig. hereditatis nom. qn
videtur hereditas vendi videtur no. res hereditarie
si ipm iur. succedendi q. ipse res n. sunt hereditas
fm accur.

P De heredis insti. de. 24.
Ostea considerandū est de insti. hered. t.
pmo quid est instituere herede. t. vñ
dī. 2. quibz vñbis insti. 3. in q. vl
tima volūate insti. 4. de diuersitate he
redū. 5. de insti. de. ascend. 6. de insti. ex
traneoz. 7. de quedā de formis insti. de. her
edū. 8. de cas. exheredādi. Circa primū sciendū
q. herede. instituere est aliquē post mortem lo
co sui in bonis suis dñm statuere. vñd dicitur
instituere quasi intus statuere. quia sic subm
trat heres dñi substantie defūcti. vt eadem per
sona estime. cū eo. Dicitur em. heres ab her. i.
dño insti. de heredū quali. et differen. §. p. her
edū aut.

Circa 2. sciendū q. insti. de. heredis fit vñ
bis directis. vt tūc n. heres esto. vel here
ditatis mee dñs esto. t. vñbis inflexis. i. obliq.
caibus vt illum herede. meū facio. l. insti. de. l.
iura insti. de. ei relinq. C. de testa. qm. Idem q. est
tibi relinq. mea bona C. de secun. nup. hac edic
tali. qd. est vñ fm gñil. nisi aliū insti. tūc
em. p. legatario habetur. C. e. quodens. Item
fm hosti. nō refert qn. ad pfectiōe testamēti.
vñ dicā petriū herede. insti. de. vl. volūatē
meā ei. dñpōni. omīto q. talis nō videtur deede
intestat. ex de testa. cū tibi. qd. e. mlti. intelli
gūt de relictis ad pias cās. s. melius est q. sim
pliciter intelligat. siue gñaliter. si tamē testator
testabat. fm. nō solenniter. quia siquis aliq.
herede. in re vel portione certa insti. de. de to
to patmoio sentire videtur. nisi de ipso aliter di
sponat. C. de here. insti. quodens. qmimo fm ali
quos in tali cau. etiam oracō imperfecta herede.
facit. Et si dicat tūc heres vñ sufficit si dicat
tūc heres. vel tūc esto. C. e. errore. §. et no
mīs error nō nocet si de volūate ostet. C. e. l. fi.
g. mlti. foridns. valet ex quo stat. de psona p. q.
cūq. verba sit relictū. ar. ex. de relēp. significā
te. Quid si dicat tūc hoc nomē. s. tūc. Re
non sufficit. Nec obstat illa lex errore que in
nuit q. vñ. t. si desit heres esto. quia h. bene dixe
rat s. hoc omisit notari. vt dicitur ibi. ergo q.
herede. insti. de. eius dispositioni sua bona re
linq. t. ecōuerso. N. est curandū d. vñbis testato
rū q. sepe aliter loquūt. C. de testa. l. fi. Nec ob
stat. ff. e. l. illa insti. quia intelligit qn. fit in
fraudem. l. qn. p. talia vba n. intendebat insti. de.
herede. Et si aliquod ius pcrariū inuenitur. id
intelligas qn. testator dixit q. solenniter testari
volebat. bonus tñ index inspectis psonis an in
stituti sint dñcti vl. extranei. testator latus l.
simplex. cōstitutus in articulo mortis vel non
facile poterit emiare hec hosti. Secūdu. aē bñ.
ex de testa. cum tibi. licet ille qui volūatē suā
extremā alteri. dñpōni. omittat. de benignita

te canonica videatur testamētum fecisse vt in
c. cū tibi. tamē reuera non est testatus. q. nul
lum est testamētum vbi non exprimitur nom.
heredis. C. de testamen. iulenus. Potest autem
quis omittēre factōnem sui testamēti alteri.
dñpōni. et tūc testamētum tenet. quia tunc
nō omittit testamētū expresse arbitrio alterius s.
tacite alteri. volūtatē. Aut ergo volūtatē he
redis t. hoc licet t. tacite t. expresse. ff. de condi.
insti. verba hec. Aut volūtatē extranei. Aut
ergo tacite vt insti. de. te. herede. vel lego. h. bi
bi. si talis capitoliū ascēdit t. sic valet. Aut
expresse vt insti. de. illū herede. quem her. volue
rit. et sic nō valet. talis em. insti. de. est capta
torā. i. adulatoria. C. de admi. testa. capta
torā. al. h. bñ. Oportet autē i. insti. de. certum he
rede. demonstrari. quodens enim non apparet
quis est insti. de. insti. de. nulla est. nisi ex
alijs apertissimis probacōibus appareat d. quo
testator senserit. non tamen ad designandū
herede. debet dici circūstāda conuēliosa. h. di
co specificando gñaliter cam. sec. est si in genē
diceret fili. me. unpissim. de me male mēte.
et cam. non exprimet. tunc em. insti. de. valet
insti. quodens. In cau. tamē pnt incerte psonē i
stitui vt paupes. iteuu. pietatis. C. de epi. t. de
ri. id quod. Item fieri potest insti. de. pu
re. t. sub pōicōe. ex certo autē tpoze. aut ad cer
tum tempus heres quis insti. de. n. potest. imo
vicio tpi. sublato de medio tenet insti. de.
vt si dicat insti. de. te. vsq. ad pasca. vel a pa
sca inantea. insti. de. heredi. insti. §. heres t. pu
re. Miles tamē hoc facere potest. ff. de re. nu. si
miles. Tamē si hoc fiat ad tempus incertū vl.
ex tpe incerto bene valet. vt si dicam vxorē me
am michi herede. insti. de. quamdiu vixerit.
post mortem meam tūc michi herede. insti. de.
cum absolueus fuerit ab excoicacōe. ff. de he.
insti. in temp. Item potest q. insti. de. i. vni
uerso. Et in certa pte et in certa re vel qntitate. In
stitutus tamē in certa pte subire debet onus e
ris alieni. pea pte qua est insti. de. Insti.
tus vñ in certa re vel qntitate p. legatario ha
bet. et id nō subit id on. C. de here. insti. quo
dēs. Et h. vez qn. alius est heres insti. de. in vñ
uerso. Nō est autē fm hosti. p. mēte. q. q.
insti. de. potest in certa pte dñ. tñ assignacō. p
deat ex arbitrio testatoris q. volūtatē alteri. ex
pse. pferri nō posset tacite tñ sic. vt dicitur i. sup
fm bñ. quedam em. si in testis exprimitur non
hnt effectū. ff. e. talē. Et idē est de legatis. ff. de
le. l. i. h. hosti. Itē pnt insti. de. ples simp. p
tibus nō expsis. et tūc ex equis pōzōmibz hnt
heredes insti. de. here. insti. §. si plures. Et nota q.
si vñ heredum faciat supens in milia vel in
mipais. aut fecit illos supens pater cōmuis t.
tūc ille filius habet h. papnum. aut ipse filius
fecit post mortē patris. t. tūc erit de sorte sua
nō de cōibus bonis nisi h. inter heredes specialē
actū esset. ff. fami. hered. si filia. §. idem scribē
t. §. neraus. Item insti. de. fieri pnt p. i. ca
pita t. p. i. in stirpes. vt petri t. iohem filios

meos. s. quilibet eorū p. tertia. t. a. t. b. nepotes
meos filios qñdam c. filij mei p. alia tertia pre
heredes mī instituo. sic enī et ab intestato vocā
tur insti. de be. q. ab inte. def. §. t. quia placuit

Ad hoc nota q pactū de futura successiōe p
sone certe nō tenet n̄ de p̄sēu c^o 2° ē hereditas
ita tamen q in illo consensu p̄seueret vsqz ad
mortem. C. de pac. l. vlē. licet aut alij paciscēti
de hereditate mea possim p̄sentire. n̄ tñ ex pac
to possū me astigere q q̄s n̄ succedat in here
ditatez. qz hoc esset p̄ra bonos mores possū tñ
hēdē sine pacto instituere. C. de trāsac. cū dona
cōis. **T**ec obstat. ff. p socio. l. 3. §. d̄ illo. vbi. di
citur q societas ita coiui potest vt si aliqua he
reditas alterutri obuenerit cōis sit qz hoc intel
ligitur fm accu. qñ est pactū de p̄sona mēta.
Vn pactū de futura successiōe in genē tenet
non in specie.

Article 14

Quia 2° sciendū q^d hereditas institutio dīrec
ta non potest fieri n̄ in testamento . puta
cū quis recto iure instituit heres ad quē testōz
vult hereditatem suam siue i^o i quo eum in
stituit puenire . tū illud cape nullo mediāte **O**b
liqua vō sū fidei cōmissaria hereditas relinq^u pē i
testamēto et codicillo vt cū rogatur i codicillo
heres institutus in testamēto vel heres ab testa
to veniens vt hereditatem restituat alteri . is
ei cui restituit hereditas erit heres p fidei cōmiss
sū insti . de codicil . § . plē . t de fidei cō . h . § . plē .

Quid si sic dicat testator i testamēto suo. insti-
tuo herede quē in codicillis nominauero l' t' l' e; si eū
in codicall' instituerō. Rūdet hosti. q' ualet non
iure codicillorū sed testamēti. et sub tali pōicōe
pō institui q'libet p'cer filiū. ff. e. asse. **Ar. iij**

Sequitur vidē de 2° s. de diuersitate heredū
Circa qđ sciendū qđ heredū. Alij sūt necessa
rij tātū. Alij sui et necessarij Alij extranei. he
res necessari⁹ est fui s qđ instituit heres a dño
suo ita tñ si ssequat hereditatē t libtatē fil⁹ ex
dñi testō vt qđ tpe testī et mortis erat ī dñi po
testate. sic ēē ignorās et iuius lib et heres. Vñ
velit nolit teneē hereditatem et suspectam adi
re. t iō dī necessari⁹. Sui et necessarij sūt libi
qđ sūt ī p̄tate testatoris tpe mortis vt filiusfa.
t descēdētes ex masculino filio. filij vō filie sūt ī
p̄tate patris eoy t aui patni. Distingue tñ mē
filiū t nepotem ex filio. qz filius meus iō est ī
fuius heres qz est ī potestate mea. t quia nī ē
mediū inter me t eū. t hoc 2° deficiē ī nepoti
bus ex filio ipouiente t iō non sūt michi sui
heredes s; si filius meus me viuo moriatur tñc
nepotes ex eo tpe mortis michi sunt filij here
des quia ī potestate mea sunt. t qz sublatum
est de medio caput p̄mū quod eos p̄cedebat. s.
pater eoy Et ē iō de nepotibus t ceteris liberis
Dicūtū aut iō sui. quia domestici t viuo p̄e
quodāmo estimātū dñi Deo vō dicūt necessari
rij qz de iure quili cogebant sui inuiti heredes fi
eri s; de iure p̄torio p̄mittē eis ab hereditate absti
nere si velint. Extranei heredes sūt qđ non sē sū
iecti iuri testatoris sicut filij emancipati sūt he
res extranei. Et libi ēē a matre instituti. quia

femine non habent liberos in potestate. pbanē B
noīa. insti. de here. q̄li. et di. in pñ. et. S. fin. aē
r. S. ceteri. **I**te heres alius est testamētari⁹ vt q̄
est in testamēto sc̄ptus. **A**lius legitimus vt is
qui ipso iure et sine testō defūcto succedit. **A**li
fideicōmissari⁹ cui ex fideicōmisso est hereditas
restituta. **A**lius est substitutus. s. qui alij sub
stituitur heredi. **I**nsup qdā sūt ad q̄s i stricto
iure lēima spectat hereditas vt nō instituā l'
rite exheredē. testamētū aut ipso iure est nll'm
aut rescādiē. **A**d quos agnoscēdos nota tres
esse gradus vel lineas cōsāguineoz. s. ascendē
tiū siue pētiū. descēdētiū siue liboz. et collate
raliū. **T**estator aut quādiū habet aliquid de de
scēdētibz tenet illū heredē instituere vel exhe
dare et si illū heredē istituat n̄ tenet de aliq̄ ascen
dētiū in istōe mēcōz facere. ipsi enī in infinitū
ceteris p̄ferūtur. insti. de he. q̄ ab inte. in pñ.
Descēdētibz aut descēdētibz lēimis tenet suos
ascēdētes legitimos si quos habet heredē istituē
vel exheredare. C. ad sena. p̄sul. oz. quodens. **C**ol
laterales at nūq̄ tenet instituere l' exheredare. s;
descēdētibz descēdētibz et ascēdētibz legitimis
p̄t q̄s vult siue collaterales siue alios sibi nō
a retinētes instituere heredē nulla facta de colla
teralibus mēcōne.

Mr. y.

Sequitur videre de 4°. 1° de instōe descen
dentiū. Circa qđ sciendū qđ dīscēdentiū siue
liberorū quidam sūt legitimi et naturales siml
quidā naturales tātum. quidā legitimi tantū.
Item eorū qui sūt legitimi et naturales quidā sūt
nati. quidā nascituri sūt posthumi. Itē quidā sūt
p̄mi grad^o vt filij. qđaz secūdi v^l v^lterioris vt
nepotes et dēinceps. Primo autē dicendū est de
instōe liborū naturalīū et legitimorū p̄mi grad^o
2° de instōe liborū secūdi gr̄dus. 3° de institucōne
posthumorū. 2° de quibusdam documētis ge
neralibus circa institucōnem liborū. 4° de isti
tucōnibus liborū legitimorū tātum. De isti
tucōne vero siue successione liborū naturalīū et
spuriōrū vide infra ī tractatu dī mat̄moio et dī
filij. De institucōe igit^r liborū nat̄aliū et
legitimorū p̄mi gradus sciendū qđ testator siue
pater siue mater suos liberos legitimos et natu
rales masculos et femias virgines nuptas et
viduas ī potestate ei⁹ existentes et emancipa
tos instituere debet v^l rite exheredare aut rite l'
legitime p̄terire aliter testabitur iūtiliter insti.
de exhere. libe. r̄nso. 1. et s. nostra vō. Et itelli
ge qđ femine licet sint nupte nichilō⁹ tamen de
iure romano sūt ī potestate patris sed de iure
lombardorū sūt ī potestate viri non p̄ris isti.
de sena. p̄sul. tercūl. s. postea autē. **S**olet autē
q̄ri. Vtrū dotatas debeat instituē t̄m ī dote. Rē
dixit aliq̄ doc. legū qđ sic. No vero et aliq̄ aliq̄
dicūt qđ oportet instituere nō tātum ī dote s; ec
ī aliq̄ saltē modico p̄ter dotem. vñ pp̄t picnū;
huiōi dubitacōis. tucū⁹ ē qđ semp̄ instituā^t ī
aliquo vltra dotem. et sic agere nō p̄nt nisi ad
supplemētū si qđ deficiat dī legitima ī qua ec
tē cōputare debent. Nam si ab ītestato succede
re vellent eam fratribus conferrēt. C. de ioffi.

testa. qm̄ nouella. Item p̄fessi in religione de
bent institui sicut et ceteri. C. de epi. et cle. l. fi.
• s. eē agniti. Item licet filius succedat matri
ex testamēto. et ab intestato. pater tam̄ in cui⁹
potestate est filius habet usufructū in possessiōi
bus relictis a matre filio qui etiam oēs diligē
ciā tuende rei debet habere. nō potest tamē eā ali
enare v̄l donare. C. d. in inte. resti. l. 1. r. 2. r. eē
e. c. p̄fessi in glo. Doneq; aliquis hñs filiū
ex concubina contrahat tñ cū alia ex qua habz
filios. Illa v̄o mortua gtrahat cū concubina et
ita filius ei⁹ est legitimat⁹ quis succedet patri
r sit p̄fuerudo terre q; vnus solus succedat. Re
spōd; hu. r. bar. in q̄stionib; q; succedet ille qui
p̄mo fuit lēimus. r. de p̄mo matrimōio natus.

Quid si due matres p̄ eodem filio stendant
r ambe lite pendente d̄ficiant. nūquid ille peret
hereditatē v̄riusq;? Respōdet bar. i. q̄stioib; q;
nō. s; tñ succedet illi q; erat in possessiōe fi
liacōis eius. si vero neutra possidebat. tunc si
velit alicui eaz succedē oportet eum p̄bare se fi
liū eius esse. De institucōe autē liberoz secūdi
gradus scēdū q; si ego parēs masculus v̄l fe
mina tpe testamēti mei filiū habeo v̄l filiā siue
i potate mea siue n̄. r. ex eo l. ex ea habeo nepo
tem l. neptē. r. instituiam filiū vel filiam si opor
tet q; de nepote vel de nepte faciā mēdēz. Si
tñ tpe quo testor filius meus v̄l filia p̄mortu⁹
sit. tunc nepotē vel neptē quem sup̄stite habeo
ex ea vel ex eo q; emancipato vel emancipata in
stituā. insti. d. herediū q̄li. r. di. s. fin autē et ne
cessarij. Et idē est d. ceteris liberis. vñ p̄mortuo
filio vel nepote p̄ nepos ex nepote natus insti
tui debet insti. de hē. q; ab inte. dese. s. ita demū.

Idem est etiā d. posthumis r. nepotib; r. ceteris li
beris v̄l teroris gradus. quia si nurus mea ex
filio meo p̄mortuo cepit et testor ea p̄gnate d.
leo eū qui nascet ex ea hēpē instituere. C. de po
stu. hēre. quod creatū. Item si post meū testa
mentū filius institutus me viuo mori at. et de
mum moriar nullo alio condito testamento
incipit nepos natus ex ip̄o filio i loco eius suc
cedere r. quasi agnoscendo efficiē michi auo su
us heres. insti. de legi. agna. su. c. s. p̄xim⁹ aut.
Et id quia in testamento tunc institutus non
inueniē rumpet testamētum. Idem facit nepos
ex filio emancipato p̄mortuo institutus. s; cōē
p̄clm̄ id habes p̄filiū. l. velley. quo potes dup̄
v̄l. vno⁹ v̄l filius r. nepos natus ex eo p̄iter i
stituā. Alio⁹ v̄l filius pure. r. nepos sub con
dicōe instituā. v̄l petrum filiū meū. l. eo n̄
p̄mortuo nepotes l. neptes ex eo sup̄stites na
tos et posthumos n̄ heredes instituo. p̄banē
hēc isti. de exhereda. liberoz. s. posthumoz aē.

De institucōe autē posthumoz nota p̄mo ad
maiorē euidēciā. q; posthum⁹ dicitur dup̄. s.
strictē v̄l ille q; in vita testatoris cōceptus post
eius mortē est natus. vñ dicit posthū⁹ q; post
humū patris natus. Et large. s. ille q; p̄ testa
mentū editū viuo ē patre est natus. ff. de inui.
rup. testa. l. 3. s. 1. Hos igit posthumos q; rite
v̄l testari debet instituē nō aut p̄ eos exhereda

re. cū nllā ingratitudinē omiserint insti. d. eē.
lib. s. nra v̄o. si autē posthum⁹ p̄teritus fuerit
v̄l non instituat. r. ip̄e nascat viuo voce emis
sa vel nō emissa. dū tñ p̄terit eū viuo natū vel
ex secto ventre editū integz. l. nō integz alias
cū spū. tñ testm̄ rumpet. ff. de posthu. hē. q; d.
n̄ declinet ad monstz vel p̄dignū. ff. de sta. ho.
non sūt. qui aut nascitur mortuus n̄ videtur
acceptus. C. e. l. 1.

Qd aut dicitur est de p̄terico
filij posthumū testamētū rūpi. vñ est q̄ntū ad
istōz. s; stat fir⁹ q̄ntū ad legata isti. d. ex hē. lib.
s. 1. r. idē est de q̄si posthūo v̄l si testor post te
stū aliq; in filiū arrogauit. Nā q̄si agcōne sui
hēdis rūpēt testm̄ insti. qui. mo. te. ifir. s. 1.

Idē ē d. eo qui est loco posthūi. v̄l q; i tpe testi
n̄ erat su⁹ hēs. s; tpe mortis testatoris inueniē
suus v̄l dicitur est in articulo p̄cedenti. Et qd die
tū est de posthumū p̄terico a patre idē intellige
d. posthumū p̄terico a matre in casū tñ posthu
m⁹ n̄ rūpēt testm̄ matris v̄l cū mater i puer
pio decessit r. id n̄ rūpiē eius testm̄ p̄ q̄li ioffi
cōsi testa. C. d. ioffi. testa. si m̄. De gñalibus
documentis circa istōz liboz nō q; si ea q; dicta sūt
d. institucōis l. exheredandis l. p̄ficiēdis libis nō
fuerint obfuta. p̄nt ipsi liberi diuisis vijs ad
testā p̄ntū infirmāda venire. v̄l dicēdo testm̄
ipo iure nllm̄ l. p̄cedo bonoz possessiōz d. cabu
las testi. l. pponendo q̄lā inofficiōsi testi. Nō
solū aut inofficiōsi testamētū reuocat p̄ q̄lā
s; ē inofficiōsa donacō r. inofficiōsa dos r. inof
ficiōsa vendicō q; ad lēimā v̄l. C. de inoffi. do. l.
1. r. l. si totas r. l. fi. q; omnia relinquo iuris

p̄icis grada breuitatis. Item si alicui p̄p̄i
croz liberoz qui necessario sunt instituendi v̄l
exheredandi aliquid testamēto tātū legatū sit.
testamentū nō tenebit. quia is videt p̄teritus
qui nō est institut⁹ vel exheredatus p̄terire eū ē
aliquē omittere eo nō instituto vel exhereda
to insti. de hēre. que ab in testa. de s. eadem hē
Non tamē dico q; cūlibet p̄dictoz legari non
possit dum tamen sit in aliquo institutus.

s; quid si testator simp̄ dixerit filio meo. C. re
linquo cētū lib. nūquid valebit testamētū. s;
q; si testor dixerit filio meo. C. relinq̄ bona mea
siue dimidiā siue terciā p̄tem bonoz meoz
tenet testm̄. quia iure institucōis intellē esse
relictū. Si vero dixerit filio meo. C. relinq̄ cen
tū lib. vel agz illū. non tenet testamētū quia
iure legati intelligitur eē relictū et filiū eē p̄e
ritū. C. de hēre. insti. quodēs. Item non r̄ferē
in quo vel in quāto aliq; p̄dictoz instituat
v̄trū i vniuerso ā in p̄e. v̄l in re v̄l in q̄nta
te certa. Et si sit institutus in eo qd est sua por
ciō legitima vel v̄ltra stabit cōtētus. Si vero in
m̄iori tenet testamētū s; ager ad lēime sup̄plem̄
tū. C. de inoffi. testa. oimodo. q; ē lēima dicit de
bita bonoz subsidū siue possessiō debita iure
nature. Et ē hodie tēda ps hereditatis. si sint q;
tuoz filij vel pauciores. Si v̄o sit q̄nq; l. p̄les.
ē medietas iē eos eq̄ diuidēda. p̄i siq; sit insti
tut⁹ in sua parte terciē p̄is l. medietatis stab
cōtētus. alias ager ad sup̄plementū v̄l dicitur est

De eo vero qđ sup̄est vlē prem edā vl medietate
 tam testator qđquid vult facere p̄. unde ver
 sus. quatuor aut infra dant natis iura trientē
 Semissē vero dant natis quinqz vel vlē. Arbitri
 um sequit suba ceta p̄ris **Debe** aut dicta por
 do cātum filiis et ip̄is mortuis debetur nepoti
 bo ex eis lēme natis. nec eis potest imponi q̄
 uamēp legata et fidei cōmissa p̄nt tamē gūari
 p̄ debita. n̄ p̄ eē adē apponi p̄dicō l̄ mō. et si
 apponā p̄ nō addita hētur. **Ad** hoc nota qđ
 emplex est porcō. s. lēma et trebellianica sic dicta
 a trebellio auctore. et falcidia sic dicta a falcidio
 auctore. p̄ma debet iure nature de qua dictū est.
 scda debet iure substitucōis. et est quarta ps he
 ditatis totius vt cū aliq̄s est institut⁹ heres et ro
 gat⁹ vt restituat alij hereditatē. si sū liberis de
 cedat. iste sic institutus retinere p̄ quartā p̄ez
 eod⁹ hereditatis. Tercia debet iure institucōis ex
 t̄no instituto heredi. et est q̄ta ps quā dōducit et r̄
 tinet sibi institut⁹ d̄ legatis et fidei cōmissis. quā
 do sup̄ dōcātē. i. tres p̄es hereditatis est aliquid
 legatū qđ enī aliquis ē institut⁹ heres et illa he
 reditas est ex iusta cā legata et fidei cōmissa tē
 institut⁹ p̄ debet q̄ta prem de legatis et fidei cō
 missis ex d̄ testa. raynaldus. In ista et scda por
 done. i. in lēma et trebellianica op̄utant oīa he
 reditana et legata et fidei cōmissa. Vñ si fili⁹
 vl rogat⁹ aliqua p̄cepit de legatis l̄ fidei cōmis
 sis a testōre. illa op̄utabit in lēma vl trebelli
 anica. In tertia vero. i. i falcidia op̄utant sola
 hereditaria n̄ legata n̄ donata nec fidei cōmis
 sa. ex d̄ testa. raynaldus. **h̄c** bñ. **Unde** dedu
 ctio falcidie est p̄dicōis melioris q̄ deductō legi
 time quātū ad h̄ qđ donacōes et legata non cō
 putant in ea. Vñ si institut⁹ aliquid d̄ legatis
 vel fidei cōmissis a testatore p̄cepit i⁹ i falcidia
 n̄ op̄utabit. Scdndū aut qđ falcidia cessat in
 his qđ sic legat⁹ vt ad successores eius cui r̄dicta
 sit d̄beat puenire. C. ad. l. fal. l. si in eate. Cef
 sat etiā in relictis cā pietatis vt ibidē. s. aut.
Silr cessat eē in testamēto militis. C. de testa.
 mi. inter d̄. et ex d̄ testa. raynaldus. c. vl.
Ite cessat falcidia in male ablati incertis que
 bñ p̄nt dīd legata eē p̄ aīa mltomagis q̄m le
 gata alia. possūt eē dīd legata ad pias cās q̄a
 ad liberandaz testatoris aīam. Donat⁹ tñ scri
 psit in sua sū. qđ p̄pter male ablata incerta si n̄
 possūt p̄bari n̄ credit qđ liberi l̄ p̄ntes si p̄sentī
 re nolūt possūt lēma iure nature sibi d̄bita d̄
 fraudari. alias possēt testator de leui fingē ma
 le ablata mltā vt p̄dictos illa legitima d̄frau
 daret qđ iniquū est. quia si talia male ablata
 n̄ possūt p̄bari nō tē h̄res soluet vt debitū. seu
 vt es alienū s̄ vt legatū. C. de fal. mo. l. 2. t.
 1. Et iō bñ. osiliū est qđ ip̄e testator satisfaciāt
 d̄ illis dū vinit vel faciāt qđ fili⁹ obliget se ad
 soluendū isolid illa legitima n̄ detracta. In quo
 cū tenebit ar. insti. de excu. tu. s̄ sic p̄ strari
 um. Si aut nō possit ad hoc inducē filiū nō fa
 dat testamētū s̄ codicillū i quo ordinet qđ oīa
 bō distribuāt p̄cipibus p̄ male ablati iētis
 asserens qđ p̄a sūt sua male ablata q̄m oīa

sua bō. **Silr** male ablata certa que tñ p̄bari n̄
 possūt relinquat illis p̄sonis a quibz iuste ha
 buit ea. Et male ablata ceta que p̄bari n̄ p̄nt
 sūt sicut es alienū. **Sz** nūquid potest qđ idu
 cere duas q̄rtas. s. debita iure nature et tre
 bellianica. **R̄.** dicit quidā qđ n̄ q̄n⁹ ē pl⁹ i se
 cūda q̄z in p̄ma. C. ad. l. fal. l. plē. Alij dicūt i
 distincte qđ sic. **Ad** vō distinguit qđ a qđ ē roga
 gatus r̄stituerē hereditatē incōmētā et tūc ē va
 sūna p̄ma. C. de ioffi. testa. qm̄ nōnulla. l. vsqz
 ad tps vt si decedat sū libis et tūc est va sūna se
 cūda. C. de ioffi. testa. qm̄ in p̄oribz. et i aut.
 d̄ r̄sti. aut. plē. coll. s. **R̄** bñ. diuersitatis ē q̄a
 vbi qđ est rogat⁹ restituere hereditatē post tps
 certū vel si decedat sine libis. potest incōmētā
 deducē tērdā debitā iure nature qz illā sū oī ḡ
 uamie debz q̄zere vt p̄bat autē tēce p̄dicte. In p
 cessu aut tps deducet trebellianicā. In qua cū
 fructus p̄cepti op̄utetur m̄o diminiūt suba he
 reditatis qm̄ si restituerz incōmētā. et iō tē n̄ de
 ducet qz tē suba defalcaret n̄ at fruct⁹. **Ius** at
 canonicū apte fouet sūnaz aliā ex d̄ testa. ray
 naldus. c. raynald⁹. in tex. et in glo. Item n̄
 potest vt quis bñfi⁹ falcidie in tribus casibus
 p̄m⁹ est qđ exēne⁹ institutus heres rogat⁹ est r̄
 stituere hereditatē alij et nō implet volūtatē te
 statoris infra ānū a iussu iudicis. Secūdo ē si
 n̄ fecerit inuentariū. Tercio ē si testōr certus de
 q̄ntitate sūi patrimonij. p̄hibeat exp̄sse deducē
 falcidiā in aut. de h̄re. et fal. s̄. illud et s̄. si non
 fecerit inuenta. et s̄. si vō exp̄ssū. et hoc vide in
 fra tñ. de puidencijs testatoris ar. 1. s̄. de p̄hibi
 cōne falcidie. Item qđ vni p̄les res sint legate
 tūc si soluit aliq̄s illaz integre potest in alijs r̄
 tinere plenā falcidiā p̄ doli exceptōem. ff. ad. l.
 falci. si ex pluribus. Item si legatū sit tale d̄ qđ
 falcidia nō debet deducē. puta ad pias cās. p̄ h̄
 nō oīant alij legatarij. quia cuiuslibet legatario
 sufficit onus suuz vt deducat. C. ad. l. fal. in
 aut. silr. Item legatū ā est relictū vni p̄sone
 ā pl̄ibz. si vni aut legatū ē vni. et tē si soluit
 totū nichil detrahēt. aut incept tantum solue
 re sic detrahēt. **Aut** sit legata pl̄ium. et tūc si
 soluit vni potest detrahē de alijs. Si vero sit re
 lictū pl̄i bus tūc si soluit vni totū nō detrahēt
 C. ad. l. falci. aut. s̄. cū testator si ex pl̄ibz. **h̄c**
 gwil. Item qđ fructus papiunt volūtatē testa
 toris vt qđ quis est rogat⁹ restituere alteri he
 ditatē post aliqđ tps tūc op̄utat fructus i q̄rtā
 trebellianicā. et qđ sup̄ q̄rtā recepit non r̄stitu
 et n̄ sit de liberis p̄mi gradus. quādo enī est ro
 gatus frater p̄mi grad⁹ restituere fratribz he
 ditatē. si decesserit debet retinere quartā sine cō
 putacōe fructuū n̄ p̄cepit eos post litis p̄testa
 cōez tūc ei op̄utabit ip̄os in quartā qz est ma
 lefidei possessor. Si vero papiuntur ex negligē
 cia nō petētis sic n̄ op̄utat i quartā. et qđqđ ex
 eis h̄z vltima restituet. C. ad trebell. in b̄mus.
De institucōe vō liboz lēimoz scdndū qđ p̄at
 arrogas et auus nepotē adoptas tenēt filios su
 os arrogatos et adoptiuos si tpe mortis sue ha
 bent eos i sua adoptiua familia i testamēto suo

instituire vel exheredare sicut si essent filij eorū
līmi et naturales alias inutiliter testabū. Si
vō tpe mortis sue essent emancipati ab eis tē nō
teneantur eos instituere nē exheredare. quia sūt lo
co extraneorū. pater etiā naturalis huiū filios qz
dū sūt in adoptia familia nec instituere nē ex
heredare teneat. quia sūt loco extraneorū. Ex eo tñ
tpe q a patre adoptio fuerint emancipati in d
piūt in ea cā esse sic si fuissent emancipati ab ip
so nāli pte. insti. de he. lib. §. adoptui libi. et §.
emancipati vero.

Is autē qui adoptauit exne
um cōdens testm. filiū suū adoptiuū nec institu
ere nec exheredare teneat cū nichil iur habeat i
bonis eius n q ei succedit ab intestato insti. de
adop. §. si hodie. Et nota q illa documēta q sē
tradita in articulo pcedēti hnt etiā locū i libis
tātū līmis. Quid autē sit adoptio et arrogatio
vide in tractatu de mīmoio titulo de adopce.

Sequit vide de 6° articulo pncipali. s. de in
stitucōe ascendēti. circa qd sciendū q si e^o
testator l' testatrix nullū habeo liberū a me ne
cessario instituendū l' exheredandū habeam tamen
pentē vl' parētes līmos et naturales. et sim i sta
tu in quo liceat m testari. ut quia si emancipa
t^o vl' aliter mei iuris factus. tūc si testari vlti
ter voluerō eos instituere debeo. C. ad sena. §. su.
orphi. quodens. licet si habeā etiam descēdētes
eos. s. ascēdētes si volo possū instituere. Institu
am ergo pntes meos nulla differēda habita
tūc patnos et mīnos salua tamē gradus pro
gratia puta si patrē et matrē habeā utrūqz insti
tuā vel si solū patrē vel solā matrē illū vel il
lā instituā. De alijs autē ascēdētibz nō tene
or facere mēdēz qz pcedit eos vno gradu p l'
mater. §. si patrē vel matrē nō habeo. tūc pxi
miores m in gradu ascēdēti instituē dēo. eodē
em modo succedunt ab intestato. ut in aut. de
here. ab intestata. veni. §. si igitur defunctus.
possū autē instituere in toto vel in certa pte. tñ
sufficit si pntem instituendū instituā i sua
līma pcedēte pntibus debita iure nature. que
est tertia pars bonorū meorū. ut in aut. de trien
te et semisse. §. i. Et si in minori instituero ni
chilōi tenet testamētū. licet agi possit ad sup
plemētū ut de libis dictū est. Possū autē meos
pntes exheredare l' pterire. s. notati et līma
cā adiecta. alias testm meū resandētur. i aut.
ut cū de ap. cog. §. si talis igit. col. s. **Alit^r A.**

Sequit vide de 1° pncipali. s. de institucōe
extraneorū. circa qd sciendū q si illū vl' il
los quē vel quos habeo līmos descēdētes vel
ascēdētes instituendos. l' exheredandos. insti
tuam quidem nō tamē in vniuerso s; in pte. l'
re certa. tūc extraneū in residuo vltim herede
instituere potero. si em non inueniret vltis tē i s
q esset institut^o in pte l' re certa haberet p vlti
C. de here. insti. quodēs. Si autē eos oīo exhere
dauero tē extraneū instituā alias testm nō tene
ret in quo institucō heredis non esset. insti. de fi
deicōmis. here. §. in pms. Quando vero nullū
habeo descendētiū vel ascendētiū instituam
herede aliquem extraneū siue sit meus natura

lis. siue aliquis d collateralibz meis. siue que
cūqz alia psona. pnta dicendo i pma vel i ter
cia psona sic. in oīibz aut bonis suis quorū
actōibz. i. filiū ei^o naturalē vel patrūm vel
huiū sibi herede instituit vel talem ecclā l' cō
uentū vel hospitale tanqz xpi paupes intueu
pietatis sibi herede instituit. **M**orandū autē
q si dicat gñ aliter paupes xpi sibi heredes isti
tuit distribucō cōpetit epo dyoc. q est pcurator
paupm general' sue dyoc. Et ideo ad hoc vici
dū solet sic addi. Illos. s. paupes quos ep com
missarij dixerit eligēdos. quorū quēlibet tantū
illā pcedēz quaz ipi commissarij ei designauerint
ex hac hereditate cape voluit et disposuit. et ip
sos commissarios vice dictorū paupm et heredu
hanc hereditatem adire. Licet autē institucō talis vi
deat alieno arbitrio omitti. et iō nō valē. tūc
ne valet quia testator pma fade suo arbitrio isti
tuit paupes xpi quod facē potuit liz eos vstin
xerit ad certos paupes et heredes ad commis
sarios exposit facto declarandos. Si vō dicat il
lū instituo quē talis voluerit tē oīo omittet
arbitrio alieno. et eēt oīo iural' institucō. Ad pō
ctū autē dubiū vitādū. solet testator aliquā
fidelem psonam heredem instituere. distribucōez
ipsius hereditatis pro aīa sua ei^o fidei cōmittē
do. dicendo sic. in oībz aut bonis suis dñ; ta
lem heredē sibi instituit disponens et iubens qñ
nus p aīa sua hereditatem ipam erogz et distri
buat in pias cās. et distribucōez ipaz eius fidei
et caritati omittens. licet autē videat eē quoddā
fideicōmissū. querit utrū inde possit rebellari
ca pcedēz defalcari et videat q nō cum in relictis
ad pias cās oīno falcidia cessz. i aut. de ec. et §.
si autēz heredes. Ad hoc nota q frater non ha
bet querelā inofficiōsi testamēti. si frater ei^o he
de exneū instituerit n psonā infamē instituit
set et si habet locū in fratre p agnecō et vltimo fil
et in fratre p agnecō tātū. et non in fratre vltimo
tñ. ff. de in offi. testa. l. i. unde q habet fratres
ex patre et matre tñ si instituit psonā turpez
et infamē debet instituere fratres salcē in aliq re
alias rūpet frater testm. n omittit cām ingi
tudinis ut quia cōtra eū mortem intencit l'
accusacōez cñtalē inducē voluit vel substante
eius iacturam grauez molitus fuit pbanē hec
in aut. de iur. §. ingratiudinem. hec gvil.
Morandū ad hoc ut quis institui possit tria tpa con
siderantur. s. tempus institucōis. ut sciat v^o
institucō tenuerit. tempus mortis testatoris.
ut sciat v^o effectū habuerit. et tps adicōis
hereditatis qd tps in axime expectandū est. q
l' hereditas acqzā. ff. de iur. a iud. **M**orandū autē
tempore inē factū testamētū et mortem vel cō
dicōz institucōis existētem. mutacō iuris here
dis nō nocet qz tria tpa pōndantur et si q ad exē
neos et eos q nō sūt in potestate testatorū. In hē
dibus vero suis et necis tempus mortis tātū
videat expectādū insti. de here. qli. et di. §. in ex
traneis et §. sui. In herediibz vō necis duo tñ
tempora sūt expectanda. s. testamētū et mortis
ff. de heredi. insti. si alienum. et. l. seruum.

Unde si heres institutus ab extraneo sit exco-
 catus tpe institucōis vel mortis vel adicōis p
 nichilo habet. Si autē medio tpe n̄ nocet vñ si
 post institucōē fuit excoicatus et ante mortem
 absolutus heres erit. s; d̄ hoc habebit infra pleni
 us li. A. ti. 8. **In**sup nota q̄ institui nō pñt
 isti. s. deportatus in insulam. C. de he. insti. l.
 1. damnatus in metallū. qz pegrinus est effec-
 tus. ff. de his q̄ pro non sc̄ptis hñtur. si in me-
 tallū. heretia. C. de here. insti. l. 1. manicheos.
 baptisimi itatores. **A**postore xp̄ani qui v̄olis
 sacrificaret. C. de apostolis bi q̄ t. l. maichēos.
 Collegia illudē. i. puilegiū spēdale non hñda
 eo q̄ nō sūt a senatu vel pñce approbata. C. d̄
 he. insti. collegiū. **I**tem spur⁹ testatoris ab eo
 institui non potest. **I**tem incestuosus. in auē. q̄
 mo. na. ef. sui. C. si. **I**tem nec mulier q̄ nubit
 infra tps luctus fm le. in auē. de nup. C. 1. t. C.
 de se. nup. l. 1. **R**e. 3. hoc tñ fm canones nō te-
 net. ex. de se. nup. C. plē. t. vlt. **I**tem incerta p
 sona nō potest institui. hoc tñ fallit in paupib⁹
 xpi. ff. de here. insti. quodens. **I**tem seru⁹ ac-
 cusatus de adulterio cū dñā sua pmissio q̄ etiā
 dñā de eodē cōmē fuerat accusata. ab ipā dñā n̄
 potest institui insti. de here. insti. C. est autē ca-
 sus. **O**m̄es vō p̄sone alie a p̄dictis possūt insti-
 tuti. **A**d hoc nota q̄ si fu⁹ sit institutus heres
 non potest n̄ iussu dñi adire hereditatē et si dñō
 iubente adeat acq̄rit dñō ac si esset institut⁹ in
 sti. p̄ quas p̄sō. nobis acq̄. C. iē. nobis. **N**ō
 tamē fm iohē. 13. q. 2. illud. q̄ licet serui nō
 possint hereditatem possidere. s̄uēdo tamen ē
 i p̄sibus locis q̄ filijs s̄m̄quē peculium qd̄ ha-
 buit pater.

De viij.

Sequit̄ vidē de s⁹ p̄ncipali. s. de formis in-
 stitucōnū heredū. vbi sciendū q̄ dictatoz
 testamētū p̄siderare debet utrū instituat vñ he-
 res vel p̄s et an liberi vel ascēdentes l̄ extñei et
 an p̄s instituant equalit̄ l̄ inegalit̄. et an
 in capita vel stirpes. **E**t quidem si testatoz ha-
 beat vnicū filiū vel filiā et eū instituat heredem
 in vniuerso. positis oib⁹ legatis diceē sic. **I**n
 oib⁹ autē bonis suis iuribus et actionib⁹. c.
 filiā ei⁹ herē instituit. **E**t si p̄ legē velleyanam
 p̄ndere velit ne quasi agnate sin heredis rum
 patur testamētū diceē sic talē eius filiū instituit
 vel eo p̄mōtente liberos ex eo sup̄stites natos
 et posthūmos in stirpes et nō in capita heredes si
 bi instituit. **S**i autē habeat p̄s filios et filias et
 velit eos equalit̄ heredes instituere sibi diceē
 sic C. t. p. filios ei⁹ equis p̄cōibus instituit. **E**t
 siq̄ dictoꝝ filioꝝ eius ip̄o testatore viuo decesse-
 rit in locū et partē ei⁹ liberi ex eo sup̄stites nati
 et posthūmi in stirpes et n̄ in capita sint heredes.
Si vero aliquos eoz velit instituere sibi heredes i
 re certa vel pte et aliquos in vniuerso diceē sic
 petr⁹ bertā eius filiā herē sibi instituit in cētū
 lib. quas eē eā habere voluit cum nupsit vel re-
 ligionē ierant et interim i domo sua decēda
 et sufficēda alimēta. **S**i tñ dictas cētum lib. an-
 teqm̄ nubat vel religionē intreret exegerit extē
 si habeat alimēta. **S**i autē filia sit nupsa sic di-

cef petr⁹ bertā filiā eius vel ea p̄mōtente liberos
 ex ea sup̄stites in stirpes sibi herēz instituit i eo
 qd̄ ip̄i berce dotis noīe dedit qm̄ nupsit et insup
 i. x. libris. **S**i vō filia sit dōicata in aliq̄ mona-
 sterio. potest eā pater vel monasteriū in quo ē
 si voluerit herēz sibi instituē in certa q̄ntitate.
Potest etiā filiū emancpatū herēz sibi instituē
 in certa pte. potest eē i vniuerso parit̄ cū alijs
 i p̄tate sua retētis. potest etiā aliquos eoz q̄s
 habet i p̄tate herēz sibi instituere in certa parte.
Positis autē heredibus p̄clari⁹ debet institui heres
 vltis sic. in oib⁹ autē alijs tē vt s̄. **F**acis autē
 institucōibus vltib⁹ et p̄clari⁹ liboz vniuersū
 debent fieri institucōes posthūmoz ne alias te-
 stm̄ rūpatur sic. **S**i vō ex ipā dñā berce dñge
 eius nati fuerit ei filij vñ vel p̄s masculi vñ
 feie posthūmi vel medio tpe nati ad lucē pueni-
 entes. si masculi vñ mascul⁹ fuerint ip̄m l̄ ip-
 sos cū p̄dictis a. et b. iam natis p̄ter et equis
 p̄cōibus in oib⁹ bonis suis sibi heredes institu-
 it. **S**i vō femina fuerit vna l̄ p̄s ip̄az l̄ ip̄as
 siue quālibet eaz in cētū lib⁹ herēz sibi institu-
 it. **D**e formis autē institucōnū ascēdētiū et ex-
 traneoꝝ patet ex p̄dictis. **A**ttenat etiā testamē-
 ti dictatoz. q̄ si fiat exheredacō legitime fiat. et q̄
 testacōnem ip̄a exheredacō antecēdat. quō autē
 forme exheredacōnū fiant patet ex his que di-
 centur in ar. se.

Actus. ix.

Sequit̄ vidē de 9⁹. s. de causis exheredacōi
 quia eīm habitū est sup̄. q̄ parētes filios
 et filij p̄ntes exheredare possūt. **I**tem vidēdū est q̄
 bus ex causis exheredacō fieri possit. et p̄mo q̄
 bus ex causis exheredari possit filij. 2⁹ ex q̄bus
 parentes. **S**ciendū g⁹ q̄. 1. sūt cause quib⁹ pat̄
 vel mater auus vel auia filios et nepotes exhe-
 dare possūt. p̄ma est si filius man⁹ iniecerit in
 patrē vt offenderit eū. **S**ecūda si grādem iuri-
 am ei fecerit et otumelā. **T**ercia si patrē accu-
 sauit i cōmialib⁹ causis p̄terq̄ de cōmē lese maiest-
 tatis. l̄ de offensa d̄ cōitātē sue ciuitatis facta l̄
 de heresi. **Q**uarta si fili⁹ malefic⁹ cū maleficis
 p̄satur. **Q**uinta si fili⁹ machinē l̄ insidiet i ne-
 cem patris. **S**exta si filius calūniose litem mo-
 uerit patri a qua si pater defecerit oportet eū dā-
 na grauiā sustinē. **S**eptima si filius rogatus a
 patre ob debitiū in carce detruso vt fideiubeat p
 eo et nō vult fideiubere i illo p̄ quo cōditores ei⁹
 fideiussozē reape volūt qd̄ tātū i filijs masculis
 locum habet. **O**ctaua si fili⁹ phibuerit patrē
 testari. **N**ona si fili⁹ sit ioculator d̄ volūtatez
 patris n̄ pater eandē habuerit p̄fessionē. **D**ec-
 ima si filia n̄ p̄senserit patri volēt eam honeste
 maritare et dotare fm vires p̄fionij. s; p̄cōi vñ
 luxuriari. **V**ndecima si fili⁹ misceat cum sua
 nouerca ā scubima patris sui. **D**uodecima si fi-
 li⁹ neglexerit patrē furiosū i quo casū etiam ip-
 so iure est exheredat⁹. **T**redesima si fili⁹ patre
 captū a saracenis redimē noluit in quo casu
 si pater in captiuitate decedat hereditas ad ec-
 clesiam spectat. **D**ecim aq̄ta si pat̄ sit catholic⁹
 et filius hereticus. **C**ause autē p̄pter quas filij
 p̄ntes et nepotes auū et auia exheredare possūt

sunt octo. prima est si pater filium de omni accusavit
preterquam de omni lese maiestatis. Secunda si pater vi
te filium per venenum vel aliter insidiatus fuerit. Ter
cia si pater uxori vel concubine filium se immiscuit
Quarta si pater prohibuerit filium testari de his
de quibus poterat testari. Quinta si pater non re
demit filium captum a saracenis subueniendo si
bi. quia tunc si filius in captivitate decedat bono
de quibus ipse poterat testari debet esse ecclesie. vel
dari per captivorum redemptionem. si vero redat rite
patrem exheredare potest. Sexta si pater neglexerit
curam filii furiosi. Septima si pater sit hereticus
et filius catholicus. Octava si pater uxori filium
dederit venenum ad mortem vel mentis aliena
tionem vel aliter insidiatus fuerit vite eius. et eo
dem modo si mater marito filium peribatur. hec omnia
autem. ut cum de ap. cognoscitur. et omnes col. s.
Et omnes iste cause ingratitudinis colluntur per in
gressum religionis. ut dicitur in ex. de apo. lit. et ap.

Ad hoc nota quod exheredatio non tenet nisi contra aliquem de
supradictis nominatum expressum. ut dicitur sic. in sup
petrus filium eius. quia manifeste atroces in eum in
tendit omnino exheredavit et ex omni substantia et
hereditate sua alienum constituit. B. vero sibi
heredem instituit. Si vero nec instituit nec exhere
dare velit potest preterire inferendo tamen casum sic. pe
trus her. filium eius nec instituit nec exheredavit
quia cum ea honeste maritare vellet maluit lu
xuriari. per vero heredem sibi instituit. talis enim pre
teritio facta circa eam tantum valet sicut exhere
dacio. Et filii liberi et ascendentes suos exhere
dare vel preterire possunt inferendo aliquem de causis su
perdictis. Item si testator dicat exheredo filium meum
sine expressione nominis cum plures filios habeat nullus
erit exheredatus. ff. de libe. et posthu. nominatum.

Insuper nota quod filius excluditur ab hereditate patris
propter plura crimina. primo propter crimen heresis.
ex. de hereti. vergentis. in fi. 2. propter crimen lese
maiestatis. ar. de pe. di. 1. si quis tamen in militi
bus. Et secundum quosdam symonie quod est peccatum.
3. propter crimen interfecionis vel mutilacionis re
ctoris ecclesie. ex. de penis. in quibusdam. 2. propter
crimen incestus cum monacha commissum. ar.
22. q. 1. si quis sollicitaverit in rex. et glo.

De substitucionibus tit. 26.

Dicendum quia institutis heredibus plerumque
substitutum alij. hoc viso de institu
cionibus videndum est de substitucionibus
Et primo quid sit substitutio. 2. quod et quod sit spe
cies siue differentie eius. 3. de substitucione vul
gari. 4. de substitucione pupillari. 5. de substi
tucione exemplari. 6. de copendiosa. 7. de sub
stitucione breuiloqua. Circa primum scien
dum quod substitutio est secundaria et condiciona
lis institutio. substitucio enim continetur in se institu
cionem. ut cum a. michi heredem instituo et si
a. non fuerit heres l. si decesserit. per. fit heres et
patet quod a. heres instituitur pure et primo gradu
si. per. heres eligitur sub condicione et secundo gradu
Et licet substitucio possit ab uno in alium mul
tiplicari. quilibet tamen substitucio dicitur gra
dus 2. sicut secunde nuptie dicuntur omnes que sequuntur

et primas.

Circa 2. sciendum quod substitucio alia est direc
ta alia obliqua. directa est per quam quis ca
pit hereditatem defuncti nullo alio mediante l
sibi coopante. ut cum dicitur a. michi herede instituo. et
si ipse non fuerit heres. per. fit heres tunc enim aduen
iente condicione statim immediate hereditas pervenit
et ad. per. et ipse per se nullo alio coopante poterit
ea adire. Substitutio vero obliqua siue fideicommissa
ria vel pcaria est illa per quam quis capit heredita
tem alio mediante. ut cum testator fideicommissum
rit heredi ut hereditatem restituat alij dicendo sic
a. herede michi instituo. si rogo eum per fideicommissum
suum ut ipsam hereditatem restituat. per. licet 9.
per fideicommissum. per. fit substitutus ipsi a. per. tamen
a. debet hereditatem adire. et aditam. per. restituere
Et sic a. mediante et operante hereditas pervenit
ad. per. Sciendum autem quod si a. adiit sponte he
reditatem tunc defalcata et retenta sibi potest tre
bellianica. s. quod dicitur. 1. quarta pre hereditatis. et
liquum addantem. et reliquas tres partes heredita
tis restituet petro. Si vero iudicis officio compul
sus adierit. totam hereditatem restituet insti
tuto fideicommissario. heres. s. in primis. Sed si substitucio sub
dicta verbo forma raro fieri consuevit. sub alijs
autem verbis sepe contingit ut quando instituo a. filium
vel fratrem meum et subido. quod si dictus a. quando
decesserit sine liberis substituo ei. per. h. enim ver
ba representant fideicommissariam substitucionem vel i
fra dicitur cum de opediosa age. Et quod si eccle
sia sit heres et rogata restituere hereditatem al
teri. Nunquam detrahere potest quartam trebelliani
cam. Ad hoc nota. jo. 12. q. 3. c. plene. per. et alii debent
si debet hereditatem restituere persone private. si autem
ecclesie non dubitant legiste verum possint detrahere. c.
cota de le. l. 1. Item si quis rogatus sit restituere
pluribus hereditatem si sine liberis morietur. et unus il
lorum primoriatur et relinquit filios. alter autem super
vivat. Illi soli superviventi debet hereditas vel si
deicommissum. quia tunc extantis condicione solus in
venitur et filius primorui nichil debet quod decessit
ante diem fideicommissi cedentem. c. cadu. coll. l. 1.
vna. s. si autem aliquid. et ex. de testa. raynaldus
in glo. Ad hoc nota secundum b. et g. et alii. ex. de p.
ba. in punda super illud non intelligit. sine here
de decedere qui monasterium sibi instituit herede. quod
quando quis est rogatus restituere hereditatem alij legatario
aut est rogatus restituere loco religiosi vel ecclesie
vel pauperibus ad pias causas. et tunc per ingressum
meum non evanescit substitucio. Aut private persone
et tunc autem sit mencio de liberis vel heredibus aut
non. si non puta instituo a. heredem tali condi
cione ut restituat. per. hereditatem. et tunc evane
scit substitucio. si a. postea filium vel nepotem ex filio
mortuo habuerit licet mencio de liberis non sit fa
cta. c. de fideicommissis. cum acutissimi. Aut sit mencio
de liberis puta instituo a. tali condicione ut si si
ne liberis decesserit hereditatem restituat per. et si
liberis evanescit in pluribus causis. per. si substitucio
cedat priusquam institutus. Unde filius substitui
primorui nichil debet. vel si sint mortui ante di
em fideicommissi cedentem. c. de cadu. coll. l. 1.

Secundo si institutus ingrediat monasterium l' assit
stium ita q' monachus teneat quia tunc mo
nasterium vel assitium heres eius intelligit esse
Si vero non interet monasterium tunc grauat' sub
sticere non potest institui monasterium heredes vn
de id q' dicit in c. presentia non videtur sine he
rede decedere. verum est monasterium ingrediendo
non tunc instituendo. Tercio si habeat filium nalem.
ff. de trebel. ex facto. Quarto si non habeat filium
si nepotem ex filio p'mortuo. Non euascat autem p'
p'ca subico si instituit filium habuerit et ille p'mo
riat q' tunc videtur in libris decessisse ex. d. testa. ra y
nuat. Non euascat et si fiat clericus in duo ocur
rant ibi. s. q' in ecclesia perpetuo maneat. et q' reli
cta expendant vel relinquatur in p'ias causas.
Non euascat etiam si se et sua tradat ecclesie se
culari in c'currant ibi etiam p'dicta in aut. de sa
cal. q' s. ff. de p'nti. Si vero fiat mendo d' h' de
puta instituo. a. tali p'dic'one ut si sine herede
decesserit restituat hereditatem. p' tunc noie heredi
soli filij intelliguntur. ut in l. ex facto. et noie si
loz nepotes et alij vltim' descendentes. Directa
autem subico alia vulgaris alia pupillaris alia
exemplaris. alia spendiosa. alia breuiloq. de q' b'
p' ordine est videndum.

Actu. iii.

Equie vide de 3°. s. de subicoe vulgaris. Cir
ca q' sciendum q' tal' alia est expressa alia ta
cta. Expressa fit p' ista negac'one non hoc mo. i
stituo michi herede. a. et si ipse noluit vel non po
tuit heres esse p' sit heres. vel p' substituo.
Tacta est q' negac'one non exprimit sed inclu di
tur. ut cu' dicitur. a. et p' michi heredes institui
o ex h' en colligit q' si alter eoz heres non fuerit
s. quia noluit l' non potuit. quia decessit ante adi
tam hereditatem alter sit heres insoludu. Dicit
ur autem vulgaris subico talis quia a quolibet de
vulgo. s. testatore masculino vel femina p'ente vel
extraneo potest fieri. potest etiam fieri cuiuslibet. s.
pupillo. adulto. et maiori in potestate constitu
to vel emancipato suo vel extraneo. Effectus autem
eius est ut bona testatoris pueniant ad substi
tutum. s. illa cactu que puenire debebat ad institu
tum qui noluit et non potuit heres esse. et non bo
na illi heredis instituti. q' testator p' tale sub
stic'one substitui potuit in bonis suis. non
autem in bonis heredis. unde substitutus directe
fit heres ipsi testatori. insti. de pupil. substi. q' ca
su. Expirat autem h' substitucio q' cito adierit he
reditatem. siue postea decedat cu' liberis siue s'n
libis. C. de impubez et alijs substi. post aditam.

Equie vide de 2°. s. de subicoe pupillari.
Circa qua sciendum q' ad ea quatuor co'cur
runt. p'mu est ut ille cui fit substitucio sit de libe
ris testatoris. Secum q' sit impubes. Terciu est
q' sit in potestate testatoris. Quartu est q' ille cui
fit substitucio instituat vel exheredetur. et p'ba
ent h' insti. e. Potest autem h' substitucio fieri non
tatu impuberi filio iam nato. s. etiam posthuo si
tam ipse posthumus nascatur erat in potestate te
statoris si testator ipse viueret. p' etiam fieri nepo
ti ex filio si tam non sit recasurus in potestate pa
tris sui post morte ani. ff. de vulga. et pupilla.

substi. l. 2. s. posthumus. Dicitur autem h' substituo
pupillaris quia fit soli pupillo. non potest tps
excedere pupillare. quia expirat ad introitu
pubertatis. potest autem fieri in m' tempus
ut dicatur si filius meus infra quartu l' q'ntu
annu vel etiam m' decesserit ille sit heres. ff. e.
s. maselo. Est autem substitucio pupillaris alia
tacta alia expressa. Expressa est illa que fit p' ver
bu affirmatiu et facit exp'sse menc'one d' pu
pillari etate. ut cu' dicitur sic. a filiu meu herede mi
constituo. et si ipse michi fuerit heres. et in eta
te pupillari decesserit. p. sit heres vel. p. substi
tuo. Tacta est que habet exp'sse forma pupil
laris. s. sub quibusda alijs v'bis includitur. ut
cu' dicitur a filiu meu heredem mi instituo et si ip
se heres michi non fuerit. p. sit heres. Hec est sub
stic'one vulgaris expressa et sub hac includitur
tacta. puta ex eo q' dico si non fuerit heres resul
tat vtrazq' substituo. s. vulgaris et pupillaris
unde siue. a. non sit heres siue sit si in etate pu
pillari decesserit hereditas directo iure pueiet
ad. p. s. ex vulgari succedet tactu in bonis testa
toris. ex pupillari vero succedet in bonis testa
toris et pupilli. Et filr sub pupillari exp'ssa in
cluditur vulgaris tacta. insti. e. in p'no. et ff.
e. nam hoc iure. Effectus substituciois pupilla
ris exp'sse est q' ille q' est substitutus impuberi
decedenti infra tps pupillare fit directo iure he
res testatori et pupillo. et capit hereditatem veri
usq'. Item effectus eius est q' excludit matrem
impuberis et omem alia psonam que ipsi pu
pillo ab intestato succedere potuisset. insti. e. ff.
e. lucus. unde licet testametu videatur esse
vnu ppter ordinatoe vnu. s. patrem est tamen
duaru hereditatu. s. patris et filij. cu' en pupil
lus non possit testari pmittitur patri testame
tum ipsi filio facere. et de herede ei puidere. et h'
tantu infra tempus pupillare. insti. e. s. q' cau
In pupillari autem tacta. aut ipsi pupillo substi
tuitur alter filius testatoris et fra ter eiusde pu
pilli. et tunc substituitur totaliter admittit. et m'
et q'libet alia psona veniens ab intestato repellit
Aut substituit extraneo. et tunc mater admittit
et substituit repellitur C. de ipu. et alijs substi. cu
quidam. Euascat autem substituo pupillaris p' si
pupill' erit pubes. insti. e. s. qua rone. Secundo
si hereditas patris non sit adhuc adita. quia cu
testametu p'num sit destitutum ex quo null'
apparet heres euascat etiam pupillare. ff. e. si
ples. Tercio si nascatur posthumus de quo non fuit
facta mencio. ff. e. si pater. Quarto si pupillus
pactus capitis diminuc'one maximam vel me
diam vel etiam minimam. ff. de adopcibz. l. n. ei.
Et quibusda et alijs modis quos relinq' iuris p'i
tis gra breuitatis.

Actu. v.

Equie vide de 4°. s. de subicoe exemplari.
Circa q' sciendum q' ipsa fieri potest in q'
cuq' p'ente mare vel femina filio furioso l' men
te capto. exiti l' non existenti in patria p'ate du
tamen sit pubes vel maior. Nam impuberi furi
oso vel mente capto puidet p substituc'one pu
pillare. ff. de tutel. l. 3. debet enim testator certas

personas et certo ordine substituere furioso. si ei furiosus habeat liberos. et primo substituet illos si vero non habeat liberos si fratres substituendi sunt ei ipsi fratres. si vero non liberos nec fratres habeat et tunc qui voluit substituere. C. de impu. et alijs substi. humanitatis. Et subdit in hac substoe talis p. d. c. si ipse furiosus decedat anteq. mente et cerebro sano fiat. Est g. substituciois h. forma talis a. filiu meum furiosu vel mente captu herede meo instituo. et si ipse decesserit anteq. mente et cerebro sanus fiat. talis eius filius l. frater l. tal. alius sit heres. vel sic. talem eius filiu l. frater vel talem aliu substituo. Dicitur aut. h. substitucio exemplaris. q. fit ad exemplum siue similitudine sub substituciois pupillaris. sicut enim pupillus testari non potest. sic nec furiosus. et ideo sicut pater p. d. filio suo pupillo de herede sic et filio furioso. Vn substitutus capite vtiq. bona. s. testatoris et heredis sicut in pupillari. Dicitur tamen hec substitucio a pupillari. pmo quia illa fit tantu a p. te ei que habet in potestate h. vero fit etiam ei quem non habet in potestate. Seco q. illa fit tantum pupillis infra tps pupillare. h. aut. adultis vel maioribus. Tercio q. pupillo substitui potest quilibet ad libitum testatoris. s. furioso certe p. sone sive substituende. Quarto quia illa expirat adueniente pubertate s. hec adueniente sanitate p. bant. hec insti. de pupil. sub. s. q. r. o. e. S. quid si habet lucra inualla. R. p. d. d. f. m. host. q. si habet tanta q. potest facere testamtu substitucio euanesce. etia si non fecerit. et impu. ter sibi si n. h. enitauit ar. ff. de re. in. quod. q. s. q. vel dic. q. si fecit euanesce. si vero non fecit nec facere potuit non euanesce ar. C. d. legi. q. d. fauore.

Art. vi.

Sequitur vide de 6. s. de substitucione copendi. Dicitur aut. aliqui fit a milite. aliqui a pagano. i. non milite. milites de quibus loquitur lex nostro tpe non habemus. Et ideo p. termissa illa q. fit a milite. dicendum est d. illa que fit a pagano. huius aut. substituciois forma est hec a. filiu meum herede meo instituo. si tamen quicunq. decesserit p. sit heres meus. ff. e. verbis. Hoc precognitio. s. q. copendiosa fieri non potest a pagano n. filio pupillo in potestate exiit. sicut nec pupillaris. et hec copendiosa cotinet in se pupillares exp. sam. q. habet eundem effectum. Et dicitur copendiosa quia sub copendio huius adubi quicunq. p. tnet pupillare que alias fit p. l. i. c. r. i. b. v. b. i. s. Et licet hoc adubi quicunq. fm significacoe. p. a. se extendat ad omne tempus. istigie tñ hic ad tepus pupillare. v. tute h. o. y. v. b. o. y. p. sit heres. q. p. huius v. b. a. directa videtur voluisse filio meo infra tepus pupillare p. uid. de herede q. d. infra tps i. d. facere michi non licet insti. d. pupil. sub. s. q. uo cau. Licet aut. p. dicta substoe ex sui natura simp. sit directa. alias tñ in ea possz addi l. mutari q. d. eam ad natam et ins. fidicommis. s. a. r. i. e. d. e. d. u. c. e. r. z. hoc aut. fieri potest sub quatuor formis. p. ma est talis. et si dictus a. filius meus vel frater quicunq. decesserit p. substituo. hoc enim verbu substituo trahit hanc substoe corpaliter

ad fidicommis. C. de i. pub. et alijs sub. p. b. u. s. Et h. adubi quicunq. respicit omne tepus. ff. de re. du. quociens. Et ideo quicunq. tpe. a. moriat. v. l. v. tute huius v. b. i. substituo. rogatus e. a. te statore p. fidicommis post mortem reddere hereditatem et bona testatoris. Vn quicunq. tpe a. moriatur mat. et quicunq. successores ei. adibit ipsa hereditatem et aditam substituto restituent ex iure fidicommis. insti. de fidicommis. l. x. s. q. s. t. i. p. l. o. s. Defalcabunt aut. et retinebunt p. ipse a. l. i. m. a. z. s. t. e. r. c. i. a. p. t. e. z. t. o. d. hereditatis. si ipse a. erat d. liberis testatoris ad quos l. i. m. a. spectat. in hac enim testator eu. guare non potuit. C. de i. offi. testa. qm. de relictis v. o. d. u. a. b. o. p. b. i. d. e. f. a. l. c. a. b. u. n. t. t. r. e. b. e. l. l. i. a. n. i. c. a. m. i. q. u. a. r. t. a. et sic habebit media hereditatem. alteram vero medietatem restituere substituto ex iure fidicommis. Retinebunt etia sibi omnia bona ipsi a. q. testator de suis tamen bonis rogasse intelligitur non heredis. Si vero a. non erat de liberis defalcabunt tñ trebellianica et habebit etia alia bona que ipse a. aliunde quesiuit. Hec enim substitucio q. fidicommis uis h. fieri p. e. u. i. c. i. u. q. z. h. e. d. i. et a. quociens testator insti. de fidicommis. l. x. s. in p. m. i. s. et se. Attendas autem diligenter q. licet in dicta forma dicatur simp. quicunq. decesserit et non addat sine liberis. si tñ a. erat de liberis testatoris hec clausula. s. sine liberis tacite subintelligit. q. regula est q. quicunq. rogat aliquem de liberis suis hereditatem aliam restituere post mortem suam hec p. d. c. o. i. n. e. s. t. e. d. i. c. e. s. s. i. si decesserit sine liberis q. n. e. v. i. s. i. l. e. q. v. l. i. m. e. a. m. hereditatem exclusa. p. l. e. f. i. l. i. j. m. e. i. ad aliu peruenire. Sed in exteio herede sic rogato non l. i. s. t. c. o. d. i. c. o. t. a. l. i. n. addat exp. s. s. e. C. d. insti. sub. c. o. d. i. c. o. n. e. f. a. c. t. i. s. g. n. a. l. i. t. e. r. s. v. l. e. Secunda forma est talis a. michi herede instituo. s. si dictus quicunq. sine liberis decesserit p. sit heres. et hec e. totaliter fidicommis s. a. r. i. a. quia licet hec verba p. sit heres. d. i. r. e. c. t. a. v. i. d. e. a. n. t. t. a. m. p. i. s. t. a. m. a. d. d. i. t. o. e. m. s. i. n. e. l. i. b. e. r. i. s. t. r. a. h. u. e. n. t. a. d. f. i. d. i. c. o. m. i. s. s. u. v. e. p. b. a. t. f. f. a. d. t. r. e. b. e. l. l. i. s. c. e. u. o. l. a. quia illa addico fit. inuit q. i. q. u. i. c. u. n. q. e. t. a. t. e. d. e. c. e. s. s. e. r. i. t. s. i. n. e. l. i. b. e. r. i. s. v. i. d. e. r. o. g. a. t. i. s. e. e. p. f. i. d. i. c. o. m. i. s. s. u. h. e. d. i. t. a. t. e. r. e. s. t. i. t. u. e. r. e. p. o. s. t. m. o. r. t. e. m. et ideo quociens tpe sine liberis moriat. mater et quicunq. successores eius hereditatem restituere substituto deductis sup. dictis. ff. de vul. et pu. s. b. h. i. s. c. u. f. i. l. i. e. Tercia forma est talis a. m. herede instituo. s. si dictus a. quicunq. decesserit s. i. n. l. i. b. e. r. i. s. p. s. u. b. s. t. i. t. u. o. et hec e. o. i. t. e. p. e. s. t. f. i. d. i. c. o. m. i. s. s. a. r. i. a. et idem ius et eundem effectum habet p. o. i. a. q. d. et que hnt alie due p. e. d. e. c. e. s. s. e. r. e. t. u. r. o. n. e. h. o. v. e. r. b. i. s. u. b. s. t. i. t. u. o. t. u. r. a. c. o. n. e. h. u. i. u. s. a. d. i. e. c. t. i. o. n. i. s. s. i. n. e. l. i. b. e. r. i. s. Et quicunq. dicta sunt de illis duobus de ista tertia intelligi debet. Quarta forma est talis a. filiu meum m. herede instituo si tamen filius meus decesserit in pupillari etate vel quicunq. post ea sine liberis. p. substituo. sub hac forma copre h. e. d. u. t. u. r. t. r. e. s. s. u. b. s. t. i. t. o. e. s. Vna pupillaris exp. s. s. a. p. h. q. d. o. i. s. i. d. e. c. e. s. s. e. r. i. t. i. n. p. u. p. i. l. l. a. r. i. e. t. a. t. e. et ex hac resultat tacita vulgaris que sub pupillari exp. p. r. e. s. s. a. c. o. n. e. s. v. e. h. a. b. i. t. u. e. s. t. s. u. p. Et non p. h. e. c. q. d. a. f. o. r. m. a. f. i. e. r. i. n. p. e. n. f. i. l. i. o. f. a. m. i. l. i. a. s. p. u. p. i. l. l. o. p. p. e.

pupillare expressam que dicitur in ea ut dictum est. et si dicatur testamētum voluerit quod iste tres substitucōes clarius ex p̄dicta forma cōsurgāt dicit sic. p. pupillariter vulgariter. et p̄ fideicōmissū substituo. Insuper nota quod si testator habuerit filiū impuberem cui non tñ in pupillari etate. s̄cē abinde sup̄ substituere heredē voluerit. quarta forma p̄missa sufficere videat̄. tñ ē filiū qui quālibet substitucōis p̄ se faciat et p̄mo pupillare sic a. filiū meū michi heredes instituo. si tamē dictus. a. filiū meus michi heres fuerit. et in pupillari etate decesserit. p. sic h̄s l̄ sic fratres eius sup̄stitutes sint heredes. v̄l sic fratres eius sup̄stitutes et p̄mortuorū fratrum eius liberi in stirpes et nō in capita sit heredes. p̄ ea faciat fideicōmissariam sic. Si vero dictus. a. fratres puberes quicūq; decesserit sine liberis. l̄ sic infra. xx. annis vel aliud tale tempus et a. si decesserit sine liberis p̄ fideicōmissū ei substituo. v̄l p̄ fideicōmissū ei substituo sup̄stitutes fratres eius. et p̄mortuorū fratrum eius liberos in stirpes et nō in capita. Et quod dicitur de liberis p̄mortuorū fratrum i. veraq; substitucōe poni debet si testator extendere velit vsq; ad liberos s̄m. substitucō enim nō extendit v̄ltra illos quos testator exprimit. Vñ si isti tunc ēb̄ l̄ p̄libus addat sic. et si aliquis eorū decesserit sine liberis substituo sup̄stitutes. certe si decesserit vnus illoz relicto filio deinde moriatur alius sine lib̄is filiū eius qui p̄mo decesserit nō admittitur cum patris. siue sine patris ad fideicōmissariam hereditate illi. filij mei qui sine liberis decesserit qz nō exiit cōdicō substitucōis in p̄sona patris eius. Illos enī tantum ego testator substitui qui sup̄uenerent illi qui decesserat sine liberis.

Artic. vii.

Sequitur vidē de A. s. de substitōe breuiloq; vel reciproca. Circa qd̄ sciendū quod testator habens duos filios vel p̄les impuberes in sua potestate substitōem hanc facere potest hoc modo a. et b. filios meos impuberes michi heredes instituo et eos inuicē substituo. Et d̄ h̄ substitucō breuiloqua. quia in breui cōtinet̄ quorū substitucōes. s. duas pupillares exp̄ssas. et duas vulgares exp̄ssas. Vñ si a. fuerit heres et i. pupillari etate decesserit. b. superuivens heres erit de iure directo et eōuerso. et in vtroq; excluduntur mater et ceteri venientes ab intestato p̄fectum pupillari exp̄ssē. et sic sūt ibi due exp̄ssē pupillares. vna vni? illoz. et altera alteri? qz v̄tq; est exp̄ssa quo ad effectū licet nō qd̄ ad v̄ba. Coniungunt enī ex eis dē v̄bis due vulgares. quia si vnus illoz non fuerit heres. qz nō h̄t i. nō possit alē n̄ ē solidū heres. Dicit enī h̄ substitō reciproca quia fit ibi reciprocatō vniū ad alterū. Nō potest autē substitō fieri nisi instituta sint filij pupilli in p̄tate testatoris. alias n̄ cēt substitucō breuiloq; s̄ tacta vulgaris vt patet per sup̄dicta ar. de substitucōe vulgari. Et accēdē dū qz l̄ in hac substitōe ponatur hoc v̄bū substituo. nō tamē d̄uertit eam ad fideicōmissariam. In quacūq; enī substitucōe ponatur. nature il

lius substitucōis se coaptat et eam in directo iure cōseruat. excepta sola compēdiosa in qua si ponat statim eam ad fideicōmissariam d̄uertit vt dictū est s̄. in ar. p̄cedēti.

Qui testari p̄nt t̄. 2A.

Postq; habitū est de legatis et heredum instōibus et substitucōibus que habē fieri in testis. s̄ sequenter dicendū est de ip̄is testis p̄ autē vidēdū est qui p̄nt testari h̄ aut patebit si numeretur illi qd̄ testari n̄ p̄nt qz qd̄ n̄ est p̄hibitū vidē ēē d̄cessū. C. de appel. p̄pim? in fi. Illi autē qui testari non possunt sūt isti. s. filij s̄familias et i. ex cōsensu p̄ntur de aduenticō vel p̄fecticō. ff. d̄ testa. qui in potestate. Et si testamētū fecerit licet sue potestatis factus decesserit nō ideo magis valebit. insti. e. s̄. p̄ hos igit̄. Et h̄c sūt vera de f̄siofamilias pagano. filio fami. enī militi p̄missū est in ar. mata vel literata milita de peculio castrensi v̄l quasi castrensi facere testamētū ēē p̄ patris volūtate ff. de macedo. l. 2. Item impubes isti e. s̄. p̄terea. Itē furiosus. si tamē moribus resipiscat ad tempus interim testari potest dum tamen testamētum spleat anteq; furor sup̄ueniat. insti. e. s̄. item nec furiosus. Et idem intellege de mentecapto. ff. de ver. ob. a. tido. Sed endū autē quod qñ cōstat testatorem prius fuisse furiosū. legatarius tenetur p̄bare eū fuisse sane mētis qñ fecit testamētū. 3. q. 1. 9. idēcas qñ vero h̄ n̄ stat tē heres tenet̄ p̄bare eū fuisse furiosū qñ d̄didit testm̄ si negauerit legatū. ex. d̄ suc. ab inte. c. fi. in tex. et glo. Item p̄digus cui est bonorū suorū admistracō interdicta. licet id qd̄ ante interdicō fecerit ratū sit isti. e. s̄. itē p̄digus. Itē ille qui nālit̄ a natuitate est si mul. mutus et surdus. ita tamen quod omnio n̄ loqui nec audire potest. si quis autem ex casu vel aliq; accēti loquelam et auditū p̄diderit siq; dem sit literatus potest testm̄ et codicillos māu scribere n̄ autē p̄ aliū n̄ impetret hoc a p̄ncipe. Et idem est de eo qd̄ est accēlitter mutus tātū. Ille v̄o qd̄ ē tñ surdus siue nālit̄ siue casū dū tam̄ possit articlate loq; potest testari. insti. e. s̄. item surdus. i. tex. et glo. De testamēto v̄o ced. habet̄ infra ti. sp̄ali. Item obides dati p̄ captiuis populi romani. Item d̄dennati d̄ crimie famoso Itē dubitantes de statu suo. an sint māumissi l̄ em̄apati. Item fui. Itē damnati ad mortē. v̄l vt moriant̄ vel vt f̄iāt serui pene. siue sint i. insulam d̄portati. Relegati autē quia n̄ amittūt ciuitatē vel libertatem testamētū facere p̄nt si quis tamē eorū fuerit damnatus et appellauerit interim testari potest. p̄bantur h̄c. ff. de testa. obides. 7. l. 1. is cui. et ff. de sta. l. 2. et l. si filius fa. et l. eius qui. Nota quod huus non potest testari. quia peculū eius est dñi. 13. q. 2. illud. s̄m tam̄ iō. licet n̄ possit heredē habere. s̄ s̄uetudo tñ ē p̄imorū locoq; quod peculū qd̄ pater habuit et linq̄tur filiis n̄ t̄q; heredib; sed tanq; s̄ms. Ascripti autē testari p̄nt. C. de epi. et cle. siq; s̄ s̄biter. libertus vero testari potest si relinquat patrono legitimam p̄rcōem insti. d̄ succes. lib.

Item nec heretici nisi filios habeant fideles qui i
eis possunt testari. C. de heret. et ma. maicheos
ubi dicitur bona hereticorum auoluntur ad fi
lios orthodoxos. S3 hodie s^o canones ex. d. here.
vrgentes. filijs hereticorum etiam catholicis nichil e
relinquendum de paternis bonis. 7 h. est exp^ossu i o
sticue friderici. hac edictali. h. notatur i glo.
c. vrgent. Item credentes. receptatores defensores
et fautores hereticorum sunt excoicati. 7 quam d
to quilibet talis fuerit excoicatioe denotatus. i.
in ecclesia p snam excoicacionis exp^ossu pro
prio noie publicatus. nisi satisfecerit infra an
num no potest testametu facere. nec aliquid ex
testamento cape. ex. de here. excoicam. i. s. eden
tes. Item excoicatus no potest nec ex testamen
to aliquid cape. s^o q no. host. ex. de excep. pia.
7 gar. ex. de usu. qm q. Item nec usurari^o maife
st^o n pus satisfecerit. vel ydonea caucioz desatis
faciendo pstitit. li. 6. de usu. qm qua. Item n^o
rei p^ouelliouis et qui omiserunt crimē lese ma
iestatis C. ad le. ul. ma. l. plē. Item monach^o
7 qlibet ali^o religiosus p^ofessus. C. de sacrosan.
ec. aut. ingressi. Et si testametu fecerint ante p
fessionem sfirmat sicut p morte. C. de epis. et
de. de verbis. 7 ex. de testa. qz ingredientibus in
tex. 7 in glo. heremite et alij solitariam vitam
ducentes q nulli ecclesie se tradiderit testari pos
sunt. 19. q. 2. s. maria 7 s. paulus. Quid de ban
nito nuquid potest testari. R^o aut est bannit^o
ppter cam leuem vt ppter pecuniā 7 sic potest
testari. Aut ppter cam guem. vt ppter malefi
ciu. et sic non potest. ff. de testa. l. eius. s. q. insu
lam qz bannico loco deportacois habet. 7 oli p^o
maleficia in insula deportabantur. h. gvil. 7 s.
qd d clerici secularibus bnficiis. nuquid pos
sunt testari d fructibus bnficioz ecclia. R^o bñ.
ex. de pecu. de. siquis. 7 de testa. qz nos. dicit q
n nisi cu quoda moderamie de quo habet. e. ti.
c. ad huc. 7 c. relatu. 7 s. licet. Vñ fm bñ.
in. c. siquis. 7 c. quia nos. clerici vo pnt vsua
rijs opari quibz vt licet tñ ad quotidianum
usu insti. d. usu 7 ha. s. i. De moderamie predi
cto d^o in c. ad huc qz clerici viuentes et sui com
potes moderate pnt aliq de bonis mobilibz nō
rone testameti. s. intuitu elie erogare in egri
tudine ssticui. Et in c. relatu dicit. qz in mor
te paupibz et religiosis. 7 his qui sibi sũunt
sue s sangneis siue exneis pnt aliq fm seruici
meritu elargiri. Quid de hoc sentiat g^o. vi
de infra li. 6. de pecu. de. s. com. autem gar. li. 6.
d. re. et. n. alie. h. sultissimo. 7 hosti. 7 inno. ex.
de pecu. de. siquis sane. 7 jo. an. li. 6. d. of. oz
di. p^onti distingue sic. s. qz aut cleric^o habet ad
ministracoem aut non. si habet q^odm vinit et san
est potest de eis suam facere volutate. dñ tamē
donet moderate. ex. de dona. ceterz. opat ei usu
fructuario. qz ius eius morte finit. sic ius usu
fructuarij. vt in c. siquis sane. cu aut inapit i
firmari cōpat vsuario et ita nichil habet nisi
usum. et am tñ facere p^o. ex. de testa. ad h. Te
stari vo nō potest. vt. ex. e. c. cu in officijs. Si
vero nō habet administracoem s. sic psonaliter et

simp^o bnficiatus. opatur et in vita et i morte
usufructuario quo ad faciendum fruct^o suos
7 de his testari potest. ecclia tñ succedit eis in
istis si decedant ab intestato. ex. de testa. relati.
pbat h. distinctio. ex. e. ti. relati. s. illud. Et
suetudo gñalis qsi approbat eaz. Et qd dicit
est de clerico simp^o bnficiato qz facit fruct^o su.
os debet intelligi de fructibus pceptis 7 recodi
tis. Alij vero fructus ppter iura allegata ad ec
clesiā p^onebūt. De rebz vo alijs siue eas ex pfi
monio habuerit. siue prem acq^oierint. si eis
iuitu p^one date l. relicte fuerint. testari pos
sunt clerici indistincte. ex. de testa. c. i. 7 c. cum
in offi. 7 c. qz nos.

De testamētis ti. 28.

Deinde dicendū est de testamento. 7 p
mo quid sit testamētū et vñ d^o 2° d^o
effectū eius. 3° ad quē p^onet defēsi
o eius. 4° de spēbus siue differēcijs testi. 5° quē
7 que sint p^oes eius. 7 quō debent ordinari. 6°
h. p^oheio testi. 7° de clausula finali. Circa p^o
sciendū qz testm est volūtatē nostre snā iusta
de eo qd qz vult fieri post mortem suā cu mltē
hēdis ff. e. l. i. D^o ac snā iusta. i. dispositiō legi
tima. i. fm ius ordinata aliter nō valeret. C. e.
testandi cā. Et dicit testm qsi testacō mentis
declaracō volūtatē. insti. e. in pñ. Op^oat aē
qz fiat vno cōtextu nullo alio actu interposito
n fiat ex necessitate. vt depositiō pōderis. sūp^o
medicamēis l. lāguoz breuis infirmitatis. C. e.
l. cū antiquitas.

Circa 2° sciendū qz effectus vltimē volū
tatē ē vt ei oīo stē. ex. e. nos quidē vñ
volūtas testatoria est lex vt in aut. de nup. s.
disponat.

Circa 3° nota qz testamenti defēsiō p^onet
ad ecclesiā. ex. e. si hēdes non autē publica
cō. C. e. s. multa dualia. Ar. m.

Circa 4° sciendū qz testamētū aliud est vbi
tñ in scriptis. aliud nūcupatiū sine scrip
tis. Testamētū nūcupatiū sine scrip^ois dicit
illud in quo testatoris hēdis 7 legatariorū
noīa 7 oīa que in eo sntent coram testibus nū
cupantur. i. manifestantur. 7 dicitur sine scrip^o
i. sine subsēpcōne testiū 7 solennitatibus alijs
que requirūtur in testō in scriptis facto Et etiā
quia potest quis nlla sēptura inde facta nūcu
patue testari dñmō coram testibus numero 7
vōicōe lēimis nūcupet hēdem 7 suā explicz vo
lūtatē. sēptā enī nichil ad testi subām opatur.
s. tātū ad hoc vt testi tenoz facili^o p^obetur. in
sti. de testa. s. si. Si g^o testōz notariū hē nō pos
sit saltē lēimū numez lēimoz testiū adhibebit
corā quibus volūtatē suam ap^o narrabit exp
mens legata hēdū institucōes et alias suas
testamētariā disposnes. 7 demū pntes ipsos ro
gabit vt sint testes. Adortuo autē testatore index
ad instandā alicui^o cui ex ipso testō ius op^oet.
ipos testes citabit. Citabit etiā nūdo vel voce
p^oonia eos qui poterāt ab intestato succedere
l. qz ex alēo ius se dicent in testamēto habere et
ipsoz testiū testimonia rāpi solenniter faciat

et si cōcordauerint in testatoris noīe etate et in
tis sobrietate et in legatarijs et legatis et herēd
institucōibus. et alijs que p disponētis volun
tate et iuris necessitate in his concurrē debent.
Ipsa testibus pntibus et ad hoc lēime citatis p
dicis qui ius haberent. et cē pntibus septē alijs
testibus recitabit. et finaliter ea extē p plena
ipsius pbaōe testamēti haberi pntiā dabit. Mo
tarius aut indici in bono ppgamēto appositis
annis dñi et ceteris publicacōibus ipsas atte
stacōes indici pntiā dācōnes et pntiam vl' cita
cōnem testii pntiā dācōnes ordinariē scribet et demū
supponet illoz septem testii nomia qui recita
dom et pntiā dācōi indici fuerint adhibiti. et
bonia rediget in publicam et autēticam for
mam. Ex pōictis patz q testamētum nūcupa
tū non solū potest fieri cum sēptura s; etiam
aliq sine sēptura.

Ar. v.

S Equit vidē de 4° articulo. s. qd et que sūt
pres testamēti et quō debent ordinari. Cir
ca qd sciendū q pres testamēti sūt septem. qz q
tuor requiruntur ad formā cuiuslibet testamēti
degitanter et debite ordinandā. s. pbeniū. insti
tudo heredis. clausula finalis. et numerus testi
um lēimoz p pntiū hōz testamētū decozatur per
scdm roboratur q sine eo nullū est insti. de fi
deicōmis. ff. in pntis. p tertiū pculo casual
frustracōis volūtatē testatoris occurrē. p qz
tū pbaē. Alia vero tna ex sola testatoris volū
tate depēdēt. qz sine his et quolibz hōz testi for
ma subsistit. et hec sūt legata. substōes et qdā a
lie testarie disposicōnes. Elegans aut et lēimul
ordo pōictoz septē in testō est. vt p^o ponat pbe
niū. 2° legata. 3° instōes herediū. 4° substōes.
5° volūtarie puidēcie testatoris. 6° clausula ge
neralis et finalis. 7° testes. De tribus horum
habitu est sup. s. de legatis instōibus et sub
stōibus. pñ restat agere de reliquis qtuor. et p
mo pbeniū.

Ar. vi.

S Equit igit vidē de 6°. s. de pbeniū Circa
qd sciendū q tenor pbeniū debet esse tal
vel silis. quia nichil est certius morte. et nichil
incertius hora mortis. ideo dñs talis saluti aīe
sue puidere volēs in statu sobrietatis cor pīs et
aīe p dei gradām cōstitutus rerum et bonoz su
oz disposicōem p presens nūcupatiū testamē
tum sine scriptis cōdidit in hūc modū. p^o qui
dam tē. Si vero testator sit eger dicatur sic. iō
dñs talis licet eger corpore. tamē san^o mēte tē.
vt sup.

Ar. vii.

S Equit vidē de 1°. s. de clausula finali Cir
ca qd sciendū q ad hoc vt testator suam he
reditatem lēime ordinet et eius disposicō testā
ta nte pcedat. multa debent cōcurrere. de quibz
infra dicitur titulo quibus ex cāis testamen
tū reddiūt inutile. Item licet in tota serie testa
mēti nichil vtrius vl' iuris defuerit et nullum
accidens viciōsum emerferit. Adhuc tamen
pē h oia lex ppter suspectam homi^o infidelita
tem et ppter fūadā testamētoz sinceritatē adhibe
ri voluit quasdā spēales solennitates ad faciē
dā plenam fidē et pbaōz. puta lēimū nūmēz

testiū lēimoz. et testiū quidē rogatoz. Item in
testō in scriptis subscriptiones testiū et sigilla
et qdā alia de quibz suo loco dicet infra. Quid
igit hōz defuerit siue iuris siue solennitatis de
bite vires testamēti dicuntur expirare. C. d. test.
nō dubiū. s. s; illud. His itaqz pmissis cuqz di
cat in clausula finali. si non valet iure testi va
leat iure codicilloz. sciendum q si testamētū pa
datur defectū vel repugnādā iuris in his q sē
de suba eius. nullo^o resurgere potest i ius codi
cilloz quātūqz testator h expserit nisi testet
iter libos p^o cōz opioz et iō tē final clausula ni
chil opat. et est rō quia deficiente iure velut spi
ritu et vita testi nichil addi potest vt resurgat
Si vero padatur defectū solennitatis debite p
misit. tūc si clausula finalis appositā nō fuerit
illa volūtas vltima. nec iure testamēti. nec iu
re codicilloz valebit. Si vero appositā fuerit i
ius codicilloz rursus rursus. C. de codi. l. si. dñi tñ tot
et tales solennitates sūt q sufficiant codicilloz
minoribz solennitatibus est pntentus. verbi g
da vt testōz adhibuit tñ sex vel qnqz testes. l.
etiā septē n rogatos. et adiecit si non valz iure
testamēti tē. tūc licet nō tēat vt testm tenet tñ
vt codicillus cui sufficiūt qnqz etiā non roga
ti. Et idem est vbiqz fuerit adhibita solēni
tas insufficiens testō s; sufficiens codicillo. Erit
aut illius talis codicilli effectus duplex. vnus
q legata i eo relicta debent insti. de codi. l. i pñ^o
Alius q insti tūc que in eo erat scripta licz di
recta videat. tñ in cāum fideicōmissi cōuertit
ff. ad trebel. l. s. cenola. vñ cum ipse paterfam
lias intestatus decesserit. venientes ei ab testa
to restituant p fideicōmissū hereditatē ei qui in
ipa vltima volūtatē in codicillū redacta insti
tutus erat. qsi tādte videant rogati hereditatē
restituē. ar. ff. de fideicōmis. eam qz. Erit autem
clausule finalis forma talis. et hanc suam vlti
mam volūtatē aasseruit esse velle quā valere
voluit iure testamēti. Pñ iure testi n valeat
salte eā iure codicilloz l. cuiusqz alteri^o vltime
voluntatis valere voluit et tenere. Vel sic. ita
q pōicta oia et singl'a disposicōem sue vltime
volūtatē aasseruit esse velle. quā vt testm et iu
re testamēti voluit valē. et mādauit q si aliq
cā pnti vel futura iure testamēti n valeat. sal
tē eā ius et effectū codicilloz habē voluit et te
nere siue alterius cuiuscūqz volūtatē vltime
Et ipsa et oia et singl'a in eis pēta ab oī herede
et successore suo inuolabiliē obfuari. et effica
ter adimpleri.

De puidēcie testiū ti. 29.

P Otea pñdādū est de volūtarijs pui
dēcie testatoris. Et pmo quō puid
tur ne heres detrahāt falcidiā de le
gatis. 2° ne rē aliquā alienet. 3° quō puidet pu
pillo de tutore. 4° quō alijs vltimis volūtatē
bus deroget. 5° quō puidet vt testamētū fuec.
Circa pñm sciendū q testator potest p legē fal
cidiā tres ptes bonoz suoz legare et non vlē.
ita q heredi instituto remaneat integra qzta
bonoz. Si vologata excedāt tres ptes hereditatē

heres p legē falcidiā detrahē pē de legatis. s. d. q. cūq; legato p rata tñ qñ cūq; est legatū ad quartā habendā insti. e. i. **R.** Et hoc est verūz nisi testator phibuerit heredi ne falcidiā detrahē de legatis dicendo sic. pterea scēns modūz patrimonij mei phibeo expsse meū heredem de trahē falcidiā de legatis. tūc eū oportebit heredem stare pteñtū eo qd superit a legatis t in: tegre soluere legata nisi ipudauerit hereditatem insti de. l. fal. s. ex diuerso. **P**terea heres nō psequet falcidiā nisi fecerit inuentarium. C. de in. deli. sanam. **S**i tamen heres institutus sit de libeīs testōris ad quē pñet porcio nālis. **P** ex tota hereditate deducet ipam lēimam porcionem. s. terdam. t. quatuor vñdas. ex rāquis vñ octo vñq; defalcabit p le. falcidiā iure isti encōis quartā. i. duas vñdas reliq; vñ sex vñ dās. t. medietatē hereditatis diuidet inē legata rios p rata insti. e. s. cū aut. **D**iffert autē h porcio. s. falcidiā a trebellianica. qz p falcidiā de ducitur quarta non ex tota hereditate. s; ex singlaribus relictis. vt dictū est. s; illa. s. trebellianica h; locū qñ heres rogatur hereditatē alteri restituere. t. tē detrahē qzta ex tota hereditate. **I**tem testōz nō pē auferre heredi qzta trebellianicā. insti. de fideiōmif. l. h. s. qz. sed bene potest phibē heredi ne detrahāt falcidiā de legatis. vt dictū est. **R**acō hui; diuersitatis quia p fideiōmissariā heres cogitur hereditatem adire t restituere vt dictū est. s. t. sic in hoc gūatur q adire cogit t iō agrue in alio releuat. s. vt trebellianica puari nō possit. **S**ed heres ppter legitimā nō cogitur hereditatem adire. et ita in hoc releuat t iō in alio gūatur. s. vt falcidiā puari possit ne eā detrahāt de legatis. **At ij.**

Sequit vidē de 2. s. qñ testator puidere possit ne heres rem aliquā alienet. **A**d c. emendāā distingue q talis phibicō. aut sit ad tempus. aut impetū. **I**tem talis phibicō si: ue pceptū aut est simplex t nuda. s. non continens cām sufficientem. aut est vestita vestitū eo cāe adiecte ppter fauorē alicui; psonē. **S**i phibicō fiat ad tps bonum consiliū est q pena adiciatur. dicendo sic. **I**tem dicto heredi meo phibeo talis pōij alienacōem. vsquequo compleuerit. 24. etatis sue. vel vsq; ad. xx. vel. x. annū post obitū meū vel aliud tempus quod si contra factū fuerit ipsū heredēz meum pene causa condemnio in cētū libris pstandis ab eo tali vltali monasterio iure legati. legata ei que cā coercendi heredis pene nomie relinquūtur tenēt insti. de leg. s. vlt. demū cogēt heres vel voluntatem testatoris suare. vel legatū pstare. **I**deo autē in h cau debet adici pena. quia huiōi pceptū testatoris nō fuet metu legati pstandi nō est ne cesse puari eo q est nudū vt in fra dicef. n. cōmode infra illō tempus breue vestiri possit cā sufficienti annexa fauore psonē. **S**i autē phibicō fiat impetū. t sit simplex. t nuda. t non adiciens cām psonē cui; intuitu rem alienari phibuit cū pceptū eius sit nudū non habet hēf iō necessario obfuarē. imo tali pcepto non ob

stante poterit rem alienare. t dñū eius i accipientem transferre qz non apparet psona que ee volūate testōris ius habeat rei vēdicā. **S**i autē pñeat cām respicientem fauorē alicui; psonē vt qz rem alienari phibuit eo q voluit eaz ad descendentes et liberos eius vel ad psonā aliam imposterū puenire. tūc res phibita non potē alienari quia quodāmo p fideiōmissū puenire debet ad psonas quaz intuitu est phibicō fēta vñde quādiū apparebit aliqua ex psonis illis rem vēdicare poterit. si res fuerat testatoris quia ex volūate eius dominiū trāsuit i illas quantūcūq; nondū natas. quantūcūq; etiam ignorantes. **N**am t in legatariū etiam ignorātem dominiū trāsit phantē l. h. ff. de leg. l. i. s. diu. **N**ec vidē alia cā sufficere nisi fauorē psonē que ius habeat rei vēdicā. vt dictū est. **F**orma autē huiōi vestite ac efficacis. phibicōis potest eē talis. s. vt dicat sic. **I**tem phibuit oīno impetū talis rei alienacōem distracō; longi t emporis locacōem et cōcessionem. et omnem distracō; ex quo alienacō sequet vel qui in fraudem alienacōis fieri psumeret vel psumi posset t hoc iō. quia voluit rem pōicam in posterōs t liberos eius mares. t ex masculina lineā ex eo vel ex eis descendentes impetū puenire. **E**t si testatori placeret addi posset. qñ aliquid pñgerit vt null; ex ipis libeīs supit vel appareat. voluit rem ipsā ad tale monasteriū puenire. ea tamē cōdicōe t lege vt nullo; possit impetū alienari. **A**d h. nota q heres substitucōe gūatus non potest alienare vel obligare res que substitucōi subiacent nisi quāmis pñgerit eū racōne tercie vel quarte. C. cōia d. l. l. vlt. **E**xapiūent autē aliqui cāis. pñ. s. qñ rogatus vel rogata est psona nec resistere pōt stimulis sathane. tūc potest cā cois vel donacōnis ppter nupcias tales res alienare vel obligare p modo psonaz honestati cōgruo vt ibidē. **S**ecūdo quia libertatē pstare potest. ff. de trebell. qd. i. s. fi. **T**ercio quia pē res illas obligare cā t dempōis psonē medie. in aut. de restituē orci mediū. s. si vero coll. s. cū qzta trebellianicā pē sibi retinere. **E**t si filius sit rogatus pē sibi retinē qzta trebellianicā cū qzta debita sibi iure nīte. vt ex d. testa. raynald. t. c. raynald. **S**i autē sit rogatus restituere quidq; sup est de hereditate. tūc ad mī qzta refuabit substituto. C. ad trebel. at d. si rogat. h. bñ. ex d. p. bñ. in pñda. t hosti. ex d. testa. raynald. **I**tem nō qñ mouet alicui qd de hereditate quam possidet phiberi debet ne qd distrahat de hereditate nō pñet cauēoz de restōe hereditatis pmitat cū ali qd distrahat in cau. t p rōne sepulture faciē. **2.** pñ sustēacō; fālie. s. pñ redēpō; pignōis qd. s. distraherē nō redimerē. s. qñ res pñce nō distraherē. ff. de p. l. h. diuis. **At iii.**

Sequit vidē de 3. s. qñ testōz pē puidere alicui pupillo de tutore. **C**irca h autē dōtinguendū q alicui pupillo dāt in testō l. cooillo tutor. ā a pñe. ā a matre. ā ab exneo. si a pñe ā dāt filio pupillo exñti i pñate. ā n exñti

Sciendū q^o pater hñs filiū pupillū in pote-
state qⁱ herede instituit potest ei dare tutore in
testamēto vel eē codicillo Si tamē testamētū pre-
cedat vel sequat ipm codicillū aliter nō. Itē si
quidā tutores sint dati in testamēto et quidā in
codicillo omēs tutores manebunt nisi testator
dando posteriorem cassauerit p^{ri}mū. Item dari d^o
tutor certus nō incertus. unde si sint duo p^{er}
pater et filius. et datus est petrus nec apparet d^o
quo senserit testator. non defecit ins sⁱ p^{ro}ba^o
unde neuter erit tutor. Item pater dare potest
tutore nō eā tū natis sⁱ etiam posthumis Si tñ
nascitur erant in potestate eius si viueret. Itē
etiam aui dare tutore nepotibus natis ex filio
in potestate eius exiētib^{us}. si tamen in p^{re}sentem
patris nō sint recasuri mortuo aui. hⁱ p^{ro}ba^o
ola insti. de tute. Item pater dare potest tutore
vnū vel p^{lu}res mares. nō tamē femias p^{ro}p^{ter} n^{on} f^{em}z
et aui pupillū. p^{er} etiam post mortē vnus tuto-
ris de alio p^{ro}uidere dicēdo sic. p. filij mei tutorez
eē volo. et si decesserit anteq^{uam} officiū tutele de-
posuerit ei^{us} tutor sit tal^{is}. Item si minoz. 24. an-
nis tutore reliq^{uit}. quia nequit esse tutor nisi
cōpleuerit. 24. annū potest iterū aliū tutore da-
re quousq^{ue} factus sit ille maior. ff. de testa. tu.
iure nostro. et l. tutor datus et l. tutor incert^{us}
Tales ergo tutores sic dati. et a tali patre et
talibus pupillis sint veri et p^{ro}p^{ri}ij testamētarij et
gaudent p^{ri}uilegijs multis. p^{re}cedūt enī omnes
alios lēimos datos et donatos. et nō indigēt cō-
firmacōne iudicis. licet p^{ro}pter admistracōem in-
digeant sicut ceteri decreto iudicis. Nō cogū-
tur etiā satisfare. insti. de satisfda. tu. s. q^{uod} hⁱ nō
est. Si vero pater pupillū lēimo et nālī emanci-
pato vl^{ter} etiā tātū nālī in eo q^{uod} ei vsq^{ue} ad em^{an}-
cipatū tutore reliquerit. Et filij si mater filium
pupillū herede instituerit. et ei tutore reliq^{uit}. hⁱz
in his cāibus nō teneat ex testō ipso iure da-
cōmitoris. tñ tales tutores debent p^{ro} iudicē sⁱ
firmari. Et illi nō erūt tutores testamētarij. sⁱ
patui quia ex tali sⁱfirmacōe vidēt a iudice da-
ci satisfacōem remittitur eis insti. de tute. s.
vl^{ter}. Si autē ext^{ra} pupillū aliq^{ui}z herede institue-
rit et ei tutore reliq^{uit} et pupillus nichil hēat p^{ro}
ter bona illa in quibus est institut^{us} nō male in-
di^{ca} sequend^{um}. et ipm tutore p^{ro} iudicē sⁱfirmam-
dum q^{uod} eū nouit et pupillū ita dilexit vt eum
herede instituerit. sⁱ forte satisfacō nō remittit^{ur}
in hoc cā. ff. de tutores Cerey cū tutor teneat i-
nventariū facere recepta et data in scriptis redi-
gere tutela deposita sue gestioni actus exhi-
bere admistracōis racōem reddere. et ex his et
alijs multis iudicō teneatur tutele. Et aliquā-
do p^{ri}us in sⁱfectōe testī vel emēt instet vt testōz
ab oib^{us} p^{ro}dictis eū absoluat. si voluerit eum
absolvere poterit notari^{us} absolucōez sic forma-
re. tñq^{ue} autē p^{ro}dicti filij sui tutore esse. p. noluit
et disposuit absolvens et liberans eum ab inuen-
tarij sⁱfectōe ac etiā ab admistracōis sue red-
denda racōne. Talis tamē absolucō est semī-
plena. quia et si sit tutor liberatus a b his q^{ui} de-
bebat ex negligēda. nō tñ ab his q^{ui} debebat ex

dolo et culpa. quia dolus ex hoc non est remiss^{us}
ff. de liberacōe leg. aurelio. s. si. Et ideo tutor a-
liq^{ui}z sapientū sⁱilio informatus petit se a testa-
tore plene absolui ita vt nullū in eum vl^{ter} ei^{us}
heredes redū dare p^{ro}id^{em} possit quib^{us} si testator
assenserit ita formari poterit absolu^o tutorem
aut filij sui pupillū. p. voluit et disposuit eē. c.
nolens et oīo p^{ro}hibens eum iuramētum presta-
re inuentariū conficē. accepta et data et cui^{us} cum
q^{ue} gestōis omīs eius act^{us} in scriptis redigere
et redactos ostendē. Item rōnem admistracōis
aliquo tpe reddere vel exhibere. a quibus oib^{us} et
singlīs ab oī lege tutele euz et q^{ue}z heredes libera-
uit penitus et absoluit. Damnanus heredem su-
um nequid ab eo petat vel exigat nec p^{ro}dictis
occasionibus sⁱtra eum suā actōz exēceat. Et si
dictus c. vel eius heres occasione p^{ro}dictorum l^{it}
alicui^{us} eoz siue eē sⁱrectacōe dicte tutele bñ vl^{ter}
male geste omisse vel neglecte siue doli cuple
vel negligēcie in aliquo teneretur vl^{ter} dān arē
illud totū vel tantū de suo eius iure legati sⁱ
linquat. Ad h^{oc} nota ad maiorē euidentia q^{uod}
triplex est tutela. s. tutela testamētaria. vt q^{uod}
pater dat tutorem filio in testamento. Et tute-
la que. s. defertur a lege. fm quā quādo null^{us}
tutor datus est a patre filio in testamēto ille q^{ui}
deberet ab intestato succedere tē tutelā hui^{us} ac-
cipe. Et tutela datua. s. que dat^{ur} a iudice q^{uod}do
s. nullo tutore dato in testamēto et nullis ex
tantibus sⁱ sanguineis ydoneis ad tutelam iu-
dex dat tutorem de officio suo. Itē nota q^{uod} reli-
giosū vt monachi et canonici r^{eg}ulares dⁱlicēda
sui p^{ro}lati recipere p^{ro}nt tutelas infabiliū p^{ro}sonaz.
l. eē lēimas. 16. q. 1. monachi. tutelā tamē testa-
mentariā et datuam nullo^{us} recipere p^{ro}nt. et ita
p^{ro}nt intelligi iura cōtraria di. ss. c. si. et. 16. q.
1. g^{ra}tiā. et. 12. q. 3. cy^{ri}anus. **U^{nde} mⁱ.**

Sequit^{ur} vidē de sⁱo. s. q^{uod}o testator p^{er} alijs
vl^{ter}is volūtātibus p^{re}cedētib^{us} vl^{ter} sequēti-
bus derogare. Circa q^{uod} sciēdo q^{uod} siq^{ui}s fecerit duo
testā eē sⁱ iura p^{ro}fecta vnū p^{ro}us alterū p^{ro}ter^{us}.
q^{ue}z utrūq^{ue} formā cōz habz qz. s. i neutro aliq^{ui}z
p^{ro}ntet p^{ro} q^{uod} alēi deroget. ete fm rēgl^{as} iur^{is} pos-
teri^{us} ipso iure rūpit p^{ro} q^{uod} nouissima volūtas ser-
uari debet. insti. q. mo. testa. infir. s. posteri^{or}ez
dū sit rōnabilis. qz siq^{ui}s suū filiū sine cā ex l^{ib}e-
redare l^{ib} ossa sua p^{ro}id^{em} in mare velit. talis volū-
tas nō est suāda ex. de testa. tua nos in glo.
Cōtingit tñ aliq^{ui}z q^{uod} testm licet nūcupatiū tñ
q^{uod}ntū p^{er} fact^{us} secretū in quo suaz volūtate diu
deliberatā ordiat a qua disponit vl^{ter} recedē. et
met aē ne q^{uod} erit i g^{ra}uis i^{nf}irmitatis articl^o cō-
stitue^{re} sibi a p^{ro}p^{ri}is suis suadeat l^{ib} forte q^{uod} p^{ro}ter^{us}
cogāt mutare volūtate. l^{ib} forte testm ne aliq^{ui}z
falsū p^{ro} id^{em} appereat factū et ideo vult cōfē
hui^{us} p^{ro}id^{em} p^{ro}idē et quātū p^{er} hⁱ testm rebora-
re ita q^{uod} eē p^{ro}ualeat posteri^{or}ib^{us}. Querit ergo
utrū hoc facē possit. Ad c^{on} euidentiam est sciē-
q^{uod} p^{ro}pter successus varios status et fortune hoīz
que sepe mutantur. voluerunt leges q^{uod} aliq^{ui}s
suā volūtate infirmare posset vt ipi ab eadem
recedere nō liceret. qz tñ que demergūt dⁱ nouo.

nouo indigenti remedio. ff. de mioribz emili.
 et deambulatoria ē volūtas hoīs vsq; ad extre
 mū vite. ff. de adimen. lega. l. 3. et si pactum i
 teruenerit ne mutare possit. C. de pacte. pactum
 quod totali et ē si p pñcipem firmatum fuerit
 C. de testa. oīm. **L**icet aut ita sit. pē tamē testōz
 in testamēto qđ hodie facit aliq; verba inserē
 quibus aduo derogabitur posteriori volūtatē vl
 time vt possibile sit hāc pñā tenē. et posteriorēz
 nō valere. puta dicēdo sic. **I**tem iureo et dispo
 no hāc meā vltimā volūtatē oībus alijs quā
 decetero apparuerit me fecisse. plenissime pua
 lere. et si q̄cunq; vl' cuiuscūq; generis alia volū
 tas vltia p hāc dīcē l' apparēt p me facta vo
 lo illā oīno nichil valere. nisi in ea scripti. cēt
 testes tantū tres tales. vel si in ea scriptum ēē
 hoc verbū surgite mortui venite ad iudiciū vl'
 aliquod aliud verbū quod diuinarī nō possit. ē
 te si talia verba derogatiua addant in priori vl
 tima voluntate et p ea appareat posterior i qua
 de illis verbis nulla mencō in genere vel specie
 fiat tenebit prior et non posterior. quia non vi
 detur testator recessisse a prima volūtatē eo q
 in scda non apponitur id qđ in pma dixerat i
 ea apponi debere nō aliquid in pma dē p qđ vo
 lūtatē mutasse videat. ff. de le. l. 1. si michi et
 in fi. **S**ed obiciat qz hoc posset esse valde pīdōsū
 esto eīm q aliqs fecerit ianne testm habens vba
 derogatiua. deinde velit apud cypriū facē aliud
 testm vbi nō habet pñmū. nec est memoz. qz cō
 tineat aliqđ tale. **N**ūquid valebit id fm. **R**es q
 bene potest primū cassari p fm q̄ntūcūq; nō fi
 at in eo spēalis mencō de illis derogatiuis. **S**i
 tū testator dixerat in 2° p̄terea testm oī a me
 factū māu talis notarij scriptū et oīnez aliā vl
 timā volūtatē cuiuscūq; generis et cuiuscūq;
 qz notarij manu scriptā actenus a me factam
 reuoco penitus et casso si in aliqua eaz p̄tinea
 tur p qđ pñti vltimē volūtatē derogaretur i ali
 quo. ea oīa et singla spēdāter et notatim vo
 lo et iureo nō valere. **N**az me penitet oīo q̄um
 cūq; derogatiuo. et cuiuscūq; p̄oris vltimē vo
 lūtatē. pbanē hēc. ff. de le. 3. si quis i pñcipio.

Ad h notā q glo. di. 18. dicit q nō oportet i
 scdo testō facē mēdōnē de pmo nō in duobz ca
 sibus. vnus est si pō sit factū inter liberos. C.
 de testa. hac cōsultissima. 2° est si testator ip̄sue
 rit sibi legem cassandi. vt si dixerit i pō si fece
 ro testm aliud valeat. ff. de le. 2. si q̄s. **Aut v.**

Sequitur videre d q. 1. q̄no testōz pūdere
 pē vt ei^o disposicō obfuec. **C**irca qđ scdō
 q testōz aliqñ disponit aliqua post mortem ob
 suari que ipō iure habent auctatem. et h heres
 necessario habet seruare etiā nulla pena adiec
 ta q̄lia sūt fere omīa q̄ dicta sūt de volūtatibz
 pūdecis testatoris. aliq; vō aliqñ p̄cipit q non
 habet heres nēcio suare vt si p̄cipiat filijs he
 dibz suis vsq; ad certū tempus sil' et cōiter
 habitare et ad diuisionem non venire. **V**el si
 p̄cipiat filio q non fenētur vl' qđ filiā suā. tali
 hoī non cōpulet cōingio et filiā. et tūc qz huiōi
 non p̄cipitur suam aliq; spēdali lege testator

debet adicē penam. et herede si cont fecerit in le
 gato cā pene p̄stande damnare ac coercere tale
 em legatū hodie bene teneret. dū qđ p̄cipit non
 sit impossibile vel turpe vel legibus intōicū.
 insti. de le. 5. pene quoq; et. 5. si. **A**dicetur aut
 pena sic Item voluit disposuit et mandauit q
 filij sui sil' et cōiter habitent. et ad diuisionem
 bonoz oīm commun iū non veniat vsq; ad 20.
 an. post mortem ipius testatoris. **V**el sic q̄sq;
 quis minor inter eos fuerit. 24. annos cōpleue
 rit. q si contra fecerint et. **V**el sic q si aliquis
 aliqñ vl' eoz ceteros ad diuisionem puocane
 rit damnauit cā pene illū vel illos ex eis q̄ce
 ros ad diuisionem puocauit in cētū libis tali
 monasterio vel p̄sone nomine legati p̄soluer
 dis. **V**el sic in cētū libis ceteris qui diuisiō nō
 p̄senserint p̄soluendis. **E**t in alijs similibz p̄
 ceptis vel p̄hibicōibz p̄sitr adiciat penam.
Potest aut testator penam adicere quātū ad il
 la que tenentur heredes. suare etiā si nulla pe
 na adiecta ēē. h mō. **I**tem voluit statim et m
 dauit q si hereds p̄radixerint l' impediuerint q
 cūq; mō ne legata sua soluant vel male abla
 ta restituant mō sup̄dicto. hoc ipō cadat ab he
 reditate et hereditas tota ad tales deuoluat q̄s
 eis substituit heredes. vel p suos fidei cōmissari
 os tali mō distribuāt. vel si vnus tñ hereds
 p̄dicat vel impedit alteri tota hereditas appli
 cet. **A**d hoc nota q volūtas testatoris ad pi
 as cās debet executōi mandari ab herede q si nō
 fecerit et ad iudiciū tracē legatū pūz negare
 rit cedat in duplū. insti. de acq. 5. itez mītra.
 secus est si testm deceret non tenere. fm got. ac
 accur. ibidē. **I**tem heredi dicto modo negligē
 ti debet ep̄us interdicare res omnes sibi p̄ccas
 cum oībz fructibus et emolumentis donec im
 pleat vota defuncti. ex. de resti. si heredes. dicit
 eē ep̄s eius negligēdam supplere. vt dicit ibi d
 c. nos quidem. **N**ec ob. di. 55. vbi dī q ep̄s
 nō suscipiat eūdem testōz. quia hoc intelligit
 fm 30. q nō suscipiat vt aduocatus. si q̄ susci
 pe vt ordinari. et hoc ei testator interdicare nō
 potest ex. de testa. tua nobis. **I**tem heredi qui nō
 implet volūtatē defuncti tota hereditas ē au
 ferenda. ex. de voto et vo. re. licet et. 11. q. 1. fil.
 uester. **V**bi bñ. distinguit q heres aut est cō
 neus. et tē pōit totā hereditatem. aut fili. et tē
 aut hereditas est diuisibilis aut non. si sic non
 pōit totū sed resuāt lēma sibi. C. de hēcom.
 mis. aut. h ampli. si nō est diuisibilis vt sē di
 gnitates que nō debent diuidi. vt regnū ou ca
 tus vel pñcipatus sic pōit totū. ex. de vo. et vo.
 re. licet i fi. **N**ō potest tñ cōueniri nisi post di
 es. 9. numerandos a morte defuncti C. de sep.
 l. fi. in aut ibi posita.

De testibz testōz ti. 30.
Postea dicēd est de testibz adhibē
 in testamētis. **C**irca q̄ hos attēdō
 sunt tria. 1. numer. 2. dīcō. 3. mō.
 siue forma. **C**irca numerū nota q reglā
 in testamentis nūcupatiuis adhiberi debent sep
 tem testes lēimī int q̄s ēē notarij p̄putat ista.

de testa. q. si. t. vbi notari? nō habet vnus testē
p eo adhibet. dicit. tñ vult q duo. ex. d. pba. q.
qm contra. Fallit autē hē regula in aliquibus
caibus. qz in testō cōf. sūt nēcī octo. **I**ntestō ru
sticō qd fit in illo rure in quo plēs inueniri nō
pnt qnqz suffiūt. **I**n testamēto facto intē libos
sūt suffiūt qnqz. q si aliud solēne pfectat dū
tamē i nō valē dicat. **I**n testō vero cōf. qz facto
i pñda impatoris pabus sibi pōrectis. vt au
diat suffiūt vnus testis. **I**n testō autē i sēptis o
cto si scribat i testō suffiūt septem testes.
si vero testōz scribere nesciat vl non possit adhi
beri dēt scriptor et septem testes. pbanē h. c. d.
testa. hac sfulissima. t. l. oim. pñliū tamē ē q
in testis pōpue nūcupatiuis vlē numeruz le
gimū aliq addant ita q si aliq ex eis esset mi
nus pōna saltem de lēimis mis supsit lēim?
In qñ testōz dicit q n vult stare suam volūta
tē pñorē suffiūt tres. c. e. sanam. **E**t idē est
qñ vult declarare suā volūtatē. c. e. lxxv. **Q**uid
si quis condar testm nūcupatiū i pñda
septe testm et tabellio idē sfiat istm i q duos
vel tres testes tantum ponit. **N**ūquid pbaē
testm p tale instrm. **R**e. azo. io. b. la. fran. cre
mon. dixerūt q non testm em pbari n pē per
eres vel quatuor testes ergo nec p istm omēs
eodem testes. c. de fi. instrm. in exercendis. et
ex de fide instrm. cū iohes. s. porro. **S**ed pla.
ymar. dicit q bene pbarē possit p duos testes
q tale instrm. ar. c. de arbi. tu. l. fi. t. ex.
de dona. in donacōibus. t. h. op. fm hosti. ap.
pbatū expse ex. de testa. relatū. cū esset. l. 3. a
liqui has decretales intelligant d legatē ad. pias
cās. **Q**uid si quis fecerit testm in quo vxori
sue centū libras legauit. t. deinde coram duobz
testibus ita dixerit cētū lib. qz in testamēto me
o legauit vxori mee nolo ipam hēre. **N**ūqz
vxor poterit legatū petere. **R**e. dicit pē fm hosti.
q si testm fuit nūcupatiū valet adiectō vt ex
de testa. relatū. cū esset. **S**i vō in scriptis pñtū
fuit non tollerētur legata n pñlis solēntas
atibita est. ar. ex. de reg. iur. omēs res. **E**t s?
has duas vias pnt diuersimode intelligi diu.
sa iura que circa hēc pnt allegari. fm tñ jo. in
distincc. adiectō tenet. **I**n milites dum sē in
domo pñia vl aliena testari debent iure cōi dū
vō sūt in exercitū testantē cū duobz testibz duz
aut sūt in bello testari pnt sicut volūt etiā sine
duobz testibz. scribendo etiā sanguine pño i cli
po instr. de mili. tes. s. illis t. c. e. milites. **A**
Ad h nō q fm canones in legatis ad pias cās
suffiūt q testōz coram pñbitero pñiali t du
bus l. tribz testibus ea faciat. ex de testa. cū eēs
t. c. se. **I**n relictis vō ad alia legalis solēntas
est suanda fm bñ. ibidem. t. c. vl. t. jo. 2. q. 2.
placuit. **S**cdm vō gwil. t. bar. pñdicte dētales
loquūt de oibz relictis. **S**i nūqz est i bi semp
nēcia pñcia pñbiteri. **R**e. p. d. sap. dicit q sic qz
a regla iuris fm quā requirunt cōiter septē te
stes recedi n potest nisi qñen? est expssū. **G**wil.
ad dicit q i relictis ad pias cās suffiūt duo te
stes sine pñbitero ex. e. legatū. hosti. vō sic di

stinguit circa hanc materiā. s. qñ agat in foro
ecclastico t inter psonas ecclasticas tē duo vl
tres testes suffiūt. ex. de testa. cū esset. qz nec
scptura exigit. d. sacrosan. ecclē. generali in fi.
Si vō agat in foro seculari t intē seculares. tē
index secularis scdm legem suā indicabit. ar.
di. 96. duo sunt. t. c. si impator. **S**i autē in foro
ecclastico t inter psonas seculares que sūt d
tpali iurisdiccione ecclēsie indicabunt fm cano
nes ex. de fo. spe. qd clerici. **E**t idē est si laici se
su bicerint progando epi iurisdiccōez i se qz tē
p idē ē ac si cognoscerz ordiārie ex de offi. d. le. p.
t. 6. **E**t h vbi dictū esset a pñbus q fm legem
hūanam indicari nolebant. **S**i vero index ex
legacōne alicui? pñapis forte in quilibz cog
noscer. tē fm legē hūanam indicaret. t idē ē
si in foro ciuili inter clericū agētē t laicū reum
sit qd. **E**xape tñ relictā ecclēis vl alias ad pias
cās i qbz in vtroqz foro duo testes suffiūt d bēt
ex. de testa. relatū. **I**ohes tñ scpsit q in hoc cor
riguntur leges. qz fm legē dīmā t canonicā i
ore duoz vel triū testm. s. fide dignoz stat omē
vbu. nō obstāte lege vel sūetudie cōtraria. vt
in. c. omēs. t. c. relatū. **S**ecus est qñ testes sunt
suspecti in quo cau lex loqui videtur. c. de fidei
cōmis. l. fi. ibi. lex etnī. t. ex. de testa. iubemus
hēc de hosti.

Ar. ii

Sequit vidē de 2°. s. de pñdicte t qualitate
testm **C**irca qd nota q adhiberi pnt testes
omēs qui non phibentur a iure. phibent autē a
iure isti. s. mlti ppter incōstanciā eius licet in a
liis cās t stractibus admittat. **E**t in codicill
etiam phibeat ff. de tes. qui testamēt. s. mulier
Item hermofrodita in quo pñualent muliebri
a. ff. de sta. ho. queritur. **I**tem impubes etiam
si factus sit pubes tpe mortis testatoris licz ali
as testificet d hōc q vidit in etate pupillari vt
de seruo dī. ff. de ver. sig. nocōez. s. instrōzum
Item mutus t surdus. **I**tem furios? n tempe
inēmissionis. **I**tem is cui hoc interdictū ē a le
ge l. a iudice. **I**n sūus n illo tpe lib cōit rpute
tur. **I**n is qui est in potestate testatoris. **I**n he
res scptus. **I**tem omīs qui hēreditatē per pote
statē cōtingit. **V**t pater qui ipm hēredem habet
in pñate t filius vel nepos t deinceps. t frater
hēredis qz ipē hēres habet in pñate. t frater hēre
dis q pñter cū eo est in eadē potestate in hac ei
re domesticū testm re pbaē. **I**tem si filius fa
ciat testm d peculio castrensi. post emissionē pñ
eius n pē esse in eo testis nec illi qui in eius po
testate sūt. **S**i vō ante emissionē. s. de miliciā
faciat testm de peculio castrensi. pñ eius poterit
esse testis. pbanē h oia instr. de test. s. testes. et
c. se. **I**tem non adhibet testis q nō est testamēt
capax. vnde nō spurius testatoris. n hētic. n
iterator baptismi. n apostota. n depozta? i in
sulam. non damnatus in metallum. **I**n nēbi
quos leges impbos t intestabiles iubent eē vt
de cōmme famoso damnati muliebria passi. ff.
de testi. ob cām. **S**ed quid de cōmīllario. t de
legatario pñte. nūquid potest esse testis. **R**e. q
ipse t is qui p potestatē eum contingit non est

ydones testis. si si questio vertatur in eum et de occasione sui legati tunc non habet per se si vero in eum heredes et extranei quod mouet tunc valet testimonium eius. C. de test. oib. et in si. e. t. f. legatariis. Et id non legatarij. si magis alij qui possunt habere sunt in testes assumi.

Sequitur vide de 3. s. o. mo. siue forma assumendi testes. Circa quod non per lecto testamento et per testatorem approbato. vel si in scriptis est clauso et inuoluto testibus oblati eos qui presentes ad ipsum testem vocati sunt testor rogare de testes oēs dicēs. rogo vos ut testes sitis que quidē rogatio in scriptura publica redigat. quod quidem si fieret testem officet ff. de test. l. heredes. s. vlt. Vnde non valet testem in quo testes determinaretur multi. ff. de testa. fa. pos. q. testamento.

De testamento in scriptis. tit. xi. **D**einde dicitur est de testamento in scriptis. et per s. quod officet et que sic notat. 2. quoniam et coram quibus apertum. Non igitur quoniam quod arbitrium sue voluntatis vult cupit secretum esse. per testem in scriptis condere tenore ut voluit leges per a testibus celare. licet si sponte velit eis possit aperire. talis ergo si scriptus sit et scribere possit sed at et velit testem manu sua scribere aliquem scriptorem quoniam cumque alium adhibere possit. Assumet autem inbrana bona et solida in cuius pre superior relinquitur spatium trium vel quatuor digitorum. et filum tamen in latere dextro et sinistro. In pre autem inferiori supelle de tantum spatium per quantum palma manus digitis excedit per dicitur. Et circa hoc et in medio horum spatiorum scribetur series testi. quod facto placabitur carta. coniungitur spatium inferiori cum superiori et figentur ibi tres cordule. In placata vero dextri spatij due et sinistri alie due. ita quod cordula quibus habeat duo foramina littera interiori non attingenda. quibus cordulis singula spatia singulis coniuncta ligentur ita quod interior littera videri non possit. porro de illo magno spacio inferiori tamen debet relinqui discoopitum et vacuum quod possint patentes et aperte scribi subscripções testium et testatoris. Quibus vno et eodem die vel pluribus diebus antea sic in scriptis factis et ordinatis postea quoniam placuerit testatori vocabit septem testes viros utique literatos et scribere scientes. et nullum iuris impedimentum habentes. et coram eis ipsa scriptura clausa et inuoluta et dictis cordulis ligata in manibus tenens debet offerre dicēs idem suum testem suam vel illis manu scriptum et eos in testes rogare. et rogando inquirere quibus ipsi se testor subscribant et id designet. et ipse et se subscribat sua manu de ut dicitur infra. Igitur ibidem et in presenti vno contextu ante quoniam ipse testator vel aliquis testium discedat inde debet quilibet eorum anulum vel sigillum caracterizatum ad vnum ex dictis cordulis pendens apponere suum vel alteri ex testibus si quis ei testium non habeat sigillum. possit cum alteri sigillo signare. presentem enim signare anulo dū habeat caracterem ff. de testa. ad testium et alieno annulo. et oēs testes et vno annulo. insti. de test. s. presentem. videntur et tabule sigte si sigte sint ipsa littera quod tabule sunt inuolute. ut in glo. ad test. s. fi. Post hoc statim in inferiori spacio discoopito fiet subscripções per ei si testator testa-

mentum sua manu scripsit se subscribat sic. 2. quoniam per presentem paginam clausam et ligatam in manibus tenens infra scriptis testibus oibus fil presentibus per me ad hoc adhibitis et rogat obtuli ab eis per iuris ordinem signum et subscribenda asserens quod ea scriptum est meum fore testem et oia et singula in eo contenta esse a me scripta. necnon coram eis ibidem subscribens propria manu subscripções presentibus. Ad rem igitur notandum quod testor se subscribat littera alia per in casu predicto. s. quoniam ipse totum testem manu sua scripsit et ibi specialiter posuit. s. quod manu sua asserit si autem de mandato testoris alia testamentum scripserit ipse taliter se subscribet. ego. C. mandato antonij litterarum ignari vel scribere impediti testamentum ei et bona et singula in eo contenta sunt o mandato mea manu scripsi et eo postea presentem paginam clausam et cordulis ligatam infra scriptis testibus ab eo vocatis et rogatis oibus simul presentibus offerre et asserere id quod eis continetur suum esse testem et a me scriptum. presentem subscripções meam vice et nomine suo et aus mandato apposui. et in testimonium me subscripsi. Sicut et quibus ex testibus ibidem continetur taliter se subscribat. C. me ac infra scriptis vel subscripções testibus. ad oia et singula et hoc pagine presentis inferiori spacio facta contenta et scripta oibus simul presentibus et rogatis in ipsa pagina aus utique testamento antonij suo mandato. mea manu me in testem subscripsi. et eam sigillo proprio vel sigillo in fra vel subscripsi petri signavi hinc in circulo formam talē quod ad vnum ex cordulis pendere impōsi. Premissis autem oibus et singulis modo primis rite ac ordinate perfectis testor ipse testem in aliquo loco secreto et tuto deponet post eius obitu ut infra dicitur l. tunc perferendum aperturum et distribuendum. Ex premissis patet vera forma modus et ordo testi in scriptis si sunt scripta solennia siue solennitates propter que dicitur in scriptis. i. in litteris solennitatibus factum ex quibus eius substantia pendet. Et id si qua eorum defuerit testem est irritum si forte fuerit inter suos. s. quia essent testoris sui heredes alios si essent extranei. tunc aliqua dictarum solennitatum deficiente oio deficeret testamentum. prohibetur hec omnia. C. de testamen. hac ofulissima. et. l. cum antiquitas. s. fi. et insti. de s. postea vero.

Sequitur vide de secundo quoniam et coram quibus testamentum in scriptis aperiat et delibatur. Circa quod sciendum quod mortuo testatore aliquis cuius interest postulabit coram pretere testem apertum et exhiberi. et eo iurante se illud non calumnioso animo petere. preter vocatis significacionibus oibus si comode potuerint repin inbibit testamentum exhiberi et ipsis testibus asserentibus se sigilla et subscripções suas cognoscere faciet illud coram eis apertum et redari. Et mandabit notario ut illud obfusa omni solennitate debeat exemplare et heredibus et his quorum intererit exhibere. quo facto iterum de signari et deponi inbibit originale ut ad illud quando necessitas vel utilitas exegerit recurratur.

Cetera multa alia ad hanc materiam pertinentia per
transcriptionem et gratia papae cum in usu ra-
ro velat huiusmodi testi forma et si volueris de huius-
modi apiculis et descriptionibus processu apud nos vide poteris
in summa domini a. 30. Rubrica. s. quodammodum testium
apud. Notandum autem quod siue per modum exempli siue
autentice siue originaliter exhibendum fuerit te-
stis quicunque exhibebit heredi totum et integrum quod
ipse est hereditas velis dominus et successor. et cuiuslibet
heredum institutorum et substitutorum et fideicommissa-
riorum. ff. de acq. pos. cum heredis in prin. legata-
rio aut siue alteri cui aliquid particulare relictum est
ascribitur exhibebit certam partem testamenti illius. s.
quod de relictis sibi facit mentionem huiusmodi. Petrus
per gradum sanus mente licet languidus cor-
poris suorum reus et bonorum omnium disponent per prius aut
testis siue scriptis fecit in hunc modum. In primis
inquit de bonis suis per aia sua. 20. lib. 10. et sic alia
que in eodem disponent. et tale legatum fecit his
his expressum preterea de alijs bonis suis reli-
quit iure legati a suo nepoti quicunque lib. In fine autem
ipsi testis sic conuenit. In omnibus alijs bonis suis mo-
bilibus et immobilibus. iuribus et actionibus presentibus et
futuris. C. filium eius sibi heredem instituit. et hanc
sua ultiam voluntatem esse velle. quam valde volu-
it iure testis quod iure testis non valeat. valeat sal-
tem iure codicillorum vel cuiuslibet alterius vel et vo-
luntatis. Et sic non quod per summi debet testamentum
proprium et finis et specialiter institutio heredis et
ipsi legatum occasione cuius per summi in medio po-
ni in forma predicta. Insuper non quod viuo testato-
re sine expresso eius mandato inueniente. nulla
petenti testamentum vel aliam ultiam voluntatem de-
betur. exhibere. aut legi vel videri permittitur. quia
viuo testatore non debent aperiri tabule. ff. quod ad
modum testa. ap. l. 2. si dubitetur.

De testamento cetera tit. 32.

Postea dicendum est de testamento cetera. s.
naturaliter vel ex accidenti lumine oculi
etiamque per uiam. In cuius quidem testam-
to debet quedam specialia obseruari. quorum si quod de-
fecerit testis non valebit. Sciendum quod quod ce-
teri volens vocare debet notarium quem si habere non
possit et deinde alium quicunque scriptorem adhibere ei
licebit. vocabit etiam septem testes legitimos et scilicet
sacerdotes. et coram eis dicet se velle testari secundum scrip-
tis Insuper heredum nomina quod instituit et indicia. i.
propria et dignitates et officia. et in quantum
eos instituit legata et fideicommissa debet coram
eis ore proprio declarare. deinde debent ibidem hec omnia
in presentia scribi et scripta recitari. vel si ante fue-
rit scripta nichilominus tunc coram ipsi testibus debet
ab ipso testatore ore tenus explicari. et scripta ab
ipso notario per ordinem recitari non ei refert ut
eodem tempore vel diuerso testamentum scribat vel per-
rat. C. de testa. hac consuetudine. quibus recitatis
et lectis cecus dicit id esse suum testamentum et per
dictos in testimonium reuocatos rogabit huiusmodi
sui testamenti testes esse. Post huiusmodi autem in inferiori car-
te spazio quilibet ipsorum testium subscribet se. Insuper
appositis septem cordulis et in quolibet eorum ce-
ra sufficienti debet tam notarius siue scriptor

quod quilibet ipsorum testium signum suum. s. sigillum vel an-
nulum caracterizatum ad unam ex cordulis cere im-
primere. Et puto quod instar testis in scriptis potest
quilibet ex testibus siue suo siue alterius aliorum
sigillo signare. Dicit autem huiusmodi testis nuncupatum
quia omnia que in eo continentur debent coram testibus
nuncupari et declarari. licet sit valde siue testis in
scriptis. Insuper nota quod omnia predicta sic in testis tra-
ctum in codicillis ceteris sunt seruanda. probatur huiusmodi oia. C. quod
res. fa. pos. hac consuetudine. Forma autem predicti
testamenti erit talis. A. licet oculorum visione per uiam
corpe tunc et mente sano. vel mente sanus et cor-
poris languidus. vocatis me notario et testibus infra
scriptis prestatum est se per nuncupationem et secundum scrip-
tis velle testari declarans et exprimens infra scripta
legata et infra scriptorum heredum nomina dignita-
tes officia et indicia et ceteras infra scriptas di-
spones luctu ore proprio coram nobis. Itaque bona sua
testando disposuit in hunc modum. primo namque
per aia reliquit de bonis suis libras centum. put testa-
tor voluerit disponente. Cum autem scripte fuerint
omnes eius disposes legibus concessit et de eius arbi-
trio preedentes. et deinde apposita fuerit clausula
finalis subiicietur sic. Igitur predictis omnibus coram
dictis testibus apud recitatis et lectis dictus a-
prestatum est hoc esse suum testamentum. rogans infra
scriptos ad testamentum adhibitos testes esse. et
ut subscripserint suas et sigilla secundum iuris ordinem
subiciat et apponant. per huiusmodi autem se statim subscribet
quilibet testis hoc modo ego. I. quidam petri filius cum
in infra scriptis vel supra scriptis alijs testibus. a
coniuncto testatore adhibitis et rogatis huic testis
et ei recitaco omnibus et singulis supradictis prius
inueni. et ab eodem testatore rogatus in testimonio
me subscripsi sigillum meum vel infra scriptum
domini huiusmodi in archidomo formam agni in una ex cordu-
lis cere exprimens et apponens. et sic quilibet aliorum te-
stium se subscribet. In fine vero notarius siue scriptor
subscripserit suam sic subiiciat. Ego 10. notarius
ab ipso a testatore vocatus predicta omnia et singula
eius mandato scripsi. et scripta coram dictis testa-
bus restitui et legi. et in publica forma redigi ab
eo rogatus in testimonium me subscribes et sigillum
proprium vel talis huiusmodi talem formam pendens ad
unam ex cordulis subiiciens et apponens.

De causis quibus testamentum inutile red-
dit vel rumpit tit. 33.

Deinde dicendum est quibus ex causis testam-
entum inutile reddat vel corrumpat. Circa
quod sciendum quod sunt quedam testamen-
ta que non iure facta dicuntur. sed postea rumpi
et irritari possunt. insti. quod. mo. test. in fin. s. alio
aut modo. Intelligitur autem testamentum ab initio fac-
tum non iure nec legitime factum pluribus modis. s.
si testator non erat habilis ad testandum. vel si te-
stator non instituit aliquem heredem. vel si instituit
heredem non tamen capacem hereditatis. vel si pre-
terijt iam natum quem instituere vel exheredare de-
buit vel si defectus aliquis appareat in solennitate
puta si non sit adhibitus legitimus numerus testium. et
testium legitimum et testium rogatorum si defuit in te-
stamento aliqua de solennitatibus debitis. de

huius aut impedimentis oibus dictum est supra
Testm vero a pñ^o lēme ac solemniter factum
 dē p^oea rūpi vel uritari etiā plib^o rōnibus
 f. si testator nō puidit de posthum^o qui post te
 stamētū est natus. Si tam idē posthum^o viuo
 testatore moriā^r testamētū quo ad effectū nō
 rumpiē. ff. de iur. testa. l. posthum^o. Et sic sol
 uē^r de rariū. C. de posthu. l. x. insti. l. 2. Idem est
 etiā de quasi posthum^o ut si testator post testa
 mentum adoptauit illū qui veniret ab intesta
 to. C. de adop. cum in adoptiuis. v. si arrogauit
 rit extraneū. insti. e. q. intellige masculū. te
 stm enī femie non rūpiē hoc mō. ff. de libe. p^o.
 gall. agit tam posthum^o de inoffi. test. C. de in
 offi. testamē. l. 3. Idem est etiam de eo qui est lo
 co posthum^o. f. q. tpe testamēti non erat hēs su
 us tpe vero mortis hēs suus inuenitur ut di
 ctū est sup^o ti. de institucōe liborū nāliū et legiti
 moz. Item licet testator eū quē instituere vel
 exheredare dēbat. rite vel exp^olla cā ingitūdis
 exheredauit. si post mortem eius. f. testatoris
 pposita qzela inofficiōsi testamēti rescissū est per
 sētendā testamētū. testm rumpiē. C. de liberis
 pteritis aut. ex cā. Item si hēs non adiuit l.
 ante aditam hēreditatem decessit vel condicō
 sub qua institutus erat defect. tunc enim testa
 mētum remanet destitutum nullo ex eo hēde ap
 parēte. Item si testator padā^r capitis diminu
 cōz nō itēz fiat quis roman^o l. sui iuris. q. ille
 mō^o q. pcedēs approbanē insti. q. mo. tes. i. fir.
 q. posteriore et. q. alio aut mō. et. q. nō tam per
 oia. Itēz si ab eodē testatore postea testm aliud
 rite et pfecte factū appareat ex quo hēditas a
 diri possit ut in. q. posteriore. n. p^o sit derogato
 riū 2° ut dictum est sup^o. q. n. in p^oio instituerit
 hēdes liberos suos et in scōo extēneos. tūc enim
 non tollitur pñū n. hoc exp^olle dicat testator i
 scōo. f. nolle pñū testamētū valē. C. de testa.
 aut. hēc inter liberos. Itēz si a tempe cōditi testi
 pñi elapso decēmo testator dicat se nolle illō
 valere hē coram tribus testibus exprimendo. C.
 de testa. sanam^o. Item si testator inderit l. ab
 stulerit lumē vel figūla illius testamēti qd pñi
 tū est in scēptis. C. e. l. fi. **Q**uid si hñs duo te
 stamēta tenoris eusdē inderit alterū. nūquid
 p hoc renocasse vidē^r integrū. Rñdet hēsti. q.
 n. n. pbe^r q. hē fecerit hac itencōe. f. q. decederet
 intestatus. ff. de his. q. in testō de. l. fi. Item si
 testm cū nūcupacōe vel macula appareat v. a
 liter sit suspectū. ff. de fi. instru. l. 2. **A**d hoc
 nota q. qñ testm est nullū ex ptericōe iā nati.
 l. rūpitur ex ptericōe pñū. vel rescōdiē p sentē
 ciam pposita qzela q. cōtra tabulas. tunc in qñ
 bet horum casū dicitur deficere quo ad istitū
 cōnem. f. in legatis firmū pseuerat iure nouo
 rum aut. Vñ licet institucō nō teneat legata
 tamen debentur. C. de liberis pteri. aut. ex cā. et
 agit p dicis legatis actōne ex testamēto. v. q.
 dicōne ex lege. nisi in testamēto fuerint adie
 cta illa verba. f. si non valz iure testamēti va
 leat q. tunc enī petunt ab intestato fm quos
 dam ut i dicta notatur aut. **N**ota etiā q. liz

testm sit falsū. legata tñ ex eo pstanda sūt. ff. d.
 he. insti. l. fi. v. bigra. p. instituit. b. filiū eiū
 et substituit ei ipm tñdū patrē eius. mortuū ei
 d^o q. id. p. mutauit testm quasi etiā. b. mor
 tuū esset dicens qz hēdes quos hēre volui habere
 nō possū. tñ. a. esto hēs mortuū. p. quis habe
 bit hēditatem eius. Rñ. b. q. dab^r legata ex 2°
 testō licet sit falsū qz omnet falsitatem. **N**ota
 et q. qñ p^o testm pfectū. rumpitur p poster
 i pfectū. ut qñ in p^o instituti sūt hēdes qñ po
 terāt venire ab intestato. q. in 2° instituitur q.
 ab intestato vocantur ad hēditatem. tūc ei po
 sterioz scriptura licet ipfecta suabitur. nō ve
 testamētū. f. quasi volūtas intestati. in qua de
 posicōnes qñqz testū iuratoz sufficiunt. aliter
 valebit p^o testm. C. de test. hac. q. sultissima. q.
 siquis. **E**t 2° impfectū non valebit iure codi
 cili. qz ille testator voluit n. testari q. n. potuit
 C. de codicil. l. 1. Item licet p poster^o impfectū
 nō infirmetur pñū. qz testm ipfectū nllm est
 insti. e. q. ex eo aut. si tamē testator i 2° testō i
 pfecto declarauit pños hēdes n. mereri volūta
 tem suā l. eos indignos esse eis hēditas auferē
 q. fisco applicabitur. C. de codi. hēditas. **A**du
 bēdā aē plenitōz hui^o materie smāz distiguit
 sic hosti. cū quis testatur aut est pater. q. mī. a.
 filius. aut collatilis. si sit pat. et instituit sibi
 filiū planū est q. filius succedet ex testō etiā ip
 fecto. C. de testa. hac. q. sultissima. si vero instituit
 rit extraneū et exheredat filiū adiecta cā. i lege
 scēpta n. pē ei subueniri n. per querelē inofficiōsi
 testi. C. de inoffi. testa. oio. **S**i vero pteri. filiū
 et filiū erat su^o hēs electōz. habet an dicē^r velle
 testm nllm l. p bonoz possēdōz. qz tabulas
 subuercere testm. et sic loquitur. C. de liberis p
 teri. vel exhe. maximū. q. pñ lē. **N**ec obstat q.
 dicatur sublata differēda patrie potestatis et
 emanpacōis. ut in aut. de he. ab intest. coll.
 9. qz i^o est verum quo ad successiōē ab testa
 to. aliter enī antiqua iura manent firma. **S**i
 vō testetur mī ibi si filius agit qzela inofficiō
 si testamēti. qz ptericō matris q. matris lūne
 habē^r p exheredacōe patris vel patris lūne. v.
 C. de inoffi. tes. filiā. scōm hoc intellige. C. de li.
 be. pteri. aut. ex cā. testamētum ex causa hēreda
 cōnis vel ptericōis esse irritū quātum ad istōs
 cetera aē manēt firma exheredacōis. f. quo ad hē
 neam patnā. ptericōis quo ad matnāz. Item
 exheredacōis quādo causa non est adiecta. si ei
 adiecta esset filiū non haberet querelam. ut su
 pra dictum est. In quo casu testamento p que
 relam subuerso nec legata nec libertates relicte
 in testamento debent. ff. d. inoffi. tes. v. etiam. q.
 fi. **R**acō hui^o diuersitatis est quia vbi non est
 adiecta causa nllm est testamētum quo ad in
 stitucōem. et sic legata dependere non possūt ex
 testamēto sine institucōe que nlla est. f. p se r.
 ex vi legis firma subsistit. Qñ vero nō ē adie
 cta cā tenet testamētū q. institucō ipso iure. q. sic
 legata pendent ex eo. isti. de le. q. an hēdis istōz
 Idoqz testō p querelā subuerso legata ex eopē
 denā subuercunt ar. ff. de re. iur. cū pñopales

Si autem testetur filius in p̄tate constitutus d̄ castrensi vel quasi potest facere testm̄ intantū q̄ nec d̄ i officioso poterit impugnari. C. d̄ inoffi. testa. l. i. si. Tamē filius f̄a. clerici quodā de aduentico testan p̄t̄ ex de testa. tua nos Si vero em anapa tus erat et filios habere distingue eo mō vt su pra dictū est de patre. si vō nō filios s̄ tñ pen tes beat. et eos heredes sibi instituat. planū est q̄ hereditabit. Si autē exēneos instituerit et p̄tes exheredauerit adiecta cā in lege s̄pta nō potest eis subueniri n̄ p̄ querelā inoffi. testa. q̄ r̄upet testm̄ et succedet n̄ heredes scripti probent exhe redonis cām esse veram. q̄ tē p̄ q̄relā nō r̄u p̄t. Si vō nlla cā in legibz scripta sit adiecta nullū sit testm̄ q̄ntū ad institucōz vt s̄ dictū est. q̄n patet fecit testm̄. Et hec oīa p̄bantur i aut. vt cū d̄ appel. cog. s̄. et l. quidem. et. s̄. san am. itaqz coll. s̄. Vbi autē patrem non exhe dante s̄ p̄terit. cōpetit patri bonoz possessio s̄c̄ ea. ff. de inoffi. testa. pater. Si autē testē colla: teral. p̄terit q̄rela. turpi p̄sona instituta n̄ alia fratri suo s̄ sangneo et n̄ alij alicui. C. de inof. testa. fratres. Ex his patet q̄ inducūt q̄relam inoffi. testa. exheredacō in linea paterna. et p̄e r̄icō in linea materna et hoc q̄n exheredacō facta est sine cā. si enī facta sit ex aliq̄ cā adiecta i le gibo scripta et p̄bet tūc cessat q̄rela. Itē cessat e lapso q̄nquēnio ab adita hereditate. nisi que relam itēz exposuerit is cui cōpetebat. et cogit heres scriptus adire vel r̄pudiare si sit in eadē puicia elapsis mensibz. 6. si autē in alia elapso anno. Cessat etiā si legatū agnouit vel alias te stamētū exp̄sse vel tacite approbauit v̄ l̄ima. 3. recepit. C. de inoffi. testa. l. plē. s̄. fi. et. l. cū q̄r̄ et. l. penabz. Excludit etiā si ei possit aliter sub ueniri. vt q̄ p̄terit ei bonoz possessio vel condi cō ex lege diui p̄i. in bonis arrogatoris. insti. de inoffi. testa. s̄. cā aut.

De codicillis et. 32.

Postea considerandū est de codicillis. Et p̄mo q̄d est codicillus et vñ d̄. 2. q̄s codicillari possit. 3. q̄n p̄nt fieri codi illi. 4. q̄bz oueniūt codicilli et testamētū. 5. q̄ in q̄bus differūt. 6. de forma codicilloz. 7. q̄l debeat esse. Circa p̄mū sciendū q̄ codicillus est quodā sine heredis instōne disposicō vltime voluntatis. dicit autē vltime. quia sicut testamētū ita etiā codicillus morte p̄firmatur. C. de ca du. col. l. i. quare autē dicat sine heredis instōe patet in q̄ ar. Dicit autē codicill⁹ a codice q̄z ē diminutim. dicitur enī testamētū codex. q̄z p̄ fectam disposicōem continere debet patrimonij tē poralis. s̄ codicillus. i. p̄nus codex dictus est q̄z in eo d̄ vna re v̄l aliquibus rebz aut de p̄te v̄l de q̄ntitate certa disposicō cōtinet. Ar. ij.

Circa 2. sciendū q̄ oīs ille et sol⁹ ille q̄ p̄t d̄ iure testari. p̄t et codicillari. C. de codicil. nec codicillos. Ido dixi de iure quia si aliquis d̄ facto nō possit testari eo q̄ n̄ habet septēz testes habet tamē q̄nqz qui suffiūt codicillis poterit codicillari. ff. de le. commissaria. s̄. codicilli quo: modo.

Circa 3. sciendū q̄ potest quis codicillos fa cere et ante testm̄ et post et oīs valebūt nī si scōs d̄dicat p̄. C. e. cū apponas. Vñ licz q̄s testamētū nec fecerit nec factur⁹ sit s̄ sit mori turus ab intestato. potest tñ codicillos facere i quibz legata vel fideicōmissa relinq̄t que tene bunt eius heredes venientes ab intestato p̄are et sic patet q̄ ab intestato p̄nt fieri codicilli in sti. e. s̄. nō tñ aut.

Circa 4. sciendū q̄ testamētū et codicill⁹ oueniūt. p̄o in disponēte quia cui p̄hibetur testari p̄hibet codicillari vt dictū ē s̄. 2. q̄z vt. 3. q̄z fieri potest nūcupatie et in scriptis. C. de bo. lib. l. 2. 3. q̄z eis dē modis quibz infirmantē testa menta infirmantur et codicilli. n̄ fiant ab eo qui vult decedere intestat⁹. q̄z tñ nō infirmat a gñacōe posthumi. C. e. l. i.

Circa 5. sciendū q̄ testamētū et codicillus d̄nt. p̄mo quia in testamēto fieri potest i stitucō directa et fideicōmissaria. s̄ in codicillis tantū fideicōmissaria. Is ēi qui codicillatur p̄t heredem p̄nti testamento institutum siue legi timum. i. ab intestato venientēz p̄ fideicōmissu; in codicillo rogare vt alteri restituat hereditate; Inuenitur tamen casus ibi quo directa insti tucō facta in codicillo trahitur ad fideicōmissū. q̄ nōtus est sup̄ t̄. de effectu clausule finalis 2. p̄ codicillū non adimittit hereditas heredi insti tuto in testō. n̄ vno mō vt si quis in testō plū bus heredibus institutis. deinde faciat codicillū in quo dicat vnū ex heredibz suis. s̄. t̄idū n̄ mē rī volūtate suā. tūc ei hereditas auferet. a. vñ indigno. In alijs tñ heredibz institucō tenet. ff. de his quibus vt indig. hereditas. Itē etsi dicat oīs nō mereri volūtate eius. vel si filio vno instituto dicat eū nō mereri. ff. de adimē dis. l. diui. Sed licet ita sit de hereditate lega ta. tamen et fideicōmissa in p̄nti testō vel codi allo relicta p̄nt i seq̄nti codicillo adimi et inf ferri. et eis potest addi et detrabi. insti. d̄ adēp. leg. p̄ totū. 3. exheredacō fit in testamēto nō aē in codicillo. isti. e. s̄. codicillus. 2. heredi pure instituto in testamento non poterit adia con dido que oblit sibi. In codicillo sic insti. e. s̄. di recto. 4. quia heredi instituto in testō n̄ potest fieri directa substō. In codicillo bñ licz si fēta fuerit ēbatur ad fideicōmissariā. Vñ dē ei testō: rē rogasse institutū hereditatē illi restituere q̄z i codicillo substituit ff. ad trebelli. scenola. 6. q̄a i testō requirūt reglariē septē testes et rogati s̄ in codicillo suffiūt q̄nqz non rogati C. e. l. vl ti. In codicillo eē m̄l̄r est ydoneus testis. licz se cus sit in testō. ff. de test. qui testi. s̄. mulier. 1. quia nemo potest decedere duobz testa mētis relictis ita q̄ teneat vtrūqz s̄ bene potest quis decedere plūbus codicill⁹ relictis et oīs tenebūt ff. e. diui. s̄. quia si quis dū esset filius f̄a. i testa mento vel s̄m fideicōmissū in codicillo relique rit. et postea p̄ffamilias decesserit eadē volūta te durante valebūt codicilli. hoc autem esse nō potest in testamento. ff. d̄ legatis. 3. s̄. filius.

Sequitur videtur de forma codicillorum. Circa quod notandum quod forma codicilli facti a te testum vel facti nullo ante vel post condito testamento est talis. **A**. p. dei gratia nunc et corpe sanum vel mente sanum licet corpore languidus volens hac preclari dispoce puidere sue vltie voluta ti pntes infra scripto modo condidit codicillos pmo elegit sepulturam suam apud tale ecclesiam. **I**tem p. aia sua reliquit et ad hoc exequenda voluit esse suos fideicommissarios tales. **I**tem reliquit dñe berthe vxori sue dotes suas q fuerunt. c. lib. **I**tem reliquit eidem de bonis suis iure legati. x. lib. **I**tem legat tali amico suo quinqz lib. **E**t sic legata et fideicommissa put testator voluerit disponere potest. **S**i autem subdōez fideicommissaria facere velit dicet sic. **I**nsup heredes suos lēimos. a. ab intestato ei succedentes rogauit p fideicommissum his pntibus ut ipaz hereditate vel tales eius ptem restituerent petro. **I**n fine vero ita cludiz. et hanc suam vltimam voluntate asseruit esse velle quaz vale voluit iure codicillorum. l. cūqz alteri vltie voluntate q melius vale p et eam ab oī herede suo firmiter et inuolabit obfuarī. **S**i vō fiat codicillū post testamentum dicet sic. vñ est. a. testum sup bonoz suoz dispoce fecisse manu talis notarij scriptū. s. qz volūtas hōis est deūbulatoria vsqz ad extremū vite. **I**dem a. p. testum predictum. voluntate circa quedam mutata delibato consilio. pntes sup vltio velle suo condidit codicillos. p. nanqz legatū. 10. lib. qd i ipso testō petro reliquit his pntibus codicillis ademit et subtraxit eidē. **I**tem de alio legato. 40. lib. qd ipse tali reliquit in ipso testamento ademit eidē. 10. lib. **I**tem tali cui legat i ipso testō. 40. lib. addidit alias. 40. ex. dele. ceterū. **S**i autē fideicommissaria subdōem facere voluerit dicet sic. pterea. c. qz sibi herede in dicto testō instituit his pntibus codicillis rogauit p fideicommissū ut ipam hereditatem l. talē eius ptem restitueret petro. **S**i vero alicui de plibz heredibus instituit hereditate adimē velit sic dicetur. **I**n sup vñ ex heredibus suis. s. b. dixit et declarauit nū mereri voluntate suā. p. ea oibz codicillanibus dispoibz ordinatis inferē sic. **I**n ceteris at i ipso testō pntes ipz testum pleissie asseruit et hanc suā vltiaz voluntate tē. ut s. **S**i vō fiat codicillū p. testamentū et codicillū l. codicillos dicet sic. vñ est. a. fecisse testum scriptum manu mei notarij vel talis notarij. et post ipz testamentū fecisse codicillū scriptū manu tal notarij quia tamē vbi suadet racō liberum est vsqz ad finem vite mutare osiliū. **I**dem. a. iterū pntes addidit codicillos in quibz reliquit pro anima sua. tē. de legatis poterit etiam in codicillis filiis suis pupillis de tutore vel tutoribz puidere. vel eos de nouo ostituerē. eo q i alia vltima pnti voluntate de illis nllaz fecit mēcoe. vel aliquid prioribus addendo. **I**n fine autē dicetur sic cetera vero in ipis testamento et codicillis pntibz contenta approbauit et confirmauit et hanc vltimā suā voluntate tē. ut supza

De successiōibz ab intestato ti. 34.

Dicendum est de successiōibz ab intestato. vbi p. videntū est quoc et quibus modis dicitur qd decedere ab intestato. 2. quibz ab intestato hereditas dicitur. **C**irca p. sciendū q sex modis potest qd dicitur decedere intestatus. p. si mortuus nullū fecit testamentū vel quia noluit. l. qz n. potuit. vel qz si iussu. vel pupillus erat v. aliqz sile iur. impedimentū habebat. **S**ecundo quia etsi testamentū fecerit non tamen iuris quia. s. nō habuit lēimū nū meū testū legitimorū. vel defuit alia solemnitas legitima. **T**ercio quia si testamentū fecit illud tamē postea factum est rumpum. s. posthumi gñacōe. l. irritū. s. p. capitis diminucōz testōis. **Q**uarto si testum ex oī pte sit lēime factū. nūlus tamē ex eo heres appareat. qz. s. vel instituit esse noluit vel vno testatore aut etiam ante a dictā hereditatem decessit. l. condicō sub q institutus erat defuit. pbatū autē isti quatuor modi isti. de h. qz ab intesta. de f. m. p. **Q**uinto si filius nōiati et cū cā lēima sit exheredat. et p. mortem testōis apposita qzela inoff. test. et heredis cām in gñatūdinis h. pbatē testū p. sniaz re fassū. **S**exto si testum d. iure p. prior p. tabulas re fassū. **E**t his duobz vltimis modis d. quis ex post facto testō decedere intestatus. c. d. colla. nec liberis. **I**n sup nota q nō videt decedere intestatus vel sine libis qui reliquit etiam herede. ex de pba. in pñda.

Circa 2. sciendū q si quis decessit intestatus relinquit filios lēimos et nāles. vel eos q lēimoz loco adoptati sūt. **I**pi filij tam fēmie q masculi. tam emācipati qz sūt. tam posthumi qm nati. tam in monasterio qm seculo ad hereditatem eqs pcedēbz admittūt. exclusi oībz ascendētibz et collatēalibz ipis defūcti. qz liberi vsqz ad infinitū ceteris pferūt. insti. de h. qz ab intest. de f. 1. **S**ed si cū p. oībz filiis nōiati etā nepotes ex osilibz p. mortuis libis natos ipi nepotes cū suis patribz et amicis admittūt. patrui tamē et amici i capita. nepotes vō in stirpes admittent. et hoc est vñ cū sūt in g. du qzto cōstituti. **I**dem dicendum est qn sup sit soli nepotes et deinceps qz tunc etā vocant in stirpes. insti. de h. qz ab intest. de f. cū filiis. et p. libz alijs. **S**i autē mortuus intestatus relinquit ascendētes lēimos tūc vocabūt p. pater et m. vel alter eoz qui sup est in de exclusi ceteris ascendētibz. **S**i vero nec pater nec mater ei sup sit vocabunt alij ascendētes gños p. mortuis cā patrū qz matrū ut paternis qz matrū lēima matris vero alia lēima debeat liz dispar sit eoz numerus et h. qn in eodē gradu occurrūt sūt patrū. et matrū. **A**lter is qui p. mortuis est defūctus sine p. ternis siue matrem fuerit admittat. **S**i autē nllus descendētiū vel ascendētiū sup sit sūt sūt collatēales tē vocabunt in capita. p. fratres et sorores ex veroqz p. morte p. mortuoz filij. et ceto et c. osiliū f. m. et soroz p. mortuoz filij. et stirpes. **S**ed nūquid cū fratribz vocabunt nepotes. i. filij filij alterius fratris. videt qz sic qz

nois filioz continentur etiā nepotes. ff. de v. si. lib. ro. Sed dicendū est cōtrariū fm gvil. qz h pūlegiū datū est filiis. vñ nō trāsit ad alios ff. q. cū eo qui in aliena pos. sūt. s. et si. Si vero p mortuoz oīm fratru et soroz filij pōictoz so li sine patris et amīd supellant tūc fm azo. et hosti. vocarent in capita nō in stirpes licet se cus sit de nepotibz nā ex filiis. vt dictū est sup. s. si sic pōictis. vñ tūc excludent fratres et so rores ex vno tm pēte pūcti defūcto et pūctū fm et soroz filij. Si vero intestatus tm reliq̃t fr̃es et soroz ex altero pēte sibi pūctos ipsi ad eius successione admittēt. et cū eis pūctū fra trū et soroz filij in stirpes. Si autē hōi ab intesto d edenti nll' oīno sup̃sit frater sine soroz sine ex vtroqz sine ex altero pēte pūctus vel nll' ex eoz libris. s. sup̃sint ei alij collaterales. tūc qui pōest ex eis in gradu pōdoz est in successione. sublata oī dīa sex pārie potestatis et cognā cōnis et succedūt in capita. Si vō is qui mori tur intestatus sū relinq̃t pētes et fratres. tē p̃ l' m̃ l' alē eoz q̃ sup̃est. aut eis p mortuis auus et auia vel q̃libet alē ascēdētū. p̃ximior defun cto fratres et soroz ex vtroqz pēte pūcti de fūcto p̃iet et eoz pōctōibz in capita vocabūt. cū quibz et pūctū fratru et soroz p mortuoz si li succedūt in stirpes exclusis fratribz et sororibz ex altero tm pēte pūctis. hī em̃ fratres ab ascēdētibz repellūt. p̃bant hec in aut. de he. ab intesta. ve. et in aut. vt fratru filij. Et itelli ge illū pētem esse gradu p̃ximiorē quē nll' pcedit. inter quē et defunctū nllus medius erat. ff. de v. sig. p̃imus si quem erit. Siquis autē relinquat aliquos fratres vterinos tm et aliq̃s p̃sanguēos. certe i rebus patris p̃feruntur fratres p̃sanguinei. In matris vō vterini. In alijs vero bonis vocabūtur cōiē. Qui vero ex vtroqz pēte sūt cū vēs qz admittentur vt. C. de le. be. em̃ anopatis. in fi. et. C. cōia de le. suc. l. si. fm azo. s. la. fram. cremōn dicit q̃ idistincte admittēt et si ñ sup̃sint fratres ex vtroqz late re vt. C. cōia de le. suc. aut. itaqz. Et hoc in al lodis. Tū in feudalibus de cōsuetudine i mul tis regiōibz sīna azo. vēdicat locū vt dīc hosti. hec dicta sūt de fratribz nālibz et legitimis s. q̃ de nālibz tm. Et fm azo. succedūt sibi i meon. insti. de suc. p̃gna. s. vulgo. sed hosti. q̃ tradit in aut. q̃bus mo. effi. sui. s. filiū. coll. A. Deficiētibz aut omnibz tam ascēdētibus qm̃ descēdētibus et collatēalibus. succedit vir vxori et ecōūso. i aut. de he. ab intest. ve. i p̃n^o quibus succedit si scis. C. de bo. vacā habē. l. i et. l. e. hoc vñ ñ pactū vel cōsuetudo p̃iudicat fm hosti. Item si matrimoniū sit sine dote aut donacōe p̃ter nupcias. et cōmūx p̃moriēs sic diuis. sup̃stet vō paup succedat illi cū liberis cōi bus altero matrimoniū in q̃tra si sint tres libi vel pauciores. Si vō sint p̃les succedat in viri lem. et equalez pōctōz. ita tū q̃si habeat liberos eusdem matrimoniū p̃prie illis p̃seruet. Illis at non extantibz dñ iū habebit. C. vnde vir et vx. aut. p̃terea. Et idem est si nō sup̃sint liberi sed

ascēdentes fm accur. Si l' cum vir sine causa dimittit vxorem. vxor habere debet q̃tā p̃tē in bonis viri. C. de repu. mariti. s. i. hec bñ. ex de tes. raynu d^o. Itē p̃dēnatis p̃ crimine ad mor tē descēdentes et ascēdentes vsqz ad terciū q̃dū succedūt in bonis eoz. Si vero vxores hñt ille et dotem et donacōz p̃pter nupcias accipient. si vō pōictoz neminē hñt eoz bona fisco cedēt. p̃ ter crimē lese maiestatis in q̃ bona eoz infiscā tur in aut. vt nulli indi. s. fi. coll. 9. Itē si q̃s moriens donacōz facit in mensura ille qui suc cedere debet reuocare nō potest donacōz illā nisi q̃ntū sufficit ad quartā. C. de inoffi. tes. l. i. q̃re la at de inofficiosa donacōe nō dat ñ quibz ne cesse est aliquid reliq̃. C. de inoffi. do. si totas. p̃ sūz at nō teneē aliquid legare de suis p̃p̃is ñ ve lit iō hec q̃rela locū nō habet in eis. s. bñ. ex. e. c. fi. Ad hoc nota q̃ filiofa. intestato moriē ti hñt castrense vel q̃si castrense peculū. succe dent filij eius lēimi exclusis omnibz alijs. et si liberi nō sup̃sint vocant ascēdentes p̃miores et cū eis fr̃es vtrinqz pūcti defūcto. Filio famili as vero habēt aduenticiū. s. in iure q̃d habebat in aduenticiō eodē mō et ab eis succeditur mō quo pōictū est. insti. q̃. ñ est p̃m̃i. s. fa. tes. s. fi. vō itestati. Qualitē at et in q̃nto succedāt ab intestato liberi nāles et eis succedat infra dice tur in tractatu de m̃io. et de filiis. **De m̃.**

Quarta nota q̃ omēs clerici p̃nt in vita et in morte facere quidq̃ placet eis de rebo illis que obuenerūt ip̃is inuentu p̃sone. Si vō decedant itestati. tūc distīgue quia aut certū est q̃ habebāt aliq̃s res tales aut dubiū ē. si sit certū. aut tales res ip̃soz sūt distīcte a rebo ecclesie. et tunc succedent consanguinei fm oz dinem p̃notatū. 12. q. 2. si sunt manifesti. Aut sūt p̃mixte. et tūc ā scē q̃ res fuerūt clerici et q̃ ecclesie et sic etiam succedūt p̃sanguinei. Aut nesciunt tē fm rich. et gof. p̃sumitur p̃ illo q̃ ē in possessione rei de qua est questio. vñ si ecclia possidet incumbet heredibz p̃bacō. si hedes incū bet ecclesie. ar. 12. q. 2. c. 1. et 2. Scdm̃ vero jo. et bñ. ex. e. sancto. in h̃ casū peculū diuidi debet i quatuor p̃tes. quaz vna erit ep̃i. secūda ecclie in qua administrauerunt. tercia paupibz dabit quarta erit parētū si sint ydonei. si vero nō sit ydonei. puta quia sūt heretici. tunc ep̃s illaz in utilitatē ecclesie distribuēt. vt in. d. c. sancto. Sed extra hoc esse videt. 12. q. 2. c. 1. vbi dicit q̃ si dubiū est equaliter diuidet in ecclia et hedes. Rūdet bñ. fm laur. q̃d. c. sancto intelligitur d̃ p̃sūis illis qui ex suis facti sunt p̃sūi. et sic pētes non erant ydonei cū essent serui. et sic acq̃ere sibi possent. vnde q̃ dicitur si sūt ydo nei s̃baudi. quia sūt māumissi. Sed i^o a^o. c. lo quē i alio cāu. dicit etiā bñ. q̃ nō credit q̃ ho die talis diuisio locū haberet. imo q̃ in hui^odi rebus consanguinei succederent. 12. q. 1. vlt. c. vlt. Si aut sit dubiū verū habuit aliquas res p̃p̃ias totū vēdicabit ecclia. quia p̃ es p̃sumi tur nisi strariū p̃be. ar. 12. q. 3. quicūqz. ff. de rebus dubijs. cūibus. Quid si clericus ab

intestato decedens fuerit i plibz ecclis bñficiat
Iste bona eius si nō habeat agnatos distribui d
bent int eas p rata bñficiorū q obtinuit in eis dē
eē. de testa. relatū. 2. §. vlt. vt. s. plus ei datur
a qua plus recepit. Et fm bñ. ibidem actēden
dum est utrū fuerit vni magis qz alii. ar. eē.
de feu. c. 1. 7 de pben. cū fm aplm. vbi dī q q
altari fuit de altari viuere debet g° si non serui
uit vel paz fuit plus ei restitui debet h bñ.
Ad hoc nota q si cleric⁹ vxoraz nō hñs cognā
tos intestatus decedat vxor ei succedit in ppijs
bonis 7 pferitur ecclie. C. de epis. 7 cleri. si quis p
sibiter deficientibz aut cognatis 7 vxore succedat
ecclia qñ fiscus eē. c. 1. n. ecclia esset sibi i
grata tūc em nō succederet sibi. C. d. ioffi. tes.
liberi. vbi mater excludit a possidē filij ppe
ingrēditiōe gmissā erga filiū. h. gvil. 7 bñ. eē
de postul. cū sacerdotis. **§.** quid intelligit h
noīe ecclie. Rñdet hosti. q intelligit ille a q bñ
ficiatus erat vbi eccliam vl certum beneficiū
nō habebat. Alias intelligitur successor. vt eē. d.
pecu. relatū. 2. §. noīe ecclie. 7 c. regh. si. §. fi. 7 d.
qz rector ecclie bona successoris debet hñe nec
ea debet epus occupare alias furti emie irretit.
10. q. 2. c. fi.

Postea considerandū est ad quid heres tē.
Ira qd sciendū q heres tenet ad totū
i ad qd defunctus tenebat. qz vt dñm
est sup hereditas est successio i vniuersū ius qd
habuit defunctus. habita tñ distinetōe an fecerit
inuentariū vel non. an adierit hereditatē l nō
qd solū aīmi est. ff. d. acq. hē. p hered. Tenet eē
heres defuncti volūtate implere. 12. q. 2. vltima
volūtas. tenet aut heres siue filius siue extrin
omīa debita defuncti soluere siue sint ex dñu
siue quasi siue ex maleficio sui quasi. sui res p
q debitiū fuit stractū ad ipz heredē puenerit sui
non. si h fuerit cū defuncto testata siue nō
et h de iure canonico. 16. q. 6. si epz. 7 eē. de pi
gno. ex literis. 7 de solu. c. 1. fm inno. lau. 10.
7 ray. et hosti. videntur esse sententiē huiū licz
alan⁹ distinet de maleficijs utrū h contestata
fuerit cū defuncto vl non. p. l. C. ex delictis d
fūcto. l. vna. Quid si nō sufficiat hereditas
ad debita soluenda. Rñd distingue fm leges an
fecerit inuentariū vl non. si sic nō tenet ultra
vires hereditatis. si non tenet. C. de iure delibe.
sanam. 7 idem videtur fm ius canonicū eē d
testa. raynald⁹. §. pñl. et fi. In iudicō autem
aīe fm hosti. et ray. nō tenet ultra quā ad eū
puenerit de ipsa hereditate. licet posset impu
tari sibi. quo ad falcidiā detraxendā. **§.** qd
satisfaciet p°. Rñdet hosti. q pmo debitoribus.
2º damna passis in foro stencioso. 7 h insolū
sine aliq detractōe. 3º legatarijs et alijs q cam
lucratiām psequūtur detracta falcidia si neces
se fuerit de legatis. quia in illa gūari nō potuit
in aut. de tes. §. plē. coll. 8. et eē. de tes. raynu
d⁹. 7 c. raynald⁹ 7 h si fecit inuentariū. si vō
nō fecit tenet eē in veroqz foro insolū ipa le
grata solue inqntū hereditas patit. n em tenet
plē in iudicō aīe vt eē poictū est i pcedēti qoe

et sic eē intelligi potest qd ibidem d inuentario
dicit. Sed et pmi s debitoribus pmo satisfieri d
bet. 2º scōis 7 sic p ordinē ita tñ q rō pñlegia
toz hēat 7 h si fil veniūt creditores 7 legatarij
Nā si sepati liberaat hñs p ordinē solūdo cuiusqz
veniēti. dñ tñ sit sine dolo. qz. s. nō ē facta qsa
nec aliquid de hereditate subtraxit i q cau resti
tue tē in duplū iº qd celauit. Alter nō tenet d
ppo satisfaccē 2º venientibz licet essent podozes i
iur. q tamen actōem habent contra creditores
posteriores vel legatarios quibz iam satisfaccū
est. 7 nichilōiº contra heredes si penes eū aliq
de hereditate remansit deductis tamē oibz ex
pensis necessarijs quas fecit occasione hereditatē
siue cā funeris siue cā inuentarij pñficiēdi. alia
cōsili. Et breuiter si nō facit lucz vbi hereditas
nō est soluendo ita nō debet grauari i aliq pro
bat h oīa. C. depoli. l. fi. Si tamē heres pñcenz
ordinē in soluēdo mutauerit nō absoluit in fo
ro scie nō faciat h ignoranter credens heredita
tē ad oīa soluenda sufficē. vl nē dñs hñc pod
ozē esse. de h sup. d. de vfu. ar. A. q. Sed quoz
Et q. §. nūquid pus. 7 q. sequē. licz aut obli
gacō sic trāseat ad heredē pena tñ pñm l vñ
faci 7 qdlibet ad qd ex sua vi vel forma nō pē
excedere psonā singularē. non transit ad heredē.
sic itellige. A. q. 1. deniqz 7 ex de iurem. vñat.
h hosti. 7 ray. Sed qui sūt inter creditores
podozes. Rñd podozes sūt illi q hñt pñmora. s.
vt solutur eis qñtū valet pign⁹. qz q hñt pñ
nales tñ actōes. Inter vō cōitozes pñpñat
os pñm in tpe est podoz in iure nō in qbusdā cas
bz spñalibz. q solēt notari in. c. q pod. i pi. In
vō hñtes actōes pñnales tñ estimantur pñ
uilegia n ex tpe s; ex cā. s. fiscus. et mlier i dote
pñferendi sūt ceteris nō pñlegatis. Item actio
tutele 7 actio depositi siles sūt pñlegatē vt. s.
pñus debitiū solutur qz qd debet ex alijs accōi
bus n pñlegatis hoc aut solz notari plenius
C. de bo. au. pñ. pos. Quid si sint plēs hñs
nūquid quilibet creditoribus insolū obligat
Rñdet ray. 7 hosti. q non sed pñpñabilē
tñ. C. de here. acq. l. 1. et. 2. Exapimur tamē
cā in quibz insolū qdlibet obligat. p est si al
qd modū uñ est in obligacōe. vt si testator pñ
misit se opus aliq facit. ff. de v. ob. in ere
cucōibz. 7 si res que restitui debet ab vno so
lidū possideat. C. de here. ac. l. 2. In his tñ cas
heres insolū tenet. 7 si alimenta sint legata
tē em p volūtate defuncti vel iudic pñ possē ab
vno insolū vel a plibz p pñbus designatis.
ff. de alim. le. l. 3. q si testator ab vno herede
gauerit creditori hereditario opñm di aio. et
em heres ille vsqz ad qñtitatē debiti sū stinebit
onus legati. ff. de le. 2. cū ab vno. 4. in expēsa
funeris vxoris que nō tñ astringit heredes p pñ
cōibz hereditatis. s; viz p pñcōe que ad eum p
uenit ff. de re. 7 sup. fu. qñens. h hosti. 7 ray.
Quid si heres sit pupill⁹ nūquid pñterea pu
pilaris etatis differet solucō debitorz. Rñd bo
sti. 7 ray. q n dñ hñt turozē. C. d. he. ac. sub p
tectu. si tñ turoz debitiū qd nō debebat soluere

soluerit restō opetie. C. si adūsus soloz. l. i.

De suffragiis defūctorū. ti. 34.

Uso de testis in quibus testatores solē aliq legare p suffragiis post mortem eoz p aiabus fiedis. cōsequētē consi derandū est de suffragiis defūctorū. t p in gene rali. verū suffragia facta p vnū valē possit ali is. 2. quoz suffragia p sunt defūctis. 3. qbz suf fragia p sūt. 4. que suffragia p sūt eis. 5. qntū p sint. Primo g querit verū suffragia fēta p vnū pōsse possit alijs. Rē q sic. vñ p s. pteps e sū oim timentū te. Ad eū euidēciā sciendū q actus noster ad duo valē pē. p ad aliquem statū acqrendū. sic p opus meritorū hō acqrit statū beatitudis. 2. ad aliq cōsequens statum. sic hō p aliq actū merē aliquod pmiū accūta le l dimissionē pene. Ad vtrūqz aē hōz accē nō dup valē pē. vno mō p viam meriti. alio mō p viam orōnis. Et est dīa iter istas duas vi as. qz meritiū iniūtur iustide. orō misericordi e qz orā impetrat petiū ex liberalitate eius q orāe Dicendū ergo q opus vnius nullo mō pē alce ri valere ad psequendum statum per modum meriti. vt. s. ex his q fado aliquis mereat vitā etnā. qz sors glie reddit fm men surā acapien tis. vnusqzqz aut ex actu suo disponit et n ex alieno. Et h dico d dispōne dignitatis ad pmiū. Sed p viā orōnis etā qntū ad statū psequendū opus vnius alteri dū est i viā valere pē. sicut cū vn hō alteri impetrat pmiā gradam. cū eī impetracō orōnis sit fm libertatem dei qui orā tur. ad oīa illa impetracō orōnis se pē extende re q potestati dīne subit ordinatē. S qntum ad aliq qd est psequens vel accessoriū ad statū op vnius potest alteri valere n solū p viā orō nis. s. etā p viā meriti qd quidē dupliciter oim git. vno p pē cōdicacōne i radice opis merito m qē caritas. Et sic oēs q iūicē caritate oīectū ē aliq emolumentū ex mutuis opibz reportāt p mēsurā statū vnusqzqz quia vnusqzqz in pa tria gaudebit de bonis alteri. Et inde est q arti culus fidei ponit cōiōnē sanctoz. Alio mō ex i tencōe facientis. vt cū qd aliq oīa spēaliter ad hō facit vt talibus p sint. vñ ista oīa qdāmō efficiūt eoz p quibz sūt quasi eis a faciente col lata vnde pnt eis valē. vel ad implecōem satisf actis. l. ad aliq hūiōi qd statū eoz n mutat Equit videre de 2. s. qz suffragia p sūt de fūctis. Et arca h qzūtur plā. s. verū mor tui possint iuari ex opibus viuoz. Rē q sic qz h p p illud. 2. macha. 12. sancta g et salu bris est cogitacō tē. caritas nāqz que ē vincu lū ecclēsie membra vniens. non solū ad viuos se extendit. s. etā ad mortuos q in caritate dce dūt. Caritas em cum vitā corpis nō finitur. i. cōi. 13. caritas nūquā excidet. S ill edā mortui in memorijs hōim viuūt. et ideo intencio vi uōn ad eos dirigi pē. Et sic suffragia mortuis dup p sūt sic et viuis. s. pē caritatis vntonez et ppter intencōz ad eos directā. Nec tamē sic eis valē credenda sūt viuoz suffragia vt dīctūz est salicet vt status eozum mutetur de miseria

ad felicitatem vel eoduerso. sed valent ad dimi nūcōz pene seu mitigacōne et abbreviacōne l aliq hūiōi qd statū mortui n transmutat. qz vt dīct au. in ench. c. 64. dū in hac vitā viue rent meruerūt vt h sibi postea pōsse possent. Non obstat 1. 2. cōi. 4. oēs nos manifestari op ter ante tribunal xpī vt referat vnusqz p pīa corpis put gessit siue bonū siue malū. qz p pīa corpis dīctū qdūqz in corpe meruit siue merito absoluto siue cōdicōnali. sic aut qdūqz decessit meruit iuari p suffragia ecclē si fiant. qd nichil aliud fuit qm facē se habilem ad red pīdū ea si p eo fieret. Vl pīa alicui dnr dū p l. vñ q ipse facit. l. in pīetate q alius facit p eo. Vl fm. dam. li. qdā de suffragiis mortu oz. Illō intelligit qntū ad retribucōz que fiet in finali iudicō. q erit eterne glie vel eterne mise rie. in q qlibet recipiet tūm p qd in corpe gessit. Interim aut iuari possē viuoz suffragiis. Nec obstat i. ecc. 9. vbi dī de mortuis qd nō hnt ptem in ope qd sub sole gerit. qz h p tāto dī quia mortui tali ope n cooīant. hnt tū pte in fructu opis ppter rōem pīetā. Vl pīa suf fragia p peccatores facta p sint. Rē q i suffra giis que p malos sūt duo possūt considerari. p mo ipm opus opatū sic sacrificiū altaris. Et qz nīa sacra ex se ipis efficaciaz hnt asbqz ope op antis quā equalr explent p quosqzqz fiant. Iō qntū ad hoc suffragia p malos facta defūctis p sunt. scōo ipz opus opans et sic distinguo quia suffragiū potest fieri p malū dup. vel vt acto rem. et sic non p sūt nisi forte ex gnti et p acci dēs iūctū. s. p elias mali hōis boni paupes ex citati. orant p defūctis illis p quibz ille malus eis dedit. Vel vt p mīstz t h dup. vel qz facit vt mīster public. dī l. ecclē. sicut sacerdos qui celebrat exeqs mortuoz. t talia semp p sūt qz malicia mīstri nō nocet opi boni actoī. Vel vt mīster priuāt. salicet priuātē p sone. Aut g ad mādātū p sone existentis in caritate sū defūcti siue alteri. Et eē ad p sōrū exntis in ca ritate vt cū duo legūt psalmos sū vn bonus alē mal. et talia p sūt. Vnde si aliquis in cari tate decedens papiat sibi suffragia fieri valent ipi defūcto liz illi p quos sūt sūt in pēto si ta men in caritate essent magis eis valerēt. quia tūc ex duabz pīibus meritoria essent. Aut ad mandatū p sone non exntis in caritate. Aut g nō erat in caritate qm mādauit fieri ā qm o pus mādātū est executōi. si pmo mō tūc illa opa defūctis n p sūt p quibus sūt. liz sit in ca ritate p tpe q illa opa mandantē executōni n tūc illa itē fieri mandet et mandacōnem fa ctam de nouo acceptet. qz non sūt eis opa n i quātū mādāt vel acceptat fieri illa. Aut erat in pēto mōrtali qm mandantē opa illa executō ni. erat tamē in caritate qm pcepit illa fieri. et tē defūctis p sūt p quibz sūt. qz maxime sūt a papiante rōne illi act. volūtatis quē hūit qn ea fieri pcepit. hēc tho. t pē.

Equit vidē de 3. s. quibus suffragia p sūt Et arca hoc qzūtur plā. s. verum suffragia

que a viuis p mortuis fuit. facientibus p sunt.
Re opus suffragij qd p altero fit potest dup^o con-
siderari. vno qd tñ e expiatiōe pene. Et sic non
absoluit facientem a debito pene ppe. qz i tali
recōpensacōe cōsideratur equalitas iusticie. op^o
aut illud satisfactoriū ita potest adequari vni
reatui qd nō adequat alteri. reatus enī duoz
pctoz maiorē satisfactoriū requirit qm reat^o vni
us. **P**rofit tamē ei ad remissionē aliquā pe-
ne p modū meriti dō gruo. hoc est qd dicit aliq
qd qd ad h pñt ei ex grā nō ex debito. **A**lio^o
potest cōsiderari inqñtū est meritoriū vite etne
qd habet qñtū pcedit ex radice caritatis. facere
enī p defūctis suffragia est op^o caritatis. et vñt
et iō facienti est meritoriū augmētū pñij sui in
vita etna. et fm h nō solū pñt ei p qd fit. s; eē
facienti mag^o. vñ pñ. oīo mea in sinu meo cōū-
tetur. hēc tho. **V**trū reapiēti mltos ad pñ-
cipacionem bonoz suoz. sua opa sūt mltū vñtia
Re q non qz pl^o confert sibi i opus caritatē
i. receptō talis in bona sua cōicando. qm sibi
detrahāt eē qd ad pene sue remissionem de fructu
bonoz cōicatoz. Et bona etiam sic cōicata fac-
ient ea i nullo sūt vñtia mltū s; magis qd ad aug-
mentum glie pñij i glia hēc rich. **V**trū suf-
fragia pñt existētibz in inferno. **R**e q non
et h patz pmo autē ecclesie q canit qz ibi nulla
est redēptō. dicit etiam au^o. in encl. c. 64. q
huiōi opa p valde malis facta nulla sūt adiu-
namenta mortuoz. sūt tamē qualescūqz so-
lucōes vinoz ppter qd ipse dicit. 2. de d. dei qñ
saret pñz suū in inferno nō ozaret p eo sic n^o
p dyabolo. **S**cdo patet hoc rōne tripli^o qz pñ-
ma sumitur ex pte culpe. qz manēt culpa ma-
net pena. Culpa at non pē minui vñ etiā ad tē-
pus suspendi per suffragia ecclesie. quare n^o pe-
na. **S**cda ex pte pene. si enī pena minui posset
p suffragia ecclesie aut qd ad acerbicatem aut q
ad duraciōē si pmo^o cū acerbitas non sit infini-
ta p aliqta suffragia poterit totalitē tolli. si 2°
mō g^o pena infinita pē minui et finiri. **T**ercia
ex pte caritatis cōicatuē. suffragia enī cōicant
vñtute cōis caritatis. damnati autē non sūt in
bza ecclesie. nec habent caritatē. quare suffragi-
a ecclesie ad eos non deriuant. **S**cdo obidē
contra pñicta i au^o in encl. c. 6. vbi dicit qd q
busdam suffragia vñ ad hoc pñt vt sit plena
remissio. vel ad hoc vt tolerabilior sit eoz dā-
nacō. **R**e q in verbis illis damnacō large su-
mitur p quacūqz punitōe et sic includit etiā
penā purgatorij que totalit^o qñqz expiat. qñqz
aut nō s; diminiuit. **O**bidē etiā qd in vitali
patrū legē. qd eē dñm. in sermone quodam r
fert q machari^o inuēta in via caluaria caput
e dā defūcti oīone pmissa qñuit e^o caput fuis-
set et caput rñdit q fuerat sacerdotis gentil^o q i
inferno fuerat damnat^o. et tñ confess^o ē oīone
macharij se et alios iuari. **R**e q illd adiuto-
riū non erat q pena eoz diminuere. s; in h so-
lo vt ibidē dicit q eo ozāte pcedebat eis vt mu-
tuo se viderēt et in h aliqd gaudiū nō vñ s;
fantasticū habebāt. dñ implebat qd cōsiderabant

sic etiam dñones gaude dicit dñ hoies ad pe-
cata dēitū quāuis ex h pena eoz nllaten^o mi-
nuat. sic nec minuit gaudiū angeloz per h q
mal^o nostris opati dicitur. **O**bi eē vlt^o qd
dñm. i qdā smone narrat q gē. oīoz p traya-
no fūdes audiuit vocē sibi dñm^o dicēte vocē
tuā audiui et veniā ēyano dō. **E**t h^o ra ve di-
cit dñm. in dicto smone. testis est oīs oīs et
occdens. stat at trayamū in inferno fuisse quia
mltoz martiz necē amarā instituit vt ibidem
dicit dñm. **R**e de facto trayani h mō pē pbabi-
lit estimari. s. q pñbz bñ gē. ad vitā fuerit re-
uocatus. et ibi grāā cōsecut^o sit. p quā remis-
siōz pctoz habuit et p cōsequēs imunitatē a pe-
na sic eē apparz i oībz ill^o q fuerit miraculose a
mortuis suscitati. qz plēs stat pvolatras et
dñatos fuisse. **D**e oībz enī silr dicit opz q n
erāt i inferno finalit deputati s; pñt pñt in
stidā meritoz. fm aut supiores cīs qbz pñdi-
cabāt ad vitā erat aliē de eis disponēdū. **V**trū
cendū fm qdā q aīa trayani nō fuit simpliciter
a reatu pene absoluta. s; eius pena fuit sus-
pensā ad tps vsqz ad diē iudicij. **N**ec tamē op-
tet q hoc fiat cōiter p suffragia. quia alia sūt
q legi cōi accdūt. et alia que singlr ex pñlegio
pcedūt aliquibz. **V**trū suffragia vinoz po-
sint exñtibz in purgatorio. **R**e q sic et h patz
p^o autē bñ au^o. dicitis. q suffragia n pñt val-
de bonis nec valde malis s; medioct^o bonis et
medioct^o malis. tales autē sūt qui sūt i purga-
torio. **S**cdo patz rōne. qz suffragia q quis facit
p alio sūt in suplemētum satisfactoris p eo.
Vñ sic pē hō satisfact^o p altero vñto q p se n
pē ita pē p defūcto. **A**d hoc aut q huiōi satisf-
factio i mortuo opet duo ex pte eius requiētur
s. mōgēda i dō nō pñt bñs. Et meritiū pñctō-
nale. **V**ñ au^o. in encl. c. 64. h oīne meritiū op-
atur q possit hāc vitā releuari. iō n pñt dñna-
tis. **V**trūqz vñ ē in eis q sūt in purgatorio. iō
pñt ill^o hēc pē. **Q**ñ cōsequit defūcti fructum
suffragioz. **R**e suffragia valēt ex duobz. s. ex
ope opante. et ex ope opato. **E**t dico op^o opant^o
n solū ecclie sacm. s; eē effectū seqūt ex opacōe
sicut ex collacōe eliaz cōsequit paupm releua-
ciō. et eoz oīo p defūcto apud dñm. **S**ilr eē op^o
opās pē acapi l ex pte pñopal agēs l ex pte
exeqz. **D**icendū g^o q qñcto mortis disponit a
liq suffragia sibi fieri pñmū suffragioz. cōsequit
anteqz fiat qñtū ad efficacā suffragij q erat ex
ope opante pñopal agēs. s; qñtū ad efficacā
suffragioz q est ex ope opato vñ ex ope opante
exequentis nō cōsequit fructū antequā suffra-
gia fiant. **E**t h post^o pñgat ipz a pena pur-
gari. quātū ad h fraudabil^o suffragioz fructū
Certe in eos redūdabit qz culpa defraudat
Non ei est incōueniēs q aliquis defraudet p
culpā alteri^o in epalibz. pena aut purgatorij ē
epalis licet quātū ad etnā retribucōē nll^o de-
fraudari possit n p pñā culpā. **V**ñ si legā qd
facit nūqz soluerēt l male ablata q pñt pñt
tui p executores n rñstuerēt n pñt pñt re-
manet i pena liz mltō caroz liberatē a pena

Verū suffragia valeant pueris exūtibz in
libo. **R**e qd nō t h patet autē sancti au². qui di
cit qd suffragia nō p̄sūt illis q sine fide opante
p dilectōz hinc exiuerūt. 2° patet racōne qz pu
eri non baptisati nō deueniūt in limbo nisi qd
deficiūt a statu gracie vñ cū p opa vīozū non
posūt status mutari defunctorū maxime qntū
ad effēdale p̄miū vel etnōz supplicū pueris ex
istētibz in limbo p̄desse non possūt suffragi
a vīozū. **V**trū aliq mō p̄sūt beatis. **R**e qd
nō. **V**t p̄ ex sup̄dictis. vñ dīc au². iniuria est i
ecclesia p martire orare s; ipe intelligit de eo qz
certū est nobis martirē esse de his vō de quibz
nō stat nobis q sint beati dīc in encl. c. 64
qd sacrificia sine altaria sine q̄rūcūqz elīaz p de
ficiūt valde bonis facta grāz sūt actōes. **N**ec
obstat p̄dictū illd qd habetur in collecta misse
sūt sanctis tuis p̄sūt ad glām. s. sacra. ita no
bis p̄ficiāt ad medā. qz huiōi collecte nō sunt
sic intelligēd quasi sanctis in glā p̄ficiāt q̄rū
ad se q̄eoz festa recolim². s; qz nob p̄ficiāt q̄eoz
rū glā celebrim². sic ex hoc qd dīc agnosam² l
laudam². et sic q̄pāmō ei² glā i nob crescat.
et nichil deo s; nob accrescat. **H**ec p̄. **Artic. 2.**

Sequē vidē de 4°. s. qd suffragia p̄sūt defun
ctis. **R**e qd h q̄rūcūqz pla. s. q̄rūcūqz suffragia p̄sūt
eis. **R**e suffragia p̄sūt defunctis ad solucōnem
pene nō ad p̄miū vite etnē. **A**bsolui autē pos
sūt a pena duobz modis. s. per viam gradevl
per viā iusticie. **P**er viā grade dup² vt p inter
cessiōē publicā que est ipi² capitis. s. per ob
lacōz sacri altaris vel p intercessiōē puatā mē
broz. s. p oēs sētoz. **I**tem p viā iusticie du
plicat qz l p modū dēpōis pene. s. p elīaz largi
cōz l p modū solōis pene. s. p ieiunioz afflictōz.
Sz hic distinguūtur quatuor modi gñales
suffragioz ad quos omēs alij reducuntur. **E**t
hos quatuor mōs assignat ḡg. dicens qd aīe defū
ctoꝝ quatuor modis solūūtur. s. oblacōibus
sacerdotū. aut p̄bō sanctoꝝ. aut elīs carozū
aut ieiunij cognatoꝝ. **A**u². vero ponit tres
modos tñ p̄mittens vltimū mēbz tāqm
m² efficax. **G**end etiam qd oblacō sacerdotū
seu sacm eukaristie et l p modū sacramēti nō
p̄ficiāt n̄ ipm sacramentaliter mādū cātōz mo
tus tamē p̄dest p modū sacrificij. sic em p̄dest
oibz indigentibz ecclie membris p quibz offer
tur. **H**ec p̄. **Q**uod istoz puat. **R**e ista suf
fragia cōdicantur ex caritate. vñ fm qd pl² p̄
opāt de vīute caritatis pl² p̄sūt. **M**elius ē autē
opus caritatis qd dirigitur in deū qz in hoīem
vñ qz duo p̄mi mōi diriguntur in deū iō
meliores sūt qm duo vltimi n̄ p accūs inq̄ntū
s; elīa impetrat oīones s̄ctoꝝ. **Q**uia vero
melī est op² caritatis cōis. s. totius ecclie qz pu
te seu specialis. iō melī est suffragiū sacramēti
altaris qz oīonis s̄ctoꝝ. quia etiam bonum hūa
nū qnto cōi² tāto melī. iō elīa melior ē ieiū iō
hēc p̄. **V**trū missa lecca p vīuis eque p̄sūt
defuncto sic missa p defunctis. **R**e qd q̄rūcūqz ad vir
tutē sacramēti equaliter valet defuncto q̄cūqz
missa s; quātū ad vīute oīonū pl² valz missa

p defunctis. qz tñ excessū p̄t recōpensare maior
deuocō vl celebrantis vel celebrare facientis vel
sancti p cui² reuerēda dīctur p̄ocinium. **H**ec
p̄. **V**trū indulgēde quas ecclia facit p̄sūt
defunctis. **R**e qd indulgēda potest alicui p̄desse
dup². vñ o² p̄i² alio² s̄cūdario. p̄i² p̄dest ei q i
dulgēdā accipit. s. qui facit hoc p quo indulgē
da datur. **V**ñ de cū mortuū nō possunt aliqd eo
rū facē p quibus indulgēde dant. eis indul
gēde directe valē non p̄nt. **S**ecūdario at t in
directe p̄sūt ei p quo aliquis facit illd p q̄ idul
gēda datur. **Q**uod q̄nqz s̄tūgē potest q̄nqz
n̄. **N**ā indulgēde q̄nqz dāt simp² sine ampliā
ōne ad defūctos. t tñc nō p̄sūt eis. aliq̄ cum
ampliāōe ad d̄fūctos. **E**t tñc fm formā indul
gēde p̄sūt eis. n̄ tñ quasi p modū indulgēde
ex autoritate. s; suffragiū seu cui²dam beneficij
ecclesiastid ex caritate vīute meriti s̄cūdonal.
quo dū erant in ecclesia meruerūt si post mor
tem eis indulgēde fierēt sibi p̄desse. **N**ec tñ
immediate sed mediāte alter² suffragiū. **N**ec
ecclesia p̄prie eos absoluit s; p eis soluit. **N**ā tñ
sequit² qd p̄lat² ecclesie p suo arbitrio possit ani
mas a purgatorio liberare. quia ad h q̄ idulgē
de valeat requiritur cā. vñ ueniens indulgēdas
faciendi. **H**ec tñ. **V**trū cultus exequiarū
defuncto p̄sūt. **R**e sepultura adiumenta est t p̄p̄
vīuis et p̄pter mortuos. p̄pter vīuis q̄dem ne
eoz oculi ex sp̄itudine cadaverum offendātur
t corpa fetoribz inficiantur. et h quātū ad cor
pus. **S**ed sp̄ualit² etiā p̄dest vīuis inq̄ntū p h a
struit eoz fides. **S**ed mortuis p̄sunt quo ad h
q̄ inspicientes sepulcra memoriā retinēt defū
ctoꝝ. t p defūctis orant. vñ de et monumētū a
memoria nomē accipit. dīctur autē monumē
tū quasi monens mētē vt dīc au². l. i. de d.
dei. t in li. de cura p mortuis agenda. **S**ed vl
teri² sepultura in loco sac² mortuo p̄dest. non
quidē ex ipō ope opato s; magis ex ipō ope opā
te dū. s. vel ipē defūctus vel alius corp² ei² tu
mulari in loco sacro disponēs p̄ocinio alicui²
sancti eum s̄mittit. cui² p̄bō p hoc credendū
est adiunari. **E**t etiā p̄ocinijs eozum qui in lo
co sacro defūit qui p tumulatis apud se fre
quencius et sp̄ualius orant. **C**eteris etiā p̄bō
ex dīna ordinacōne triūphās ecclia sp̄ualis orat
p illis qui sūt in loco sacro sepulti. **S**z illa que
ad ornatū sepulture adhibēt vt lumīaria p̄ani
t huiōi p̄sūt quidē vīuis inq̄ntū sūt vīozū
solada. s; defūctis possunt p̄desse non quidem p
se s; p accūs inq̄ntū. s. p huiōi heredes excitā
tur ad opadendū t p s̄sequēs inq̄ntū ad orā
dum. vl inq̄ntū ex sup̄bō sepulture l pau
peres fructū capūt vel ecclia decozāt. sic em se
pultura in ceteras elias opuat. **Artic. 3.**

Sequē vidē de 4°. s. q̄ntū suffragia p̄sūt
Et circa hoc q̄rūcūqz pla. s. vtrū suffragia
que sūt p vno defuncto exīte in purgatorio
p̄sūt et alijs ibi exūtibz. **R**e suffragiū dup²
p̄dest. s. vel s̄fortando virtutē sustinentis. l mi
nuendo ḡuitatē ponderis. sicut releuat hō one
ratus. aut potu vīni leuicātis. aut alleuiacōne

oncris. pmo. pdest suffragiū p vno factū etia;
alijs. quia misericordia dei puidente suffragia
facta p quocunq; exite in purgatorio oibus
alijs innotescunt. Et quia sese ex caritate dili
gūt nec sibi inuicē in aliquo inuident. ideo d al
leuiacōe pene illius p quo facta sunt omīs gau
dent. quodlibet aut gaudiū reddit gaudentem
min. dispositū ad penā pstantem. quia b. se
tendam pbi. A. ethi. c. vlē. cuiusq; tristide re
pugnat fm formā generis quecunq; delecta:
do. et iō mitigat eam et potest esse tam fortis
q; totaliter tollit eam et expellit. Sed pdictum
gaudiū in pposito non est tantū q; oīno pena;
eoz expellat nec forte abbreviat. s; intēfōz eu f
mitigat. Scdo mō non pdest alijs q; sic virtus
eoz nō attingit n̄ eū ad quē dēfiant. et quasi
applicat p intentionem agētis. pmo mō pdest
p modū oīgratulationis. Et hēc utilitas cōicatur
fm vntē caritatis. Magis tamē pdest suffragi
um etiam isto mō illi p quo fit qm alijs si ca
ritatē hnt equalē. q; ceteris pibus magis gau
det qlibet de bono suo qm de bono alteri. Alius
en tātā pē habere caritatem q; pl. solat d. suf
fragio qd fit p alio qm ille p quo fit. vñ utili
tas hoc mō est maior in hntibus maiorem ca
ritatē. Scdo modo pdest p modū satisfactōis
vel solōis pene debite. Et hēc utilitas fm intē
cōem solūētis cōicatur vt ad eoz p quibus fūe
suffragia specialiter deriuēt sic ergo illi q; sē eā
lis meriti eā gaudēt d bonis opib; q; fūe per vi
uentes. s; nō eque p ea liberant. hēc tho. et pe.

Quib; pdest magis suffragia in cōi facta. s. l.
digniorib; vel his qui magis indigent. R. q;
quia in omni ope dñi est misericordia et veri
tas duo sē que faciūt valē suffragia ecclesie. s.
necitas et dignitas. iusticia. oīderat dignita
tem. et digni sūt qui in caritate decesserunt ab
alijs membris ecclesie iuari. maxime si ipi ali
os inuerunt. Misericordia vō considerat neces
sitatem. Vtrūq; vō hōz est in his qui sē i pur
gatorio et hoc fm pl. et m. fm pporcōem ad
eoz dignitatem et necitatē n̄ affic itēcō facē
tis ad aliquē vl aliquos specialitē directa. rōne
cui? magis pdest eis p quibus spāliter fūe vt s
dictum est. Vñ suffragia cōia magis psumt ei
q; magis meruit vt sibi pdestent ceteris pibus
puta si eque indigeat. Vtrū suffragia fēta
p vno mortuo a viuis psumt etiam omnibus
viuis. R. q; suffragia p vno mortuo facta nō
psumt oib; viuis etiā exntib; in caritate q; ad i
missionem pene quocunq; pdictoz modoz. q;
non oibus viuis hēc innotescunt. Illis tamen
quibus innotescunt 2. mō pdest. s. quo ad miti
gacōem pene quā hnt in hac vīta. quia exntes
in caritate gaudent de cōi membrorum suozū
utilitate. Vtrū suffragia facta p mltis tā
tū psumt singulis eoz qntū pdestent si p vno
q; spāliter fierent. R. ppositū dixit q; sic n̄ q; ei
p quo specialitē fūe maior reuerētia sic sic cāde
la accensa et lectō lecta p plib; tñ qlib; inuat
qn tū vñ inuaret si p eo solo cāde la accende
ret vel lectō legeret. Alij dicūt q; si ita esset vt

didit opio pdicta ille qui tenet dicē vñ missā
p vno defuncto. et vnam p alio. si p illis duob;
vnam diceret cuiuslibet solueret quod sibi tene
retur. Preterea bonum finitū quod sufficeret ad
pene libacōz vnius aīe de purgatorio sufficeret
ad liberacionē oīm alioz ad equalem penā ob
ligatoz. P. s. uetudo ecclesie esset inuicis q; suf
fragia facta aliqñ p specialibus psois. que oīa
sūt falsa. Concordando g. vtramq; opinionē;
dicendū q; sicut tangebatur s. p modū acceptōis
sen oīgratulationis aut oīsolomis eque psumt quā
tū est d. se singlis eoz eque dispositis in equali
caritate constitutis ac si p quolibet fieret sigil
latiz q; omīs gaudent de illis p quocunq; fiant
tāq; p se facis rōe caritatis cōis sine ullo mo
tu inuidie regnantis in eis. Magis tamē pdest
illi pro q; fūe q; alij si caritatē habet equalem
vt dictū est sup. p modū vero satisfactōis suf
fragia facta specialiter p vno tñ magis prodest
sibi qm alijs. imo alijs non prodest de lege cōi.
Exempla que p opinione pma adducebantur
non valent. quia lumē candele et vox doctoris
se cōicant p nature necessitatem s; suffragia o
mninātur p suffragiis intencōem. R. ob
iā. quia dicit hiero. et habetur de ase. di. 4. n̄
mediocriter q; cum p paucis animabus psal
m. vel missa didit non min. qm si pro quoli
bet vno ipsoz dicitur acapit. R. q; illud debet
intelligi vt patet ex adiūctis q; ad meriti facē
tis. n̄ q; ad utilitatem eius pro q; fit fm bon. A.
lij dicūt q; illud debet intelligi fm valorē p vi
am oīsolōis fm tho. et pe. Alij nō vñ hoc vñ
quia plus gaudet quilibet de bono ppo q; alioz.
Vñ dicūt q; hiero. dicit h. opinionē alioz pfe
rēdo. hēc rich. et ouit cū eo tho. et pe. Vtrū
tñ valeant suffragia cōia illis p quibus non
fūe specialia quātū illis p quibus specialia fūe
valent simul specialia et cōia. R. si suffragia
pro aliquo facta non indifferenter oib; prodest
s; eis maxime pro quib; fūe vt sup. dictū est.
non est dubiū q; plus valent simul cōia et spe
cialia suffragia qm tñ cōia. Sed ob. q; euka
ristia cum totū stineat xpm hab; quodammodo
efficaciā infinitā. videt g. q; vna oblatio euka
ristie que cōir fit valeat ad plenā liberacōz eoz
qui sūt in purgatorio. et ita tñ inuāt cōia suf
fragia sola quātū inuāt specialia et cōia simul.
R. licz virtus xpi que stinet in sacro eukanisti
e sit in finita tamē dēfinit. ē effectus ad quē
illō sacm ordinat. Vnde n̄ opz q; p vñ alca
ris sacrificiū cōi pena eoz q; sunt in purgatorio
expiē sic ē nec p vñ sacrificiū qd aliq; offert
libatur a tota satisfactōe debita p pēis. Vñ et
qnq; ples misse in satisfactōe vni. pēi inuū
gunt. Credibile tñ est q; per dñam mām si ali
q; de spālito suffragiis supsit his pro q; fūe
vt si eis nō indigeat alijs dispenset pro q; n̄
fūe si eis indigeant vt patet p dñm. i. fmone
de dormientib; sic dicēt de tanq; iust. omedē
ipotēti possibilitatē. tanquā sapiens nature d
fecitū oīnecacōz negociabitur. que qdē nego
ciatio attēdit fm i. qd dēst vni alteri suppleat

Seco obi quia p^o p^oicta cu non fiant tot suf-
fragia pro paupibz quot pro diuitibus peioris
ordis sunt paupes qm diuites. R^o q nichil
prohibet diuites quat ad aliqd esse melioris o-
rdis qz paupes sicut quat ad expiacōez pe-
ne si hoc quasi nichil est spatū possessioni reg-
ni celoz in qua paupes melioris ordis osten-
dūt dicente xpo luc. 6. beī paupes qm vestrū
est re. ce. Ad h nota q quia suffragia pro
vno facta aliquo etiā modo alijs p^oit. vt ex p
dictis patet. Ido cu p vno d^o missa non est in-
ueniens vt etiā o^oes p alijs fiant. Non tamē
eque prodest illis sic ei p quo specialiter dicitur
missa. Vnde p huiōi addicōz vtilitas pū^o mē-
ti nō minuit. non em addunt alie oraciones.
vt satisfactō vni^o suffragiū dēminet ad alios
specialit. s; vt illis etiā oracō p eis spālter fusa
profic.

De o^oibz exnā tam in pa-
tria qz in purgatorio ti. 38.

Dinde p^oiderand est de o^oibz s^ooz
in patria exnā et eē in purgatorio
Et p^omo vtrum cognoscant oracōes
nostras. 2° de o^oibz beoz. 3° d o^oibz exnā
in purgatorio. 4° de nostris inuocacōibz s^ooz.
Circā p^omū querit^o pla. p^o. s. vt^o beī cogno-
scit nostras o^oes. R^o q duplex est cognicō a-
nimaz s^oetaz sicut angeloz. quedā vespertina
sue nāl rez in p^oo gñe. Et hac non vidēt ea
qz ora nos agūt. quedā matutina. s. rez in
vbo hac vident qdā hoz. s. illa que aliquo mō
ad eoz glām p^onet t laudē. quedāz autē non
vidēt. s. nō p^onet ad eos n quatinus vbu
reuelat eis. qm em verbū videant nō tamen
in illo vidēt oīa. qz non vident illud fm tota
licitatem v^oit sue. sed tñ vidēt oīa ad beatitu-
dinē eoz p^onet. Ad eoz vero beatitudinē p^o-
net laudari ab hoibz inuocari t inuocantibus
subuenire. Ad beatitudinis nāqz pfectōez req-
nitur vt homo habeat qdquid vult. nec aliquid
inordinatū vult. vt infra dicet. Hoc at recta
volūtate quilibet vult vt p^onet ad ipz agno-
scat. vñ cū sanctis nulla recitacō desit cogno-
scere volūt p^onet ad ipos. Et ideo oportet q
illa in vbo agnoscat. hoc autem ad eoz glo-
riam p^onet q auxiliū p^obeat indigentibus et
salutē. sicut dei coopatores sūt quo nichil est
dmi^o vt dicit d^o. c. 3. eccl. gerarch. vñ patet q
sancti cognicōz habēt eoz q ad hoc requirūt.
Et sic manifestū est q in verbo cognoscunt vo-
ta o^oes deuocōez qz hoīm qui ad eoz auxiliū
confugiūt. Ad visionem at vespertinam p^o-
net obscure cognoscē alioz facta fm glo. sup
illō pla. 66. abraā nesciuit vos. mortui inq^o
sancti nesciūt quid agūt vni etiā eoz filij. t su-
mis ab au^o. in li. de cura p mortuis agēda. Ad
cognicōz vō matutinā p^onet i^ogg. quid est qd
non vident qui vidēt oīa vident suple de per-
tinentibus ad glām eoz. Ad h nō q aīe
beate hnt volūtatem sfoanez volūtati dīne eē
in volito. Ido qzuis affectū caritatis retineant
ad p^oimos. non tamen eis aliter subueniūt vi-
dentes eoz nēcitatem qz fm iusticiā dei vident

esse dispositū. Credenū est tamē q multū eos
inuāt p eis apud deū incedendo. Vtrum aīe
exntes in purgatorio cognoscant o^oes n^oas.
R^o anime exntes in purgatorio quāuis per ef-
fectū cognoscant suffragia efficada p qlibz ipa
rū facta. tñ vt dicit qdāz si eis porrigim^o ora-
dones vt p nobis dūm dēpcent eas non agno-
scūt qz non agnoscut eas in verbo qd adhuc n
vidēt. nec eas virtute nāl possūt agnosce. et
iō fm istos sanes sūt o^oones. si quas eis porri-
gim^o. Alijs aut magis pie sententibz videtur
qz quas eis o^oones porrigim^o eas cognoscūt
nō tamē nāl vtute nec in verbo s; quia alijs
audiūt ab eis qui hinc ad eos moriendo p^ount
aliquas ab angelis bonis aliquas ex reuelacōe
dīna. vt ei dicit au^o. in li. de cura p mor. agē.
h triplid mō aliq de factis vnoz veniūt ad cog-
nicōz spiritūū defūctoz. **Item y.**

Sequitur vidē de 2°. s. de o^oibz beatozū
Et circa hoc queritur pla. s. vtrū s^octi q
sūt in patria oret p nobis. R^o q sic alias fru-
stra ecclesia sanctos rogaret vt oraret p nobis
frustra eē beat^o petrus dixisset. 2. pe. 1. dabo ope-
ram habere vos in memoria post obitū meum
Sancti igitur qui sūt in patria p nobis deū ro-
gāt p^o caritatē qua feruēt. ppter nostram ne-
cessitatem quā vident. et p^o dīnā volūtatem
quam in hoc splent vult em deus q membra
se inuicem inuient. S; obidē quia beati aut
volūt fieri qd orant aut nō. si n ergo sicte oret
si sic g^o sit statim vt volūt etiā antequā orent
quia omē qd volūt beati sit. R^o q licet velint fi-
eri non tamē possūt facere p se nec volūt fieri
p se. s; p deū t ideo oretz rogare ipsum. Obid
tur itez quia qui orat pro alio pces eius alteri
rēp^ontat. s; supflue pces nostre deo p^ontarē
tur g^o. R^o aliquid rēp^ontare apud alteruz pē
esse dup^o l^o vt dīcat l^o vt impleat siue vt audi-
at vel vt exaudiat. p^omo mō non rēp^ontatē
a sanctis angelis o^oones nostre deo s; secundo.
Obidē vterio^o ex quo em sancti vident dei vo-
lūtātē. aut ergo vident deum velle illud p q de-
um orant. t ita supflue orant aut nolle t ita
stulte orant. R^o q vident deum istud velle fie-
ri non tamen absolute s; ipis rogantibus que-
dam em vult deus facere p se et de his non ro-
gant. quedā p o^oones alioz et de his rogant.
Vtrum beati orando pro nobis consequant^o
aliquam vtilitatem p seipsis. R^o q non nisi
in hoc q in augmētacōe numeri cuiū supnoz
crescit aliquatiter aciden tale gaudiū singuloz
Vtrum beati orent p his qui sunt in purga-
torio. R^o q sic. vt em dicit magister sen. li. 2°.
di. 26. c. 4. Ille qui in articulo finis seculi mig-
bit suffragijs tamē indigens. adiunabiē me-
ritis et incessiōibus ecclesie celestis. quare a si-
mili et illi qui sūt in purgatorio incessiōibus
celestis curie adiunant. sicut em in corpe natu-
rali membra fortia subueniūt indigentibus. sic
in corpe mistico ecclesie non tātum debēt sub-
uenire mēbra inter que est indigēda mutua
sed eē illa que non indigēt adiunari oueniens

est indigentibus subuenire. sic autem est in officio
ut patet. Sed obiicitur quia orationes bea-
torum semper exaudiuntur. ergo si per eximium in
purgatorio orarent statim inde exirent. **R**espondeo si non
sequitur quia ne hoc sancti petunt sed ut deus sub-
ueniat eis quantum vident ipsum velle subuenire
eis precibus eorum. **V**trum orationes sanctorum
pro nobis semper a deo exaudiantur. **R**espondeo sancti di-
cunt dupliciter orare pro nobis. uno modo oratione
expressa dum votis suis pro nobis aures diuine de-
mende pulsant. Alio modo oratione quasi inter-
pretativa. scilicet per eorum merita que in conspectu dei exi-
stenda non tantum eis cedunt ad gloriam. sed etiam
sunt nobis suffragia et orationes quedam. sicut
etiam sanguis christi pro nobis effusus dicitur. vel
am petere. **V**terque autem modo sanctorum orationes
sunt quantum est in ipsis efficaces ad impetrandum
quod petunt. Sed ex parte nostra potest esse defectus
quod non consequimur fructum ipsarum scilicet quod
pro nobis orare dicitur ex hoc quod merita eorum
nobis perficiunt. sed scilicet finem quod orant pro nobis votis
suis aliquid postulando semper exaudiuntur. quia
non volunt nisi quod deus vult. nec petunt nisi quod
fieri volunt. quod autem simpliciter deus vult implet nisi
loquamur de voluntate antecedente scilicet quamquam ut
omnes homines saluos fieri que non semper imple-
tur unde nec est mirum si etiam quod sancti vo-
lunt per hunc modum voluntatis non impletur.
Sed contra predicta obiciuntur plura. Et primo illud quod
apocalypsis 6. martiribus vindictam petentibus de his
que sunt super terram dictum est ut requiesce-
rent modicum tempus donec impleretur misera-
trium suorum. et sic non exaudiuntur de peccatis
ad eos ergo multo magis de peccatis ad alios.
Respondeo illa verba secundum gloriam non sunt verba orationis sed
insinuant desiderium eorum de obtinenda stola corporis
et societate saluandorum. et consensu quo consen-
sunt domine iusticie malos punienti. **O**biicitur
secundo idem hieronimus 14. si steterit moyses et samuel co-
ram me non est anima mea ad populum istum. **R**espondeo
dominus loquitur ibi de illis per hypotheseos secundum statum
viatoris. si enim in carne tunc esset et pro popu-
lo orarent iram dei a populo non auerterent.
Vel dicendum quod ipsi tunc erant in limbo non in
celo. **O**biicitur tertio quia quantumcumque oratione impetrat
aliquid quodammodo meretur illud. sed sancti qui sunt
in patria non sunt in statu merendi. ergo non
possunt aliquid nobis suis meritis impetrare a
pud deum. **R**espondeo quod licet sancti non sint in statu me-
rendi per se postquam sunt in patria. sunt tamen in
statu merendi alijs vel potius ex merito prece-
denti alios inuandis. et hoc apud deum viuentes meru-
erunt. ut eorum orationes exaudirent post mortem.
Vel dicendum quod oratio ex alio meretur et ex alio
impetrat. meritum enim consistit in quadam adque-
dione actus ad finem ad quem est qui ei redditur
sed orationis impetratio innititur liberalitati eius
qui rogatur. impetrat enim aliquis quantumcumque ex li-
beralitate eius qui rogatur quod ipse non me-
ruit. Et ita licet sancti non sint in statu meren-
di. non tamen sequitur quod non sint in statu im-
petrandi.

Sequitur videre de 2.º. s. de oñibus existē
tibus in purgatorio Et circa hoc queruntur
plā. s. verū existētes in purgatorio orēt pro
nobis. **R.** q. sic. orare enī opus est caritatis. ipsi
autem affirmati sūt i caritate. si enī existētes
in caritate non affirmati ante mortem p nobis
orabant. probabile est q. pro nobis orare in
caritate iam affirmati. **V**trum existētes in
purgatorio orando pro nobis consequantur ali
quam utilitatem. **R.** q. sic. Interdū enī oratio
nes quas pro nobis faciunt redundant in al
leniacōem pene eorum. non q. in hoc mereant
cum sint exē statū merendi loquendo d. merito
pprie dicto. s. quia nos meliores p eorū oratio
nes effecti efficaciora facimus suffragia ad sub
leuacōem eorū pene. **V**trum existētes in
purgatorio orent p seipsis. **R.** q. sic. cum enī
mentaliter clamēt ad nos vt eis subueniam⁹
quod nobis specialiter intelligi datur job. 19.
vbi in psona eorū dicit nobis miseremini mi.
tē. edendū est q. multo fortius clamant ad
u. vt eis misereatur. **V**trum oraciones ex
istēcium in purgatorio p sint eis. **R.** q. sic. n.
quidem quantum ad augmentū grade vel glo
rie s. quo ad mitigacōem et abbreviacōem sue pe
ne. **N**ec id sequitur q. statim a sua pena libe
rent. q. nec h. petūt s. deū rogāt vt s. bñplac
tū suū eorū misereatur. et hec oracō exaud. **V**
trum oñes existēti in purgatorio p viuis sen
per exaudiant. **R.** q. forte oñes eorū non sēp
exaudiunt sicut nec nostre quia non sic videt
volūtatem dñi sicut beati. eorum tamen oratio
nes p sūt multis viuis imo oibus n. sic impe
dimentum ex pte nostra. si enī non p sūt aut
hoc est quia sūt in pena t. tūc filr orōnes nre q.
sumus in pena non p sūt. **A**ut quia sūt ex
tra statū merendi t. tūc filr orōnes animarū
beatarū nobis non p sūt. aut quia cum hoc
quod sunt extra statū merendi adhuc carent
visione dei et hec racō nulla est. quia vt habet.
2. mach. c. ultimo. neemias qui extra merendi
statum erat et adhuc visione dei carebat pro
filijs isrl' orabat. et eius oracō exaudita fuit.

Sequitur videtur de 2°. scilicet de nostris inuocandi
bus sanctorum. Et circa hoc quatuor plura scilicet
verum debeat interpellare sanctos ad orandum
nobis. **R**espondeo quod sic. **V**n^o job. 4. voca si est qui
spondeat tibi et ad aliquem sanctorum conuerti. **M**o
strum autem vocare ut dicit ibi. **G**g. est humiliter
deprecari. **D**ecreuit autem deus et voluit quod sanctos
rogare debemus. **P**rimo propter nostram inopiam
in merendo ut ubi nostra merita non sufficiunt
iuuent aliena. **S**ecundo propter sanctorum glori-
am quia deus vult sanctos suos glorificare et
per eos miracula facere in corporibus et salute
in animabus ut ipsos laudemus. **3**o propter dei reuer-
entiam. ut peccator qui deum offendit quod non
audeat deum in propria persona adire sed amicorum
patronium implorare. **V**erum inuocandi
sint sancti non tantum superiores sed et inferiores.
Respondeo quod utile est interdum etiam minores sanctos orare.

Incipit lib q̄t.

De sacramētis in cōi. 12.

Concedis p̄ dei gradam p̄o modulo tenuitatis mee ēb̄o p̄tibus hui⁹ sūme. s. prima. d. x. p̄ceptis. Et secunda de v̄tutibus et viciis. Et tercia d̄ contractib⁹. Restat vltimus p̄osequi quartam partē eius dem que est de sacramētis.

Et p̄mo dicēdū est de sacramētis in cōi. 2º de tribus sacramētis in special. s. de baptismo 9 firmacōne et eukaristia. Circa p̄mū p̄o dicēdū quid sit sacramētum et in quibus cōsistat. 2º dato q̄ sacramēta consistant non tñ in rebus s; etiam in verbis d̄ variacōe verborū sacramētalium. 3º de nūo et ordine sacramētorū noue legis. 4º de effectu ip̄orū. 5º de mīstris. 6º de itera cōe. Circa p̄mū sciendū q̄ de racōe sacramēti noue legis de quo hic est mēdo sūt tria. s. naturalis silitudo ex qua habet ap̄tēdēz rēp̄sētandi. Actualis institucō occulta v̄l ex p̄ssa ex qua habet ordiācōz dētmīatam respectu hui⁹ significati. Et spūalis sactificacō ex qua habet virtutem efficiendi illud signatū. Hec aut̄ tria cōplectitur exp̄sse diffiniciō sacramēti quā ponit hu. de sacra. vic. li. 6. de sacram. p̄te nona. c. 2. dicens q̄ sacramētū ē m̄le elementū extēsiue oculis suppositū. Ex instōe significans. Ex silitudine rēp̄sētāns. Et ex sactificacōne aliquā gradam inuisibilem conferens. Sumit aut̄ in p̄dicta diffiniciōe el̄m p̄ quacūq; re sensibili. Ocul⁹ v̄o silitur ibi cōiter p̄ q̄cūq; sensu. silitudo aut̄ silitur ibi non p̄ silitudine p̄cipacōis. s. eiusdē q̄litas quia talis silitudo n̄ posset esse visibiliū ad inuisibilia. s; p̄ silitudine rēp̄sētācōis sūm quādā p̄porciōnabilitatez. Vt sic se habet aqua ad lauandō sordes corpales sic gr̄a ad spūales. Est aut̄ cōe oībus sacramētis tam legis n̄te q̄ legis scripte. q̄ legis noue q̄ consistāt in rebus visibilib⁹ inuisibilem gradam significantiū. Speciale tamen est sacramētis noue legis q̄ consistāt eē in verbis cū sint ordinata p̄m ad sactificacōz. sactificacō vero creature fit per verbum dei et oracōem 2º thi. 3. Vnde magister sen. li. 2º. distm. 1. dicit q̄ sacramēta s̄sistūt in duob⁹. s. in verb⁹ et r̄b⁹ q̄ eē duo tangūt in p̄di cta diffiniciōe. Nam res tangūt ibi p̄ hoc q̄d d̄ m̄le el̄m. Verba vero intelliguntur p̄ hoc q̄d dicitur ex sactificacōe q̄ h̄ fit p̄ verbū dei vt dictū est. Requirit eē in sacris facta sūm hu. que sūm magistrū s̄phen di p̄nt sub rebus. Intēcō eē p̄ferētis requirē q̄ i v̄bis intelligit.

Circa 2º. s. de variacōib⁹ verborū sacramētalium q̄rūtur pl̄a. s. verū liceat variare v̄ba dētmīata in alia verba significanda idem. R̄ q̄ non vnde sūm th̄ologos subtilius cōsid̄rantes baptism⁹ non esset si quis in noīe genitoris et geniti baptisaret. quia nō est data vis n̄ noīb⁹ p̄sonas p̄m significatib⁹ dicta v̄o nōia liz p̄ p̄sonis supponāt n̄ tñ significāt mō p̄m p̄ali s; p̄d̄ nocōes sū eē acc̄p̄sōles s̄p̄e. t̄ sco

pter quatuor. primo quia q̄nq; aliquis habet maiore deuocōem ad sanctū minore q̄m ad sanctū maiore. Ex deuocōne aut̄ magis dependet ofonis effectus. 2º quia quibusdā sanctis datū est in aliquibus specialib⁹ casib⁹ p̄pue patrocinari sicut beato anthonio ad ignē infernalem. 3º vt honor debet exhibēat oībus a nobis. 4º q̄ plurimū oracōib⁹ q̄nq; impetratur quod vni us oracōe non impetraret. Querit etiā quare n̄ inuocam⁹ x̄pm vt oret p̄ nobis cū ip̄e s̄ q̄b̄d̄ dicat sanctus sanctorū. et ei sūm q̄d h̄o orare oueniat. R̄ oīo est quidā actus. Actus aut̄ sūt p̄ticulariū suppositōrū. et iō si dicerem⁹ x̄p̄e ora p̄ nobis nisi aliq̄d adderet. videremur hoc ad p̄sonam x̄pi referre. Et ita videret eē p̄sonū vel errozi nestorij. qui distinxit in cōsto p̄sonam filij hoīs a p̄sona filij dei. vel errozi arrij qui ponit p̄sonā filij minore patre. Vñ ad hos errores vitandos n̄ p̄tīm⁹ eius oracōnem dicentes x̄p̄e ora p̄ nobis. sed potius eius mīseracōem dicentes. x̄p̄e audi nos et mīserere nobis. Sed obidetur cōe p̄dicta quia aut̄ sum⁹ digni vt sancti p̄ nobis orent. et tūc etiā nob̄ non inuocātib⁹ eos pro nobis orarent. Aut̄ sum⁹ idigni et tūc etiā si eos inuocemus pro nobis non orant ḡ sup̄flūū videtur omnino īterpellare q̄ p̄ nobis orēt. R̄ q̄ non est sup̄flūū. q̄ ex hoc aliq̄s dign⁹ fit vt oret p̄ eo aliq̄s sanctus. cum ad ip̄m in sua necessitate cum de uocōne recurrit.

De sacramētis in cōi.	12
De cathexismo et exorcismo.	22
De baptismo.	32
De effectu baptismi.	42
De baptisatib⁹.	52
De baptisatib⁹.	62
De sacramēto sfirmacōis.	72
De sacramēto eukaristie.	82
De materia eukaristie.	92
De forma ssecracōis eukaristie.	102
De ouersione que fit in eukaristia et quō pus est ibi post ouersionem.	112
De accitib⁹ remanentib⁹ in eukaristia.	122
De misterio eukaristie.	132
De celebracōe misse.	142
De defectibus contingētib⁹ in missa.	152
De audiciōe misse.	162
De vsu eukaristie.	172
De impedimētis vsus eukaristie.	182
De efficacia eukaristie.	192